

**A HUDI10003 Gerecse
különleges madárvédelmi terület
fenntartási terve**

Budapest
2023

Jelen fenntartási terv a Agrárminisztériummal kötött TMF/130/2021. ügyiratszámú támogatói okirat alapján, a Természetvédelmi értékek védelme fejezeti kezelésű előirányzat terhére készült

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
székhely: 2509 Esztergom, Strázsa-hegy
postacím: 1525 Budapest, Pf. 86
E-mail: dinpi@dinpi.hu
Web: <http://www.dunaipoly.hu>

Felelős tervezők

Vida Alexandra
Baranyai Zsolt

Vezető szakértők

Csonka Péter

© Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, 2023

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	3
Táblázatjegyzék.....	6
Ábrajegyzék.....	7
I. Natura 2000 fenntartási terv.....	8
1. A terület azonosító adatai	9
1.1. Név.....	9
1.2. Azonosító kód.....	9
1.3. Kiterjedés.....	9
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló madárfajok.....	9
1.4.1. Jelölő állandó madárfajok (p).....	9
1.4.2. Jelölő fészkelő madárfajok (r).....	9
1.4.3. Jelölő átvonuló madárfajok (c).....	9
1.4.4. Jelölő telelő madárfajok (w).....	9
1.5. Érintett települések	10
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	10
1.7. Tervezési és egyéb előírások	22
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	22
1.7.2. Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve	22
1.7.3. Terület- és településrendezési eszközök	22
1.7.4. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	25
1.7.5. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek	26
1.7.6. Halgazdálkodási tervek	27
1.7.7. Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek.....	28

2. Veszélyeztető tényezők	29
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	44
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	44
3.2. Kezelési javaslatok	45
3.2.1. Élőhelyek kezelése	46
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	100
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	100
3.2.4. Kutatás, monitorozás	102
3.2.5. Mellékletek.....	104
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	106
3.3.1. Agrártámogatások	108
3.3.1.1 Jelenleg működő agrártámogatási rendszer	108
3.3.1.2 Javasolt agrártámogatási rendszer	112
3.3.2. Pályázatok	114
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	115
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	115
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	115
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	118

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	134
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	135
1.1. Környezeti adottságok	135
1.1.1. Éghajlati adottságok	136
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	137
1.1.3. Földtani adottságok	138
1.1.4. Talajtani adottságok	143
1.2. Természeti adottságok	145
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok.....	151
1.2.2. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	173
1.3. Területhasználat.....	174
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	174
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	174
1.3.3. Területhasználat és kezelés	175
2. Felhasznált irodalom	188
3. Térképek és mellékletek.....	190

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Érintett települések	10
2. táblázat: Egyéb védettségi kategóriák	22
3. táblázat: Belső veszélyeztető tényezők	42
4. táblázat: Kívülről ható veszélyeztető tényezők	43
5. táblázat: Honvédségi területeken végezhető katonai tevékenységek köre	51
6. táblázat: Természetvédelmi célú időbeli korlátozások védett és Natura 2000 erdőkben	55
7. táblázat: Javaslatok a jelölő madárfajok fészkelőhelyei körül alkalmazandó korlátozásokra.....	56
8. táblázat: KE1 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	73
9. táblázat: KE2 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	77
10. táblázat: KE3 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	82
11. táblázat: KE4 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	89
12. táblázat: KE5 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	96
13. táblázat: KE6 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	99
14. táblázat: Kezelési egységek és területi kiterjedésük.....	104
15. táblázat: Tulajdonformák művelési ágak szerinti megosztása	108
16. táblázat: Felhasznált kommunikációs eszközök.....	115
17. táblázat: Beérkezett vélemények és azok tervbe építése	133
18. táblázat: Natura 2000 adatlapon szereplő közösségi jelentőségű madárfajok.....	151
19. táblázat: A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	173
20. táblázat: Művelési ág szerinti megosztás	174
21. táblázat: Tulajdoni viszonyok	175
22. táblázat: Tulajdonformák területmegosztása.....	176
23. táblázat: Az elsődleges rendeltetések területmegosztása	177
24. táblázat: Az üzemmódok területmegosztása	177
25. táblázat: A természetesség területmegosztása	178
26. táblázat: Tervezett fahasználatok	180
27. táblázat: Tervezett erdőfelújítások	180

Ábrajegyzék

1. ábra: A Gerecse jura képződményeinek elvi szelvénye.	140
2. ábra: A kréta képződmények tér- és időbeli kapcsolata a Gerecse és a Vértes területén	140
3. ábra: A faállomány típusok területaránya.....	178
4. ábra: Az egyes korosztályok aránya az összes fafaj vonatkozásában.....	179
5. ábra: A legnagyobb területarányal bíró fajok korosztályviszonyai	179

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve: Gerecsé különleges madárvédelmi terület

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója: HUDI10003

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése: 29597,89 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló madárfajok

A jelölő fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2021. évi változatát vettük alapul.¹

1.4.1. Jelölő állandó madárfajok (p)

- parlagi sas (*Aquila heliaca*)
- közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*)
- fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*)
- fekete harkály (*Dryocopus martius*)
- hamvas küllő (*Picus canus*)

1.4.2. Jelölő fészkelő madárfajok (r)

- parlagi pityer (*Anthus campestris*)
- kis légykapó (*Ficedula parva*)
- uhu (*Bubo bubo*)
- rétisas (*Haliaeetus albicilla*)
- európai lappantyú (*Caprimulgus europaeus*)
- tövisszúró gébics (*Lanius collurio*)
- fekete gólya (*Ciconia nigra*)
- erdei pacsirta (*Lullula arborea*)
- kígyászölyv (*Circaetus gallicus*)
- hegyi billegető (*Motacilla cinerea*)
- kék galamb (*Columba oenas*)
- darázsölyv (*Pernis apivorus*)
- bajszos sármány (*Emberiza cia*)
- partifecske (*Riparia riparia*)
- vándorsólyom (*Falco peregrinus*)
- karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)
- örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)

1.4.3. Jelölő átvonuló madárfajok (c)

- parlagi sas (*Aquila heliaca*)

1.4.4. Jelölő telelő madárfajok (w)

- rétisas (*Haliaeetus albicilla*)

¹ Állandó (p): egész évben megtalálható a területen (nem költöző faj vagy növény, költöző faj helyben maradó állománya).

Fészkelő/Szaporodó (r): fiatal egyedei felnevelésére használja a területet (nemzés, költés)

Átvonuló/Gyülekező (c): a területet pihenésre, alvásra, vonulás közbeni megállásra vagy vedlésre használja, de nem szaporodik vagy telel ott.

Telelő (w): télen tartózkodik a területen.

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Vármegye	Érintett terület (ha)	Érintett terület (%)	Település területének érintettsége (%)
Bicske	Fejér	1973,043	6,67	25,60
Csabdi	Fejér	652,024	2,20	38,31
Óbarok	Fejér	338,331	1,14	17,57
Baj	Komárom-Esztergom	1338,115	4,52	63,32
Bajna	Komárom-Esztergom	1422,456	4,81	38,23
Bajót	Komárom-Esztergom	110,075	0,37	6,70
Dunaszentmiklós	Komárom-Esztergom	464,69	1,57	59,77
Gyermely	Komárom-Esztergom	1636,23	5,53	35,99
Héreg	Komárom-Esztergom	2548,609	8,61	93,96
Lábatlan	Komárom-Esztergom	1602,329	5,41	60,73
Nagysáp	Komárom-Esztergom	127,344	0,43	5,14
Neszmély	Komárom-Esztergom	1610,225	5,44	58,09
Nyergesújfalú	Komárom-Esztergom	2056,407	6,95	51,89
Süttö	Komárom-Esztergom	2953,668	9,98	85,69
Szomód	Komárom-Esztergom	65,761	0,22	2,32
Tardos	Komárom-Esztergom	2152,146	7,27	92,26
Tarján	Komárom-Esztergom	4007,23	13,54	93,05
Tata	Komárom-Esztergom	580,159	1,96	7,42
Tatabánya	Komárom-Esztergom	1662,363	5,62	18,18
Vértestolna	Komárom-Esztergom	1602,093	5,41	94,50
Vértesszőlős	Komárom-Esztergom	696,28	2,35	40,68

1. táblázat: Érintett települések

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
országos ökológiai hálózat magterület övezete	MT	magterület	13284,948	44,88	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezete	OF	ökológiai folyosó	6680,005	22,57	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
országos ökológiai hálózat puffertérület övezete	PT	puffertérület	1755,099	5,93	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
országos jelentőségű védett természeti terület	52/TK/77	Gerecei Tájvédelmi Körzet	8433,1869 ebből fokvéd: 429,8949	97	129/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet a Gerecei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról
Natura2000 természetmegőrzési terület	HUDI20015	Déli-Gerece	2665,4825	55,35	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
Natura2000 természetmegőrzési terület	HUDI20020	Gerece	2409,2476	98,85	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
Natura2000 természetmegőrzési terület	HUDI20030	Központi-Gerece	5581,1895	94,4	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
országos jelentőségű védett természeti terület	397/TE/15	Tölgyhádi kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék (Lábatlan)	10,1037	100	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet földtani alapszelvények és földtani képződmények védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről
helyi jelentőségű védett természeti terület	-	Vértestolnai helyi védett területek	252,1973	100	Vértestolna Önkormányzat képviselőtestületének 5/2000. (VI.14.) önkormányzati rendelete
helyi jelentőségű védett természeti terület	10/142/TT/99	Árendás-patak völgye, Tata	8,0785 (29,1302)	27,73%	Tata Város Önkormányzat Képviselő-testületének 1/2012. (I.30.) önkormányzati rendelete
erdőrezervátum	ER-05 (HU)	Gerece Száz-völgy Erdőrezervátum	Magterület 6,99 ha Védőzóna 170,2 ha	100	14/2000. (VI. 26.) KöM rendelet a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról
ex lege védett természeti érték barlang	4630-118 4630-119	Kereszt-háti 1-2. sz. barlangok, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-53	Kullancsos-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-54	Benzinkút-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4630-55	Küzdelem-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-56	Döbbenet-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-60	6. Sztrogoff Mihály-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-75 4630-76	Öreg-Kovács-hegyi 15., 22. sz. víznyelő barlangjai, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-77	Fenyvesi-nyelő barlangja, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-78	Szerelem-lyuk, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-79	Betyárkörte-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-83	Paksi mogyoró-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-91	Végre-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-36	Sárási-kői 4. sz. barlang, Bajna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-66	Sárási-kői-fülke, Bajna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-18	Hosszú-vontatói-sziklaeresz, Dunaszentmiklós	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-19 4640-20	Hosszú-vontatói 1-2. víznyelőbarlangok, Dunaszentmiklós	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-5 4621-11	Gyertyánosi 1-7. sz. barlangok, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-15 4621-21	Fehér-kői 1-7. sz. barlangok, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-2 4621-3	Fábián-kői 2-3. sz. barlangok, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-22- 4621-24 4621-26	Kajmáti 1-3., 5-6., 8., 10., 12. sz. barlang, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
	4621-27 4621-29 4621-31 4621-33				
ex lege védett természeti érték barlang	4621-25	Kajmáti-átjáró, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-28	Héregi-barlang, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-30	Kajmáti-sziklaeresz, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-32	Kajmáti-hasadékbarlang, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-39	Zerge-lyuk, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-40	Mese-barlang, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-50	Fehér-kői-sziklaeresz, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-52	Sas-lik, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-62- 4621-64	Fekete-kői 1-3. sz. barlang, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-65	Fábián-kői-átjáró, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-1	Pisznice-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-2	Pisznicei Borz-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-3	Pisznicei-zsomboly, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-4	Pisznicei-átjáró, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-5	Pisznicei Gyökeres-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-6	Pisznicei Bányász-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
barlang					
ex lege védett természeti érték barlang	4650-7	Pisznicei Rejtett-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-8	Pisznicei Szúnyog-folyosó, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-9	Pisznicei Kétlyukú-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-10	Pisznicei Bástya-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-11	Pisznicei Malomköves-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-12	Pisznicei Rózsás-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-13	Pisznicei Bagoly-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-14	Pisznicei Omladékos-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-15	Pisznicei Vas-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-16	Pisznicei Trepnis-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-17	Pisznicei Pihenő-odú, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-18	Pisznicei Gömb-odú, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-19	Pisznicei Vörös-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-20	Pisznicei Szeglet-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-21	Pisznicei Határ-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-22	Pisznicei Pillér-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4650-23	Pisznicei Csipkés-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-24	Pisznicei Kanyon-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-25	Pisznicei Rókás-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-26	Pisznicei Rókás-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-28	Eminkesi-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-30	Eminkesi-zsomboly, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-35-4650-40	Sárkány-lyuki kőfejtő 1-6. sz. barlangjai, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-41-4650-43 4650-47 4650-49	Berzsek-hegyi 1-5. sz. kőfülkék, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-44	Póc-kői-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-45	Pisznicei Álmennyezet-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-46	Pisznicei Alsó-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-6-4640-9 4640-12-4640-17 4640-26	Nagy-somlyói 1-4., 7-13 sz. barlangok, Neszmély	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-10	Nagy-somlyói Két bejáratú-barlang, Neszmély	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-11	Nagy-somlyói Árkádos-barlang, Neszmély	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-28	Nagysomlyói-kőfülke, Neszmély	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-43	Pusztamaróti-barlang, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4621-44-4621-464621-59	Hajdúugratói 1-4. sz. barlangok, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-47	Masina-völgyi-barlang, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-48	Masina-völgyi-hasadékbarlang, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-51	Hajdúugratói-sziklaeresz, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-61	Hajdúugratói-lapító, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-67	Pusztamaróti-beszakadás, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-31	Förtési Gázos-zsomboly, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-32	Förtési Csontos-barlang, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-33	Förtési Cikis-barlang, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-34	Förtési Szendvics-barlang, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-48	Marót-hegyi-barlang, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-41	Tüzköves-barlang, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-42	Jura-zsomboly, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-49	Lovas-zsomboly, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-54	Laktanya melletti nagytöbör barlangja, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-55	Legyes-barlang, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-56	Kis-gerecsei-sziklaeresz, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4621-57	Kis-gerecsei 2. sz. sziklaeresz, Süttö	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-58	Kis-gerecsei 2. sz. hasadékbarlang, Süttö	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-60	Kis-gerecsei-víznyelő, Süttö	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-37	Bánya-hegyi-barlang, Tardos	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-22	Tardosi Gorba-lyuk, Tardos	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-23	Szúnyogos-barlang, Tardos	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-24	Gorba-tetői-barlang, Tardos	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-25	Tüzes-barlang, Tardos	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-1- 4610-8 4610-10 4610-11 4610-14 4610-15 4610-61 4610-62 4610-98	Keselő-hegyi 1-2. 4-9., 11-12., 15-16., 20-21., 23. sz. barlangok, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-17	Lázár-hegyi-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-18	Lázár-hegyi-hasadék, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-19	Lázár-hegyi-kőfülke, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-1	Bivak-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-10	Törekvés-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-10- 4630-12 4630-17 4630-18	Turul 2-4., 6-7 sz. üregek, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4630-14	Csárda-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-15	Gilizta-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-16	Gépgyár-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-19	Rejtett-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-2	Denevér-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-20	Füstös-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-21	Lófej-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-22	Lengyel-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-23	Lengyel-szakadék, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-24	Nyári-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-25	Tábor-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-26	Tatabányai Bányász- barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-31	Kisréti- víznyelőbarlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-32	Veres-hegyi-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-35	Réteg-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-36	Tölgyes-fülke, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-4	Háry-kőfülke, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4630-42	Veres-hegyi 2. sz. kőfülke, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-50	Kis-lyuk, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-59	Március-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-6	Pisztoly-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-8	Szelim-lyuk, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-9	Eszterházy-kőfülke, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-38	Figaró-víznyelőbarlang, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-39-4610-54 4610-75-4610-91 4610-93 4610-94 4610-96	Pes-kői 1-4., 7-33., 35-37. sz. barlangok, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-100-4630-102 4630-104-4630-110 4630-114 4630-115	Kovács-hegyi 26-28., 30-36., 40-41. sz. barlangok, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-123-4630-125 4630-128 4630-129	Halyagosi 1-3., 6-7 sz. barlang, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-30	Kőbánya-barlang, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-47	Széna-hegyi-sziklaeresz, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-48	Művész-barlang, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-51 4630-52	Muflon 1-2. sz. barlangok, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4630-61- 4630-67 4630-70- 4630-74 4630-97- 4630-99	Kovács-hegyi 1-7., 9-13., 23-25 sz. barlangok, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-68	Kovács-hegyi-sziklaeresz, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-27	Vértes László-barlang, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-28	Szőlősi Arany-lyuk, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-29	Hófehérke-barlang, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-37	Hapci-barlang, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-38	Morgó-barlang, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-39	Farkas-völgyi-kőfülke, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-41	Szende-barlang, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-49	Katalin-kőfülke, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-80	Névtelen-nyelő, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-93	Vaddisznós-nyelő barlangja, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték földvár	-	Fekete-hidi árok (Süttő 035, 036, 039)	5,6637	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-187/2018
ex lege védett természeti érték földvár	-	Kis-Gerecse (Süttő 0167/15)	28,3405	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-191/2018
ex lege védett természeti érték földvár	-	Kissánc (Süttő 2350, 2351, 2353, 2354, 036)	0,7159	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-189/2018

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték földvár	-	Leányvár (Süttö 0167/8)	1,0342	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-192/2018
ex lege védett természeti érték földvár	-	Nagy-Gerecsé (Süttö 0167/15)	66,6150	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-190/2018
ex lege védett természeti érték földvár	-	Nagysáncetető (Süttö 2501, 2527/1-2, 028, 030, 036, 032/2)	4,4517	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-188/2018
ex lege védett természeti érték földvár	-	Kissomlyó (Tarján 0194)	0,1736	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-193/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Héreg-Gyermely határhalom (Héreg 072/1, Gyermely 0245)	0,01595	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-198/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Héreg-Gyermely-Tarján határhalom (Héreg 0107/8, Gyermely 0247, Tarján 077)	0,0181	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-197/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Halomsírmező (4004-4005-4006-4007-4008-4009) (Neszmély 0386/2)	0,6472	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-210/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttö ikerhalom: 4003-4020 (Süttö 045/2, 3)	0,4807	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-199/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttö ikerhalom: 4016-4026 (Süttö 031/9)	0,2990	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-202/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttö 4001 sz. halomsír (Süttö 032/2)	0,0192	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-203/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttö 4002 sz. halomsír (Süttö 040)	0,2711	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-204/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttö 4015 sz. halomsír (Süttö 040)	0,2136	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-205/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttö 4019 sz. halomsír (Süttö 045/2)	0,2731	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-200/2018

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4022 sz. halomsír (Süttő 040)	0,2233	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-206/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4023 sz. halomsír (Süttő 040)	0,1584	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-207/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4024 sz. halomsír (Süttő 040)	0,9349	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-208/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4025 sz. halomsír (Süttő 031/9)	0,3177	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-201/2018

2. táblázat: Egyéb védeltségi kategóriák

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A területre vonatkozó jóváhagyott természetvédelmi kezelési terv jelenleg nincs.

1.7.2. Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

HUDI20015 Déli-Gercse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve (2021)

HUDI20020 Gercse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve (2020)

HUDI20030 Központi-Gercse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve (2021)

a fenntartási tervek elérhetőek:

<https://www.dunaiopoly.hu/hu/helyek/vedett-teruletek/natura-2000-halozat/fenntartasi-tervek>

1.7.3. Terület- és településrendezési eszközök

Fejér vármegye

Fejér Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 7/2020. (II.28.) rendelete Fejér megye területrendezési tervéről

Komárom-Esztergom vármegye:

Komárom-Esztergom Megyei Területrendezési Tervéről szóló 6/2020 (VI. 25.) önkormányzati rendelet

- Baj:

Baj Helyi Építési Szabályzatáról szóló 12/2022 (IX.27.) önkormányzati rendelet
Baj településszerkezeti tervéről szóló 110/2022 (IX.27.) önkormányzati határozat

- Bajna

Bajna község Önkormányzat képviselőtestületének 9/2013. (VII.8.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról szóló 3/2008. (III.26.) önkormányzati rendelet módosításáról

- Bajót

Bajót község képviselő-testületének a helyi építési szabályzatról szóló 14/2019. (XII.18.) önkormányzati rendelete

- Bicske

Bicske Város településszerkezeti tervéről szóló 281/2009. (VII.24.) számú képviselő-testületi határozat

Bicske Város Önkormányzat Képviselő-testületének 18/2009.(VII.27.) önkormányzati rendelete Bicske helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről

- Csabdi

Csabdi Község településszerkezeti tervéről szóló 141/2003. (XII.30.) számú képviselő-testületi határozat

Csabdi Község Helyi Építési Szabályzatának jóváhagyásáról szóló 28/2005. (XII. 20.) önkormányzati rendelet

- Dunaszentmiklós

Dunaszentmiklós Község Önkormányzat Képviselő-testületének Dunaszentmiklós Község Helyi Építési Szabályzatáról szóló 5/2019. (IX.25.) önkormányzati rendelete

- Gyermely

Gyermely Község településszerkezeti tervéről szóló 31/2006. (VI. 7.) számú képviselő-testületi határozat

Gyermely Község Önkormányzata képviselő-testületének 6/2006 (VI.8.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról

- Héreg

Héreg Község településszerkezeti tervéről szóló 1/2005. (I.28.) számú képviselő-testületi határozat
Héreg Község Önkormányzata Képviselő testületének 1/2005. (I. 28.) sz. rendelete a helyi építési szabályzatról

- Lábatlan

Lábatlan Város településszerkezeti tervéről szóló 1/2006. (I. 31.) számú képviselő-testületi határozat
Lábatlan Város Önkormányzata Képviselő-testületének Lábatlan helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről szóló 1/2006. (I. 31.) önkormányzati rendelete

- Nagysáp

Nagysáp Község Önkormányzat Képviselő-testületének 23/2013 (XII.12.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról

- Neszmély:

Neszmély Önkormányzata Képviselő-testületének a község településszerkezeti tervéről szóló 85/2013. (VI.26.) sz. határozata

Neszmély Község Önkormányzat Képviselő-testületének Neszmély Község Helyi Építési Szabályzatáról szóló 17/2013. (XII.20.) önkormányzati rendelete

- Nyergesújfalu

Nyergesújfalu Város településszerkezeti tervéről szóló 256/2022. (X.25.) számú képviselő-testületi határozat

Nyergesújfalu Város Önkormányzati Képviselő-testületének Nyergesújfalu Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervéről szóló 21/2022. (X.26.) számú rendelete

- Óbarok

Óbarok Község településszerkezeti tervéről szóló 116/2022. (IX.22.) számú képviselő-testületi határozat

Óbarok Község Önkormányzatának 11/2022. (IX.23.) számú rendelete Óbarok helyi építési szabályzatáról

- Süttő:

Süttő Község településszerkezeti tervéről szóló 35/2011. (VI. 21.) számú képviselő-testületi határozat
Süttő Község Önkormányzatának 12/2011. (VI.23.) számú rendelete Süttő helyi építési szabályzatáról

- Szomód:

Szomód Község településszerkezeti tervéről szóló 29/2011. (III.18.) számú képviselő-testületi határozat

Szomód Község Önkormányzat Képviselő-testületének a Helyi Építési Szabályzatról szóló 4/2011. (III.21.) önkormányzati rendelete

- Tardos:

Tardos Község településszerkezeti tervéről szóló, többször módosított 77/2001. (VI. 20.) számú önkormányzati határozat

Tardos Község Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi építési szabályzatról és a szabályozási tervekről szóló, többször módosított 8/2001.(VII. 1.) önkormányzati rendelet

- Tarján

Tarján Község településszerkezeti tervéről szóló 8/2007. (II. 7.) számú képviselő-testületi határozat
Tarján Helyi Építési Szabályzatáról szóló 3/2007. (II. 12.) önkormányzati rendelet

- **Tata:**

Tata Helyi Építési Szabályzatáról szóló 19/2022 (XI.30.) önkormányzati rendelet
Tata településszerkezeti tervéről szóló 353/2022 (XI.30.) önkormányzati határozat

- **Tatabánya:**

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 43/2018. (IV. 19.) határozata
Tatabánya Megyei Jogú Város új Településszerkezeti Tervének elfogadásáról
Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 8/2018. (IV. 19.) önkormányzati rendelete Tatabánya Megyei Jogú Város Helyi Építési Szabályzatáról

- **Vértesszőlős:**

Vértesszőlős Község településszerkezeti tervéről szóló 116/2005. (X.13.) számú képviselő-testületi határozat
Vértesszőlős Község Önkormányzatának 15/2005. (X.17.) rendelete Vértesszőlős Építési Szabályzatáról

- **Vértestolna:**

Vértestolna Község településszerkezeti tervéről szóló 26/2006. (IV. 26.) számú képviselő-testületi határozat
Vértestolna Község Önkormányzat Képviselő-testületének 9/2006. (IV.26) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról

1.7.4. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A terület az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet 5. sz. melléklete alapján a Gerecsei, a Gerecse-Vértesi és a Mezőföldi Erdőtervezési Körzetekhez tartozik.

- **Gerecsei Erdőtervezési Körzet Körzeti Erdőterve**

Hatályos körzeti erdőterv jóváhagyó határozat száma: NFK-12329/14/2021.
Érvényes: 2021. január 01. – a következő erdőterv véglegessé válásáig

- **Gerecse-Vértesi Erdőtervezési Körzet Körzeti Erdőterve**

Törzskönyvi száma: XIV-G-027/6821/0/2012.
Érvényes 2014. január 1. - a következő erdőterv véglegessé válásáig

- **A Mezőföldi Erdőtervezési Körzet Körzeti Erdőterve**

Hatályos körzeti erdőterv jóváhagyó határozat száma: PE-06/ERDŐ/6171-29/2018.
Érvényes: 2018. január 1. – a következő erdőterv véglegessé válásáig

Az Erdőtervezési Körzetekre érvényes erdőtervezési alapidokumentációk és Natura 2000 elővizsgálati dokumentációk a Nemzeti Földügyi Központ (Budapest) honlapján érhetők el:
http://www.nfk.gov.hu/Erdotervezes_news_342

1.7.5. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tervezési terület a 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Észak-Dunántúli Vadgazdálkodási Tájon belül az 510. számú („Vértes-hegységi”), valamint az 512. számú („Dunazugi”) vadgazdálkodási tájegységek területén helyezkedik el. A térség vadállományának jellemzőit, a vadállomány-szabályozásának irányelveit, a fenntartandó vadlétszámra vonatkozó irányelveket, illetve a természet- és tájvédelmi szempontokat bemutató, a tájegységi vadgazdálkodási terv alapjául szolgáló dokumentum elérhető:

<http://www.ova.info.hu/ujygtajak.html>

A vonatkozó tájegységi vadgazdálkodási terveket az Észak-dunántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről szóló 12/2018. (VII. 3.) AM rendelet tartalmazza.

A tervezési terület tíz vadászatra jogosult vadásztársaság területére esik.

- Aranykalász Vadásztársaság

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252750-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/354-1/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényes: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Bajnai Tölgyfalevél Vadásztársaság

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-253250-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/23-2/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényes: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Budapesti Erdőgazdaság Zrt. Süttöi Erdészete

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252350-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/376-3/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Dunaszentmiklósi Rákóczi Vadásztársaság

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-251950-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/52-4/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Szent László-patak Menti Vadásztársaság

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 07-403160-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: FE08/FMO/207-3/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Feketekői Vadásztársaság

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252860-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/56-3/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Pilisi Parkerdő Zrt. Bajnai Erdészete

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252810-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/208-1/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Postás Vadásztársaság

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252460-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/206-7/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Vértesaljai Földtulajdonosok Vadásztársasága

Vadgazdálkodási tájegység: Vértes-hegység Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252550-510

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/57-2/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Vérteserdő Zrt.

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252450-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/31-4/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

(A vadászterületekre vonatkozó vadgazdálkodási terveket jóváhagyó határozatokat a Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Tatabányai Járási Hivatal elsőfokú vadászati hatáskörében eljáró Agrárügyi- és Környezetvédelmi Főosztály Földművelésügyi Osztálya állította ki.)

1.7.6. Halgazdálkodási tervek

A madárvédelmi területen két nyilvántartott halgazdálkodási vízterület található.

- Bicolpataki tározó

Víztérkód: 11-037-1-5

Tulajdonos: Tardosi Önkormányzat

Halgazdálkodásra jogosult: nincs nyilvántartott halgazdálkodásra jogosult

Halgazdálkodási terv elfogadó határozat száma: Nincs elfogadott halgazdálkodási terv

- Tarján B táblai tó

Vízterkód: 11-042-1-4

Tulajdonos: Sporthorgász Egyesület Tarján

Halgazdálkodásra jogosult: Sporthorgász Egyesület Tarján

Halgazdálkodási terv elfogadó határozat száma: KE/039/1015-3/2021

(A nyilvántartott halgazdálkodási vízterületekre vonatkozó halgazdálkodási tervek az illetékes halgazdálkodási hatóságnál fellelhetők.)

1.7.7. Vízyűjtő-gazdálkodási tervek

- Magyarország felülvizsgált, 2021. évi Vízyűjtő-gazdálkodási Terve Országos Vízügyi Főigazgatóság 2022. április
  - Duna részvízyűjtő vízyűjtő-gazdálkodási terv, 2015 Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság 2016. április
    - 1-6. Által-ér vízyűjtő alegység gazdálkodási terve 2015. Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság 2016. április
    - 1-7. Gerecse vízyűjtő alegység gazdálkodási terve 2015. Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság 2016. április
    - 1-9 Közép-Duna alegység gazdálkodási terve 2015. Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság 2016. április

A vízyűjtő-gazdálkodási tervek megtekinthetők az alábbi linkeken:

<https://vizeink.hu/vizgyujto-gazdalkodasi-terv-2019-2021/vgt3-elfogadott/#>

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

2. Veszélyeztető tényezők

A veszélyeztető tényezők felsorolásánál figyelembe vettük a Natura adatlapon felsorolt tényezőket, amelyeket az aktuális állapotra alakítva ismertetünk. A veszélyeztető tényezők által érintett terület nagyságát a madárvédelmi terület összterületéhez viszonyítottuk (Egyes helyeken kiegészítésként a kezelési egységre, jelölő fajok elterjedésére vonatkoztatva is adtunk meg becült értéket).

Belső veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03	Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra)	L	5	A szőlőtelepítések és gyümölcsösök területének növekedése a jelölő értékek élőhelyének kárára történik. Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)
A05	Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából	M (H)	30 (90)	A mozaikos, változatos élőhelyek eltűnése elsősorban a fészkelőhelyek és a táplálékállatok csökkenése révén fejt ki negatív hatást. A mezővédő sávok, bokrosok, elválasztó cserjések és spontán jellegű fa- ill. bokor csoportok kezelése, eltávolítása csökkenti a faj számára rendelkezésre álló területeket is. Állandó (p): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) (Az egész tervezési terület kb. 30%-a, de a mezőgazdasági területek kb. 90%-a (H) érintett lehet.)
A06	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy	L (H)	15 (80)	A kaszálás, vagy megfelelő intenzitású legeltetés hiánya az élőhelyek szerkezeti átalakulásához, gyomosodásához,

² A felső értékkel a tervezési terület egészére, míg a zárójeles értékkel csak aktuálisan az erdő- vagy a mezőgazdasági területekre vonatkoztatva adtuk meg az értékeket

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
	kaszálás megszüntetése)			<p>becserjésedéséhez, beerdősüléséhez, vezethet, elősegítheti inváziós fajok terjedését. A felsorolt madárfajokra elsősorban a fészkelőhelyek és a táplálékállatok csökkenése révén fejt ki negatív hatást. (Kezelés hiányában a visszagyepesítéseken intenzíven terjedhetnek az inváziós növényfajok is)</p> <p>Állandó (p): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)</p> <p>Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>(Az egész tervezési terület kb. 15%-a, de a rét/legelő művelési ágú területek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)</p>
A09	Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés	L	5	<p>A túllegeltetéssel romlik a természetszerű élőhelyek minősége, szerkezete. Gyomosodási folyamat indulhat be, kedvezőtlen irányba változhat a fajösszetétel.</p> <p>Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)</p>
A10	Extenzív legeltetés vagy alullegetetés	L	10	<p>A hasznosított gyepterületek egy részén probléma azok alulhasznosítása, ami hosszabb távon a gyepgazdálkodás felhagyásához hasonló hatásokkal bír. Az alacsony állatlétszám nem biztosítja a terület megfelelő kezelését.</p> <p>Fészkelő (r): tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)</p> <p>Állatállomány hiányában a legelőnek alkalmas területeket is kaszálással hasznosítják, ami többlet veszélyt jelenthet a földön fészkelő madárfajokra nézve.</p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				<p>Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)</p> <p>(Az egész tervezési terület kb. 10%-a, de a legelő művelési ágú területek kb. 60%-a (H) érintett lehet.)</p>
A21	Növényvédőszer használat a mezőgazdaságban	M (H)	30 (90)	<p>A Natura 2000 területen található szántókon alkalmazott növényvédőszer (a vizekbe való bemosódáson túlmenően) a szántókat, mint táplálkozóterületet használó fajok táplálékbázisát csökkentik. A tarlók betakarítás utáni teljes gyomirtása, mint terjedő gyakorlat az őszi-téli növénytáplálékot, egyúttal rovartáplálékot is megszünteti a szántókon.</p> <p>Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) partifecske (<i>Riparia riparia</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>A rágcsálóirtás közvetve vagy közvetlenül is hat, elsősorban a ragadozómadár-fajokra, számottevő mortalitási tényező lehet egyes párok esetében.</p> <p>Állandó (p): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)</p> <p>Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>(Az egész tervezési terület kb. 30%-a, de a mezőgazdasági területek kb. 90%-a (H) érintett lehet.)</p>
B01	Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás)	L	5	<p>A cserjésedett területek üzemtervezése csökkentheti az ilyen jellegű élőhelyekhez kötődő fajok életterét. Az üzemtervezéssel ezek az átmeneti életterek szűnnek meg, és ezek azok az élőhelyek, amik igazán eltűnőben vannak a területről.</p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>) tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)
B02	Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is	M (H)	45 (80)	A korábbi évtizedekben folytatott erdőgazdálkodás a faállomány homogenizálódását eredményezte a természet szerű kor- és fajösszetételhez képest. A természetes erdőszerkezet helyett a vágásos erdőkép vált uralkodóvá. Az egykorú, homogén erdőállományok kialakítása a felsorolt jelölő értékeket veszélyezteti. Az idős fák egyes területeken jelentkező hiánya miatt a jelölő madárfajok élettere szűkül. Állandó (p): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) (Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)
B06	Fakitermelés (kivéve tarvágás)	M (H)	45 (80)	A legszélesebb értelemben vett fakitermelés (hazai terminológiában inkább fahasználat értendő ez alatt) alapvetően és jellemzően kedvezőtlen irányt mutatva befolyásolja az erdei madárfajok állományainak életképességét, fennmaradását, terjedését.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				<p>Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)</p> <p>Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)</p> <p>hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>(Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)</p>
B07	Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmelékét is	M (H)	45 (80)	<p>A száradék kitermelése, a frissen kidőlt, illetve pusztuló faegyedek eltávolítása veszélyezteti az ezekhez kötődő fajok állományait, elsősorban a fészkelőhely és a táplálék fogyatkozása miatt.</p> <p>Állandó (p) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)</p> <p>Fészkelő (r): kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)</p> <p>(Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)</p>
B08	Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)	M (H)	45 (80)	<p>Az idős, odvas faegyedek eltávolításából keletkező hiány erőteljesen veszélyezteti, korlátozza a fajok elterjedését, fészkelési lehetőségét.</p> <p>Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)</p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				<p>középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)</p> <p>Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>(Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)</p>
B09	Tarvágás	M (H)	45 (80)	<p>A klasszikus tarvágás mellett itt alapvetően a véghasználat utáni egybefüggő vágásterületek keletkezése jelent gondot, amely erőteljesen veszélyezteti, korlátozza egyes fajok elterjedését. Az élőhely megszűnése mellett a táplálékforrás szűkülését (pl. hangyabolyok, xilofág rovarok) is eredményezi.</p> <p>Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)</p> <p>Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)</p> <p>hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>(Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)</p>
B12	Ritkítás (lombkoronaszintben)	M (H)	45 (80)	<p>A fészekfoglalási, fészkelési időben végzett mindenféle beavatkozások, előhasználatok, gyérítések alapvetően veszélyeztethetik a fajok költési sikerét.</p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				<p>Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)</p> <p>Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>(Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)</p>
B16	Faanyag szállítása	M (H)	45 (80)	<p>A faanyag szállítása (elsősorban a rakodóknál történő felkészítés, kiszállítás, kisebb mértékben a közelítés) közvetlen zavaró hatással van a fészkelési időszakban egyes érzékeny fajokra, amelyek más időszakban akár jobban tolerálják az ember jelenlétét. Ilyenkor (az adott évi költési siker mellett) a következő évi fészkekfoglalás is veszélybe kerül.</p> <p>Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>(Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)</p>
B23	Felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezését okozó erdészeti tevékenységek	L	10	<p>A gázlók széles körű használata, a nem megfelelő gépek vízi környezetben vagy azok közelében való használatából eredő probléma erősen veszélyezteti egyes fajok lokális állományait.</p> <p>Fészkelő (r): hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)</p>
B27	A hidrológiai viszonyok	L	10	<p>A természetes állapotú vízfolyások (elsősorban a völgyfők területe) és környezetük átalakítása,</p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
	átalakítása vagy a víztestek fizikai változása és lecsapolás erdészeti célból (beleértve a gátakat)			módosítása kedvezőtlenül befolyásolja a fészkelést ill. a költés sikerességét. Fészkelő (r): kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)
B29	Egyéb erdészeti tevékenység, kivéve az agro-erdészethez kapcsolódó tevékenységeket	M (H)	45 (80)	Az újulatkezelés, mechanikai ápolások elsősorban a földönfészkelő madárfajok állományait veszélyeztethetik. Fészkelő (r): európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) (Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)
C01	Ásványkitermelés	L	5	A nyersanyag kitermelése és egyéb bányászati beavatkozások veszélyeztethetik ezen fajok megtelepedését és fennmaradását. Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)
C15	Egyéb bányászati és kitermelési tevékenység	L	5	Minden nagyobb beruházás -akár bányászati, ipari, kereskedelmi- negatívan hathat a fajra, amennyiben nagy mennyiségű föld felhalmozása után a munkálatok hosszabb időre félbemaradnak. Az emberi tevékenység átmeneti megszűnése során a madarak elfoglalhatják a kialakult kedvező falakat. A fészkelési időszak során folytatódó beruházási munkálatok így egész állományokat semmisíthetnek meg. Fészkelő (r): partifecske (<i>Riparia riparia</i>)
D06	Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)	M	30	Egyes (nem madárbarát) oszlopfejjel rendelkező közép- és magasfeszültségű elektromos légvezetékek tartóoszlopain bekövetkező áramütés jelentős mértékű elhullást okoz, elsősorban a fiatal, még tapasztalatlan madarak körében. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>)

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				<p>fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)</p>
E01	Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)	L	20	<p>A tervezési terület több ponton érintkezik belterületekkel és közutak határolják / metszik, valamint egy szakaszon az M1-es autópálya is érinti a területet, melyek fokozzák a gázolás veszélyét.</p> <p>Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)</p>
F03	Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása)	L	5	<p>Minden nagyobb beruházás -akár bányászati, ipari, kereskedelmi- negatívan hathat a fajra, amennyiben nagy mennyiségű föld felhalmozása után a munkálatok hosszabb időre félbemaradnak. Az emberi tevékenység átmeneti megszűnése során a madarak elfoglalhatják a kialakult kedvező falakat. A fészkelési időszak során folytatódó beruházási munkálatok így egész állományokat semmisíthetnek meg.</p> <p>Fészkelő (r): partifecske (<i>Riparia riparia</i>)</p> <p>A napelemparkok (pl. tervezett: Neszmély, Vörösiszaptározó területén) hatása a környező élőhelyekre és élőlényekre még nem teljesen tisztázott. Biztos azonban, hogy nagy területen</p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				való létesítése élőhelycsökkenéssel és fragmentációval jár. Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)
F07	Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek	M	30	Hegyvidéki fajoknál egyes technikai sportok (pl. sziklamászás, motorsportok, hegyikerékpározás, extrém túrázás, stb.) veszélyeztetik e fajok sikeres költését. Az érzékenyebb fajokra, az általános turizmus is zavaró hatással lehet. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)
F09	Háztartási/rekreációs létesítményi hulladék/szemét elhelyezése és kezelése	L	5	Települések közelében problémát jelent az illegális hulladék elhelyezés, melyek potenciális veszélyt jelentenek vízfolyásokba (Bikol-patak, Szent László-patak) kerülésükkel is. Fészkelő (r): hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)
F12	Felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezése városi szennyvíz kibocsátása (kivéve vihar okozta kiáradás vagy városi esővíz lefolyások) következtében)	L	5	Városi (és állattartótelepi) szennyvizek potenciális veszélyt jelentenek vízfolyásokba (Bikol-patak, Szent László-patak) kerülésükkel. A szennyvíz nem körültekintő kezelése során előidézett pontszerű szennyezések veszélyt jelenthet a sikeres fészkelés, fennmaradás tekintetében. Fészkelő (r): hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)
G07	Vadászat	H	60	Hegyvidéki esetekben a vadállomány kezelése (pl. vadgazdálkodási berendezések elhelyezése) okoz nehézségeket, zavarást.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				<p>Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p>
G08	Hal- és vadállomány kezelése	H	60	<p>A területen igen jelentős számban előforduló vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) fészek- és fióka-predációjával a földön fészkelő fajok, állományaiban okoz jelentős kárt, továbbá az e fajok táplálékát képező kételtűeket is elpusztítja. (A sertéspestis (APS) csökkentette a vaddisznó létszámot, az állomány visszanyerése természetvédelmi szempontból azonban nem kívánatos.) Hasonló, de kisebb mértékű veszélyt jelentenek egyéb szőrmes ragadozó, illetve vadfajok, így a vörös róka (<i>Vulpes vulpes</i>) és az aranysakál (<i>Canis auratus</i>).</p> <p>Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)</p> <p>Emellett a ragadozómadarak táplálékául szolgáló apróvad (pl. mezei nyúl (<i>Lepus europaeus</i>)) egyedszámának csökkenése veszélyeztethetik azokat.</p> <p>Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Fészkelő (r): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)</p> <p>Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)</p>
G10	Illegális kilövés/elpusztítás	L	10	<p>Ellenérdekelt csoportok által indított illegális pusztítások (pl. szándékos mérgezések, lelövések) súlyosan veszélyeztethetik az adott fajt.</p> <p>Állandó (p)</p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
G11	Illegális begyűjtés, gyűjtés és termelés/szállítás	L	5	Nem általános, de eseti fészekfosztások előfordulhatnak a tervezési területen. Fészkelő (r): vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)
G13	Állatok mérgezése (kivéve ólommérgezés)	L	10	A jellemzően más fajok korlátozását célzó (illegális) mérgezések közvetlenül az érintett fajok egyedeinek pusztulását okozzák. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
G14	Ólom használata lövedékként vagy horgászszúlyként	L	10	A vadászatból visszamaradó tetemek, belsőségek, zsigerek elfogyasztása ólommérgezést okozhat. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
K05	Víztestek fizikai változása	L	15	A természetes állapotú vízfolyások és környezetük megváltozása, átalakulása

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				kedvezőtlenül befolyásolja e fajok fészkelését ill. költésük sikerességét. Fészkelő (r): kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében	L H	20 90	A nyílt élőhelyek szukcessziós folyamatai veszélyeztethetik a fajok fészkelését, táplálkozóterületük beszűkülését okozhatja. Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisorica</i>) (Az egész tervezési terület kb. 20%-a, de a nyíltabb területek kb. 90%-a (H) érintett lehet.)
M07	Vihar, forgószél	L	5	Főként a nyári (júniusi) időszakban jelentkező szélsőséges időjárás kedvezőtlenül befolyásolhatja a költés sikerességét. Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)
M08	Áradás (természetes folyamat)	L	5	Elsősorban a heves nyári esőzések nyomán fellépő villámárvizek veszélyeztetik a faj fészkelését. Fészkelő (r): hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)
N01	Hőmérsékletváltozás (pl. hőmérséklet növekedés és szélsőséges hőmérsékleti értékek) a klímaváltozás következtében	H	100	Az élőhelyek és a táplálékspektrum átalakulása, jelentős változása miatt kerülhet veszélybe a faj fészkelőállománya. Fészkelő (r): kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)
N02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenése a klímaváltozás következtében	H	100	A száraz koratavaszi időszakok miatt meghiúsulhat a fészekfoglalás, ezáltal a fészkelés. Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága ² (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				<p>Az aszályos időszakok gyakoriságának növekedése megghiúsíthatja a fészkelést a táplálék hiánya miatt.</p> <p>Fészkelő (r): kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) partifecske (<i>Riparia riparia</i>)</p>
N03	Csapadékmennyiség növekedés vagy változás a klímaváltozás következtében	H	100	<p>A szélsőséges nyári időjárás (viharok, heves zivatarok) kedvezőtlenül befolyásolja a költés sikerességét.</p> <p>Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)</p>

3. táblázat: Belső veszélyeztető tényezők

Kívülről ható veszélyeztető tényezők:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
D06	Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)	L	20	<p>A tervezési terület közvetlen közelében húzódnak a településeket ellátó középvezetű légvezetékek, döntő részben veszélyes fejszerkezetű tartóoszlopokkal. A szigeteletlen, veszélyes tartóoszlopok a területen fészkelő illetve táplálkozó gázlómadarak, jelölő ragadozómadár-fajok, és kisebb testű vártamadarak számára jelentenek közvetlen veszélyt.</p> <p>Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Teelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)</p>
E01	Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)	L	20	<p>A tervezési terület közvetlen közelében belterületek, nagy forgalmú főutak, autópálya húzódnak, melyek fokozzák a gázolás veszélyét.</p> <p>Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p> <p>Teelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)</p>

4. táblázat: Kívülről ható veszélyeztető tényezők

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzés:

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű madárfajok és élőhelyük kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló madárfajok élőhelyeinek természeti állapotának, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célok:

Kiemelt fontosságú cél a jelölöz alábbi fészkelő és vonuló madárfajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, illetve helyreállítása:

Országos prioritások:

fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) állandó (p) állománya, kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) szaporodó (r) állománya, kis légykapó (*Ficedula parva*) szaporodó (r) állománya, parlagi sas (*Aquila heliaca*) állandó (p) és gyülekező (c) állománya

Területi prioritások: bajszos sármány (*Emberiza cia*) szaporodó (r) állománya, darázsölyv (*Pernis apivorus*) szaporodó (r) állománya, erdei pacsirta (*Lullula arborea*) szaporodó (r) állománya, fekete gólya (*Ciconia nigra*) szaporodó (r) állománya

Kedvező természetvédelmi helyzet megőrzése:

- A jó állapotú erdő és gyepek élőhelyek természetszerű szerkezetének megőrzése. Magas természetességű gyepek, erdők fenntartása szakszerű hasznosítással/kezeléssel. Az élőhelyek mozaikosságának fenntartása, növelése.
- Extenzív gyepezés fenntartása. Legelő állatállomány növekedésének elérése.
- Változatos extenzív földhasználat és mezőgazdasági művelés fenntartása és fejlesztése.
- Tájidegen energia növényfajok megjelenésének és terjedésének megelőzése.
- A beépített területek területi kiterjedésének minimalizálása.
- Kisvizek rekonstrukcióinak elősegítése, támogatása.
- Erdőhasználat gyakorlatának átalakítása. A szálaló vágás, készletgondozó használat bevezetése az arra alkalmas területeken az odúlakó madárfajok élőhelyének folyamatos megőrzése érdekében.

Kedvező természetvédelmi helyzet elérése érdekében szükséges fejlesztés:

- Meglévő ürge (*Spermophilus citellus*) állományok megőrzése, szükség szerint telepítés alkalmas élőhelyekre.
- Meglévő és új létesítésű középvezetű elektromos hálózat tartóoszlopainak szigetelése, továbbá szükség esetén földkábelbe helyezése.
- Inváziós növényfajok, különösen a selyemkóró (*Asclepias syriaca*), kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*), mirigyos bálványfa (*Ailanthus altissima*), az intenzíven terjedő fehér akác

(*Robinia pseudoacacia*), valamint egyéb idegenhonos fajok, például a fekete fenyő (*Pinus nigra*), erdei fenyő (*Pinus sylvestris*) terjedésének megállítása, állományaik csökkentése.

- Az aktuális természeti állapothoz igazodó legeltetési/kaszálási rendszer kialakítása és megvalósítása a sztyepprétek és löszgyepek területén a túlhasználat/alulhasználat elkerülése érdekében.
- A jelölő fajoknak otthont adó erdei élőhelyek állományjaiban előtérbe szükséges helyezni a folyamatos erdőborítást biztosító, vagy ahhoz funkciójában jobban közelítő használatok alkalmazását, valamint közelíteni szükséges a lombkorona-, cserje-, lágyszárú szint faji, életkori összetételét a természetes állapotokhoz, különösen a bükkösök, melegkedvelő, tölgyesek, cseres tölgyesek, gyertyános tölgyesek területén.
- Mesterséges fészkek kihelyezése veszélyeztetett ragadozó madarak számára.
- Öreg és böhöncös faegyedek megőrzése.
- Nagy területi kiterjedésű vágásterületek, véghasználatok és a területi fragmentáció (erdészeti feltáró utak, közelítő hálózat túlzott sűrítése) elkerülése.
- Holt faanyag hektáronkénti növelése a hegység területén a változatos rovarvilág növelése érdekében, amely a harkályfauna megőrzése érdekében szükséges. A hazai viszonylatban veszélyeztetett fehérhátú fakopáncs állományának növelése érdekében szükséges megfelelő területi kiterjedésben és térbeli elosztásban idős erdők és facsoportok fenntartása, megfelelő mennyiségű, méreteloszlású holt fa biztosítása.
- A területen található cserjésedett, mesterségesen erdősített fontos madár táplálkozó terület sziklagyepek, sztyepprétek, löszgyepek visszaalakítása gyeppe, extenzív használattal való fenntartásuk.
- Kisvizek megőrzése, újak kialakítási lehetőségének szem előtt tartása.
- A területen a vadlétszámot olyan szinten szükséges tartani, hogy az ne okozza az erdők, gyepek degradációját, ne veszélyeztesse a földön fészkelő madárfajok állományát.
- Cél a tájidegen muflon (*Ovis gmelini*) állomány kiszorítása a magas természetességű fontos madár táplálkozó területet jelentő gyepekről.
- Apróvadas élőhelyek fejlesztése, egyéb természeti értékeket nem károsító módon.
- Növényvédőszeres, rágcsálóirtók használatának visszaszorítása, a felhasználási területről való terjedés megakadályozása. Környezetkímélő gyom és rovarirtó, illetve növényvédőszeres használatának elősegítése. Özönnövény fajok terjedése esetén speciális vegyszerhasználat, egyéb esetekben a gyomosodás talajbolygatással nem járó mechanikai visszaszorítása.
- Környezetkímélő szúnyogirtás, annak elsősorban belterületeken való alkalmazása.
- A madárelőhelyeket veszélyeztető egyéb tevékenységek (pl.: gépjármű forgalom, crossmotorozás, quadozás, illegális turistautak, illegális bányászat) megszüntetése.
- A jelölő madárfajok élőhelyeinek infrastrukturális fejlesztésekkel szembeni védelme.
- Ragadozó madár etetőterek kialakítása az elkóborolás és mérgezés negatív hatásainak csökkentése érdekében.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a fenntartási terv *javaslatokat fogalmaz* meg a terület használatára, kezelésére, az ott folytatott gazdálkodás szempontjaira vonatkozóan. A fenntartási terv a javaslatok mellett összefoglalja azokat a *kötelező*

előírásokat is, amelyek a terület Natura 2000 státuszából, esetleges védettségéből vagy egyéb, a gazdálkodásra, területhasználatra vonatkozó a jogszabályokból, hatósági engedélyekből, szerződésekből fakadnak.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4. § 5. pontja alapján „(5) *A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.*” Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervekészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A tervezéssel érintett madárvédelmi terület magába foglalja a HUDI20015 Déli-Gerecse, HUDI20018 Északi-Gerecse, HUDI20020 Gerecse, HUDI20030 Központi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területeket. A kezelési egységek lehatárolásánál, és a kezelési javaslatok megfogalmazásánál éppen ezért a madárvédelmi szempontok mellett az élőhelyvédelmi szempontok is figyelembe lettek véve. Cél volt, hogy a kétféle szempontrendszer harmonizálásával egységes, illetve egymásnak megfeleltethető kezelési egység lehatárolásokat és előírás csomagokat lehessen kialakítani. A madárvédelmi kezelési típusok a jelölő madárfajok aktuális előfordulása, jellegzetes élőhelyei alapján kerültek meghatározásra, figyelembe véve a célállapotokat, azaz az adott fajok potenciális előfordulási helyeit is. A kezelési típusok lehatárolásához felhasználásra kerültek a jelölőfajok fészkelési és megfigyelési adatai, a földrészletek hasznosítási adatai is.

Valamennyi kezelési egységhez a KMT területén előforduló jelölő madárfajokból álló karakterfaj-együttes rendelhető. Az egyes madárfaj-együttesek alapvetően meghatározzák a kezelések jellegét, egyfajta sorrendet állítva fel az egyes jelölő madárfajok között.

A prioritizálás az alábbi alapelvek szerint történik:

- a jelölő madárfajok uniós szintű és globális veszélyeztetettsége;
- a jelölő madárfajok jelentősége a KMT területén;
- a jelölő madárfaj „ernyőfaj” jellege;
- a kiemelt jelentőségű jelölő madárfajok előfordulása;
- a területi adottságokhoz igazodó gazdálkodási forma megvalósításának lehetősége.

A kezelési egységek meghatározásánál a teljes tervezési terület lett figyelembe véve, beleértve az élőhelyvédelmi szempontból kijelölt részeket is. A gyakorlati – a gazdálkodás által megvalósítható – élőhelykezelés lehetőségeit szem előtt tartva minél nagyobb, robosztusabb kezelési egységek kerültek meghatározásra, általánosabb keretet adó javaslat-csomagokkal. A nagyobb kezelési egységeken és kereteken belül nyílik lehetőség az adott év környezeti viszonyaihoz is alkalmazkodni képes,

diverzifikáló élőhelykezelés megvalósítására, továbbá egy-egy fajhoz, fajcsoporthoz kapcsolódó specifikus, kiegészítő kezelési szempontok érvényesítésére.

A Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó előírások és javaslatok közül elsőként a terület egészére vonatkozó általános kezelési javaslatok kerülnek ismertetésre (3.2.1.1). A gazdálkodáshoz nem köthető, általános kezelési javaslatok közé tartoznak a beruházásokat, fejlesztéseket, területrendezést, vállalkozásokat, illetve az ipari tevékenységeket és turizmust érintő, az adott területre aktuálisan vonatkozó elvek, javaslatok, valamint a kritikus pontok beazonosítása. Ezután következnek gazdálkodáshoz köthető, mező-, erdő-, vad- és vízgazdálkodásra vonatkozó kezelési javaslatok, végül a területre vonatkozó kötelező előírások következnek.

Ezután következnek az egyes kezelési egységek részletes ismertetése, amit kezelési egységenként a hozzájuk tartozó előírás-javaslatok felsorolása követ (3.2.1.2.). A kezelési egységek ismeretetésénél vannak általános irányelveket megfogalmazó javaslatok, illetve specifikus, támogatási rendszerbe illeszthető előírás-javaslatok. Kezelési egységenként külön is ismertetjük a csak az adott kezelési egységre vonatkozó kötelező előírásokat, víz- és vadgazdálkodási javaslatokat, valamint az élőhelyrekonstrukciós javaslatokat, gazdálkodáshoz nem kapcsolódó javaslatokat, végül pedig a javaslatok indoklását. Az egyes kezelési egységekhez kötődő élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok minden esetben kizárólag gazdálkodói szándékkal összhangban valósítandók meg.

A terület egészére vonatkozó, általános kezelési javaslatok és előírások

A) Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok

Településrendezési eszközök

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó-, üdülő- vagy iparterület kijelölése nem javasolt. A tervezési terület országos ökológiai hálózat övezete szerinti *magterület* és *ökológiai folyosó* besorolású területrészein beépítésre szánt terület csak a Trtv. előírásaival összhangban jelölhető ki.
- Mezőgazdasági övezetek esetében a jelölőfajok kulcsfontosságú élőhelyein 0%-os beépítési arány meghatározása célszerű. Kivételt képeznek a természetvédelmi célú bemutatáshoz és a legelőgazdálkodáshoz feltétlenül szükséges épületek, építmények.
- Ehhez kapcsolódóan össze kell hangolni a természetvédelmi, építési és agrár-szabályozási elvárásokat, és kezelni kell a kötelező trágyatárolók és szérűskertek létesítésének, helyfoglalásának problémáját, egyedi, eseti engedélyek kiadásával.

Turisztikai, illetve egyéb infrastruktúra-fejlesztések és ipari jellegű beruházások

- Új nyomvonalú burkolt, vagy stabilizált út létesítése, vagy a régi földutak hasonló jellegű átalakítása nem javasolt a területen belül. Esetlegesen felmerülő gazdasági, vagyonvédelmi, élet- és balesetvédelmi szempontú igény esetén a természeti hatások értékelése érdekében egyeztetés lefolytatása szükséges.

- A szántókon, gyepeken keresztül haladó gyaníthatóan illegális földutakat földrészlet-térképekkel össze kell vetni. Illegális földutakat meg kell szüntetni, ugyanakkor gondoskodni kell a megfelelő alternatív közelítési lehetőségekről (pl. műútról való bejárás).
- A területen bányák, anyagnyerőhelyek nyitása, valamint a meglévő illegális helyek használata nemkívánatos, az ökológiai hálózat magterület és folyosó övezetében új külszíni bányatelek nyitása, meglévő bővítése tilos. (*Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény alapján*).
- Gyalogos, lovas és lovaskocsis utak, turista ösvények, tanösvények, via ferratak, sziklamászóhelyek, siklóernyős starthelyek, downhill és motocross pályák kialakítása előtt konzultálni szükséges a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal.
- Kerékpáros utak fejlesztését a meglévő közforgalmi utak mentén javasolt megvalósítani, ügyelve ugyanakkor az útmenti élőhelysávok, füves mezsgyék megőrzésére.
- A területet érintő bármilyen több napos rendezvény, szervezett táborozás stb. megtervezése előtt konzultálni kell a terület természetvédelmi kezelőjével, abban az esetben is, ha a rendezvény várhatóan nem éri el a 275/2004 Kr. 9§ d) alapján a 100 főt.
- A Natura 2000 terület döntő része, részét képezi a 26/2007. (III. 1.) GKM-HM-KvVM együttes rendelet alapján kijelölt „LHB19A Gerecse” elnevezésű környezetvédelmi szempontból korlátozott légtérnek. A vízi madarak védelme érdekében a terület felett egész évben 450 m alatti magasságban hajtóművel felszerelt légi járművel, valamint hőlégballonnal történő igénybevitel előzetes hatósági engedély alapján történhet.

Elektromos légvezetékek és tartóoszlopok madárbarát átalakítása

A közepes és nagytestű gyors röptű vagy gyenge manőverező képességű madárfajok (pl. récék, vadlúd-fajok, gémfélék, ragadozók, stb.) számára a területet átszelő közép- és nagyfeszültségű légvezetékek ütközésveszélyt jelentenek – különösen rossz látási viszonyok, illetve zavarás (pl. madárriasztások, egyéb hanghatások) esetén.

A területen, illetve peremén futó található közép- és nagyfeszültségű vezetékek tartó-, feszítő- és kapcsolóoszlopai döntő részben hagyományos kialakításúak, kisebb részben közepes hatékonyságú utólagos szigeteléssel vannak ellátva. A nem megfelelő oszlopfej-szerkezet áramütés-veszélyt jelent elsősorban a közepes és nagyobb testű madárfajok: ragadozók, vártamaradák, gólyák, gémfélék számára. A terület madárvédelmi célkitűzéseinek megvalósítása érdekében javasoljuk az alábbi fejlesztések megvalósítását:

- Új tervezésű elektromos légvezetékek tervezése során ahol csak lehet, előnyben kell részesíteni a földkábelek alkalmazását.
- Az újonnan létesítendő szabadvezetékek tartóoszlopait madárbarát fejszerkezettel kell ellátni. A meglévő tartóoszlopok fejszerkezetének igazoltan megbízható megoldással történő madárbarát átalakítását folyamatosan el kell végezni, természetvédelmi szempontból indokolt esetekben lépéseket kell tenni a szabadvezetékek földkábelre való cserélése érdekében.
- A területen áthúzódó nagyfeszültségű, illetve közép- és nagyfeszültségű légvezetékeket az ütközésveszély mérséklése érdekében madáreltérítő berendezésekkel kell ellátni, és ezek meglétét, megfelelő működését rendszeresen ellenőrizni kell.

Honvédelem

A Gerece madárvédelmi területen 205 hrsz. áll a Honvédelmi Minisztérium vagyonkezelésében. Ezen területek így gazdálkodáshoz nem köthető, speciális rendeltetéssel is bírnak, emiatt tárgyalásuk külön is indokolt. Az egyes helyrajzi számokhoz köthető, ott végezhető katonai tevékenységek köre a Honvédelmi Minisztérium Védelemgazdasági Hivatal bevonásával, velük egyeztetve került kialakításra. A különböző katonai tevékenységekre vonatkozó kívánalmakat táblázatosan szerepeltetjük, azok az egyes kezelési egységekben már külön nem kerülnek megjelenítésre.

Baj:

062; 072; 073; **088**

Bajót:

0126

Dunaszentmiklós:

0113; 0114; 0115; 0116; 0117; 0118; 0119; 014/2; 014/4; 016

Lábatlan:

0111/2; 0113/2; 0114/1; 0114/3; 0114/5; 0114/6; 0114/7; 0114/8; 0114/9; 0115; 0116/3; 0116/4; 0116/5; 0116/6; 0116/7; 0117; 0118; 0119; 0120/1; 0120/3; 0121/1; 0121/2; 0121/3; 0121/4; 0121/5; 0122; 0123; 0124; 0125; 0126/4; 0126/7; 0126/9; 0127; 0128; 0129; 0130; 0131/1; 0132; 0133; 0134; 0135/1; 0136/2; 0182/2; 0185; 0186/2; 0187; 074; 075/41; 075/7; 075/8; 075/9; 085/2; 086/1; 086/2; 086/3

Neszmély:

0286/1; 0286/2; 0286/3; 0287; 0291; 0296; 0298/2; 0301; 0302; 0303; 0304; 0305; 0306; 0307/1; 0308; 0309; 0310; 0311; 0312; 0313; 0314; 0315; 0316; 0317; 0318; 0319; 0320; 0322; 0323; 0324; 0325; 0327; 0328; 0329/2; 0330; 0331; 0333; 0334; 0339; 0340/1

Nyergesújfalu:

0156/5; 0157; 0158; 0161; 0163/1; 0163/3; 0164; 0165; 0166/1; 0209; 0229; 0230/2; 0230/4; 0232/1

Süttö:

0117/113; 0124; 0125; 0126; 0127; 0128; 0129; 0149; 0151; 0152/1; 0155; 0156; 0158; 0159; 0160; 0161; 0162; 0163; 0164; 0166/1; 0167/13; 0167/15; 0167/8; 0215/1; 0216/1; 0216/2; 0226; 0227; 025/2; 026; 027/2; 027/4; 028; 032/2; 033; 034; 035; 058

Tardos:

014; 015/1; 015/3; 018/16; 018/20; 018/23; 019; 020/4; 020/6; 022; 024; 025/3; 025/5; 026; 030/1; 030/2; 030/3; 031; 032/2; 032/4; 032/7; 032/8; 034; 035/1; 036/4; 036/7

Tata:

01046/2; 01050/2; 01052/1; 01063/1; 01082; 01083; 01084; 01085; 01122; 01123; 01124; 01125;
01128; 01129; 01130; 01131; 01132

Információink szerint aktív katonai használattal (Lőtér) jelenleg a Baj/088, valamint a Tata 1046/2 helyrajzi számok érintettek, míg a többi területen alkalomszerűen, lövészetrel nem járó katonai tevékenység zajlik. Ez alapján a katonai tevékenységek köre e két terület kategória köré kerültek megfogalmazásra aszerint, hogy természetvédelmi szempontból támogathatóak-e vagy nem a kérdéses területen.

TEVÉKENYSÉGEK (1: megengedett; X: tilos)	KATONAI HASZNÁLATI ZÓNÁK		
	Baj 088/ Baji Lőtér	Tata 1046/2 Szomódi Lőtér	Egyéb területek Egyéb használat
Robbantás (A mindenkor hatályos lőtérhasználati utasítás betartásával.)	X	1	X
Pirotechnikai eszközök használata (A mindenkor hatályos lőtérhasználati utasítás betartásával.)	1	1	1
Tábortűz, kályha használata (A mindenkor hatályos lőtérhasználati utasítás betartásával.)	1	1	X
Gépjármű tároló hely, javító pont üzemeltetése (A mindenkor hatályos lőtérhasználati utasítás betartásával.)	1 alkalmi használat gyakorlatok közben	1 alkalmi használat gyakorlatok közben	X
Üzemanyag feltöltés talajszennyezés kizárásával (A mindenkor hatályos lőtérhasználati utasítás betartásával.)	X	X	X
Gyalogos közlekedés utakon	1	1	1
Gyalogos közlekedés utakon kívül	1	1	1
Gépjárműves közlekedés utakon	1	1	1
Gépjárműves közlekedés utakon kívül	1	1	csak havaria esetén
Helikopter fel- és leszállás nem előkészített területen	1	1	csak havaria esetén
Útkarbantartás. Útkarbantartás tájidegen anyaggal nem végezhető. Útkarbantartás során depónia felhalmozása és a környező növényzetre tolása, az útmenti növényzet károsítása, felszaggatása.	1	1	1 egyeztetéssel
Kézi földmunka	1	1	1
Gépi földmunka (nem útkarbantartás), földút, gyakorló elemek st kialakítása	1	1	X
Összpontosítási körletek kialakítása	1	1	1 egyeztetéssel
Lövészetek célterületeként használható (Az e tervhez is mellékelt tűzvédelmi szabályzat betartásával.)	X	1	X
Tűzmelegnyitási terepszakasként használható (Az e tervhez is mellékelt tűzvédelmi szabályzat betartásával.)	X	1	X
Jövőbeni katonai célú területfejlesztés	1	1	eseti egyeztetés szükséges
Minden zónára vonatkozó szabályok:	Özönnövények (pl. fehér akác, mirigyes bálványfa, zöld juhar, nyugati ostorfa, kései meggy, keskenylevelű ezüstfa, orgona, selyemkóró, amerikai aranyvessző fajok) telepítése tilos.		
	Növények ültetése, telepítése (gyepvetés, gyepfelülvetés, faültetés, stb.) csak a DINPI-vel történő egyeztetés alapján megengedett.		
	A fokozottan védett madárfajok költését a DINPI minden évben megvizsgálja, ami alapján eseti korlátozásokat kezdeményezhet.		
	Katonai használatból eredő tűz esetén az oltás mielőbbi megkezdése, vagy a tűzoltóság értesítése.		
KÜLÖN SZABÁLYOK (az egyes zónákon belüli zónarészekre vonatkozó eltérő szabályok, vagy a korlátozások időszaka)	-	-	-

5. táblázat: Honvédségi területeken végezhető katonai tevékenységek köre

B) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok:

Az egyes kezelési egységekhez kötődő élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok minden esetben a gazdálkodói érdekeket figyelembe véve, előzetes egyeztetés után valósítandók meg.

Mezőgazdálkodáshoz köthető javaslatok*Gyepgazdálkodás*

A gyepterületek kezelése szempontjából elsődleges a megfelelő hasznosítási mód alkalmazása. A hasznosítás során – amennyiben ez megfelelő kompromisszumokkal lehetséges - meg kell találni az egyensúlyt a természetvédelmi célkitűzések teljesítése és a mezőgazdasági haszonvételek lehetősége között, mivel hosszú távon ez garantálja az élőhelyek kedvező állapotban tartását. A területen található gyepnek döntő részén a legeltetés, illetve a vegyes hasznosítás a legmegfelelőbb hasznosítási mód. Szükség esetén tisztítókaszálás alkalmazható. Összességében javasolt a legeltetés-kaszálás kombinálásával, lehetőség szerint több állatfaj legeltetésével egy diverzifikáló gyepkezelési rendszer kialakítása.

A gyepnek haszonállatokkal való legeltetése esetén meghatározó a legeltetett állat fajának, fajtájának és legeltetési sűrűségének meghatározása. Lehetőség szerint kerülni kell a gyepfajhoz nem igazodó legelő állatfajok és fajták legeltetését. A nem megfelelő fajjal, fajtával és legeltetési sűrűséggel végzett legeltetés a gyep leromlásához, időszakos túllegeltetéshez és az inváziós növényfajok terjedéséhez vezethet. A legeltetés megítélése során – tekintettel annak természetvédelmi jelentőségére, és a legeltetési állattartás ágazati problémáira – kellő körültekintéssel és megfelelő kompromisszumkészséggel kell eljárni, annak érdekében, hogy a területkezelés hosszútávon biztosítható legyen.

A tervezési területen a gyepnek kedvező természeti állapotban való megtartásának egyik fő akadálya az alul- esetlegesen a túlhasznosítás: a nem megfelelő állatlétszám illetve állatfaj alakíthatja ki a kedvezőtlen állapotokat. Az alulhasznosítás során a fenntartó kaszálások elmaradása is ok, amelyek magukkal hozzák a nem kívánatos szukcessziós folyamatok térnyerését, a gyepalkotó fajok megváltozását. Az alul és túlhasznosított gyep az inváziós növényfajok esetleges terjedését okozhatja, melyek az élőhely jelentős megváltozását eredményezik. A gyepnek alulhasznosításának megelőzése a mezőgazdasági földhasználók természetvédelmi célú kezelésben való részvételének ösztönzésével valósulhat meg. Ez az állami tulajdonban lévő gyepterületek esetén a tulajdonosi jogok gyakorlója, illetve a vagyongekezelő a használatba adás folyamata során meghatározott feltételek, illetve a haszonbérleti szerződés földhasználati előírásai keretében valósulhat meg. Magántulajdonban lévő földrészletek alulhasznosításának elkerülése érdekében a megfelelő támogatási lehetőségek biztosítása, illetve azok ellenőrzése szükséges.

A kaszálós hasznosítás során a kötelező földhasználati előírások (pl. madárbarát kaszálás) betartása mellett kiemelt jelentősége van a legkorábbi kaszálási időpont meghatározásának, mely a földön fészkelő madárfajok fészkelési sikerességét alapvetően meghatározza. A kaszálással kapcsolatos földhasználati előírások között szerepe lehet a kaszálatlan területek mérete és kialakítása meghatározásának, amely a megfelelő élőhely folyamatos rendelkezésre állásával az élőhelyszerkezet stabilitását garantálja. Mind a kaszálás, mind a legeltetés esetén szükséges van a kíméleti időszakok meghatározása, melynek során gyephasznosítási tevékenység nem végezhető.

Élőhelyi, fajmegőrzési és számos egyéb környezeti (vízminőség, vízmennyiség, éghajlatváltozás) szempontból kiemelt jelentősége van a gyepterületeken időszakosan megjelenő vízállások megőrzésének.

Szántóföldi gazdálkodás

A jelölő madárfajok táplálékbázisának biztosítása érdekében a Natura 2000 területen belül az extenzív szántóművelést kell előnyben részesíteni és célállapotként megjelölni, javasolt, hogy 30 hektárnál nagyobb egyben művelt tábla ne legyen. Javasolt a változatos művelési igényű kultúrákkal beültetett táblák arányának növelése, a csökkentett gépmozgás és csökkentett növényvédőszer- és tápanyag-kijuttatás érdekében. Ehhez igazodva zömében olyan egyéves illetve évelő kultúrák termesztése javasolt, amelyek a csökkentett kemizálás, továbbá a madárvédelmi okokból történő esetleges időbeni korlátozások mellett is gazdaságosan termesztethetők.

Terjedő gyakorlat a szántók betakarítás utáni általános gyomirtása, amely nem egyeztethető össze sem a madárvédelmi terület természetvédelmi célkitűzéseivel, sem a vizes élőhelyek védelmével. Ezért legalább az országos természetvédelmi oltalom alatt álló szántó művelésű területeken szükséges a vegyszerhasználati engedélyek felülvizsgálata.

A vizes élőhelyekkel közvetlenül határos szántók esetében a visszagyepesítést illetve a gyepeként/ugarként való hasznosítást lehet célként megjelölni a területek védelme (a növényvédőszer- és tápanyag-bemosódások elkerülése) érdekében.

Madárvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű táji elemek megőrzése

A mezőgazdasági élőhelyeken fellelhető táji elemek (öreg, fészkes/odvas fák, szegélyek, mezsgyék, fasorok, fa- és bokorcsoportok, vizesélőhely-foltok) élőhelyi és fajmegőrzési szempontból is jelentőséggel bírnak. Ezen táji elemek kiterjedése országos szinten – részben az agrártámogatások kedvezőtlen mellékhatásaként – jelentősen csökkent. Megőrzésük és esetleges pótlásuk fontos természetvédelmi cél, ezért valamennyi érintett területen tiltani szükséges a táji elemek felszámolását. Ezen célt segíti az agrártámogatási rendszer szigorodó előírásai a táji elemek megőrzésére vonatkozóan. A megőrzés mellett indokolt lehet a táji elemek pótlása, és újak létrehozása is. Ebben nagy segítséget jelenthet a Közös Agrárpolitika rendszerében elérhető ún. nem termelő beruházások támogatási lehetősége.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok

- Az őshonos fafajú erdők állományaiban a vágásos erdőgazdálkodás negatív hatásainak csökkentésére, illetve (ahol erre lehetőség mutatkozik) az attól való (minél nagyobb mértékű) eltávolodásra kell törekedni. Ennek eleme lehet a gazdálkodással érintett állományok kisebb véghasználati területek és hagyásfa-csoportok mozaikjával történő (az erdőrészleten belül több erdőtervi ciklusra elnyújtott, szálalóvágás jellegű) kezelése, vagy az örökerdő gazdálkodás melletti fenntartása. Emellett az állományok egy részénél az érintetlenül, gazdálkodás nélkül (legfeljebb az elegyedő idegenhonos fafajok eltávolításával) történő fenntartás is reális célkitűzés lehet. Térben mozaikosan javasolt kialakítani és fenntartani az örökerdő üzemmódban, vágásos üzemmódban, átmeneti üzemmódban, és a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban kezelt és a fahasználattal egyáltalán nem érintett erdőállományokat.

- Az idegenhonos fafajú erdők állományait hosszú távon (védett természeti területeken jogszabályi kötelezettség okán, egyéb területeken javasoltan) ütemezetten, a tarvágásos véghasználatok negatív hatásainak minél nagyobb mértékű csökkentésével (a vágások időbeni széthúzásával, a vágásterületek mozaikos elhelyezésével, hagyásfa-csoportok kijelölésével), illetve lehetőség szerint fokozatosan (a meglévő őshonos alsó szint megsegítésével, esetleg alátelítéssel) át kell alakítani őshonos fafajú erdőkké. Az átalakítások során az élővizekhez közeli területeken a vegyszeres technológiák alkalmazása (a vonatkozó jogszabályok figyelembe vételével) kerülendő!
- Az őshonos és idegenhonos fafajú erdők fenntartása során folyamatosan biztosítani kell az előforduló közösségi jelentőségű madárfajok élőhelyi (fészkelési, táplálkozási) igényeinek megfelelő szerkezeti elemek (idősebb faállományok és facsoportok, nagy koronájú fák, odvas fák, álló és fekvő holtfák, cserjeszint stb.) jelenlétét.
- A fakitermelésekhez kapcsolódó nagyobb faanyag-készletezető helyek, rakodók helyszíneit az érintett nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni javasolt.

Természetvédelmi célú időbeli korlátozások védett és Natura 2000 erdőkben a Pilisi Parkerdő Zrt. és a Duna-Ipoly Nemzeti Park egyeztetése alapján az erdészeti tevékenységek és a természeti értékek védelmének összehangolása érdekében (az itt leírtakat a Budapesti Erdőgazdaság Zrt is támogatja).

Az alábbi táblázat tartalmazza a fakitermelési időszak megállapítására vonatkozó előírásokat, melyek a Pilisi Parkerdő Zrt. teljes területén érvényes mind a körzeti erdőtervek előírásainak megállapításánál, mind az egyes fakitermelési munkaműveletek alkalmazásának elbírálásánál.

Erdő természetességi állapota	Fakitermelés módja	Időbeli korlátozással érintett vágástéri munkaművelet							
		Döntés	Gallyazás, darabolás, tömelletti kézi felkészítés	Erőgéppel végzett döntés és felkészítés	Előközeltés, közelítés erőgéppel vagy kötélpályával vonszolással	Előközeltés, közelítés kötélpályával vonszolás nélkül vagy csúszdával	Közeltés, kiszállítási erőgéppel, vonszolás nélkül	Előközeltés, közelítés lóval, vonszolással	Előközeltés, közelítés kézzel
természetes, természetszerű, származék, átmeneti, 04.01-07.31.	TI	04.01.- 07.31.	04.01.- 07.31.	nem értelmezhető			04.01-07.31.		
	TKGY	04.01.- 07.31.	04.01.- 07.31.	nem értelmezhető					
	Egyéb használati módok	04.01.- 07.31.	04.01.-07.31.	04.01.- 07.31.					
kultúrerdő, faültetvény	TI, TKGY	04.01.-07.31.	04.01.- 07.31.	nem értelmezhető			nincs korlátozás		
	Egyéb használati módok	nincs korlátozás	nincs korlátozás	nincs korlátozás	nincs korlátozás	nincs korlátozás			

6. táblázat: Természetvédelmi célú időbeli korlátozások védett és Natura 2000 erdőkben

- Ritka, fokozottan védett, korán fészket foglaló madarak, az erdőrészletleíró lapon rögzített koratavaszi védett geofitonok jelentős állományának és termőhelyének megőrzése érdekében a fahasználatokat lehetőleg a 2. félévre kell időzíteni. Február 15 – március 31. közötti időszakban a fahasználatot ezen erdőrészletekben minden esetben előzetesen egyeztetni kell a DINPI képviselőjével. Ezen időszakon belül nem végezhető el az egyeztetett fakitermelési munkaművelet, amennyiben az enyhe időjárás miatt a védett geofitonok kihajtanak, vagy ha a talajviszonyok a kíméletes munkavégzést nem teszik lehetővé. Az egyeztetésről emlékeztető készül.
- Az erdőrészletleíró lapon rögzített hosszú termőidényű fajok (nőszőfű fajok) állományának és termőhelyének megőrzése érdekében ezen erdőrészletekben a fahasználatokat elsősorban októbertől kell időzíteni, illetve e részletekben az augusztus 1 – szeptember 30. közötti fahasználatokat minden esetben előzetesen egyeztetni kell a DINPI képviselőjével. Az egyeztetésről emlékeztető készül.
- A felek közötti egyeztetés alapján nem minősül fakitermelésnek: az erdősisítés érdekében végzett ápolás; a befejezett ápolás során végzett ápolóvágás, a vágásterületen a fakitermelés utáni fa- és gallymaradványok lakosság általi kézi gyűjtése (tőtől elválasztás, gépi közelítés nem történik), a törzsnyesés, és az örökzöld üzemű erdő utánpótlás állományának gondozása, ápolása.
- Egyéb termelés használati mód esetén az egyes pontszerűen előforduló, balesetveszélyt jelentő fák kitermelése szintén időszaktól függetlenül végrehajtható.
- A kizárólag erdei úton mozgó géppel végzett szállítási tevékenységre nem vonatkozik, ennek nincs időbeli korlátja.

Az általános erdészeti korlátozásokon felül védett-fokozottan védett madárfajok ismert fészkelése körül az alábbi korlátozások javasoltak (az adott fészkek helyi viszonyainak figyelembe vételével):

Jelölő madárfajok	Az időbeli korlátozás intervalluma	Az időbeli korlát térbeli hatálya (m)*	Térbeli (változtatási) tilalom (m)**
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	március 1. - augusztus 31.	400 m (50,24 ha)	100-300 m (3,14-28,26 ha)
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	április 15. - augusztus 31.	200 m (12,56 ha)	100 m (3,14 ha)
Rétisas (<i>Haliaetus albicilla</i>)	január 1. - július 15.	400 m (50,24 ha)	100-200 m (3,14-12,56 ha)
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	március 15. - augusztus 31.	200-300 m (12,56-28,26 ha)	100-200 m (3,14-12,56 ha)
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	február 1. - augusztus 15.	300-600 m (28,26-113,04 ha)	100-200m (3,14-12,56 ha)
Vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	február 15. - július 15.	100-300 m (3,14-28,26 ha)	100 m (3,14 ha)
Uhu (<i>Bubo bubo</i>)	február 1. - július 31.	50-200 m (0,8-12,56 ha)	-
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	március 1. - június 30.	200m 12,56ha, zónájában csak nevelővágás, készletgondozó használat végezhető. A fészkek 400m 50,24ha területen száradékolás nem végezhető	100 m
Kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)	április 15. - július 15.	200 m	200 m

7. táblázat: Javaslatok a jelölő madárfajok fészkelőhelyei körül alkalmazandó időbeni és területi korlátozásokra

* A megadott (domborzati és állomány-viszonyok figyelembe vételével pontosított) sugarú körön belül a korlátozott időtartamban erdőgazdálkodási tevékenység nem végezhető.

** A megadott (domborzati és állomány-viszonyok figyelembe vételével pontosított) sugarú körön belül őshonos fafajú állományokban véghasználati tevékenység (felújítóvágás, szálalóvágás, tarvágás) nem (a korlátozott időtartamon túl sem) végezhető. Nem őshonos fafajú állományok véghasználatára és egyéb használatok (pl. nevelővágások) esetén a tervezett munkák elbírálása, korlátozása egyedi elbírást igényel.

Megjegyzés: Védett természeti területeken a fészkelőhelyek környezetében végzett fakitermelési munkák során (a fajok szerint megadott intervallumoktól függetlenül) a fő költési, illetve vegetációs időszakokra (március 15. – augusztus 15.) vonatkozó időbeli korlátozást is be kell tartani!

(További javaslatok:

- Odúlakó fajok (közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), hamvas küllő (*Picus canus*), kék galamb (*Columba oenas*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) esetében hagyásfacsoportok kijelölésénél az odvas fák megőrzése kiemelten fontos.

- Cserjelakó fajoknál (lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), bajszos sármány (*Emberiza cia*), töviszúró gébics (*Lanius collurio*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*) vegetációs időben cserjeeltávolítás ne történjen)

Halgazdálkodáshoz köthető javaslatok

Madárvédelmi céllal kijelölt területek halgazdálkodással érintett területrészei esetén a halgazdálkodásért felelős számára javasolt előírni védett, fokozottan védett madárfaj

fészkelésének észlelésekor a természetvédelmi kezelő értesítésének kötelezettségét a szükséges további lépések (pl. kíméleti területek és időszakok meghatározása) érdekében.

Nagy kárókatona (*Phalacrocorax carbo*) esetleges gyérítése esetén (jelenleg a területen nincs kiadva engedély), a kézre került gyűrűs példányok esetében javasolt előírni a halgazdálkodó számára a szükséges információk (gyűrűszám, megkerülés helye, időpontja, körülményei) eljuttatását a jogszabályokban meghatározott címekre.

Vízgazdálkodáshoz köthető javaslatok

- Vízgazdálkodási létesítmények elhelyezése, vízfolyás medrét megváltoztató beavatkozás a természeti értékek védelmével összeegyeztethetően végezhető.
- Kisvizek megőrzése, újak kialakítási lehetőségének szem előtt tartása. A meglévők vízellátásának biztosítása. Pl. tarjáni Szúnyog-tó, süttői Bikoli-mocsár.
- Vízfolyásokat szegélyező fásszárú állományok megőrzése, lehetőség szerint a szükséges fenntartási munkákat szakaszolva végezni és csak egyik oldalról

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok

- A tervezési területen folytatott vadgazdálkodási tevékenység során a természetvédelmi érdekek figyelembe vétele szükséges. Ez egyrészt a vadállomány nagyságának szabályozására (a 12/2018. (VII. 3.) AM rendeletben meghatározott – az egyes vadfajok szerint fenntartandó legkisebb vadlétszám (törzsállomány), valamint az élőhelyet még nem veszélyeztető legmagasabb vadlétszám – között szükséges fenntartani a terület vadállományát), másrészt a vadgazdálkodási tevékenységgel járó zavarás minimalizálására, harmadrészt pedig az esetleges élőhelyfejlesztési tevékenységek Natura 2000 célokkal való összeegyeztetésére vonatkozó előírások érvényesítésével érhető el.
- A vadállomány nagyságának szabályozása tekintetében kiemелendő a vaddisznó (*Sus scrofa*) állomány megfelelő szabályozása. Az állomány nagyságát olyan szinten kell tartani, hogy a gyepeket érintő túráskár és a vizes élőhelyeken, valamint a talajfelszínen fészkelő madarak fészkelési sikerességének károsítása elviselhető szinten maradjon. Az afrikai sertéspestis (ASP) miatt jelenleg csak diagnosztikai célból engedélyezett kilövés lehetséges. Amennyiben vadászatra újra lehetőség nyílik, az állományszabályzó vadászat módjait a természetvédelmi kezelővel egyeztetve javasolt meghatározni, annak érdekében, hogy az minél hatékonyabban és a terület minél kisebb mértékű zavarásával valósulhasson meg.
- A vaddisznó állomány szabályozása mellett indokolt a megfelelő módon és eszközökkel végzett dúvadgyérítés is, a vonatkozó jogszabályok, szakmai és etikai szabályok betartása mellett.
- Szükséges a ragadozómadarak számára megfelelő mennyiségű zsákmányállat biztosítása. Ehhez javasolt az apróvadás élőhelyek fejlesztése, egyéb természeti értékeket nem károsító módon.
- A vaddisznóállomány szabályozása mellett indokolt a megfelelő módon és eszközökkel végzett a ragadozógazdálkodás is, a vonatkozó jogszabályok, szakmai és etikai szabályok betartása mellett. Élvefogó csapda üzemeltetése kizárólag az Európai Unió irányelvek szerint tételesen szabályozott csapdatípusokkal végezhető. A csapdák szakszerű üzemeltetése során annak

- mindennapos kötelező ellenőrzésével, tervezett csapdaútvonalak rögzítésével kell biztosítani a nem vadászható állatfajok sérülésmentes, minél hamarabb történő szabadon bocsátását.
- A vadgazdálkodási tevékenységgel járó zavarás minimalizálása céljából a vadgazdálkodási berendezések számát a lehető legalacsonyabb, de a vadállomány és vadgazdálkodás számára még optimális szinten javasolt tartani.
  - Vadászati létesítményt minden esetben csak tájba illő módon, természetes anyagból javasolt készíteni (a 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet 23.§ (1) bekezdésén túlmutatóan).
  - A vadfajok egyedeinek koncentrálódását eredményező etetés szót fokozottan védett természeti területen, erdőrezervátum mag területén, sziklagyepen, forrás közelében nem javasolt elhelyezni. Vadászat eredményességét elősegítő szóró elhelyezése a természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon és helyen javasolt.
  - Az élőhelyfejlesztési tevékenység során nem javasolt a nem őshonos fajokkal történő vadbúvók kialakítása.
  - Egyéni és társas vadászatok során óvni kell a védett természeti értékeket, a vadászatokat és a vadgazdálkodási tevékenységeket úgy kell végrehajtani, hogy a természeti értékek ne károsodjanak.

C) Kötelezően betartandó előírások

- Natura 2000 területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A KMT egyes területe a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- a tervezési terület egy része helyi jelentőségű védett természeti terület, melyre az *érintett önkormányzatok vonatkozó rendeleteinek előírásai*, és a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozó előírásai is kötelező érvényűek.
- A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat
- Erdőterületekre vonatkozóan be kell tartani az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezéseit, az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet előírásait,
- továbbá a *körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról* szóló 96/2011. (X. 17.) VM rendelet és a 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet előírásait,
- valamint a Gerecsei, a Gerecse-Vértesi és a Mezőföldi Erdőtervezési Körzetek *Körzeti Erdőterveit*.
- Védett természeti területeken a *Tvt. 33.§ (3)* bekezdése alapján az erdőfelújítást a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal kell végezni.

- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló *1143/2014/EU rendelet*, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait. (A Bizottság (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelete (2016. július 13.) az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti jegyzékének elfogadásáról, A Bizottság (EU) 2017/1263 végrehajtási rendelete (2017. július 12.) az 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében létrehozott, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajoknak az (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelet szerinti jegyzéke naprakésszé tételéről, A Bizottság (EU) 2019/1262 végrehajtási rendelete (2019. július 25.) az (EU) 2016/1141 végrehajtási rendeletnek az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzékének aktualizálása céljából történő módosításáról, A Bizottság 2022/1203 végrehajtási rendelete (2022. július 12.) az (EU) 2016/1141 végrehajtási rendeletnek az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzékének aktualizálása céljából történő módosításáról). Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat.
- A szántóterületeken egységesen alkalmazandók a *termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény* rendelkezései.
- Vízgazdálkodás esetében be kell tartani A *vízgazdálkodásról* szóló 1995. évi LVII. törvényt (a továbbiakban Vgtv.), valamint a *vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról* szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet és a *83/2014 (III. 14.) a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról* szóló Korm. rendelet szerint kell eljárni.
- A felszín alatti vizek védelméhez az alábbi hatályos jogszabályokat is figyelembe kell venni:
- *123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről, különös tekintettel a település ivóvízbázisára és a strandi kutakra*
- *201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről*
- *219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről*
- *6/2009. (IV. 14.) KvVM–EüM–FVM együttes rendelet a földtani közeg és a felszín alatti víz szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről*
- *27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken lévő települések besorolásáról.*
- Egyes, a talajrétegeket bolygató erdőgazdálkodási vagy mezőgazdasági földmunkák esetén A *kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról* szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet és a *kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról* szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet előírásai is irányadóak.
- Vadgazdálkodás esetében a *12/2018. (VII.3.) AM rendelet az Észak-dunántúli Vadgazdálkodási Táj* részét képező, 510. számú Vértes-hegységi és 512. számú Dunazugi vadgazdálkodási

tájegységek vadgazdálkodási tervéről az irányadó. A rendelet 5. és 6. számú melléklete meghatározza a vadgazdálkodás során betartandó természetvédelmi előírásokat, elvárásokat.

- *A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény és annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet* előírásai is kötelezően betartandók.
- A *1996. évi LV. törvény 29./A. § (3) bekezdés a)* pontja alapján vadgazdálkodási, vadászati létesítmény védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyével létesíthető.
- Gyeppek területén vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges (*a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet 4. § (5) alapján*).
- Vadföldművelés nem érintheti a gyep (rét, legelő) területeket. (*275/2004. (X. 8. Korm. rendelet 9. § (2))*)
- Tájidegen fajok betelepítése tilos (*1996. évi LV. törvény 28. § (7) alapján*)
- A tervezési területen a fentieken túl a természetvédelmi hatóság a fokozottan védett fajok egyedeinek védelme érdekében – a *Tvt. 44. §. (5) bekezdésében és a 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet 2. §-a* alapján – az egyes fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyén és élőhelye körül korlátozást rendelhet el, ha a tervezett/várható használati mód, gazdálkodási tevékenység a fokozottan védett faj egyedének vagy állományának zavarásával, veszélyeztetésével, károsításával, elpusztulásával járna. A korlátozást a természetvédelmi hatóság egyedi határozatban rendeli el (területi korlátozás lehatárolásával, védőzóna meghatározásával, időbeli hatály megadásával).

Kezelési egységek (KE) szerint megfogalmazott kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében kezelési egységek (KE) kerültek megállapításra, amelyeket a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok területhasználata szempontjából többé-kevésbé azonos módon értékelhető élőhelyfoltok (fészkelő-, táplálkozó-, illetve pihenőhelyek) alkotnak.

A kezelési egységek lehatárolása a Magyarország ökoszisztéma alaptérképén (NÖSZTÉP-térkép³) szereplő élőhelytípus-kategóriák felhasználásával, részben az aktuális gazdasági hasznosítás és a vonatkozó szabályozási, támogatási környezet figyelembe vételével történt. A kezelési egységek lehatárolása ennek megfelelően nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat (a valós és a tényleges területhasználat attól jelentősen eltérhet). A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, s egyaránt tartalmaznak kedvezőbb természetességi állapotú, az előforduló közösségi jelentőségű madárfajok védelme és megőrzése szempontjából magasabb értéket képviselő élőhelyeket (pl. gyeppek, őshonos fafajú erdők) és erősen másodlagos, kevésbé releváns élőhelyeket (pl. szántók, idegenhonos fafajú erdők) is.

A NÖSZTÉP-térkép 44 élőhelytípus-kategóriájának összevonásával és bekódolásával összesen 6 kezelési egységet állítottunk fel.

³ <http://alapterkep.termeszetem.hu/>

A kezelési egységek lehatárolását befolyásolta a jelölő madárfajok aktuális előfordulása, de figyelembe vettük a természetvédelmi prioritásokat, kezelési célállapotokat, azaz az adott fajok potenciális előfordulási helyeit is. A kezelési típusok lehatárolásához, illetve validálásához felhasználtuk a jelölőfajok fészkelési és megfigyelési adatait is. Valamennyi kezelési típushoz a területen előforduló, a terület adatlapjában felsorolt jelölő madárfajokból álló karakterfaj-együttes rendelhető, amelyek meghatározzák a természetvédelmi célkitűzéseket, a kezelések jellegét.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes rész-populációk közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségét, a potenciálisan élőhellyé fejleszthető területeket). Egyes kezelési egységeknél a megfogalmazható természetvédelmi célok, illetve az erdők jelenlegi üzem mód szerinti besorolása figyelembe vételével alternatív kezelési irányvonalakat is meghatároztunk.

A gyakorlati – a gazdálkodás által megvalósítható – élőhelykezelés lehetőségeit szem előtt tartva minél nagyobb, robosztusabb kezelési egységeket igyekeztünk meghatározni, általánosabb keretet adó javaslat-csomagokkal. A nagyobb kezelési egységeken és kereteken belül nyílik lehetőség az adott év környezeti viszonyaihoz is alkalmazkodni képes, diverzifikáló élőhelykezelés megvalósítására, továbbá egy-egy fajhoz, fajcsoporthoz kapcsolódó specifikus, kiegészítő kezelési szempontok érvényesítésére.

Az azonos kezelést igénylő élőhelyek és élőhelykomplexumok és a reális gazdálkodási lehetőségek alapján az alábbi kezelési egységeket határoltuk le (a kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. fejezetben szereplő térképmelléklet mutatja):

- KE1. Őshonos fafajú erdők
- KE2. Nyílt felszínek
- KE3. Vizes területek
- KE4. Idegenhonos erdők
- KE5. Mezőgazdasági területek
- KE6. Mesterséges létesítmények

Jelen fenntartási terv kezelési egységei madárvédelmi szempontok alapján kerültek kialakításra. Az SPA területének közel fele átfed 3 különleges természetmegőrzési területtel (SAC). Ezek az átfedő területrészek a már elfogadott 3 fenntartási tervben megfogalmazottak és az ebben a tervben kifejtésre kerülő célok, szempontok együtt értelmezendők, együtt kezelendők.

KE1 – Őshonos fafajú erdők**Kezelési egység meghatározása:**

A különleges madárvédelmi terület őshonos erdői kerültek ide besorolásra, többek között: bükkösök, cserések, gyertyánosok, tölgyesek; valamint égeresek, füzesek, nyarasok. A kezelési egység összesen 18120,89 hektárt foglal magában.

A NÖSZTÉP besorolás alapján a legnagyobb területi kiterjedéssel a cseres állományok bírnak, közel 8700 hektárral. Jelentős még a bükkös állományok (kb. 1400ha), a gyertyános kocsánytalan tölgyesek (kb. 1300ha), a molyhos tölgyesek (kb. 1000ha) területi kiterjedése, valamint az egyéb elegyes lomboserdők területe is meghaladja az 1500 hektárt.

Érintett védett természeti terület:

Gerecsei Tájvédelmi Körzet (fokozottan védett: Nagy-Pisznice, Száz-völgy, Agostyáni Arborétum, Nagy Somlyó, Asszony-hegy, baji Lásbas-hegy); Tölgyháti kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék, Vértestolnai helyi védett területek, Árendás-patak völgye, Gerecse Száz-völgy Erdőrezervátum

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:**Érintett jelölő madárfajok⁴:**

bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>)	kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)
darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)
erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)	közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>)
fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>)
fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>)
fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>)	parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)
hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)	tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)
karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)	uhu (<i>Bubo bubo</i>)
kék galamb (<i>Columba oenas</i>)	vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok⁵:

héja (<i>Accipiter gentilis</i>)	macskabagoly (<i>Strix aluco</i>)
kis fakopáncs (<i>Dendrocopos minor</i>)	zöld küllő (<i>Picus canus</i>)

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Cserések	8734,5874
Máshová nem besorolható fás szárú növényzet	2439,1106
Egyéb elegyes lomboserdők	1526,9598
Bükkösök	1438,1097
Gyertyános kocsánytalan tölgyesek	1279,2371
Molyhos tölgyesek	970,6001
Folyamatban lévő felújítás	793,7416

⁴ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

⁵ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

Egyéb, többletvízhatástól független őshonos dominanciájú erdők	563.8622
Zöldfelületek mesterséges környezetben fákkal	134,048
Elegyetlen és kőriselegyes kocsányos tölgyesek	98.1135
Gyertyános kocsányos tölgyesek	69.2775
Pusztavágás	34.8746
Hegy- és dombvidéki pionír erdők	12.96
Ártéren kívüli füzesek	10.168
Egyéb, többletvízhatással érintett elegyes lomberdők	9.08
Égeresek	4.48
Hazai nyárasok	1.68
Összesen:	18120,8901 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Cseres-tölgyesek és üde lomberdők esetében elsődleges fontosságú a gazdálkodási célú erdészeti beavatkozások és a természetvédelmi célok összehangolása. Olyan erdőgazdálkodási módszerekre van szükség, amelyek elősegítik az elegyarányok közelítését a természetes állapotokhoz, jelentősen javítják a jelenlegi szerkezeti és faji változatosságot. A kevésbé elegyes, fafajkészletében elszegényedett állományok elegyességét helyre kell állítani. Térben mozaikosan javasolt kialakítani és fenntartani az örökerdő üzemmódban, vágásos üzemmódban, átmeneti üzemmódban, és a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban kezelt és a fahasználattal egyáltalán nem érintett erdőállományokat.

Molyhos tölgyesek és törmelékletjő-erdők és sziklaerdők esetében a természetvédelmi cél az érintetlenség megőrzése, a jelenlegi állományok lehetőleg beavatkozás nélküli megóvása, az önfenntartó folyamatok minél teljesebb biztosítása. Ha elkerülhetetlen az erdészeti beavatkozás, olyan erdőgazdálkodási módszerekre van szükség, amelyek elősegítik az elegyarányok közelítését a természetes állapotokhoz, jelentősen javítják a jelenlegi szerkezeti és faji változatosságot.

Puhafás ligeterdőkben a különleges, egyedi élőhelyi jellemzők miatt az üzemmód szerinti besorolástól függetlenül természetközeli erdőgazdálkodás megvalósítása szükséges.

Fontos feladat az inváziós fajok eltávolítása, visszaszorítása. Az őshonos erdők védelméhez a nagyvad létszámát jelentősen apasztani szükséges.

A kezelési egységben az erdőrészeket körülbelül 74%-án vágásos üzemmódban kezelt erdők vannak, 19,5%-án faanyagtermelést nem szolgáló, míg 1%-án örökerdő, 0,5%-án pedig átmeneti üzemmódú erdőrészek találhatók. Körülbelül 5% nem üzemtervezett erdőterület.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A gazdasági, állománynevelési célú fahasználattal érintett erdőrészekben olyan erdőgazdálkodási módszerekre van szükség, amelyek elősegítik az elegyarányok, a lombkorona-, cserje-, lágyszárú szint faji, életkori összetétele közelítését a természetes állapotokhoz, ezáltal növelve a táji szerkezeti és faji változatosságot.
- A közelítőnyomhálózat kialakításakor figyelembe kell venni a terepi és élőhelyi adottságokat. A közelítőnyom hálózat kialakítása nem eredményezheti a zárt erdőtömbök felnyílását, 1-5%-nyi erdőterület közelítőnyomként történő használatánál többet a természetmegőrzési terület teljes erdőterületére vonatkozóan. Fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy közelítőnyom hálózat ne segítse elő az inváziós fajok terjedését és a talajeróziót.
- Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdők felújítása esetén elsődlegesen a természetes magról történő felújítást szükséges alkalmazni, tuskózás, talajelőkészítés nem javasolt. Az erdő felújításokon a gyomirtó növényvédőszer használatát korlátozni szükséges, özönnövény fajok terjedése esetén speciális csepegetésmentes

- vegyszerhasználat, egyéb esetekben a gyomosodás talajbolygatással nem járó mechanikai visszaszorítása alkalmazandó.
- Erdőfelújítás és pótlás során tájidegen fafaj nem használható fel.
  - Az erdőneveléseket, előhasználatokat úgy kell megtervezni, hogy azok a termőhelynek megfelelő, vagy erdészeti tájidegen elegyfajok, különös tekintettel az intenzíven terjedő fajok visszaszorítását, az őshonos fafajok elegyarányának az emelését, valamint az elegyesség fenntartását, növelését szolgálják.
  - A tisztításokat és gyérítéseket csoportos jelleggel javasolt végrehajtani, kerülni kell a térben egyenletes erélyű beavatkozásokat. Alsó szintben gyérítés végzése nem javasolt.
  - Erdészeti kártevők elleni védekezés során a védett és Natura 2000 jelölő fajok egyedei nem károsodhatnak.
  - A termőhelynek megfelelő, őshonos elegyfajok arányának 30-60% közé történő fokozatos növelése.
  - A véghasználatok tervezése során arra kell törekedni, hogy mindig legyen idős erdő. Nem véghasználat a tíz éves erdőtervezési cikluson belül, több idős erdőállomány, mint amennyi korosodásával belép a hasonló ökológiai funkciót ellátni képes korosztályokba. Folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódra történő váltásnál javasolt idős állományrészek, felső lomkoronaszint részleges fenntartása.
  - Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló, ún. ernyős felújítógátások helyett javasoltak a 15–30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-vonalas, szegélyes) beavatkozásokra alapozott felújítógátások, vagy még inkább ezek 30–60 évre elnyújtott, száalóvágásos formáinak alkalmazásával való kísérletezés javasolt. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészek esetén javasolt a részterületes végvágások kivitelezése 3 ha maximális véghasználati területtel.
  - Az idegenhonos, idegenhonos inváziós fafajok, különösen a mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), és az intenzíven terjedő idegenhonos nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) esetében szükséges azok minél teljesebb visszaszorítása mechanikus és szelektív kémiai módszerek (injektálás, kéregkenés) együttes alkalmazásával. A visszaszorításra alkalmazható a magoncok kézi kihúzása, egyéb mechanikai eltávolítása, a sarjadzásra képes fajok vegyszeres kezelése.

Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

Az őshonos fafajú állományok zöme vágásos üzemmódba sorolt erdő, ugyanakkor egyes, a közösségi jelentőségű madárfajok védelme szempontjából fontos természetvédelmi irányelvek ilyen keretek mellett is érvényesíthetők. Sarkalatos kérdés a fafajösszetétel és állományszerkezet nevelővágások során való alakítása, illetve véghasználati célú beavatkozások kapcsán is meg lehet fogalmazni olyan irányelveket, amelyek mérsékelhetik az idős állomány letermelése okozta környezeti változásokat, illetve (távlatilag, legalább részterületen) segíthetik a vágásos üzemmódtól való eltávolodást. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban az elegyességet és a szerkezeti változatosságot megtartó, illetve bővítő (az állományok alsó szintjében megjelenő őshonos fafajokat és az őshonos cserjék alkotta foltokat is óvó) nevelővágások végzése.
- A nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos elegyfajok egyedeinek kímélete, az előforduló idegenhonos fafajok visszaszorítása.

Az agresszíven terjedő fajok törzseinek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni.

- A nevelővágások során az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. Az előző állományokból visszamaradt, az átlagkornál idősebb faegyedek (nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A nevelővágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. harkályfajok) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- A nevelővágások során az egyenetlen hálózatot kialakító/fenntartó, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlások alkalmazása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérítés jelleggel fellazítjuk, az alsó lombszinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyérítjük.)
- A nevelővágások és véghasználatok során a holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- A véghasználatok során a tarvágások és mesterséges erdőfelújítások területének minimalizálása. Gyorsan növekvő puhafás erdőkben mozaikos állományszerkezetet kialakító kis területű tarvágások javasoltak sarjzattal felújítással. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészek esetén egy erdőtervi ciklusban csak részterületes végvágások kivitelezése.
- Az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező véghasznált területek 3 hektáros térlépték alatt tartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek kímélete (szálanként vagy csoportosan) és lehető leghosszabb ideig való fenntartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások, illetve végvágások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek kímélete és lehető leghosszabb ideig való fenntartása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása javasolt.
- A felújítási folyamat során 5–15%-nyi területen, az idős állomány élőfakészletének 5–15%-a mértékéig hagyásfa-csoportok visszahagyása javasolt. A hagyásfa-csoportokat az erdőrészen belül egy tömbben javasolt visszahagyni. A hagyásfa-csoportokat úgy célszerű kijelölni, hogy azok az idős állományokon belüli különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikrohabitatokban gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják. A hosszú idő (20-60 év) alatt elvégzett felújítások esetében a hagyásfacsoportok 5% körüli, a rövid idő (3-20 év) alatt elvégzett felújítások esetében pedig a 15% körüli értékére kell törekedni. Ez a területi arány nagyobb területek esetén teljesíthető úgy is, hogy a visszahagyott rész faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú erdőrészekként leválasztásra kerül.
- A természetes úton nem újuló, vagy korábban idegenhonos fafajok által érintett állományrészekben őshonos fafajokkal való alátelítetés, vagy véghasználatot követő (teljes talajelőkészítés nélküli) erdősisítés.

- A természetes újulat megjelenésének nagyvad elleni védelemmel (vadlétszám-csökkentés, kerítésépítés) való segítése, az újulat, alátelepítés, erdősítés károsításoktól való megóvása. Az újulat megerősödése, vadkár megszűnése (műszaki átvétel) után a védőkerítések elbontása szükséges.
- Az újonnan létrehozott, fiatal állományfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, a jelen levő idegenhonos fafajok visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák alkalmazása nélkül.
- Az elő- és véghasználatokat, felújításokat úgy kell megtervezni, hogy azok a termőhelynek nem megfelelő vagy erdészeti tájidegen elegyfajok, különös tekintettel az inváziós (mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*)) és az intenzíven terjedő idegenhonos fajok (nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)) visszaszorítását, illetve az őshonos lombos fafajok (hársak, juharok, szilek, magas kőris, vadgyümölcsök) elegyarányának emelését, valamint az elegyesség fenntartását, növelését szolgálják.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Közösségi jelentőségű madárfajok fészkelése esetén az állományok területén és azok szűkebb környezetében (szükség szerint) a gazdálkodási tevékenységek időbeli korlátozása (7. táblázat – a lokális adottságok mindenkorai figyelembe vételével):
 fekete gólya (*Ciconia nigra*) esetében a március 1-augusztus 31.,
 darázsölyv (*Pernis apivorus*) esetében az április 15-augusztus 31.,
 rétisas (*Haliaetus albicilla*) esetében a január 1.-július 15.,
 kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) esetében a március 15.-augusztus 31.,
 parlagi sas (*Aquila heliaca*) esetében február 1-augusztus 15.,
 fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) esetén március 1-június 30.,
 kis légykapó (*Ficedula parva*) esetén április 15-június 15.
 közötti időszakban.
- Az időbeli korlátozások területi hatályának meghatározása és érvényesítése:
 a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) fészke körül 100 m-es,
 a fekete gólya (*Ciconia nigra*) és rétisas (*Haliaetus albicilla*) fészke körül 400 m-es,
 a darázsölyv (*Pernis apivorus*) és a kis légykapó (*Ficedula parva*) fészke körül 200 m-es,
 kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) fészke körül 200-300 m-es,
 parlagi sas (*Aquila heliaca*) fészke körül 300-600 m-es
 sugarú körön belül.
- Aktívan használt és lakatlan (de jó állapotú) fészkeknek, váltófészkeknek kímélete, indokolt esetekben a fészkek szűkebb környezetének
 (fekete gólya (*Ciconia nigra*) esetében 100–300 m-es,
 darázsölyv (*Pernis apivorus*) és fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) esetében 100 m-es,
 rétisas (*Haliaetus albicilla*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) és parlagi sas (*Aquila heliaca*) esetében 100–200 m-es,
 kis légykapó (*Ficedula parva*) esetében 200 m
 sugarú kör) véghasználatok és egyéb drasztikus erdészeti beavatkozások nélkül történő megtartása (változtatási tilalom; a nem véghasználati jellegű munkák egyedi szempontok alapján bírálандók el).

- Állékony, erős koronájú, idős, de jó egészségi állapotú törzseken – korlátozott számban – sasok, fekete gólya és egyéb nagy testű, gallyfészkekben költő madárfaj számára alkalmas műfészkek építése.

Átmeneti és örökrdő üzemmódba sorolt állományok:

Átmeneti és örökrdő üzemmódba sorolt őshonos fafajú állomány jelenleg csak minimális van a területen, a vágásos üzemmódtól való eltávolodás jegyében a következő erdőtervezési ciklusokban azonban célszerű lenne legalább az erdőrészek egy kisebb hányadánál ebbe az irányba is elmozdulni. Elsősorban az átmeneti üzemmód bevezetése lehet reális, melynek keretében egyrészt a vágásos gazdálkodás területi léptékét lehetne lejjebb szorítani (max. 1,5 ha-os véghasználati területek és hagyásfa-csoportok mozaikja), másrészt arra alkalmas helyszíneken (a nagyvad kizárása mellett) a folyamatos erdőborítás felé való fokozatos átvezetést is meg lehet kísérelni. Általános (átalakításra vonatkozó) erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban az elegyességet és a szerkezeti változatosságot megtartó, illetve bővítő (az állományok alsó szintjében megjelenő őshonos fafajokat és az őshonos cserjék alkotta foltokat is óvó) nevelővágások végzése.
- Idősebb állományokban az átalakítási/fenntartási folyamat során az erdőrészek 5–10%-ának érintetlenül hagyása (egy vagy több foltban, lehetőség szerint legalább 0,2 ha-os blokkokban). Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az állományokon belül elhelyezkedő, régebb óta nem háborgatott, odvas fákat, álló holtfákat, illetve nagy koronájú, böhönc jellegű fákat tartalmazó élőhelyi foltokat, valamint a gyengébb, szikes termőhelyen álló, kiritkuló erdőfoltokat is magukba foglalják.
- A véghasználati jellegű beavatkozások kis területen, lékvágás vagy szálalóvágás jelleggel való elvégzése, a használatok legalább három-négy évtizedre (kocsányos tölgy esetében), illetve másfél-két évtizedre (hazai nyárok esetében) való elnyújtása, mozaikos térbeli állománymintázat kialakítása.
- Az első erdőtervi ciklusban a beavatkozási erély 25–30%-os (lassan növvő fafajok), illetve 30–50%-os (gyorsan növvő fafajok) mértékben való maximálása. Az erdőrészenként egy erdőtervi ciklusban összefüggően keletkező véghasználati területek 0,3–0,5 ha, illetve 0,5–1,0 ha alatt tartása.
- A változatos szerkezet közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – a fokozatos átalakítással össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- A holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- Az átalakítás/fenntartás során az őshonos lombos elegyfák kímélete (a felső és alsó szintben, illetve újulati szintben egyaránt). Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- Az átalakítás/fenntartás során az őshonos fajok alkotta cserjefoltok kímélete, minél nagyobb területen való visszahagyása.
- A természetes úton nem újuló, vagy korábban idegenhonos fafajok által érintett állományrészekben őshonos fafajokkal való alátelítetés, vagy véghasználatot követő (teljes talajelőkészítés nélküli) erdősisítés.

- A természetes újulat megjelenésének nagyvad elleni védelemmel (vadlétszám-csökkentés, kerítésépítés) való segítése, az újulat, alátelepítés, erdősítés károsításoktól való megóvása.
- Az újonnan létrehozott, fiatal állományfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, a jelen levő idegenhonos fafajok visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák alkalmazása nélkül.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelyén a vágásos üzemmód esetén ismertett időbeli és térbeli korlátozások érvényesítése.
- Állékony, erős koronájú, idős, de jó egészségi állapotú törzseken – korlátozott számban – sasok, fekete gólya és egyéb nagy testű, gallyfészkekben költő madárfaj számára alkalmas műfészkek építése.
- A kíméleti területek hálózatának kialakítása, melyeken a természetes folyamatok szabadon érvényesülhetnek
- A kíméleti területeken kívül biotópfák hálózatának kialakítása
- A kíméleti területeken kívül természetes úton szálinként elpusztult fák visszahagyása.
- A fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása.
- A változatos faállományszerkezet fokozatos közelítése a természetes állapotokhoz.
- A közelítőnyomhálózat kíméletes, a terephez megfelelően illesztett, a meglévő alkalmas elemeket integráló, az érzékenyebb élőhelyeket lehetőleg minimálisan érintő, és csak a szükséges mértékű kialakítása
- A termőhelynek megfelelő, őshonos elegyfajok arányának 30-60% közé történő fokozatos növelése.
- A javafák között legyenek őshonos elegyfajok is képviselve.

Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

Az állományok egy kisebb része faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészekbe esik. Az üzemmódnak megfelelő fenntartásuk (teljes érintetlenség, legfeljebb idegenhonos fafajok eltávolítása) természetvédelmi szempontból (az előforduló madárfajok védelme szempontjából) kívánatos. Ezekben az erdőkben gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások végzendők. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás drasztikus csökkentése szükséges).
- Fakitermelési beavatkozás tervezése és végzése kizárólag idegenhonos fafajok jelenléte vagy megtelepedése esetén, továbbá a csatornákat kísérő gátak fenntartását akadályozó esetekben és rendszeresen használt erdei utak, villanypászták mentén, közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- Fakitermelési munka esetén a közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelyén a vágásos üzemmódnál ismertett időbeli és térbeli korlátozások érvényesítése.

Fokozottan védett erdőkre vonatkozó speciális kezelési javaslatok

A fokozottan védett állományok esetén a természetvédelmi szempont elsődleges. A kezelési beavatkozások kizárólag természetvédelmi céllal lehetségesek, illetve havária helyzetek felszámolása okán történhetnek.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A tervezési területen a vadlétszámot a terület természetes vadeltartó képességének szintjén javasolt tartani, hogy az a külön vadkár elleni védelem nélküli erdőfelújítást ne gátolja, illetve a földön, földközélen fészkelő madárfajokat ne veszélyeztesse.
- Nem őshonos vadfajok telepítése nem történhet a területen, a meglévő idegenhonos vadfajok állományának fenntartása nem kívánatos.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó) elhelyezése nem javasolt. Fészkelési időben kiemelten fontos ezek mellőzése, zavarás mérséklése céljából.
- Vadászati létesítmények elhelyezése a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt. Magasles elhelyezése előtt a természetvédelmi kezelővel való egyeztetés javasolt a hely és mód tekintetében.

Vízgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Prioritásként kezelendő a vízmeztartás a területen, a meglévő kisvizek megtartása, illetve helyreállítása.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:***a. Kötelezően betartandó előírások:***

- Natura 2000 területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Erdőterületekre vonatkozóan be kell tartani az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezéseit, az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet előírásait,
- továbbá a *körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról* szóló 96/2011. (X. 17.) VM rendelet és a 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet előírásait,
- valamint a Gerecsei, a Gerecse-Vértesi és a Mezőföldi Erdőtervezési Körzetek *Körzeti Erdőterveit*.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.

- *Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.
- A vadgazdálkodásra vonatkozóan *a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról* szóló 1996. évi LV. törvény, az annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet, valamint a 12/2018. (VII. 3.) AM rendelet előírásainak betartása kötelező.
- *Az erdők tűz elleni védelméről* szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet alapján az erdőgazdálkodásra vonatkozóan tűzvédelemmel kapcsolatos előírások betartása kötelező.
- *A vízgazdálkodásról* szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban Vgtv.) 28.§ (1) alapján a közcélú, illetve saját célú vízellátási művelés megépítéséhez (vízellátottság aktív javítása, vízpótlás/ vízviszatarítás rendszerének kialakítása) átalakításához és megszüntetéséhez (létesítési engedély), továbbá annak használatbavételéhez, üzemeltetéséhez, valamint minden vízhasználathoz (üzemeltetési engedély) vízjogi engedély szükséges. Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőknek *a vizek és a közcélú vízellátási művelések fenntartására vonatkozó feladatokról* szóló 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet, *a vízügyi igazgatási és a vízügyi, valamint a vízvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről* szóló 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet, valamint *a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról* szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet szerint kell eljárniuk.

b. Javasolt előírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. <i>(Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkály- és légykapófajok életfeltételeinek biztosítása érdekében.)</i>
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábbon álló holtfák meghagyása. <i>(Megjegyzés: Az erdőgazdálkodó és a természetvédelmi kezelő által egyeztetett mennyiségben a közösségi jelentőségű harkály- és légykapófajok életfeltételeinek biztosítása érdekében.)</i>
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. <i>(Megjegyzés: a nagy</i>

	<i>koronájú, böhöncös fák meghagyása a nagy testű, gallyfészkekben költő madárfajok érdekében; az állományokban, illetve azok szegélyében levő odvas fák kímélete a harkály- és légykapófajok alkalmas fészkelőhelyeinek biztosítása érdekében.)</i>
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeknek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. <i>(Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 7. táblázatában részletezettek szerint)</i>
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása.
E22	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, kifejezetten vastag (többségében 30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása.
E23	A kijelölt egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása.
E24	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E26	Az előhasználatok során az elegyfajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fajok eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolítása.
E32	Örökerdő üzemmódra való áttérés. <i>(Megjegyzés: az erdőgazdálkodóval egyeztetett területeken)</i>
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése. <i>(Megjegyzés: az erdőgazdálkodóval egyeztetett területeken)</i>
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása. <i>(Megjegyzés: az erdőgazdálkodóval egyeztetett területeken)</i>
E37	Tájhonos fajú állományok véghasználatánál során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Óshonos fajú állományok véghasználatánál során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. <i>(Megjegyzés: az odvas és kéreglevált fák, biotópfák, böhöncök meghagyása)</i>
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. <i>(Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 6-7. táblázataiban részletezettek szerint)</i>
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Óshonos fajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása. <i>(Megjegyzés: Az alkalmazandó, termőhelynek megfelelő fajok kiválasztására a 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, 2. melléklete (Az egyes erdészeti tájakon őshonos fajok jegyzéke) az irányadó. Főfafajként bükk (Fagus sylvatica), kocsánytalan tölgy (Quercus petraea), gyertyán (Carpinus betulus), elegyfajként kislevelű hárs (Tilia cordata), mezei juhar (Acer</i>

	<i>campestre</i>), hegyi juhar (<i>Acer pseudoplatanus</i>), korai juhar (<i>Acer platanoides</i>) hegyi szil (<i>Ulmus glabra</i>), csertölgy (<i>Quercus cerris</i>) ültetése javasolt.)
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhozonyos fafaj alkalmazása. (Megjegyzés: Az alkalmazandó, termőhelynek megfelelő fafajok kiválasztására a 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, 2. melléklete (Az egyes erdészeti tájakon őshonos fafajok jegyzéke) az irányadó. Főfafajként bükk (<i>Fagus sylvatica</i>), kocsánytalan tölgy (<i>Quercus petraea</i>), gyertyán (<i>Carpinus betulus</i>), elegyfajként kislevelű hárs (<i>Tilia cordata</i>), mezei juhar (<i>Acer campestre</i>), hegyi juhar (<i>Acer pseudoplatanus</i>), korai juhar (<i>Acer platanoides</i>) hegyi szil (<i>Ulmus glabra</i>), csertölgy (<i>Quercus cerris</i>) ültetése javasolt.)
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (Megjegyzés: Az alkalmazandó, termőhelynek megfelelő fafajok kiválasztására a 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, 2. melléklete (Az egyes erdészeti tájakon őshonos fafajok jegyzéke) az irányadó. Főfafajként bükk (<i>Fagus sylvatica</i>), kocsánytalan tölgy (<i>Quercus petraea</i>), gyertyán (<i>Carpinus betulus</i>), elegyfajként kislevelű hárs (<i>Tilia cordata</i>), mezei juhar (<i>Acer campestre</i>), hegyi juhar (<i>Acer pseudoplatanus</i>), korai juhar (<i>Acer platanoides</i>) hegyi szil (<i>Ulmus glabra</i>), csertölgy (<i>Quercus cerris</i>) ültetése javasolt.)
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpáztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszíven terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.
E80	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása. (Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 6-7. táblázataiban részletezettek szerint)
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fás szárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.

E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.
E96	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása. <i>(Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 7. táblázatában részletezettek szerint)</i>
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

8. táblázat: KE1 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az erdei élőhelyeken az elsődleges cél a természetvédelmi és erdészeti célok összehangolása, ezáltal a bolygatásokra (fészkelési időszakban különösen) érzékeny madárfajok számára is megfelelő élőhely biztosítása. Az erdei életközösségek, s így a madarak számára is kiemelten fontos a táji szinten, térben mozaikos élőhelyek kialakítása, a meglévő kisvizek megtartása, illetve helyreállítása az erdei területeken. Táplálkozóterületek, illetve az elérhető táplálék növelése elősegíthető egyrészt az erdei tisztások, gyepterületek helyreállításával, cserjésedésük megakadályozásával, valamint apróvad élőhelyfejlesztési tervvel egyaránt.

Kezelési javaslatok indoklása:

Madárfajok védelme elsősorban táplálkozóterületeik és fészkelőterületeik megőrzésével segíthető elő.

Kímélő erdőgazdálkodás, örökerdő üzemmóddal kezelt erdőterületek növelése, a beavatkozások csökkentése kevésbé bolygatott, zavart élőhelyeket nyújt a madarak számára. A változatos erdőszerkezet idős fáival a nagyméretű fészkek építését teszi lehetővé a ragadozómaradak és a fekete gólya számára. A nagyobb mennyiségű holtfa pedig az odúlakó madarak elterjedését segíti elő, valamint a táplálékul szolgáló rovarfauna változatosságát és mennyiségét is növeli.

A közeli nyílt területek fenntartásával biztosíthatóak a megfelelő táplálkozó területek (elsősorban KE5). Apróvadás élőhelyek fejlesztésével elősegíthető a megfelelő mennyiségű zsákmányállat biztosítása. A Gombás-pusztán jelenlévő ürgeállomány szintén hozzájárul ehhez.

Az erdei élőhelyek megőrzése és a táplálékul szolgáló hulló, kételtű és hajfajok biztosítása szempontjából is kiemelt fontosságú a vízmegtartás a területen, a meglévő kisvizek megtartása, illetve helyreállítása. Az ilyen jellegű beavatkozások az erdőgazdálkodókkal való közös fellépéssel érhető el, valószínűleg meg eredményesen.

KE2 – Nyílt felszínnek**Kezelési egység meghatározása:**

A kezelési egységbe kerültek besorolásra a tervezési terület sziklaterületei, természetes sziklai alakzatai, működő és felhagyott bányái. Kiterjedése 677,17ha.

Művelési ág alapján elsősorban kivett területeket találunk a kezelési egységben.

Érintett védett természeti terület:

Gerecsei Tájvédelmi Körzet (fokozottan védett: Nagy-Pisznice, Száz-völgy), Gerecse Száz-völgy Erdőrezervátum

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett jelölő madárfajok⁶:

bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>)	lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>)
darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	partifecske (<i>Riparia riparia</i>)
erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)	uhu (<i>Bubo bubo</i>)
karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)	vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)
kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok⁷:

kis lile (<i>Charadrius dubius</i>)	havasi szürkebegy (<i>Prunella collaris</i>)
gyurgyalag (<i>Merops apiaster</i>)	hajnalmadár (<i>Tichodroma muraria</i>)
hantmadár (<i>Oenanthe oenanthe</i>)	

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Máshová nem besorolható fás szárú növényzet	147,6249
Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül	140,994
Molyhos tölgyesek	96,92
Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek	87,76
Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	76,6887
Egyéb elegyes lombdők	57,56
Cseres	29,8
Zöldfelületek mesterséges környezetben fákkal	16,3204
Máshová nem besorolható lágú szárú növényzet	14,1615
Sziklakibúvásokkal tarkított mészkedvelő gyepek	4,6
Sziklakibúvásokkal tarkított egyéb gyepek	3,5736
Zárt gyepek homokon	0,56
Szántóföldek	0,2898
Földutak	0,24
Folyamatban lévő felújítás	0,04
Akác dominálta ültetvények	0,04
Összesen:	677,1729 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Jelenleg is működő bányák (10):

Bajna (II.): Sárasi-kőfejtő (mészkő); Lábatlan (I., V.): Bersekbánya (márga), „Travertino” bánya (mészkő); Nyergesújfalu (I.): Kecske-kői bánya; Süttő (I., II.): mészkő bányák; Tardos (II., III., IV.): Bányahegyi díszítő mészkő és kristályos mészkő bányák; Tatabánya (I.): Keseli-hegyi bánya. Ezek a területeken fészkelő fajok már hozzászoktak ugyan az emberi jelenlétnek (az emiatt távolmaradó predátorok által ki is használják azt), azonban fontos, hogy az egyes bányászati tevékenységek lehetőség szerint a fajok fészkelési időszakát figyelembe véve legyenek ütemezve, illetve lehetőség szerint területileg a fajok kíméletét szem előtt tartva kerüljenek kialakításra.

⁶ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

⁷ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

Természetvédelmi érdek a bányakapitányság és a természetvédelmi kezelő közötti folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés.

Az egykori bányák területének döntő többsége termelést nem szolgáló erdőrészlétként nyilvántartott erdőtervezett terület, ahol az élőhelyek spontán regenerálódásának javasolt lehetőségét biztosítani. Az esetleges anyagdeponására szánt területek csak természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyszíneken alakítandóak ki.

A rekultiválandó területek esetén is szükséges az egyes szereplők közti folyamatos kommunikáció. Kiemelten fontos, hogy a rekultiváció a helyi természetvédelmi célokat, élőhelyek, fajok igényeit szem előtt tartva kerüljön kialakításra, megvalósításra.

A madárvédelmi terület kis kiterjedésű, nyílt gyepterületei, sziklagyeppei is a kezelési egységbe kerültek besorolásra. Ezen gyepterületek megőrzése gazdasági célú hasznosítás keretében nem megvalósítható érzékenyséjük miatt. A kezeléseik során történhetnek mezőgazdasági jellegű beavatkozások pl. extenzív legeltetés, kaszálás egyes fajok védelme érdekében, de a beavatkozások esetében nem lehet szempont a támogatási rendszereknek való megfelelés vagy a állatállomány fenntartása.

Az őshonos cserjékkel történő becserjésedést természetvédelmi kezelés keretében szükséges helyenként visszaszorítani. Az idegenhonos inváziós fajok megjelenése esetén fontos a gyors és hatékony fellépés, az állományok visszaszorítása, kiirtása.

- A területeket alapvetően érintetlenül kell hagyni a természetes élőhelyek fennmaradása érdekében.
- A szukcesszió élőhelyeket, fajokat veszélyeztető folyamata következtében teret hódító őshonos cserjefajok (pl. egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), kökény (*Prunus spinosa*)) visszaszorítása szükséges.
- Javasolt a területek rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők és a területről eltávolíthatók legyenek, természetvédelmi kezelés részeként. Ennek keretében szükséges az inváziós (pl. mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*)) és az intenzíven terjedő fajok (pl. nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*)) eltávolítása.
- Mezsgyék, utak mentén lévő facsoportok, természetes gyepek és cserjés területek megőrzése szükséges a jelölő fajok védelme érdekében (fészkelőhely és táplálkozóhely)

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Vadgazdálkodási szempontból fontos elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, mivel a vaddisznó (*Sus scrofa*) tőrassal, és a muflon (*Ovis gmelini*) taposással, rágással sokszor károsítja a (jelölő) élőhelyeket, emellett a földön és földközélen fészkelő madárfajok egyedeit is veszélyeztet.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a. Kötelezően betartandó előírások:

- Natura 2000 területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet, valamint a *Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól* szóló 269/2007. (X.18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.

- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.
- Gyepterületen vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges a 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet alapján.
- 12/2018. (VII.3.) AM rendelet alapján: A vadászati, vadgazdálkodási tevékenység során különös figyelmet kell fordítani a gyepek megóvására, a gypfelszín maradandó károsítása tilos.
- A területen bányák, anyagnyerőhelyek nyitása, valamint a meglévő illegális helyek használata nem kívánatos, az ökológiai hálózat magterület és folyosó övezetében új külszíni bányatelek nyitása, meglévő bővítése tilos (Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény alapján).

b. Javasolt előírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
GY21	Legeltetés és kaszálás nem végezhető, a területet kezelés nélkül történő fenntartása (Megjegyzés: szükség szerint őshonos cserjék eltávolítása végezhető természetvédelmi érdekből a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon.)
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (Megjegyzés: Kizárólag nyílt karszterületeken kívül alkalmazható)
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése (Megjegyzés: amennyiben a természetvédelmi állapot indokolja beavatkozást).
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban az illetékes nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
GY108	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.
GY110	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
GY118	Élőhelyrekonstrukció (Megjegyzés: Felhagyott bányaterületek esetében. A természetvédelmi kezelővel egyeztetve javasolt).

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fásszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

9. táblázat: KE2 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Aktív bányaterületeken a vegetációs időszak, fészkelési időszak és a bányászati tevékenységek összehangolása szükséges.

Az egykori bányaterületeken, ahol élőhelyrekonstrukciós tevékenység nem tervezett, nem szükséges, ott az élőhelyek spontán regenerálódásának lehetőségét kell biztosítani. Idegenhonos inváziós fajok esetleges megjelenése esetén, gyors és hatékony kezeléssel szükséges fellépni ellenük.

Tervezett élőhelyrekonstrukciós területeken elengedhetetlen a rekultivációt végzők és a természetvédelmi kezelő közötti folyamatos szakmai együttműködés, hogy a területen valóban indokolt, az élőhelyek és fajok számára kedvező beavatkozások valósuljanak meg.

A nyílt gyepterületek, sziklaterületek jelenleg természeti állapota nem indokolja a gazdasági célú hasznosítást, a természetvédelmi beavatkozások (cserjeirtás, inváziós fajok irtása) szükségesek lehetnek.

Kezelési javaslatok indoklása:

A bányakapitányság és a természetvédelmi kezelő közötti együttműködés lehetővé teszi a természetvédelmi- és a gazdasági célok összehangolását.

A felhagyott területeken a másodlagos szukcesszió spontán folyamata biztosítja leginkább, hogy a terület regenerációja zavartalanul végbemehessen. Az inváziós fajok visszaszorítása pedig biztosítja, hogy a jelölő fajok számára fontos őshonos élőhelyek természetessége ne romoljon az inváziós fajok terjedése miatt.

KE3 – Vizes területek**Kezelési egység meghatározása:**

A tervezési terület vízfolyásai, állóvizei, mocsári növényzettel borított területei, illetve az időszakosan vízhatás alatt álló gyepterület alkotják a kezelési egységet. Kiterjedése 339, 573ha. Művelési ág alapján kivett területeket, réteket, legelőket, valamint halastavakat, nádasokat találunk a kezelési egységben.

Érintett védett természeti terület:

Gerecsei Tájvédelmi Körzet, Vértestolnai helyi védett területek, Árendás-patak völgye

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett jelölő madárfajok⁸:

fekete gólya (*Ciconia nigra*) rétisas (*Haliaetus albicilla*)
hegyi billegető (*Motacilla cinerea*)

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok⁹:

bíbic (*Vanellus vanellus*) sárga billegető (*Motacilla flava*)
cigánycsuk (*Saxicola rubicola*) sordély (*Emberiza calandra*)
fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Vízben álló mocsári/lápi növényzet	279.9328
Időszakos vízhatás alatt álló gyepek valamint láp- és mocsárrétek	32.88
Allóvizek	25.92
Vízfolyások	0.84
Összesen:	339,573 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A mocsárrétek és üde gyepek esetében a cél a megfelelő – legeltetéssel és/ vagy kaszálással történő – gyephasznosítás biztosítása és a természetes vízdinamika helyreállítása. A természetvédelmi célok és a gazdálkodás összehangolására az időszakos vízvisszatartás és a gyephasznosítás megfelelő kombinálása szükséges.

A gyephasznosítás preferált formája a területen az extenzív legeltetés a terület adottságaihoz illeszkedő állatfajjal, ami az időszakosan vízállásos, részben alulhasznosított rétek esetében a szarvasmarha, juh, kecske, esetleg a ló. A területen ideális lenne a pásztorló legeltetés, ám amennyiben erre nincs lehetőség, villanypásztor segítségével végzett szakaszos legeltetés vagy nagyobb területek villanypásztorral való bekerítése jelenthet megoldást. A gyepgazdálkodás tervezésekor törekedni kell a diverzifikáló kezelésre, az időben-térben változatos kezelési mintázat megvalósítására, amellyel sokféle és sokféle állapotú élőhelytípus és átmeneti élőhely fenntartható. Ilyen lehet például a kaszált és kaszálatlan területek elhelyezkedésének, arányainak

⁸ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

⁹ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

váltogatása, a legeltetési nyomás térben-időben történő változtatása, többféle állatfajjal történő legeltetés.

Kaszálásos hasznosítás esetén alapvető fontosságú a kaszálási időpont megfelelő megválasztása: június 15. előtti kaszálás esetén fokozott körültekintés és nagyobb arányú kaszátlan terület meghagyása szükséges. A kaszálás során mindenkor szükséges a jogszabályban is rögzített madárbarát kaszálási módok/eszközök (megfelelő kaszálási irány, vadriasztólánc) alkalmazása. Fokozottan védett földön fészkelő fajok előfordulása esetén a nemzeti park szakembereivel való egyeztetés nyomán a kaszálás-, ill. legeltetés idő- és térbeli korlátozása indokolt.

A növényzettel sűrűn benőtt időszakos és tartósabb vízborítású területek kedvező élőhelyet teremtenek a zártabb, de kis területű nádasokhoz, gyékényesekhez kötődő (bár nem jelölő) fajok: a gémfélék, récefélék, vízcibék valamint a nádi énekesek számára – ami egyéb kezelés (nádhasznosítás) hiányában lehet egy természetvédelmi szempontból elfogadható kezelési célkitűzés.

A tavi gazdálkodás során a jelölő madárfajok (és egyéb vízhez kötődő madárfajok) szempontjából az alábbi általános kezelési állapotok teremthetnek kedvező élőhelyi feltételeket.

- A tavak, ivadéknepelők nádszegélye, esetenként a gátak, rézsűk területe is optimális táplálkozó- és fészkelő helyet teremtenek több madárfaj számára (pl. gémfélék, récék, nyári lúd, barna rétihéja, nádi énekesek) így ezek megőrzése és költési időben történő kímélete fontos kezelési szempont.
- A nyílt vízterek fontos táplálkozó és pihenőhelyei számos madárfajnak (pl. rétisas, récefélék) így az itt megjelenő fajok számára szükséges életfeltételeket a lehetőségekhez mérten biztosítani javasolt.

Az állandó vízállású vízterek csapolásakor/kotrásakor/rekultivációjakor madarak tömegei találnak kedvező élőhelyi feltételeket, akár csak időszakos jelleggel is, így ebben az időszakban speciális előírások meghatározása válhat szükségessé. Kiemelten javasolt kezelni a költési időben történő vízszint-ingadozásokat, amik a táplálkozó- és pihenőhelyek átalakulásán túl, az adott vízszint mellett megkezdett költéseket is veszélyeztetheti.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Vadgazdálkodási szempontból fontos elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, mivel a vaddisznó (*Sus scrofa*) tőrassal, és a muflon (*Ovis gmelini*) taposással, rágással sokszor károsítja az élőhelyeket.
- Gyepterületen vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges a 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet alapján. Vadgazdálkodási, vadászati létesítmény védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyével létesíthető az 1996. évi LV. törvény alapján. Javasolt azonban, hogy időszakos gyepek 100 m-es körzetében egyáltalán ne kerüljön kialakításra szózó, szóró vagy etető, de a természetvédelmi kezelővel való egyeztetés minden esetben ajánlott.

Vízgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A vízjárás természetes dinamikája ne legyen befolyásolva, minél tovább tudjon helyben fennmaradni.

- Vízvezetés ne történjen a területről, kisvizek fennmaradásának segítése (műtárgyak, árkok megszüntetése).
- Illegális vízkivételek megszüntetése, vízfolyások szennyezettségének vizsgálata.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a. *Kötelezően betartandó előírások:*

- Natura 2000 területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.
- A vadgazdálkodásra vonatkozóan a *vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról* szóló 1996. évi LV. törvény, az annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet, valamint a 12/2018. (VII. 3.) AM rendelet előírásait betartása kötelező.
- Gyepterületen vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges a 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet alapján.
- 12/2018. (VII.3.) AM rendelet alapján: A vadászati, vadgazdálkodási tevékenység során különös figyelmet kell fordítani a gyepek megóvására, a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
- Vizes területeken és azok védősávjában az ólomsörét használata vadászat során tilos (a 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet 59. § (1) és (2) b) bekezdések alapján). Az Európai Parlament és a Tanács 1907/2006/EK rendelete alapján tilos az ólomsörét kilövése és hordozása vizes élőhelyeken és azok 100 méteres védőkörzetében.
- A *vízgazdálkodásról* szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban Vgtv.) 28.§ (1) alapján a közcélú, illetve saját célú vízellátási létesítmény megépítéséhez (vízellátottság aktív javítása, vízpótlás/ vízviszatarítás rendszerének kialakítása) átalakításához és megszüntetéséhez (létesítési engedély), továbbá annak használatbavételéhez, üzemeltetéséhez, valamint minden vízhasználathoz (üzemeltetési engedély) vízjogi engedély szükséges. Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőknek a *vizek és a közcélú vízellátási létesítmények fenntartására vonatkozó feladatokról* szóló 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet, a *vízügyi igazgatási és a vízügyi, valamint a vízvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről* szóló 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet, valamint a *vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek*

elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet szerint kell eljárniuk.

b. Javasolt előírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (Megjegyzés: Az inváziós fajok elleni célzott intézkedést kivéve.)
GY09	Fogasolás nem megengedett. (Megjegyzés: tartósan szárazúzott területeken szükségessé válhat a réti boronálás, de csak természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon)
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY23	A felhalmozódott fűavar eltávolítása. (Megjegyzés: tartósan szárazúzott területeken szükségessé válhat a réti boronálás, de csak természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon)
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY44	A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY48	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY57	Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske. (Megjegyzés: csak cserjésedett területen)
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges.
GY91	Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hét teljen el. (Megjegyzés: Indokolt esetben a szárazúzás elfogadható a természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon)
GY92	A gyepterület kaszálása, szárazúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása. (Megjegyzés: Indokolt esetben a szárazúzás elfogadható a természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon)
GY98	A kaszátlan területet kaszálásenként más helyen történő kialakítása.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése, akinek a javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kialakítása.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
Kód	Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V06	A működési terület szerinti nemzeti park-igazgatóság által kijelölt területen nádatartás nem végezhető.

V08	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetéses állattartás segítségével.
V10	Halastavak medrének meszezése nem megengedett.
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet nem irtható (vágás, nádégetés, cserjék kivágása). (Megjegyzés: őshonos növényzet.)
V16	A meder kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területéről el kell szállítani.
V17	Április 1. és július 15. között hínárvágás nem végezhető.
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása javasolt, idegenhonos halfaj nem telepíthető.
V25	Horgászvízként és halastóként nem hasznosítható. (Megjegyzés: természetes eredetű erdei kistavak.)
V26	A területen élő és táplálkozó madarak riasztásának időbeli és területi korlátozásait a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon, a madárriasztási tervnek megfelelően lehet végezni.
V31	A halastavakat elválasztó gátak és csatornapartok növényzete közepén, egy kaszanyom szélességben kaszálható, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszálatlan sáv
V44	A hagyásfoltok kialakítása a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve történhet
V50	A nádas minimum 20-30%-át nem szabad learatni.
V54	A területen nádgazdálkodás végezhető.
V56	A nádaratás csak fagyott talajon végezhető. (Megjegyzés: az elmúlt évek időjárási viszonyai alapján egyedi esetekben mérlegelendő.)
V57	A betakarítás során a nád rizómája nem sérülhet.
V58	Nádat deponálni, válogatni a területen nem megengedett.
V67	A területen mindennemű beavatkozást kerülendő, kezeltelen állapotban való fenntartás indokolt. (Megjegyzés: természetes eredetű erdei kistavak.)
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

10. táblázat: KE3 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A cél a jelenlegi vízhiányos állapotok megszüntetése, a természeteshez közeli vízforgalom helyreállítása, illetve a különböző szukcessziós állapotok mozaikjának kialakítása mechanikai beavatkozások (kaszálás, száruzás, természetvédelmi célú nádaratás), illetve – a lehetőségekhez mérten - legeltetés segítségével.

Kezelési javaslatok indoklása:

Az elmúlt egy-két évtized csapadékszegény időjárása következtében a területen található mocsarak vízborítása jelentősen csökkent, többségük kiszáradt, ezért a kezelési egységbe tartozó élőhelyek esetében az elsődleges kezelési célkitűzés a természetes vízforgalom helyreállítása, a mélyen fekvő területek, medermaradványok nádas-gyékényes élőhelyein a stabil vízellátás biztosítása. Ennek eszköze egyrészt a csapadékvizek visszatartása, illetve a területekre érkező, a mélyedéseket feltöltő víz elvezetésének megakadályozása, másfelől a mesterséges vízpótlás, árasztás.

KE4 – Idegenhonos erdők**Kezelési egység meghatározása:**

A különleges madárvédelmi terület idegenhonos erdeinek jelentős része, 734ha akácültetvény, ezenkívül jelentős arányban vannak még a túlelevelű dominálta ültetvények 225ha területtel. A kezelési egység összkiterjedése 1034,14ha.

Érintett védett természeti terület:

Gerecsei Tájvédelmi Körzet

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett jelölő madárfajok¹⁰:

darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>)
fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>)	örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>)
hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)
közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>)	

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok¹¹:

kis fakopáncs (<i>Dendrocopos minor</i>)	zöld küllő (<i>Picus viridis</i>)
--	-------------------------------------

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Akác dominálta ültetvények	734.0792
Tülevelűek dominálta ültetvények	225.284
Egyéb idegenhonos lombos fajok dominálta erdők	67.5688
Nemesnyár- és fűz dominálta ültetvények	7.2085
Összesen:	1034,1405 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Nem üzemtervezett területeken az akácos állományokat szükséges visszaszorítani, gyepterületet, vagy őshonos facsoportokat javasolt a helyükön kialakítani és fenntartani. Az állományokban történő gazdálkodás a szomszédos őshonos élőhelyeket, valamint a védett és jelölő fajokat nem károsíthatja. A területen az inváziós fajok visszaszorítása a környező őshonos élőhelyek megóvása érdekében fontos feladat. A tervezési területen az idegenhonos erdőrészek 90%-án vágásos üzemmódban kezelt erdők vannak, 7%-án faanyagtermelést nem szolgáló erdőrészek találhatók. Körülbelül 55 ha nem üzemtervezett erdőterület.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Védett természeti területre eső erdőrészek esetében jogszabályi kötelezettség az őshonos állományokkal történő szerkezetátalakításos felújítás. A nem természetvédelmi oltalom alá eső területeken gazdálkodói szándék esetén javasolt az idegenhonos állományok őshonos fajokkal történő szerkezetátalakítása.
- Azon akácos állományrészek esetében, melyek őshonos faállománytípussal jellemzett erdőrészekben találhatóak, a nevelővágásokat az akác visszaszorítása érdekében javasolt elvégezni. A felújítások során az állományrészek őshonos fafajokkal történő felújítását javasolt biztosítani.
- A fenyves foltjainak fokozatos átalakítása az állománykorhoz igazodva beütemezett fakitermelésekkel (növedékfokozó gyérítések, szálalóvágások, egészségügyi és egyéb termelések) javasolható. Ennek keretében a lombkoronaszint erőteljesebb fellazítása, a fakitermelések térben változó eréllyel való elvégzése, változatos záródású, a meglévő

¹⁰ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

¹¹ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

- újulatfoltok és alsó szintű faegyedek megerősítését, illetve további felújulást biztosító állományszerkezet kialakítása javasolt.
- Amennyiben lehetséges a fenyvesek átalakítását mesterséges erdősítés nélkül javasolt elvégezni, a kiritkuló állományokba a természetes dinamikai folyamatok során betelepült őshonos fafajok megőrzésével, megsegítésével. Sűrűbb állományrészek esetén javasolható az őshonos fafajok betelepülésének elősegítése érdekében a közepes erélyű megbontás a gyérítések során, ill. kisebb volumenű, aktív beavatkozások (egyéb termelések) végzése.
  - A tisztásokon, cserjésekben megjelent akácok állományok nem erdőtervezhetőek, visszaszorításuk és a területek tisztásként (erdőgazdálkodást szolgáló egyéb részlet) való megőrzése szükséges.
  - A levágott állományrészek helyén szükség szerint mesterséges erdőfelújítás végzendő. Az erdőfelújítás során a termőhelyi viszonyoknak megfelelő fő- és elegyfajok alkalmazása javasolt, elegyfajokkal vegyes cseres-kocsánytalan vagy gyertyános-tölgyes állományok kialakítását szükséges hosszú távon célul kitűzni. Védett természeti területeken a Tvt. 33.§ (3) bekezdése alapján az erdőfelújítást a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal kell végezni. Az átalakítás első lépésében előerdei fafajokból kialakított lombos állományok létrehozása is lehetséges.
  - A fakitermelést megelőzően az akáctörzsek kezelésére körültekintően, vegyszeres injektálás is alkalmazható.
  - A véghasználati/átalakítási munkák során a lombos facsoportok és állományrészek hagyásfacsoportként való kijelölése, érintetlenül (cserjeszintjükkel együtt) történő megtartása.
  - Amennyiben őshonos fajokból lehetséges, a hagyásfa-csoportokon belül fekvő holtfa minél nagyobb mértékű (hektáronként min. 5 m³) visszahagyása.
  - A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az őshonos fafajú odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása a fakitermelések során.
  - A vágásterületen történő égetés mellőzése, illetve az égetések minimalizálása. A vágástéri hulladék aprítással történő feldolgozása és a területről való elszállítása.
  - A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembevételével való kijelölése.
  - A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.
  - Az erdőgazdálkodási beavatkozások során minden őshonos faegyed megőrzésére, és megsegítésére szükséges törekedni. Véghasználat esetén a tarvágás az őshonos fafajokat nem érintheti.

Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

Az idegenhonos fafajú állományok szinte kizárólag vágásos üzemmódban kezelt erdők. Az őshonos elemeket alig tartalmazó, esetenként ültetvényszerű állományok természetvédelmi szempontból általában csekély értéket képviselnek, fészkelő- és/vagy táplálkozó területként ugyanakkor esetenként komolyabb madárvédelmi szereppel bírnak. Kezelésüket védett természeti területen meghatározza az átalakítási (fafajcsere) kötelezettség, a nem védett területeken ugyanakkor legfeljebb javasolható az őshonos fafajokra váltás. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban a nevelővágások (törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos fafajok egyedeinek kímélete, az őshonos fafajok szerepének növelése.
- Középkorú állományokban a szerkezeti változatosságot megtartó, illetve bővítő, az állományok alsó szintjében megjelenő fafajokat is óvó nevelővágások végzése. Az előző állományokból visszamaradt, az átlagkornál idősebb faegyedek (nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A nevelővágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. harkályfajok) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A színteztettség biztosítása érdekében a cserjeszint (különösen az őshonos cserjék alkotta foltok) kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- A nevelővágások és véghasználatok során a holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- A véghasználatok során az erdőrészekbe ékelődő őshonos fafajú foltok kímélete, az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) véghasználatot megelőző kijelölése. Agresszíven terjedő idegenhonos fafajokból álló hagyásfa-csoport kijelölése nem javasolt!
- A tarvágásos véghasználatok során nagyobb kiterjedésű, egybefüggő véghasználati területek kialakulásának megelőzése a jelölő madárfajok előfordulásait figyelembe véve, a vágások időbeni ütemezésével, a vágásterületek mozaikos elhelyezésével.
- A véghasználatok során az őshonos lombos fák, facsoportok, állományrészek kímélete (a felső és alsó szintben, illetve újulati szintben egyaránt). Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- A vágásterületen történő égetés mellőzése, illetve az égetések minimalizálása. A vágástéri hulladék aprítással történő feldolgozása.
- Fafajcserés átalakítás esetén a termőhelyi viszonyok függvényében őshonos fafajú szaporítóanyaggal történő, lehetőség szerint csak részleges (pásztás) talajelőkészítés után végzett erdősisítés.
- Az erdősítések nagyvad elleni védelme (vadlétszám-csökkentés, kerítésépítés), a csemeték károsításoktól való megóvása.
- Fafajcserés átalakítás esetén a jelenlevő idegenhonos fafajok sarjainak és magoncainak visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák kerülésével, illetve minimalizálásával. Átalakítás esetén fakitermelést megelőzően az idegenhonos fafajú törzsek kezelésére vegyszeres injektálás is alkalmazható.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Községi jelentőségű madárfajok fészkelése esetén az állományok területén és azok szűkebb környezetében (szükség szerint) a gazdálkodási tevékenységek időbeli korlátozása: darázsölyv esetében az április 15. és augusztus 31. közötti időszakban.
- Az időbeli korlátozások területi hatályának meghatározása és érvényesítése: a darázsölyv fészke körül 200 m-es sugarú körön belül.

- Ragadozómadarak aktívan használt és lakatlan (de jó állapotú) fészkeinek, váltófészkeinek kímélete, indokolt esetekben a fészkek szűkebb környezetének (darázsölyv esetében 100 m-es sugarú kör) drasztikus erdészeti beavatkozások nélkül történő megtartása (a véghasználati és nem véghasználati jellegű munkák egyedi szempontok alapján bírálандók el).

Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A tervezési területen belül faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt, idegenhonos fafajokból álló erdők csak néhány apróbb helyszínen vannak. Fafajcserés átalakításuk a hagyományos erdőgazdálkodás keretein belül nyilván nem kezelhető, de a bennük előforduló/megjelenő őshonos lombos elemek egyéb termelések végzésével megsegíthetők, illetve az őshonos fafajok és cserjék egyedi vagy területi védelem (kerítések) melletti bevitelével (az állományok legalább részleges alátelepítésével) a kedvezőbb természetességi állapot felé való elmozdítás, a fokozatos átalakulás segíthető.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása olyan mértékig, hogy a természetvédelmi szempontból értékes területek élővilágára a vadlétszám ne okozzon káros hatást.
- Nem őshonos vadfajok telepítése nem történhet a területen, a meglévő idegenhonos vadfajok állományának fenntartása nem kívánatos.
- A vadászati létesítmények elhelyezése a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt. Fészkelési időben kiemelten fontos ezek mellőzése, zavarás mérséklése céljából.
- Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és zárt téri vadtartás kerüendő.
- A vadetetés során meg kell akadályozni az inváziós növények bekerülését a területre.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a. Kötelezően betartandó előírások:

- Natura 2000 területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Erdőterületekre vonatkozóan be kell tartani az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezéseit, az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet előírásait,
- továbbá a *körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról* szóló 96/2011. (X. 17.) VM rendelet és a 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet előírásait,
- valamint a Gerecsei, a Gerecse-Vértesi és a Mezőföldi Erdőtervezési Körzetek *Körzeti Erdőterveit*.

- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.
- A vadgazdálkodásra vonatkozóan a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény, az annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet, valamint a 12/2018. (VII. 3.) AM rendelet alkalmazandó.
- Az erdők tűz elleni védelméről szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet alapján az erdőgazdálkodásra vonatkozóan tűzvédelemmel kapcsolatos előírások betartása kötelező.
- A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban Vgtv.) 28.§ (1) alapján a közcélú, illetve saját célú vízellátórendszer megépítéséhez (vízellátottság aktív javítása, vízpótlás/ vízviszatarítás rendszerének kialakítása) átalakításához és megszüntetéséhez (létesítési engedély), továbbá annak használatbavételéhez, üzemeltetéséhez, valamint minden vízhasználathoz (üzemeltetési engedély) vízjogi engedély szükséges. Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőknek a vizek és a közcélú vízellátórendszerek fenntartására vonatkozó feladatokról szóló 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet, a vízügyi igazgatási és a vízügyi, valamint a vízvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet, valamint a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet szerint kell eljárniuk.

b. Javasolt előírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben, erdőfelújításban való alkalmazásának mellőzése.
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése, erdőfelújításra vonatkozóan is.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. (Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkály- és légykapófajok életfeltételeinek biztosítása érdekében.)
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhönös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (Megjegyzés: a nagy koronájú, böhönös fák meghagyása a nagy testű, gallyfészkekben költő madárfajok érdekében; az állományokban, illetve azok szegélyében levő odvas fák kímélete a harkályfélék alkalmas fészkelőhelyeinek biztosítása érdekében.)
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 7. táblázatában részletezettek szerint)
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.

E39	A mikroélőhelyek fenntartása. (Megjegyzés: az odvas és kéreglevált fák, biotópfák, böhöncök meghagyása.)
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 6-7 táblázataiban részletezettek szerint)
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájhozonyos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása. (Megjegyzés: Az alkalmazandó, termőhelynek megfelelő fafajok kiválasztására a 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, 2. mellékete (Az egyes erdészeti tájakon őshonos fafajok jegyzéke) az irányadó.)
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (Megjegyzés: Az alkalmazandó, termőhelynek megfelelő fafajok kiválasztására a 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, 2. mellékete (Az egyes erdészeti tájakon őshonos fafajok jegyzéke) az irányadó.)
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhozonyos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E70	<p>Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fásszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E80	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása. (Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 6-7. táblázataiban részletezettek szerint)
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
E96	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása. (Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 7. táblázatában részletezettek szerint)
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.

Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (Megjegyzés: szerkezetátalakítás után javasolt alkalmazni).

11. táblázat: KE4 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység idegenhonos állományainak őshonos faállománnyal való szerkezetátalakításos felújítása javasolt az erdőgazdálkodó egyetértése esetén, a Gerecsei Tájvédelmi Körzet országos jelentőségű védett természeti területén pedig jogszabályi kötelezettség.

Kezelési javaslatok indoklása:

Az idegenhonos állományok szerkezetátalakítása hosszú távon biztosítja a termőhelynek megfelelő őshonos vegetáció kialakulását, a jelenlévő jelölő fajok életfeltételeinek javítását. Ezen kívül segíti a kapcsolódó területek értékes fajainak és a jelölő fajok számára fontos őshonos élőhelyek védelmét, hogy azok természetessége ne romoljon az inváziós fajok terjedése miatt.

Az átalakítás védett természeti területen jogszabályi kötelezettség ((A 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről szóló törvény 33.§ (3) bekezdése alapján)), azon kívül az erdőgazdálkodó szándékával egyetértésben végzendő élőhely-rekonstrukció.

KE5 – Mezőgazdasági területek**Kezelési egység meghatározása:**

A mezőgazdasági területek jelentős részét, 6600 hektárt a szántóföldek teszik ki. Ezenkívül egyéb gyepterületek is idetartoznak, közel 2000 hektáron, valamint szőlő, gyümölcsösök. A kezelési egység teljes területe 9190,47ha.

Művelési ág alapján a szántók mellett réteket, legelőket, de gyümölcsösöket, szőlőket és kerteket is, valamint fásított területeket találunk a kezelési egységben.

Külön említést érdemelnek az ürgés legelők Csabdi és Bicske környékén. A tervezési terület legjelentősebb ürgepopulációja a nesz mélyi Gombás-pusztán található.

Érintett védett természeti terület:

Gerecsei Tájvédelmi Körzet, Vértestolnai helyi védett területek

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett jelölő madárfajok¹²:

darázsölyv (*Pernis apivorus*)

erdei pacsirta (*Lullula arborea*)

fekete gólya (*Ciconia nigra*)

karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)

lappantyú (*Caprimulgus europaeus*)

parlagi pityer (*Anthus campestris*)

¹² A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)
partifecske (<i>Riparia riparia</i>)	uhu (<i>Bubo bubo</i>)
rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok¹³:

bíbic (<i>Vanellus vanellus</i>)	gyurgyalag (<i>Merops apiaster</i>)
fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	hantmadár (<i>Oenanthe oenanthe</i>)
fürj (<i>Coturnix coturnix</i>)	kuvik (<i>Athene noctua</i>)

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Szántóföldek	6639,9507
Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	1770,4913
Máshová nem besorolható lágy szárú növényzet	266,4773
Szőlők	198,7851
Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül	126,8895
Komplex művelési szerkezet épületekkel	84,2555
Gyümölcsösök, bogyósok és egyéb ültetvények	53,4647
Zárt gyepek homokon	26,534
Komplex művelési szerkezet épületek nélkül	23,5825
Energiaültetvények	0,0362
Összesen:	9190,4668 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A mezőgazdasági területek talán a legfontosabbak madárvédelem szempontjából. Elsősorban táplálkozóterületek, de több fajnak fészkelési területet is nyújtanak. Ezért megfelelő hasznosításuk kiemelten fontos. A legfontosabb madárvédelmi szempontok a mezőgazdasági területeken tehát egyfelől a megfelelő mozaikosság, élőhelyváltozatosság, valamint a megfelelő mennyiségű és változatosságú táplálék biztosítása.

A Gerecse madárvédelmi területen az elmúlt évek trendjei sajnos a zsákmányfajok (pl. mezei nyúl, ürge, hörcsög) fogyatkozását mutatják. Ezek okai nem pontosan ismertek, de valószínűsíthetően negatív hatást gyakorolnak a terület tájhasználati, művelési gyakorlatai, illetve ezek fragmentáló hatásai is. Míg néhány madárfaj könnyen, s jól tudott alkalmazkodni a megváltozott környezethez (Rétisas: vadászati maradványok, zsigerek fogyasztása, halastavakból táplálékszerzés; vándorsólyom: erdei vadászat, galamb zsákmányolás), addig specialistább fajoknak (Parlagi sas, kerecsensólyom, kígyászölyv, békászó sas) jelentősen beszűkültek a táplálkozási lehetőségei. Ennek következtében előbbi madárfajok előfordulása és egyedszáma növekszik a területen, utóbbiak előfordulása egyre inkább visszaszorulóban van a területről vagy már évek óta nincs is ismert előfordulásuk, költésük.

Mezőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Mezsgyék, magányos fák, facsoportok, természetes gyepek és cserjés (de elkerülvén a túlzott területfoglalást) területek megőrzése, zavartalanságuk biztosítása szükséges a jelölő fajok védelme érdekében (fészkelőhely és táplálkozóhely)

¹³ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

- Értékes gyepek megőrzése kiemelt fontosságú, elszántásuk természetvédelmi szempontból káros, így nem támogatható
- Éjszakai munkavégzés, aratás nem támogatható
- Vegyszerhasználat lehetőség szerinti csökkentése javasolt, a gyepek rovarvilága és a vízi közösségek védelme érdekében egyaránt (de akár az apróvadra is káros hatással lehet)
- Szőlők és gyümölcsösök lekerítése fokozza a fragmentációt, ami a zsákmányállatok szabad mozgását, szaporodását akadályozhatja, így természetvédelmi szempontból ezek mellőzése támogatott.
- A kezelési egységben a természetvédelmi szempontból kedvező gyepszerkezetet negatívan befolyásoló agrotechnikai művelet – felületés, általános vegyszeres gyomirtás, műtrágyázás, fogasolás, tárcsázás, hengerezés, gyepszellőztetés, kiszántás – kerülendő. A gyepek megóvása érdekében felázott talajon kerülni kell a munkavégzést, és a tűzvédelem céljából történő felszántást.
- A kezelési egységbe sorolt gyepek egy része kisebb-nagyobb mértékben cserjésedett (galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések), ahol a szukcesszió élőhelyeket, fajokat veszélyeztető folyamata következtében teret hódító őshonos cserjefajok (pl. egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), kökény (*Prunus spinosa*)) visszaszorítása szükséges elsősorban mechanikus módszerek alkalmazásával.
- Javasolt a területek rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők és a területről eltávolíthatók legyenek az őshonos élőhelyek megóvása érdekében. Ennek keretében szükséges az inváziós, mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*) és az intenzíven terjedő idegenhonos fajok (nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), fekete fenyő (*Pinus nigra*)) eltávolítása.

Legelők:

A gyepterületek jelentős részét jelenleg szarvasmarhával, lóval, ill. birkával legeltetik. A legeltetett területek mérete az utóbi időben egyre több. A gazdálkodókkal az együttműködések előremutatóak. A jelenlegi területhasználat a természetvédelmi célokkal összeegyeztethető, néhány kisebb változtatás javasolható a természeti értékek védelme érdekében. Szükséges az aktuális természeti állapothoz igazodó legeltetési rendszer fenntartása/kialakítása a túlhasználat/alulhasználat elkerülése érdekében.

- A legeltetés időbeliségének (szakaszos, fészkelési időkhöz alkalmazkodó), térbeliségének (mozaikosság, szárnyék helye), sűrűségének (extenzív) kialakítása minden esetben a természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon javasolt.
- A gyepek kíméletes legeltetésének visszaállítása, illetve hosszú távú fenntartása javasolt.
- A kezelési egységben az élőhelyek fenntartása érdekében mozaikos és szakaszos legeltetés szükséges.
- A legeltetés időtartama a védett, veszélyeztetett fajok életciklusától és az időjárástól függően, de általában április 24. és október 31. között lehetséges.
- A nagy legelőtömbökön belül szükséges az érzékenyebb foltok kijelölése a működési területével érintett nemzeti park igazgatósággal együttműködve, ahol a legeltetés intenzitásának csökkentése, vagy elhagyása javasolt.

Ürgés legelők:

Az ürge (*Spermophilus citellus*) -mint fokozottan védett faj és mint több jelölő madárfaj zsákmányállata- élőhelye kiemelt figyelmet érdemel. A tervezési területen három-négy nagyobb populációja található: Bicske Nagyegyházi Bányaüzem mögött (Bicske 0666/1); Bicske Juhász-házi-táblán (Bicske 0666/3) Csabdi Kis Töltési-dűlőnél (Csabdi 025/7, 025/8); valamint a legjelentősebb Neszmély Gombás-pusztán (Neszmély 0335/, 0340/4-5-6, 0342/, 0344/).

- előfordulási területeiken kiemelten fontos a természetvédelmi szempontokat, a faj igényeit szem előtt tartó használat
- egyeztetés a természetvédelmi kezelővel
- folyamatos, ugyanakkor mozaikos legeltetés
- mindig legyenek olyan részek, melyek kimaradnak a legeltetésből, kaszálóként funkcionálnak
- megfelelő állatszám és legeltetési sűrűséggel biztosítani a változatos növénytakarót (ne legyen záródott, hanem szellősebb), változatos gyepmagasságot, s ezáltal a folyamatosan elérhető táplálékot és folyadékot az ürgék számára.

Kaszálók:

Csak kaszálással hasznosított területek a szélsőséges hozam miatt kevésbé fordulnak elő, vegyes hasznosítás inkább jellemző a területen. Fontos a kaszálás megfelelő természetvédelmi szabályozása. Szükséges az aktuális természeti állapothoz igazodó kaszálási rendszer kialakítása és megvalósítása a túlhasználat/alulhasználat elkerülése érdekében.

- Évi egyszeri kaszálás javasolt, július 1. után, az időpont az aktuális vízállapot és a területen levő jelölő fajok igényeinek figyelembe vételével módosulhat a nemzeti park igazgatósággal egyeztetve.
- A kaszálás során szükséges biztosítani a legalább 10 cm-es tarlómagasságot, a mozaikosságot és a megfelelő méretű kaszátlan területek fenntartását.

Szántók:

A kezelési egység legnagyobb részét a szántóterületek teszik ki. A jelölő madárfajok, valamint a szántókkal határos vizes és gyepes élőhelyek védelme érdekében a Natura 2000 madárvédelmi területeken belül az extenzív szántóművelést kell előnyben részesíteni és célállapotként megjelölni, amely átlagosan kisebb területű egyben művelt táblákat, csökkentett gépmozgást, ill. csökkentett vegyszer- és műtrágya-kijuttatást jelent.

Az extenzív szántóföldi műveléssel kialakítható heterogén mezőgazdasági környezet a költő és táplálkozó madárfajok állományai számára általánosan kedvező környezeti feltételeket biztosít. Stabil táplálékforrást jelent a jelölő, illetve fokozottan védett fajok számára, nagymértékben elősegítve azok költési sikerét, továbbá számos egyéb, nem jelölő, de védett és csökkenő állományú madárfaj (pl. fűj (*Coturnix coturnix*)), de az apróvad-fajok (fácán, mezei nyúl, fogoly) élőhelyi igényeit is kielégíti.

- Zömében olyan egyéves illetve évelő kultúrák termesztése javasolt, amelyek a csökkentett kemizálás, továbbá a madárvédelmi okokból történő esetleges időbeni korlátozások mellett is gazdaságosan termeszthetők.
- Az egymással érintkező táblákon nem kívánatos időben és technológiában azonos művelési igényű kultúrák termesztése, így az egyes területek eltérő élőhelyi szerkezetet mutatva valóban elkülönülhetnek egymástól.

- A szántóföldi környezet, mint élőhely egyhangúságát tovább csökkentik a különböző mikroélőhelyek: belvizes foltok, árkok, ugarsávok, gyepes szegélyek, bokor- és facsoportok, fasorok. Ezek megőrzése, illetve kialakítása kiemelt természetvédelmi célkitűzés.
- Az évelő kultúrák betakarításakor a gyepes kaszálásához hasonló madárbarát kaszálási módok és technológiák alkalmazása javasolt a földön fészkelő madárfajok, kisebb gerincesek, illetve a vadvédelme érdekében.
- A jelentős vegyszer- és tápanyagigényű, valamint csak öntözés mellett termesztendő kapás kultúrákat (napraforgó, kertészeti kultúrák, cukorrépa, cukorcirok) valamint a repcét a Natura 2000 terület határain belül minél kisebb arányban javasolt termesztetni, figyelemmel egyrészt a vonuló vízimadár-tömegek táplálékigényére, másrészt a madárvédelmi területen kívül eső szántóterületeken zajló szántóföldi növénytermesztésre, mérlegelve, hogy a terület mekkora szerepet játszik a vadlúd- és darucsapatok táplálékának biztosításában.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Gyepterületen vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges a 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet alapján. Vadgazdálkodási, vadászati létesítmény védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyével létesíthető az 1996. évi LV. törvény alapján. Javasolt azonban, értékes, jó állapotú gyepes 100 m-es körzetében egyáltalán ne kerüljön kialakításra szó, szóró vagy etető, éppen ezért a természetvédelmi kezelővel való egyeztetés minden esetben ajánlott.
- A fentebb kifejtett zsákmányállatok alacsony létszáma miatt szükséges a még meglévő állományok vadászattól való kímélete is.
- Természetvédelmi célokat segítő apróvadgazdálkodás fejlesztése éppen ezért támogatott.
- Kerülendő minden olyan tevékenység, amely a vadászható csülkös vadfajok populációinak növekedését okozza.
- Vadetetés során ügyelni kell arra, hogy az inváziós növények lehetőleg ne kerüljenek be a területre.

Vízgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Belvizes területek, kisvizek megőrzése, helyben tartása kiemelten fontos, elvezetésük nem javasolt. Vízelvezető árkok megszüntetése szükséges. Az ezekhez kapcsolódó esetlegesen kialakuló nádasfoltok megőrzése is javasolt.
- Szilárd burkolatú utak (beton, bitumen) és vízelvezetők létesítése nem javasolt.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a. Kötelezően betartandó előírások:

- Natura 2000 területek esetében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet, valamint a valamint a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A szántóterületeken egységesen alkalmazandók a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései.
- A területen be kell tartani a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről szóló 59/2008. (IV.29.) FVM rendelet előírásait.

- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védeltségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.
- A vadgazdálkodásra vonatkozóan a *vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról* szóló 1996. évi LV. törvény, az annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet, valamint a 12/2018. (VII. 3.) AM rendelet alkalmazandó.
- 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet 82/A. § (3) alapján: vadriasztó láncot vagy egyéb hanghatáson alapuló vadriasztó eszközt szálás- és tömegtakarmányok, pillangósok, őszi és tavaszi keveréktakarmányok, valamint a gyepterületek művelése és betakarítása során kell alkalmazni.
- Az *Országos Tűzvédelmi Szabályzatról* szóló 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet alapján a gyepterületekre vonatkozóan tűzvédelemmel kapcsolatos előírások betartása kötelező.

b. Javasolt előírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (Megjegyzés: Az inváziós fajok elleni célzott intézkedést kivéve.)
GY09	Fogasolás nem megengedett. (Megjegyzés: Kivéve vadtúrta helyeken, a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon.)
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett. (Megjegyzés: Kivéve vadtúrta helyeken, a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon.)
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY23	A felhalmozódott fűavar eltávolítása.
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra

	szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltok meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,2 - 0,4 állategység/ha. (Megjegyzés: Lóval történő legeltetés legfeljebb 0,2 állategység /ha.)
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (Megjegyzés: A téli legeltetési egyedi hatósági engedély alapján lehetséges.)
GY57	Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske. (Megjegyzés: csak a cserjésedett területeken.)
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges.
GY73	Kaszálás június 30. után lehetséges.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (Megjegyzés: A gyepterületek kaszálása során valójában nem előre elkészített kaszálási tervre van szükség, hanem az adott év időjárási viszonyaihoz alkalmazkodó használatra.)
GY80	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY86	A széna összegyűjtése és eltávolítása a területről a kaszálást követő 2 héten belül.
GY91	Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hét teljen el. (Megjegyzés: A gyepek szárazzúása nem javasolható, a csomós szerkezet rombolása és a szerves anyag felhalmozódás miatt.)
GY92	A gyepterület kaszálása, szárazzúása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása. (Megjegyzés: A gyepek szárazzúása nem javasolható, a csomós szerkezet rombolása és a szerves anyag felhalmozódás miatt.)
GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen történő kialakítása.
GY108	Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor. (Megjegyzés: Solidago fajokkal fertőzött területeken)
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el. (Megjegyzés: Szénakazal elhelyezése a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyen lehetséges.)
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karamok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés nem megengedett.
SZ05	Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszálatlan területet kell hagyni.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ10	Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható.

SZ15	A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegély elhagyása, a táblaszegélyben szükség esetén mechanikai gyomirtás végzése.
SZ18	A táblán egy gazdálkodási évben csak egyszeri alkalommal szabad gyomirtó szert használni <i>(Megjegyzés: vadföldek esetében vegyszerhasználat nem javasolható).</i>
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett <i>(Megjegyzés: vadföldek esetében vegyszerhasználat nem javasolható).</i>
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett.
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek nem alkalmazhatók.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ30	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 hektár. <i>(Megjegyzés: Héreg-Tarján-Gyermely, Bicske-Csabdi területeken legfeljebb 40 ha)</i>
SZ35	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket <i>(Megjegyzés: vadföldek esetében termésmnövelő anyag használata nem javasolható).</i>
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény nem telepíthető.
SZ45	Öntözés nem megengedett.
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel, a megjelenő inváziós növényfajok irtása.
SZ72	A vetett (zöld) vagy fennhagyott (fekete) ugarsáv nem vegyszerezhető, azt kizárólag mechanikai gyomirtással lehet kezelni, július 1. után; a kaszálék a területről le nem hordható.
SZ74	Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése.
Kód	Erdőgazdálkodási előírás-javaslatok
E67	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepterület) történő hasznosítása.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fásszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. <i>(Megjegyzés: A permetezés csak pontpermetezéssel történhet.)</i> • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

12. táblázat: KE5 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Madárvédelmi szempontból kiemelten fontos a mezőgazdasági területeken a nagy, egybefüggő parcellák helyett kisebbek művelése, az élőhelyek mozaikosságának fenntartása, növelése. Természetvédelmi cél a növényvédőszer, rágcsálóirtók használatának visszaszorítása, a felhasználási területről való terjedés megakadályozása. Mint minden területen, itt is kiemelt jelentőségű a kisvizek védelme, megőrzése, helyben tartása.

Előtérbe szükséges helyezni egy, a vadgazdálkodási egységen belüli apróvadfejlesztési terv kidolgozását gazdálkodókkal, természetvédelmi kezelőkkel együttműködve.

Kezelési javaslatok indoklása:

Változatos, mozaikos élőhelyek (búvósávok, facsoportok, mezsgyék, cserjések, kisvizek) bolygatás- és vegyszermentes megőrzésével a tervezési terület egyes jelölő madárfajai számára biztosíthatóak megfelelő élő- és fészkelőhelyek, valamint a számukra táplálékot jelentő rovarok, kétéltűek, hüllők, rágcsálók és apróvad életfeltételei is kedvezőbbé válnak a kezelési egységben.

KE6 – Mesterséges létesítmények**Kezelési egység meghatározása:**

A kezelési egység kiterjedése 235,35ha. Utak, vasutak, egyéb mesterséges felületek és épületek alkotják. Valamint a közép-és nagyfeszültségű vezetékek területeit is ide soroljuk, bár azok nem alkotnak külön NÖSZTÉP kategóriát.

Érintett védett természeti terület:

Gerecsei Tájvédelmi Körzet, Vértestolnai helyi védett területek

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett jelölő madárfajok¹⁴:

vándosólyom (*Falco peregrinus*)

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok¹⁵:

fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

molnárfecske (*Delichon urbicum*)

kuvik (*Athene noctua*)

holló (*Corvus corax*)

füsti fecske (*Hirundo rustica*)

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Szilárd burkolatú utak	153,2569
Földutak	153,2569
Alacsony épület	40,8548
Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek	12,7829
Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül	11,6791
Vasutak	8,8

¹⁴ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

¹⁵ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	5,3969
Magas épület	2,08
Máshová nem besorolható lágú szárú növényzet	0,6028
Összesen:	235,6534 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe természetvédelmi, valamint gazdasági szempontból is kevésbé jelentős területek tartoznak. A kezelési előírások célja, hogy a környező értékes élőhelyeket a jogszerű használat ne veszélyeztesse. A területen csak olyan módon végezhetőek a jelenlegi tevékenységek, hogy a szomszédos őshonos élőhelyekre és az azokon található értékes fajokra káros hatást nem gyakorolnak, fennmaradásukat nem veszélyeztetik. A meglévő beépítések, egyéb területhasználatok területfoglalásának növelése nem javasolt. Épület felújítások előtt javasolt vizsgálni, hogy van-e fészkelés (pl. gyöngybagoly). Költőhely esetén javasolt a természetvédelmi kezelővel való egyeztetés és az eszerinti történő felújítás. Az utak és egyéb vonalas létesítmények (pl. elektromos légvezetékek) karbantartása során a természeti és táji értékek megóvásáról gondoskodni kell. A biztonsági sávok fenntartó kezelése nem károsíthatja a Natura 2000 jelölő fajokat (pl. inváziós fajok vegyszeres kezelés nélküli, sarjadzást elősegítő, mechanikus visszaszorítása nem javasolt). Az idegenhonos inváziós fajok esetleges megjelenése esetén, gyors és hatékony kezeléssel szükséges fellépni ellenük. A tervezési területen jelenlévő állattartó telepek (pl. Bikolpuszta) természetkimélő fenntartásával, felújításával egyes madárfajok (pl. fecskék) megtelepedése segíthető elő.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a. Kötelezően betartandó előírások:

- Natura 2000 területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.

b. Javasolt előírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fásszárú: augusztus-szeptember.

	<ul style="list-style-type: none"> • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása.
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.
GY118	Élőhelyrekonstrukció.
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

13. táblázat: KE6 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az idegenhonos inváziós fajok megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni a kezelési egységben található jelölő fajok, valamint a környező természetközeli élőhelyek megóvása érdekében. Az inváziós fajok visszaszorítása hosszú távon biztosítja, hogy a szomszédos, a jelölő fajok számára fontos őshonos élőhelyek természetessége ne romoljon.

Kezelési javaslatok indoklása:

A vonalas létesítmények körültekintéssel végzett karbantartása biztosítja a Natura 2000 jelölő fajok megóvását. Az idegenhonos inváziós fajok megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni a kezelési egységben található jelölő fajok, valamint a környező természetközeli élőhelyek megóvása érdekében. Az inváziós fajok visszaszorítása hosszú távon biztosítja, hogy a szomszédos, a jelölőfajok számára fontos őshonos élőhelyek természetessége ne romoljon.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat részben a fenntartási terv munkarész 3.2.1. pontja alatt, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál ismertettük.

Erdei élőhelyeken (KE1, KE4) kiemelt fontosságú a meglévő kisvizek megtartása, illetve helyreállítása. Az ilyen jellegű beavatkozások az erdőgazdálkodókkal való közös fellépéssel érhető el, valósítható meg eredményesen. Emellett élőhelyfejlesztésként kezelhető még az őshonos fa- és cserjefajokból álló erdőfoltok, erdősávok, fasorok, facsoportok, cserjések területének nyílt gyepes élőhelyeken mozaikos elrendezésben való bővítése, növelése. Táplálkozóterületek, illetve az elérhető táplálék növelése elősegíthető egyrészt az erdei tisztások, gyepterületek helyreállításával, cserjésedésük megakadályozásával, valamint apróvad fejlesztési tervvel egyaránt. Erdős élőhelyek esetében rekonstrukciós munkák az idegenhonos fafajok (elsősorban akácok, amerikai körisések, zöld juharosok, ezüsthások) állományainak fokozatos, időben ütemezett átalakításával, felszámolásával is történhetnek.

Felhagyott bányaterületeken (KE2) élőhelyrekonstrukció csak a rekultivációt végzők és a természetvédelmi kezelő közötti szakmai együttműködéssel támogatott.

Az elmúlt egy-két évtized csapadékszegény időjárása következtében a vizes területek (KE3) vízborítása jelentősen csökkent, többségük kiszáradt, ezért az elsődleges természetvédelmi cél a természetes vízforgalom helyreállítása csapadékvizek visszatartásával, a területekre érkező víz elvezetésének megakadályozásával, mesterséges vízpótlással, árasztással.

A mezőgazdasági területeken (KE5) a nagy, egybefüggő parcellák helyett kisebbek művelésével, az élőhelyek mozaikosságának fenntartásával, növelésével, valamint a vadgazdálkodási egységen belüli apróvadfejlesztési terv kidolgozásával stabil táplálékbázis biztosítható a jelölő madárfajok számára.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló védett fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések elsősorban élőhely kezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé. A kezelési egységekre vonatkozó előírás-javaslatok betartása révén az itt előforduló védett fajok fennmaradása biztosítható.

Célzottabb fajvédelmi intézkedések:

- Ismert fészkelőhelyen egyeztetés és szükség esetén idő- és térbeli korlátozás életbe léptetése a tulajdonossal, földhasználóval, gazdálkodóval szemben. (Érintett fajok: az összes N2000 faj)
 Hazánkban gyakorlat, hogy a fokozottan védett ragadozó madarak fészke körüli erdőállományt 100-300 méter sugarú körben (az MME Ragadozómadár-védelmi Tanács által kidolgozott táblázat) védőzóna kerül kialakításra, azaz időszakosan, tartósan kivonják a gazdálkodásból. Ez a korlátozás a fészkelési időszakon kívüli időszakra is vonatkozik és a párok váltófészket is érinti. A védőzónán belüli gazdálkodás nem, vagy korlátozásokkal lehetséges.

- Fészekőrzés turisztikailag frekventáltan érintett fészkelőhelyen (Érintett fajok: vándorsólyom (*Falco peregrinus*))

Veszélyeztetett faj, kiemelten veszélyeztetett fészkelőhelyén szervezik meg ezt a speciális „biztosítást” a tojásrakás időpontjától a kirepülés végéig. A munka önkéntes alapon szerveződik és 24 órás szolgálat. Cél a sikeres költés lehetőségének megteremtése, az emberi zavarás minimalizálása.

- Mesterséges fészkek kihelyezése és karbantartása sziklán, fán és nagyfeszültségű tartóoszlopon (Érintett fajok: parlagi sas (*Aquila heliaca*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), vörös vércse (*Falco tinnunculus*), macskabagoly (*Strix aluco*), uráli bagoly (*Strix uralensis*))

Műfészkek kihelyezésének általában két oka lehet. Az egyik, amikor egy ismert pár meglévő fészke megsemmisül és szeretnék, hogy a madarak továbbra is helyben maradjanak, a másik pedig, amikor egy fajt új helyen szeretnék költésre készíteni, így elérhető, hogy a madarak védelmi szempontból kevésbé alkalmas terület helyett egy biztonságosabb, zavartalanabb helyen költsenek. Az elmúlt évtizedekben, a Gerecsében több tucat műfészkek került kihelyezésre, sziklára, fára és közép- és nagyfeszültségű tartóoszlopra.

- Téli ragadozómadár etetőtér működtetése (Érintett fajok: parlagi sas (*Aquila heliaca*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*))

A Gerecsében több, mint másfél évtizede rendszeresen szerveznek téli etetést rétisas és parlagi sas – két dögre járó faj – számára. A célirányos etetés a madarak költőterületén kettős. A téli táplálék a területen fészkelő, vagy áttelelő sasok túlélési esélyét segíti, illetve a fiatal, átszíneződő egyedek megtelepedési esélyét növeli. Az etetéssel kapcsolatban fontos kritérium, hogy csak télen szabad végezni és kemény, hideg, havas időben sem szakadhat meg.

- Középfeszültségű tartóoszlopok madárbaráttá alakítása (Érintett fajok: parlagi sas (*Aquila heliaca*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*), uhu (*Bubo bubo*), fekete gólya (*Ciconia nigra*))

Egyes (nem madárbarát) oszlopfejjel rendelkező közép- és magasfeszültségű elektromos légvezetékek tartóoszlopain bekövetkező áramütés jelentős mértékű elhullást okoz elsősorban a nagyobb testű madarak esetében. Bár a fejszerkezetek cseréje folyamatosan zajlik, arányuk gyorsabb mértékben történő növelése mindenképpen kívánatos.

- Függőleges homok és löszfalak rehabilitációja, növényzet mentesítése (Érintett fajok: partifecske (*Riparia riparia*))

Jellemzően március, április hónapokban a visszaérkezésük előtt lehet elősegíteni a partifecskek megtelepedését (de a munkavégzés „haszonélvezője” a gyurgyalag (*Merops apiaster*), búbos banka (*Upupa epops*), mezei veréb (*Passer montanus*) is) a benövényesedett, lerészúsodott homok és löszfalak friss falfelületeinek létrehozásával.

Gépekkel, megfelelően pozícionált helyszíneken, egyeztetve a tulajdonosokkal, partnerekkel, támogatókkal és gépkezelőkkel kisebb, nagyobb partfalakat alakítunk ki a madarak sikeres költésének megsegítése érdekében. Az utóbbi évtizedekben a site területén belül Neszmély, Dunaalmás, Lábatlan, Nyergesújfalú területén történtek beavatkozások.

- Ürge telepítés

A közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) több ragadozómadárfaj, így a parlagi sas (*Aquila heliaca*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), héja (*Accipiter gentilis*) számára kiemelt jelentőségű táplálékforrás. Fontos, hogy az általuk választott költő- vagy tartózkodóhelyek közelében meglévő ürgekolóniákat megőrizzük, gyarapítsuk. A tervezési területen belül 1998 tavaszán végeztünk első alkalommal telepítést, majd ezt több követte. A legjelentősebb ürgeállomány Gombás-pusztán található.

- Madármentés, repatriáció

Sérült, beteg és legyengült madarakat gyógykezelésének megszervezése, végzése évente 500-1000 madarat érint a Gerecsei TE területén. A szabad természetbe visszajuttatható madarakat felerősítik, jelölik és szabadon engedik.

- Célzott fajvédelmi intézkedések közé sorolható a vadászható fészekpredátorok állományszabályozása is.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

- A természetvédelmi szempontú felmérések célja a területen előforduló, közösségi jelentőségű élőhelytípusok, ill. fajok rendszeres felmérése, továbbá a védett és veszélyeztetett fajok egyes populációinak nyomon követése, valamint a veszélyeztetett és/vagy természetközeli társulások megfigyelése. A vizsgálatok a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) sztenderd protokolljai alapján készülnek, amennyiben az adott faj felmérésére elkészült a felmérési protokoll.

A Natura 2000 terület Süttő-Lábatlan-Nyergesújfalú területeit az NBmR „Pisznice (O5x5_39)” elnevezésű 5x5 km-es kvadrátja fedi le, így annak élőhelyváltozásai ott nyomon követhetők.

- Ritka és Telepesen Fészkelő Madarak /RTM¹⁶ monitorozása:

Elsősorban a térség karakterfajainak állomány-felvételezését célzó felmérés, mely 2003-tól minden évben, kismértékben változó fajlistával elvégzésre kerül. Aktuálisan az alábbi fajokról rendelkezünk adatokkal:

Telepesen fészkelők:

Gyurgyalag (<i>Merops apiaster</i>)	Partifecske (<i>Riparia riparia</i>)
Ritka fajok:	
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	Uhu (<i>Bubo bubo</i>)
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	Vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)
Kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)	

¹⁶ <https://www.mme.hu/ritka-es-telepesen-feszkelo-madarak-monitoringja-rtm>

- Ragadozómadár-védelmi monitoring¹⁷

A hegység területén 1993 óta folyik rendszeres – célzottan nappali és éjszakai ragadozó madarakra és fekete gólya felmérésére, védelmére irányuló programszerű terepi munka. 1995-ben megalakult a MME Komárom-Esztergom Megyei Helyi Csoportjának Ragadozómadár-védelmi Munkacsoportja. A munkát a kezdetektől fogva támogatta a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, majd 2008-tól a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület is. A munka célja, hogy az egyes fajokról minél több információt összegyűjtsön és ezeket rendszerezve, feldolgozva, majd annak közvetett, vagy közvetlen segítségével a szükséges védelmi intézkedéseket kidolgozza és végrehajta.

A felmérő munka során egész évben, de főleg lombullás után és azt megelőzően teljes területbejárás során ellenőrzik a már ismert fészkeket, illetve az újakat számba veszik. Tavasszal - főleg a fokozottan védett fajok esetében – még egy ellenőrzés szükséges, hogy megtudják, az adott pár birtokba vette-e az ismeret fészket. Amennyiben a pár új fészkekbe költözött, megkeresésre kerül az új költési hely. Ennek egyik módja a nászidőszakban végzett megfigyelés, hiszen ekkor az összes ragadozó madár “mutatja” magát a revírben. Mivel ez az időszak fajonként változik, csak ezt figyelembe véve alkalmazható a módszer kellő sikerrel. E módszerrel tehát az új fészkek és az új revírek is megkereshetők.

Ugyanezt a célt szolgálják a szinkronfelmérések. Több jó fajismerettel rendelkező megfigyelő különböző, úgynevezett kiülőhelyekről egyazon időben végzett megfigyelése. A megfigyelő rögzíti térképen a fajt, a repülés irányát, módját és a megfigyelés idejét. A módszer sikere a területi lefedettség függvénye. A madarak mozgásának figyelésével a fészekkeresésen túl több más információ is gyűjthető az egyedről (pl. hova jár táplálkozni, légifolyosók, negatív hatások). A gyakori fészkelő fajok állományát mintaterületi felmérés alapján határozzák meg.

Megemlítendőek még az alábbi madármonitoring programok, melyek bár nem céloznak konkrét jelölő madárfajokat, de folytat/folytak a madármegőrzési területen, s így gyarapították/gyarapíthatják az eddigi ismereteket:

- Énekes madarak állományfelmérése

http://www.ornis.hu/articles/OrnisHungarica_vol10_p1-16.pdf

- MAP – Madáratlasz Program

<https://map.mme.hu/>

- MMM Program – Mindennapi Madaraink Monitoringja

<https://www.mme.hu/mindennapi-madaraink-monitoringja-mmm>

---

¹⁷ <https://www.mme.hu/mme-ragadozomadar-vedelmi-szakosztalynak-tevekenysege>

Jégtörés monitoring

A 2014. év november végi, december eleji jégtörés nagy károkat okozott az erdőkben országsszerte. A felmérés a jégtörés hatását, illetve az erdőben hagyott jelentős mennyiségű holtfa természetvédelmi hatásait, illetve jelentőségét vizsgálja objektív méréseken alapuló standard, protokoll alapú természetvédelmi monitoring módszerekkel. Az adatok egységesen kerülnek rögzítésre, térinformatikai rendszerben értékelhetőek, térképen bemutathatóak, az egyes rétegek más adatbázisból származó adatokkal is összevethetőek. A program eredményeképpen létrejövő térbeli és idősoros adatok elemzésével új összefüggések tárhatók fel az erdei élőhelyek kezelését illetően a Gerecsé-hegységben.

A 2014. évi jégtörés egy új helyzetet teremtett a hazai erdőkben, ennek megfelelően az országban más és más kezelést alkalmaztak a károk elhárítására. Itt a Gerecsé-hegység térségében egymáshoz viszonylag közel található meg 3 olyan erdőterület, melyeket jelentős jégkár sújtott, de az ezt követő kezelésük egymástól jelentősen eltér:

1. ahol – gazdasági hasznosítás okán - a teljes holtfa mennyiség kitermelésre került (Nagy-Gerecsé)
  2. ahol részlegesen (Vértestolna), és
  3. ahol teljes mértékben bent maradt az erdőállományban (Nagy-Pisznice) a dőlt, törött faanyag.
- A negyedik mintaterületen pedig megtalálható jégkárral nem terhelt természetes erdőrezervátum is (Száz-völgy).

Ehhez kapcsolódóan légykapó- és harkályfajok rendszeres felmérése is megtörtént/megtörténik a vizsgált területeken.

3.2.5. Mellékletek

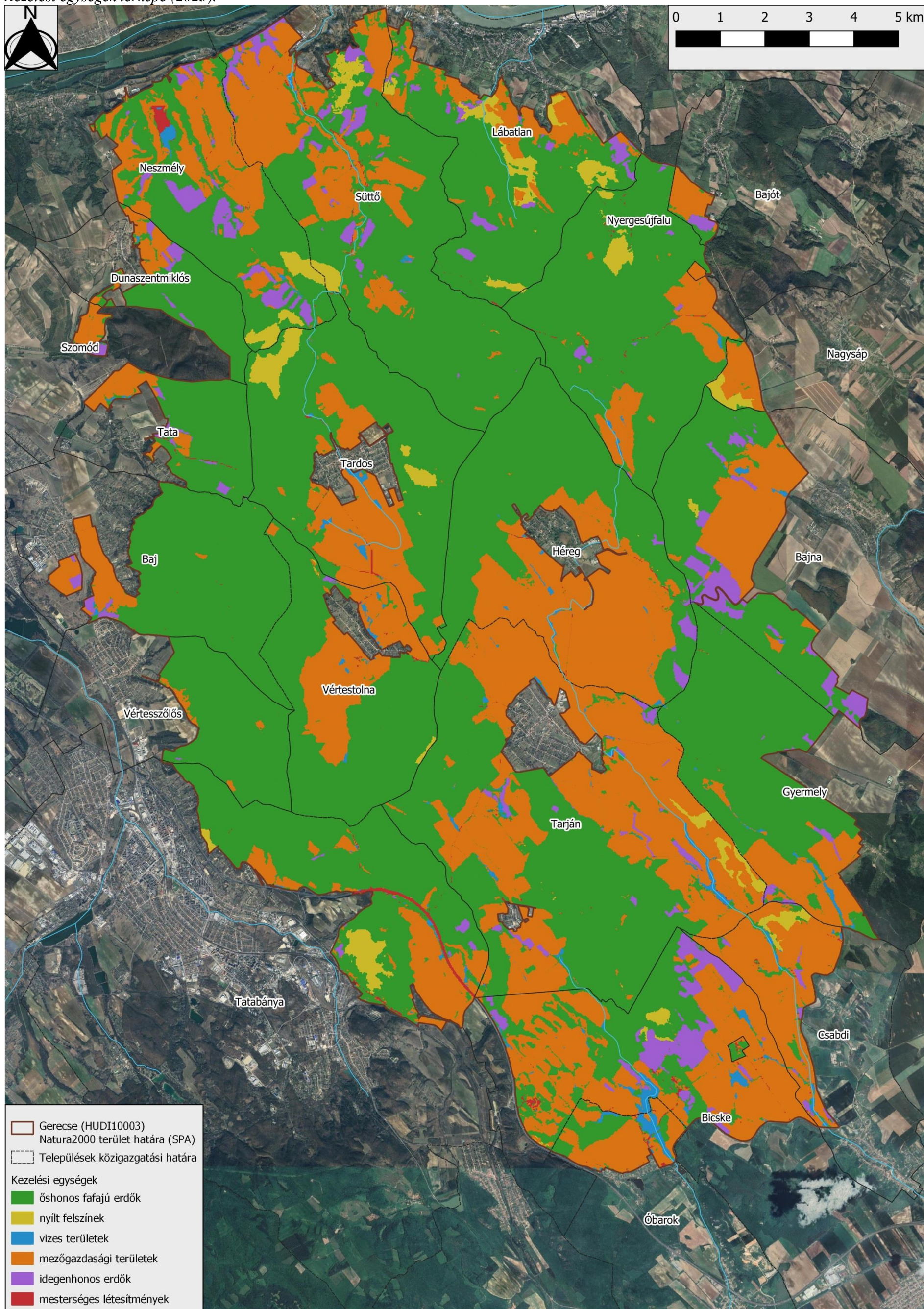
Kezelési egységek és területi kiterjedésük:

Kezelési egység kód	Kezelési egység név	Terület (ha)	Arány (%)
KE1	őshonos fafajú erdők	18120,8901	61,22
KE2	nyílt felszínek	677,1729	2,29
KE3	vizes területek	339,5728	1,15
KE4	idegenhonos erdők	1034,1405	3,49
KE5	mezőgazdasági területek	9190,4668	31,05
KE6	mesterséges létesítmények	235,6534	0,80
Összesen		29597,8965	100

14. táblázat: Kezelési egységek és területi kiterjedésük

Kezelési egységek térképe (2023):

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület valamivel több mint egyharmada (10.655ha) a HUDI20015 Déli-Gerecse, a HUDI20020 Gerecse és a HUDI20030 Központi-Gerecse kJT-kbe tartozik, tehát a tervezési területre ezen részeire az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület egy része a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, melyen belül ex lege védettséget élvez számos barlang, földvár és kunhalom. Ezekre a területen a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásait, továbbá a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védeltségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírásokat be kell tartani.

Továbbá a terület 45%-a az országos ökológiai hálózat magterület övezetébe, 6%-a pufferterület övezetébe, 22,5%-a pedig ökológiai folyosó övezetébe tartozik, melyről a *Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről* szóló 2018. évi CXXXIX. tv. rendelkezik.

Erdőterületek tekintetében be kell tartani az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezéseit, az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet előírásait, továbbá a körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról szóló 60/2013. (VII. 19.) VM rendeletet, valamint a Gerecsei, a Gerecse-Vértesi és a Mezőföldi Erdőtervezési Körzetek Körzeti Erdőterveit.

A Natura 2000-es gyepterületek esetében a gazdálkodóknak a *Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól* szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.

Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait. (A Bizottság (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelete (2016. július 13.) az *Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti jegyzékének elfogadásáról*, A Bizottság (EU) 2017/1263 végrehajtási rendelete (2017. július 12.) az *1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében létrehozott, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajoknak az (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelet szerinti jegyzéke naprakésszé tételéről*, A Bizottság (EU) 2019/1262 végrehajtási rendelete (2019. július 25.) az *(EU) 2016/1141 végrehajtási rendeletnek az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzékének aktualizálása céljából történő módosításáról*). Az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló

408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat.

A *vízgazdálkodásról* szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban Vgtv.) 28.§ (1) alapján a közcélú, illetve saját célú vízellátórendszer megépítéséhez (vízellátottság aktív javítása, vízpótlás/vízvisszatartás rendszerének kialakítása) átalakításához és megszüntetéséhez (létesítési engedély), továbbá annak használatbavételéhez, üzemeltetéséhez, valamint minden vízhasználathoz (üzemeltetési engedély) vízjogi engedély szükséges. Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőknek *a vizek és a közcélú vízellátórendszerek fenntartására vonatkozó feladatokról* szóló 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet, *a vízügyi igazgatási és a vízügyi, valamint a vízvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről* szóló 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet, valamint *a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról* szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet szerint kell eljárniuk.

A szántóterületeken egységesen alkalmazandók a *termőföld védelméről* szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései. A területen be kell tartani *a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről* szóló 59/2008. (IV.29.) FVM rendelet előírásait.

A vadgazdálkodásra vonatkozóan *a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról* szóló 1996. évi LV. törvény, az annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet, valamint a 12/2018. (VII. 3.) AM rendelet alkalmazandó.

A csatornák, vízfolyások mentén *a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról* szóló 83/2014. (III.14.) Korm. rendeletben foglaltak betartása kötelező. *A vizek védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról* szóló 147/2010. (IV.29.) Korm. rendelet, valamint *A vízgazdálkodásról* szóló 1995. évi LVII. törvény előírásai is betartandóak.

Az *erdők tűz elleni védelméről* szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet alapján az erdőgazdálkodásra, valamint az *Országos Tűzvédelmi Szabályzatról* szóló 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet alapján a gyepterületekre vonatkozóan tűzvédelemmel kapcsolatos előírások betartása kötelező.

műv.ág/ tul.form	állami (ha)	arány (%)	egyházi (ha)	arány (%)	gazd. (ha)	arány (%)	önkorm. (ha)	arány (%)	magán (ha)	arány (%)	szövetk. (ha)	arány (%)	Össz
erdő	16186,91	95,49	0,00	0,00	37,89	0,22	36,51	0,22	690,87	4,08	0,00	0,00	16952,18
fásított terület	3,75	4,10	0,00	0,00	1,03	1,13	0,60	0,66	86,07	94,11	0,00	0,00	91,45
gyümölcsös	0,24	0,49	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16	0,32	47,97	99,18	0,00	0,00	48,36
halastó	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,57	100,00	0,00	0,00	0,57
kert	0,34	0,87	0,00	0,00	0,18	0,44	2,85	7,18	36,27	91,51	0,00	0,00	39,64
kivett	415,72	22,66	2,77	0,15	777,32	42,36	350,88	19,12	280,44	15,28	7,87	0,43	1835,01
legelő	565,69	20,66	0,00	0,00	10,92	0,40	144,77	5,29	2017,09	73,66	0,00	0,00	2738,46
nádas	0,00	0,00	0,00	0,00	0,52	2,45	0,47	2,23	20,20	95,32	0,00	0,00	21,19
rét	84,03	27,92	0,00	0,00	0,85	0,28	2,96	0,98	213,15	70,82	0,00	0,00	300,99
szántó	592,92	8,11	0,68	0,01	71,48	0,98	81,03	1,11	6567,23	89,80	0,00	0,00	7313,34
szőlő	1,21	0,48	0,00	0,00	0,00	0,00	4,17	1,64	249,87	97,89	0,00	0,00	255,26
Össz	17850,81	-	3,45	-	900,19	-	624,40	-	10209,73	-	7,87	-	29596,46

15. táblázat: Tulajdonformák művelési ágak szerinti megosztása

Az ingatlannyilvántartási adatok alapján a tervezési terület több mint fele 60,31%-a a Magyar Állam tulajdonában van, a magántulajdonban lévő területek aránya 35,5%. A tervezési terület 57,28%-a erdő művelési ágban van, melynek 95%-a állami tulajdon. A magántulajdonú erdők kiterjedése nem éri el a 700 hektárt (a terület 4%-a). A legelőként nyilvántartott területek aránya 9% körüli, ennek 20%-a található állami, ill. közel 74%-a magántulajdonban, valamint 5%-a önkormányzati tulajdonban. A rétként nyilvántartott kb 300ha terület közel 71%-a magántulajdonú, míg 28%-a állami tulajdonban van. A művelésből kivont területek részesedése 6%. A szántóterületek kiterjedése 7313 ha (a terület majdnem 25%-a), melynek kb. 8%-a állami, 89%-a magán, illetve 1%-a önkormányzati tulajdonban van.

A tervezési területen a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében körülbelül 112 ha földterület van.

A gyepterületek egy része (elsősorban a hegység belseji nyílt, lejtősztyep/sziklagyp felszínek) nem áll mezőgazdasági hasznosítás alatt. Ezek jelentős része a MEGPAR-ban nem támogatható területként került lehatárolásra, és természetvédelmi szempontból sem javasolható művelésbe vonásuk.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1 Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Bevezetés

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér

(KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet. A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a pályázati felhívások foglalják magukba.

A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végeztével – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évekre átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti években a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek voltak.

Az új támogatási rendszer 2023-tól indult, és 2027-ig tart.

A 2014-2020-as időszakhoz képest változás, hogy a következő években már nem a Vidékfejlesztési Program (VP) határozza meg a vidékfejlesztési támogatási szabályokat, hanem a KAP Stratégiai Terv, melyet 2022. november 7.-én hagyott jóvá az Európai Bizottság. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy 2023 és 2025 között a VP és a KAP Stratégiai Terv párhuzamosan működik majd egymás mellett. Különösen figyelemmel kell lenni arra, hogy a KAP Stratégiai Terv keretében új vidékfejlesztési pályázati felhívás csak akkor hirdethető meg, ha a jelenlegi és most futó Vidékfejlesztési Programban már meglévő, ugyanezre a célra irányuló intézkedések pénzügyileg lezárulnak.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken:

<https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A 2023-2027-es támogatási ciklust meghatározó KAP Stratégiai Terv az alábbi linken érhető el:

<https://kormany.hu/hirek/online-elrheto-magyarorszag-elfogadott-kozos-agrarpolitika-strategia-terve>

Kiemelendő, hogy a jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak

többek között az egységes területalapú (BIS), agro-ökológiai alapprogram keretében meghirdetett támogatásokra is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előírás csoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítás) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A tervezési területen elérhető lényegesebb támogatások rövid ismertetése

Erdőkre:

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására normatív, vissza nem térítendő támogatás igényelhető a természeti katasztrófa (pl. vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, A támogatás részletes feltételeit a VP5-8.4.1.-16 - Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása című támogatási felhívás tartalmazza.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához (erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás, tarvágást követő teljes erdőszerkezet-átalakítás, alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás) normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás igényelhető a VP5- 8.5.1.-16 - Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások felhívás alapján.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból támogatás igényelhető a jogszerű földhasználók és ezek társulásai számára mezőgazdasági és nem mezőgazdasági területeken

történő erdő telepítések és ipari célú fás szárú ültetvények telepítése érdekében. A támogatás részletes feltételeit a VP5- 8.1.1-16 - Erdősítés támogatása című támogatási felhívás tartalmazza.

Magán és önkormányzati tulajdonú erdőterületekre:

A Natura 2000 területen található erdőterületekre az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések felhívás alapján.

Támogatás igényelhető magán- és önkormányzati tulajdonú erdőterületekre vonatkozóan száraló erdőgazdálkodás folytatására, erdőállományok kézimunka igényes ápolása, valamint természetkímélő anyagmozgatásra a VP4-15.1.1-17 - Erdő-környezetvédelmi kifizetések felhívás alapján.

Gyepterületekre:

Gyepterületekre az egységes területalapú támogatás (BIS), valamint az agro-ökológiai alapprogram (AÖP) mellett a Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedések keretében a VP4-10.1.1-15 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés, valamint a VP4-10.1.1-21 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés felhívás alapján is igényelhető támogatás a horizontális gyepgazdálkodási tematikus programcsomagban. A programra pályázni 2015. évben lehetett 5, illetve 6 évre, valamint 2021-ben 3 éves időtartalomra. A pályázat elbírálása során a Natura 2000 területen gazdálkodók többletpontot kaptak.

AKG15 és AKG21 esetében horizontális gyepterület tematikus előírás csoportok mellett a gazdálkodók támogatási kérelmeik összeállításánál - területi lehatárolástól függően - választhattak zonális előírás csoportot is.

A gyepterületekre a VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 15), VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 18) és a VP-4-11.1.-11.2.-21 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 21) felhívásokkal támogatás igényelhető mind az ökológiai művelés alá vonás ösztönzésére, mind az ökológiai gazdálkodási mód fenntartására.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető a VP4-12.1.1-16. - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések felhívás alapján.

Szántóterületekre:

Szántóterületekre az egységes területalapú támogatás (BIS), valamint az agro-ökológiai alapprogram (AÖP) mellett a Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedések keretében a VP4-10.1.1-15, illetve VP4-10.1.1-16 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés, valamint a VP4-10.1.1-21 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés felhívásai alapján is igényelhető támogatás a horizontális szántó tematikus programcsomagban. A programokra pályázni 2015. és 2016. évben lehetett 5 illetve hosszabbítás esetén 6 évre, valamint 2021-ben 3 éves időtartamra. A pályázat elbírálása során a Natura 2000 területen gazdálkodók többletpontot kaptak.

AKG15 és AKG21 esetében a horizontális szántó tematikus előírás csoportok mellett a gazdálkodók támogatási kérelmeik összeállítása során - területi lehatárolástól függően - választhattak zonális előírás csoportot is.

A szántókra a VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 15), VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 18) és VP-4-11.1.1-11.2.1.-21 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 21) felhívásokkal támogatás igényelhető mind az ökológiai művelés alá vonás ösztönzésére, mind az ökológiai gazdálkodási mód fenntartására 5 (vagy hosszabbítás esetén 6), illetve ÖKO21 esetében 3 éves időtartamra.

A VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése felhívás keretében támogatás igényelhető a területi vízvisszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása céljára. Szántókon partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése és vizes élőhelyek kialakítása egyaránt támogatható.

A VP4-4.4.2.1-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: létesítmények kialakítása, fejlesztése felhívás célja a területi vízvisszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása, mind az éghajlatváltozással összefüggő problémák minimalizálása, mind a biodiverzitás megőrzésének, mind a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosítása. Ennek keretében területi vízvisszatartást szolgáló vízi létesítmények kialakítása, fejlesztése, valamint erózió elleni védelmet biztosító létesítmények kialakítása, fejlesztése támogatható.

A VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása felhívás keretében a fásítások, mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása, fás legelők területének növelése támogatható. A felhívás keretében szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása, gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása, mezővédő fásítás létrehozása támogatható.

3.3.1.2 Javasolt agrártámogatási rendszer

A tervezés megalapozása során a következő, agrártámogatások szempontjából releváns veszélyeztető tényezők kerültek beazonosításra:

1. Vízhiány (közvetlen emberi beavatkozáson alapuló és klímaváltozás eredetű)
2. Intenzív szántóföldi kultúrák jelenléte
3. Inváziós lágymű és fűszárú növényfajok jelenléte
4. Gyepes élőhelyek kezelésének elégtelensége (kaszálás kedvezőtlen hatásai, alulhasznosítás, alullegetetés)
5. Fészkelésre, odúkészítésre alkalmas egyedülálló faegyedek/fasorok hiánya
6. Erőltetett szántóművelésben tartás az arra alkalmatlan területeken

Az ezen veszélyeztető tényezők együttes kezelésére alkalmas agrártámogatási rendszer kialakítása érdekében a jelenleg ismert támogatási szerkezet több ponton, egymással összefüggésben történő módosítása javasolt. A Közös Agrárpolitika ún. zöld felépítményében az alábbi beavatkozások körében szükségesek módosítások:

Emelt szintű kondicionalitás

Az emelt szintű kondicionalitás számos garanciát teremt a mezőgazdasági tevékenység környezeti kockázatának csökkentése érdekében, melyek között a közösségi jelentőségű fajok és az élőhelyek védelmét segítő előírások is találhatóak. A gyepterületek védelme a tervezési területen a vonatkozó jogszabályok alapján a művelési ág váltás engedélyhez kötésével megoldottnak mondható. Mindemellett indokolt lehet az emelt szintű kondicionalitás kiegészítése a gyepek arányának gazdaság szintű megőrzésének követelményével (a jelenlegi országos szint helyett).

Az elmúlt időszak támogatási és földhasználati adatainak vizsgálatával megállapítható, hogy a természetvédelmi szempontból indokolt földhasználat-váltás (szántó-gyep, szántó-vizes élőhely) az önkéntes támogatási formák elérhetősége ellenére nem mozdult előre. A következő támogatási időszak alapkövetelményei között az erőltetett művelésben tartott szántóföldeken a magas értékű és környezeti szempontból kockázatos természetű növénykultúrák (pl. kukorica, napraforgó, repce) körének, vagy a művelés módjának (forgatásos talajművelés) tilalma indokolt lehet.

Agro-ökológiai támogatható területek bevezetése és kiterjesztése

A most induló támogatási periódus lehetővé teszi a gazdálkodáshoz kapcsolódó nem termelő területek támogatási jogosultságának megteremtését. Ezzel a fontos lépéssel az érintett gazdálkodók anyagi érdekltsége megteremthető a jelenlegi területeik határára található, vagy abba beékelődő természetes, természetközeli élőhelyfoltok fenntartásában. Ez különösen a zárvány gyepfoltok és a víznyomás alatt álló területrészek esetében hozhat változást és eredményezheti ezen veszélyeztetett élőhelyfoltok hosszútávú fennmaradását.

Az agro-ökológiai támogatható területek kialakítása az erőltetett szántóföldi művelésben tartás megszüntetése tekintetében is jelentős lehet. A földhasználat-váltás során a megszokott szántóföldi növénytermesztési gyakorlat megváltozik, részben teret adva a természetes folyamatoknak. Ennek eredményeképpen az érintett területek ideiglenesen – vagy akár hosszabb távon is – gyomosodhatnak, vízborítás alatt lehetnek vagy egyéb módon olyan változásokon eshetnek keresztül, melynek következtében közvetlen területalapú támogatási formák egyes jogosultsági követelményeinek nem képesek megfelelni. Ez az állapot támogatáscsökkenéssel járhat a gazdálkodó számára, melyet az új típusú támogatható területek bevezetése megszüntethet.

Agro-ökológiai alapprogram előírásai

A KAP Stratégiai Terv támogatási ciklusának egyik legjelentősebb, a zöldítés helyett bevezetett intézkedése az ún. agro-ökológiai alapprogram lehet, mely a gazdálkodók önkéntes környezeti vállalásait éves területalapú kifizetések keretében támogatja. Az előírások kidolgozása során a tervezési terület természetvédelmi célkitűzéseit nagyban szolgálná a szántóföldi művelés intenzitását visszafogó, valamint az időszakos vízborítás megőrzését ösztönző önkéntes vállalások megfelelő súllyal történő megjelenítése. Jelentős hatása lehet a gyepterületek alulhasznosítására az őshonos haszonállatfajtákkal történő legeltetés támogatás ezen a rendszeren keresztül.

Nem termelő beruházások támogatása

A földhasználat-váltás megvalósításában nagy szerepe van azoknak az önkéntes támogatási formáknak, melyek a szántóföldi művelésből kivonandó területeken új, hosszútávon fenntartható földhasználati – pl. természetes és természetközeli gyepek, vizes élőhelyek vagy őshonos fafajú erdők - formák létrehozását segítik. Javasolt a földhasználatváltást segítő támogatási formák:

- gyeptelepítés

- tartós zöldugar/méhlegelő telepítés
- egyedülálló faegyedek és fészkelésre alkalmas fasorok telepítése
- vizes élőhelyek vízkormányzási infrastruktúrájának kialakítása

Natura 2000 mezőgazdasági területek kompenzációs kifizetései

A jelenleg gyepterületekre elérhető kifizetések jövőbeli alkalmazása az általános, a kedvező természeti állapot megőrzését szolgáló előírások pénzügyi kompenzációja szempontjából mindenképpen indokolt. A 28/2017. (X. 25.) számú Alkotmánybírósági határozatban a további művelési ágakra meghatározandó kötelező földhasználati előírások bevezetése és annak ellentételezése legalább a szántó művelési ágú területek esetében indokolt és a tervezési terület természetvédelmi célkitűzéseit is segítheti a jövőben.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatások

A tervezési folyamat során meghatározott kezelési előírások megvalósulásának legfontosabb támogatási eszköze az agrár-környezetgazdálkodási támogatások rendszerében keresendő. A horizontális agrár-környezetgazdálkodási kifizetések biodiverzitás védelme tekintetében releváns választható előírásaival kiegészítve széles körben elérhető a gazdálkodók számára.

A tervezési területen jelenleg nincs Magas Természeti Értékű Terület (MTÉT).

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területen a jelölő madárfajokkal kapcsolatos pályázat jelenleg nem fut.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Felhasznált kommunikációs eszköz	Érintett célcsoport	Kommunikáció címzettjei	Időpont	Levelek, e-mailek, résztvevők száma
önkormányzati közzététel	lakosság, gazdálkodók, tulajdonosok, települési önkormányzatok	érintett települési önkormányzatok	2023. február-március	21 db levél az érintett önkormányzatoknak
véleményezési kérelem	területileg érintett hatóságok, települési önkormányzatok, civil szervezetek	területileg érintett hatóságok, települési önkormányzatok, civil szervezetek	2023. február-március	51 db levél HKP-n keresztül 20 db levél CÉGKAPU-n keresztül
honlap	lakosság, érintett gazdálkodók	lakosság, érintett gazdálkodók	2023. február-március	

16. táblázat: Felhasznált kommunikációs eszközök

A Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület fenntartási tervének elkészítése és az egyeztetési folyamat során az alábbi megkeresések történtek:

- 2023.02.24-én a fenntartási tervről és egyeztetéséről leveleket küldtünk ki az érintett hatóságoknak, társaságoknak, szervezeteknek.
- Ezzel egyidőben honlapunkon is elérhetővé tettük a készülő tervet.
- Valamint az érintett települések önkormányzataihoz kérelmet juttattunk el, hogy honlapjukon és önkormányzatuk hirdetőtábláikon tegyék elérhetővé az egyeztetési anyagot.
- Szakmai terepbejárást és gazdafórumot külön nem hirdettünk, de a véleménykérő levelekben feltüntettük, hogy külön kérés esetén lehetőséget biztosítunk személyes egyeztetésre.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület fenntartási terv egyeztetése során a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság által az alább felsorolt érdekeltek megkeresése történt meg.

1. önkormányzati közzététel

- Bicske Város Önkormányzata - Csabdi Község Önkormányzata - Óbarok Község Önkormányzata - Baj Község Önkormányzata - Bajna Község Önkormányzata - Bajót Község Önkormányzata - Dunaszentmiklós Község Önkormányzata - Gyermely Község Önkormányzata - Héreg Község Önkormányzata - Lábatlan Város Önkormányzata - Nagysáp Község Önkormányzata	- Neszmély Község Önkormányzata - Nyergesújfalu Város Önkormányzata - Süttő Község Önkormányzata - Szomód Község Önkormányzata - Tardos Község Önkormányzata - Tarján Község Önkormányzata - Tata Város Önkormányzata - Tatabánya Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala - Vértestolna Község Önkormányzata - Vértesszőlős Község Önkormányzata

2. véleményezési kérelem

- Bicske Város Önkormányzata
- Csabdi Község Önkormányzata
- Óbarok Község Önkormányzata
- Baj Község Önkormányzata
- Bajna Község Önkormányzata
- Bajót Község Önkormányzata
- Dunaszentmiklós Község Önkormányzata
- Gyermely Község Önkormányzata
- Héreg Község Önkormányzata
- Lábatlan Város Önkormányzata
- Nagysáp Község Önkormányzata
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály, Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Agrárügyi Főosztály, Növény- és Talajvédelmi Osztály
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Agrárügyi Főosztály, Földművelésügyi Osztály
- Neszemély Község Önkormányzata
- Nyergesújfalu Város Önkormányzata
- Süttő Község Önkormányzata
- Szomód Község Önkormányzata
- Tardos Község Önkormányzata
- Tarján Község Önkormányzata
- Tata Város Önkormányzata
- Tatabánya Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala
- Vértestolna Község Önkormányzata
- Vértesszőlős Község Önkormányzata
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Állami Főépítészeti Iroda
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Földhivatali Főosztály
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Agrár-és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály
- Komárom-Esztergom Vármegyei Önkormányzati Hivatal
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Agrárügyi Főosztály
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Állami Főépítészeti Iroda
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Földhivatali Főosztály
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Agrár-és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály
- Fejér Vármegyei Önkormányzati Hivatal
- Pest Vármegyei Kormányhivatal, Földművelésügyi és Erdészeti Főosztály
- Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.
- Nemzeti Földügyi Központ
- Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága
- E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt.

- Honvédelmi Minisztérium,
Védelemgazdasági Hivatal, Biztonsági
beruházási, EU-s Fejlesztési és
Környezetvédelmi Igazgatóság
- Komárom-Esztergom Vármegyei
Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- Fejér Vármegyei Katasztrófavédelmi
Igazgatóság
- Győr-Moson-Sopron Vármegyei
Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület
- Magyar Természetvédők Szövetsége
- Lasselsberger Hungaria Kft.
- Dekorstein Kőbánya Kft.
- Tardos-Stein KőbányaA Kft.
- Ezüst Remete Vadásztársaság
- Dunaszentmiklósi Rákóczi
Vadásztársaság
- Aranykalász Vadásztársaság
- Bajnai Tölgyfalevél Vadásztársaság
- Budapesti Erdőgazdaság Zrt. Süttöi
Erdészete
- Pilisi Parkerdő Zrt.
- Vérteserdő Zrt.
- Építési és Közlekedési Minisztérium,
Útépítési beruházásokért felelős
helyettes államtitkárság
- Komárom-Esztergom Vármegyei
Rendőrfőkapitányság
- Fejér Vármegyei Rendőr-
főkapitányság
- Országos Erdészeti Egyesület
- Gerecse-Pilis Vízi Társulat
- HMO 2014 Kft.
- Mészköbánya Zrt.
- Süttöi Travertin Kft.
- Feketekő Vadásztársaság
- Postás Vadásztársaság
- Vértesaljai Földtulajdonosok
Vadásztársasága

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Agrár-és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály	2023.03.01.	Nem kívánnak javaslattal élni a tervezettel kapcsolatban.	-
Lábatlan Város Polgármestere	2023.03.03.	A fenntartási tervvel kapcsolatban észrevétel nem merült fel.	-
Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Agrárügyi Főosztály, Növény- és Talajvédelmi Osztály	2023.03.03.	<p>A fenntartási tervvel kapcsolatban talajvédelmi szempontból kifogás nem merült fel.</p> <p>- Véleményük szerint a fenntartási tervnek indokolt lenne kitérnie a talajvédő termőföldhasználat követelményeire, melyről a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény (Tftv.) 35-42.§ rendelkezik.</p> <p>1. Mellékeltlen megküldték az osztályuk által készített, a talaj vízeróziója elleni védekezési kötelezettséggel kapcsolatos tájékoztatót.</p> <p>2. A fenntartási terv által érintett mezőgazdasági területek jelentős része nitrátérzékeny területnek minősül, így azokon a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről szóló 59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet (rendelet) 4-9. §-okban foglalt Helyes mezőgazdasági gyakorlat megtartása kötelező.</p>	<p>A jogszabály szerepeltetve van a tervben, a részletezését nem tartjuk szükségesnek.</p> <p>1. -</p> <p>2. A jogszabály szerepeltetve van a tervben, a részletezését nem tartjuk szükségesnek.</p>
Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság	2023.03.03.	<p>A fenntartási tervben vízgazdálkodáshoz köthető javaslatokkal egyetértenek, azok ellen szakmai kifogást nem emelnek.</p> <p>Levelük szerint 3 vízgyűjtő alegység érinti a területet: 1-6 Által ér, 1-14 Velencei-tó, 1-9 Közép-Duna</p>	<p>Véleményünk szerint a 3 érintett vízgyűjtő alegység: Által-ér, Gerecse és Közép-Duna. Eszerint pontosítottuk a 1.7.7. fejezetet.</p>
Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Földhivatali Főosztály	2023.03.03.	A tervvel kapcsolatban észrevétellel, javaslattétellel nem kívánnak élni, tekintettel arra, hogy a fenntartási terv nem tartalmaz a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvényben foglaltaknak	-

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		ellentmondó, a termőföldterületek mennyiségi védelmét sértő előírást.	
Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága, Bányászati és Gázipari Főosztály	2023.03.06.	Tájékoztatott a tárgyi fenntartási tervvel érintett bányavállalkozókról és bányatelkekről: - Pilisi Parkerdő Zrt. (2025 Visegrád, Mátyás király utca 6.); Bajna II. – mészkő - Andrew Benedetto Kft. (1105 Budapest, Maláta u 10.); Bicske IV. (Óbarok XI.) - bauxit - HMO 2014 Kft. (7953 Királyegyháza, Cement utca 1.); Lábatlan I. - márga - Süttöi Travertin Kft. (2543 Süttö, külterület 012/3.); Lábatlan V. - mészkő - HMO 2014 Kft. (7953 Királyegyháza, Cement utca 1.); Nyergesújfalu I. – mészkő, márga - Mészköbánya Zrt. (1027 Budapest, Kapás utca 6-12. 1. em.); Süttö I. - mészkő - Süttöi Travertin Kft. (2543 Süttö, külterület 012/3); Süttö II. - mészkő - Tardos-Stein Kőbánya Kft. (2834 Tardos, 1024/1 hrsz.); Tardos II. – díszítő mészkő - Tardos-Stein Kőbánya Kft. (2834 Tardos, 1024/1 hrsz.); Tardos III. – díszítő mészkő - DekorStein Kőbánya Kft. (2545 Dunaalmás, Naszályi út 1.); Tardos IV. – tömb kristályos mészkő - Lasselsberger Hungária Kft. (1239 Budapest, Grassalkovich út 255.) ; Tatabánya I. – mészkő	Az említett bányavállalkozókat megkerestük levélben. A Bicske IV. (Óbarok XI.) bányatelek nem érinti a tervezési területet.
Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Állami Főépítészeti Iroda	2023.03.06.	1. Javasják az ökológia hálózat magterületének, ökológiai folyosójának és puffertérületének övezeti érintettségét az FmTrT-nek való megfelelés szempontjából is megvizsgálni. 2. A kezelési terv nem tartalmaz arra vonatkozó megállapítást, hogy a területen lévő, településrendezési eszközökben szereplő területfelhasználások milyen kapcsolatban vannak a kezelési javaslatokkal és előírásokkal.	1-2. A tervezési terület nagysága miatt nem tartjuk lehetségesnek és szükségesnek mindezek részletes kifejtését a terv keretein belül, ezért csak felsorolás szintjén szerepeltetjük azokat. 3. Javításra került a tervben. 4. Pontosításra került a tervben.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		3. A dokumentáció hibásan településrendezési eszközként említi Fejér megye területrendezési tervét. 4. Tájékoztattak, hogy Óbarok község elfogadta új településrendezési eszközeit, 116/2022. (IX.22.) határozatát Óbarok Község Településszerkezeti tervéről és 11/2022. (VIII.23) önkormányzati rendeletét a helyi építési szabályzatról.	
Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Földhivatali Főosztály	2023.03.07.	A fenntartási tervvel kapcsolatban észrevételt és javaslatot nem kívánnak tenni.	-
Bicske Város Polgármestere	2023.03.08.	Apróbb elírásokra, helyesírási hibákra hívták fel a figyelmet.	Az észrevételek javításra kerültek.
Nyergesújfalu Város Polgármestere	2023.03.09.	Megadták a város új településrendezési eszközeinek hivatkozásait.	Átírásra kerültek.
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság	2023.03.10.	A Hatóság alapvető feladatai közé tartozik a hatékony frekvenciagazdálkodás, ennek keretében lehetőség szerint az ország lakosságának egészét elérő jó minőségű szélessávú internet- és telefonszolgáltatás biztosítása. Ezen szolgáltatások nyújtásához azonban az országot lefedő mobilhálózatokra van szükség, amelyek megfelelő számú és az ellátás biztosítására műszakilag megfelelő helyre telepített bázisállomás üzembe helyezését és működését feltételezik. A Magyar Kormány által a szélessávú lefedettséggel kapcsolatban kitűzött célok teljesítésével összefüggő vezeték nélküli hírközlési hálózatokkal kapcsolatos építési tevékenységek érinthetik a Natura 2000 területeket is (a Hatóság a szolgáltatók terveivel kapcsolatosan konkrét adatokkal nem rendelkezik).	-
HMO 2014. Kft.	2023.03.13.	Tájékoztatnak, hogy a HMO 2014 Kft. üzemeltetésében a Gerece Natura 2000 területen 2 db üzemelő bánya található: - Nyergesújfalu I.-mészkö, márga, - Lábatlan I.-márga. Mindkét bánya az SZTFH által kiadott érvényes kitermelési műszaki üzemi terv alapján üzemel.	A tervet kiegészítettük egy bányatelkeket tartalmazó táblázattal.
Lasselsberger Hungária Kft.	2023.03.14.	A tervet átolvasták, az abban megfogalmazott –a bányatelek területét érintő– természetvédelmi célkitűzések megvalósítása érdekében tett előírásokkal és ajánlásokkal egyetértenek és azokat betartják.	-

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		A 2022-2027-es időszakra elkészített kitermelési műszaki üzemi tervük készítésénél előzetesen a természetvédelmi kezelőkkel is egyeztettek. A Bányafelügyelet a tervet a külön fejezetben kidolgozott tájrendezési feladatok végrehajtásának részletes leírásával, a káros környezeti hatások megelőzéséhez és csökkentéséhez szükséges intézkedések elfogadásával hagyta jóvá.	
Komárom Esztergom Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	2023.03.14.	Az erdők tűz elleni védelméről szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM, valamint Az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról szóló 54/2014. (XII. 5.) BM rendeletekre, illetve azok egyes pontjainak betartására hívták fel a figyelmet.	A hivatkozott rendeletek már szerepeltetve vannak a tervben, azok részletesebb kifejtését nem tartjuk indokoltnak.
Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály	2023.03.14.	A talajszint alatt megőrződött régészeti lelőhelyek védelme gyakorlati szempontból azok szakszerűtlen bolygatásának, megrongálásának megelőzését és megakadályozását jelenti. Fennálló természeti állapotok megőrzése, fenntartása esetén a lelőhelyek veszélyeztetése csak akkor valósul meg, ha a talajrétegeket bolygató erdőgazdálkodási, vagy mezőgazdasági földmunkákra kerülne sor. Különös kockázatot jelent a szántó/rét területek erdősítése, vagy erdőrésztetek tarvágás utáni kítuskózása. Ilyen esetekben -a tevékenység talajszint alatti hatásaira tekintettel- nyilvántartott régészeti lelőhelyek területén a földmunkákhoz örökségvédelmi engedélyt szükséges beszerezni.	A kifejtés tervben való szerepeltetését nem tartjuk indokoltnak. A tervben szereplő teljes talajelőkészítés tiltása a javaslattal összhangban van. Az örökségvédelmi rendeleteket felsorolás szintjén megjelenítjük.
Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Agrárügyi Főosztály Növény- és Talajvédelmi Osztály	2023.03.14.	A Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület fenntartási terve a növény- és talajvédelmi hatóság célkitűzéseivel összhangban van, mind növényvédelmi, mind talajvédelmi szempontból az elfogadható, külön észrevételek és javaslatok megfogalmazása nem indokolt.	-
Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság	2023.03.14.	Az 1.7.7. számú fejezetben aktualizálni kell a hivatkozott Vízyűjtő-gazdálkodási terveket a 2021-ben elfogadottra. A tervben hivatkozott 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet mellett kiemelik a 83/2014 (III. 14.) a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló Korm. rendelet fontosságát is. Az ezekben taglalt vízügyi közérdekű feladatellátás lehetősége nem sérülhet a jelen fenntartási terv rendelkezései miatt.	A Kormányrendelet szerepeltetésre kerül a tervben.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
Fejér Vármegyei Önkormányzati Hivatal	2023.03.14.	A különleges madárvédelmi terület egyedülálló természeti, táji értékeinek, biodiverzitásának fennmaradásához elengedhetetlen a tervezési területet érintő turisztikai, területfejlesztési, mezőgazdasági és egyéb célok hosszú távú, folyamatos összehangolása a természet-, táj- és klímavédelmi szempontokkal, ez utóbbiak hatékony érvényesülésének biztosításával	-
Komárom-Esztergom Vármegyei Rendőr- Főkapitányság	2023.03.14.	A fenntartási tervet áttanulmányozták, az abban foglaltakkal kapcsolatban észrevételük, javaslatuk nincs.	-
Győr-Moson-Sopron Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, Igazgató- helyettesi Szervezet, Katasztrófavédelmi Hatósági Szolgálat	2023.03.16.	Külön észrevétellel nem élnek. A Gerecse különleges természetmegőrzési területre adott korábbi véleményüket tartják fenn. 1. Tilos felszíni és felszín alatti vizek minőségének veszélyeztetése 2. Az esetlegesen bekövetkező környezetszennyezést haladéktalanul be kell jelenteni – a kárelhárítást azonnali megkezdése mellett – a Hatóságnak. 3. Be kell tartani a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítményekről szóló 123/2017. (VII. 18.) Korm. rendeletben foglaltakat. 4. A Gerecse Natura 2000 területek részben érintettek az Északdunántúli Vízmű Zrt. üzemeltetése alatt álló közcélú vízellátást szolgáló vízbázisok védőidomai, védőövezeti által: Tardos-Gorba tető térsége: H-7442-14/2009. számon kijelölt tardosi vízbázis hidrogeológiai védőövezet B zónája. Tatabánya és Tarján esetében: 35800/1737-14/2016. ált. számon kijelölt Tatbánya, XIV/A vízakna hidrogeológiai B védőidoma és hidrogeológiai védőövezete B zónája. 5. Kijelölő határozatok alapján bizonyos tevékenységek folytatására vonatkozó korlátozások felsorolatlása 6. A területen folytatandó tevékenységeknél a felsoroltak mellett figyelembe kell venni azt is, hogy azok nyíltkarsztos területeken érintenek, így vízvédelmi szempontból fokozottak érzékeny területeknek minősülnek. 7. A vizek és vízi létesítmények más, nyomvonal jellegű létesítménnyel történő keresztezésére és megközelítésére vonatkozó előírások betartása kötelező.	A levélben foglaltaknak megfelelnek a fenntartási tervben szereplő tartalmak. A 4. pont a Megalapozó dokumentáció Vízgazdálkodás fejezetébe bekerült. 3-8.: A rendeletek már szerepelnek a tervben.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		8. Figyelembe kell venni a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról szóló 83/2014. (III. 14.) Korm. rendelet előírásait.	
Bicske Önkormányzat	2023.03.16.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
Tardos Önkormányzat	2023.03.16.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
KEVKH Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály	2023.03.17.	Érdemi észrevételeket nem kívánnak tenni, a dokumentáció minden részletre kiterjedő, alapos és magas színvonalú szakmai munka. Technikai észrevétel: A Megalapozó dokumentációban a vadászterületek felsorolásánál hiányzik a Dunaszentmiklósi Rákóczi Vadásztársaság, mely más vonatkozó szövegrészben többször is szerepel.	Pótoltuk a hiányzó vadásztársaságot az említett bekezdésben.
FVKH Agrárügyi Főosztály, Földművelésügyi Osztály	2023.03.17.	A Fejér Vármegyei Kormányhivatal illetékességi területéhez tartozó 07-403160-512 kódszámú vadászterületen a nyilvántartásba vett vadászatra jogosult: Szent László-patak Menti Vadásztársaság (2064 Csabdi, Tükrös puszta 153., adószáma: 19319739-2-07, FELÍR azonosító: AB3640486). A vadászatra jogosult vadgazdálkodási üzemterve – 2017. március 01-2037. február 28-ig terjedő időszakra – jóváhagyásra került a FE-08/FMO/207-3/2019. számú határozattal. A területre vonatkozó tájegységi vadgazdálkodási előírások az Északdunántúli Vadgazdálkodási Táj részét képező, 512. számú Dunazugi vadgazdálkodási tájegység vadgazdálkodási tervéről szóló 12/2018. (VII.3.) AM rendeletben található, az 5. és 6. számú melléklete meghatározza a vadgazdálkodás során betartandó természetvédelmi előírásokat. A vadgazdálkodási üzemtervben és a tájegységi tervrendeletben foglaltak összhangban vannak a készülő fenntartási tervvel, ezért külön észrevételt és javaslatot nem teszünk, a tervvel egyetértünk.	A tervben tévesen még a korábbi, Ezüst Remete Vadásztársaság szerepel, javítjuk mindenhol Szent László-patak menti Vadásztársaságra (egyéb adatok helyesek).
Lábatlan Önkormányzat	2023.03.20.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
FVHK Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Örökségvédelmi Osztály	2023.03.20.	A vizsgálati tanulmány tárgyát képező területen a központi, közhiteles örökségvédelmi nyilvántartás alapján kiemelten védett, illetve a Kötv. 11. §-a értelmében e törvény erejénél fogva általános védelem alatt álló régészeti lelőhelyek találhatóak: 21769 Csabdi 1 egyedileg védett régészeti lelőhely Télizöldes 21830 Csabdi 4 régészeti lelőhely Vasztélypuszta 21771 Csabdi 3 régészeti lelőhely Középkori templomrom	Az egyes régészeti lelőhelyek szerepeltetését nem tartjuk indokoltnak a fenntartási tervben. Az örökségvédelmi rendeleteket felsorolás szintjén megjelenítjük.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		A fenntartási terv alapján megvalósuló földmunkával járó kivitelezéssel érintett régészeti lelőhelyek esetében szükséges egyeztetni az illetékes örökségvédelmi hatósággal a szükséges régészeti szakfeladatok ellátása végett, mivel Kötv. 9-10. § -a alapján a régészeti lelőhelyeket csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak, lehetőség szerint eredeti helyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggésükben megmaradjanak.	
Neszmély Önkormányzat	2023.03.20.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
Fejér Vármegyei Rendőr-Főkapitányság	2023.03.20.	A 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet 9. mellékletének 21. pontjában meghatározottak alapján az államhatár rendje, a hattárrendsértések és határesemények megelőzéséhez szükséges feltételek biztosítása szempontjából az érintett vármegyei települések (illetve a tervben érintett települések) nem érintettek, az országhatár melletti 100 méteres (illetve 10 kilométeres) sávot a tervezett koncepció nem érinti, oda ez alapján nem épül létesítmény. A tárgyalt fenntartási tervdokumentáció ilyen jellegű eszközöket, illetve szempontokat nem érint. A fentiek alapján a tárgyalt fenntartási tervvel illetve koncepcióval érintett településrendezési eszközök módosításával összefüggésben kifogást nem emelnek, egyéb észrevételük nincs.	-
FVKH Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály	2023.03.20.	A Fejér Vármegyei Kormányhivatal illetékességi területéhez az érintett Natura 2000 terület kisebb területrésze tartozik. Ezen területre vonatkozóan a fenntartási tervben foglaltakkal környezetvédelmi, illetve táj- és természetvédelmi hatósági szempontból egyetértenek.	-
Dunaszentmiklós Önkormányzat	2023.03.21.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
Bajna Önkormányzat	2023.03.22.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
Szomód Önkormányzata	2023.03.27.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
Baj Önkormányzata	2023.03.27.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
Tarján Önkormányzata	2023.03.27.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	
HM Védelemgazdasági Hivatal Biztonsági Beruházási, Eu-s Fejlesztési és	2023.03.27.	Tájékoztatott azokról a hrsz.-okról, melyeken katonai használat zajlik. Baj 088 és Tata 1046: lőterek Tata 01050/2; 01052/1; 01063/1; Baj 062; 072; 073: egyéb használat	Előzetesen csak a Baj 088 szerepelt a tervben, a Tata 1046/2 nem, az észrevételek alapján a Honvédelem c. fejezet és benne a táblázat átdolgozásra kerül. Egyéb használati területek már szerepeltetve voltak.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
Környezetvédelmi Igazgatóság			
Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Állami Főépítészeti Iroda	2023.03.28.	Tájékoztatottak egyes települések új elfogadott településrendezési eszközeiről. Baj: Baj Helyi Építési Szabályzatáról szóló 12/2022 (IX.27.) önkormányzati rendelet Baj településszerkezeti tervéről szóló 110/2022 (IX.27.) önkormányzati határozat Nyergesjfalu: Nyergesjfalu Helyi Építési Szabályzatáról szóló 22/2022 (X.26.) önkormányzati rendelet Nyergesjfalu településszerkezeti tervéről szóló 256/2022 (X.25.) önkormányzati határozat Tata: Tata Helyi Építési Szabályzatáról szóló 19/2022 (XI.30.) önkormányzati rendelet Tata településszerkezeti tervéről szóló 353/2022 (XI.30.) önkormányzati határozat	Nyergesjfalu korábban már tájékoztatott a változásokról, Baj és Tata esetében aktualizálásra kerülnek a településrendezési eszközök.
Süttö Önkormányzat	2023.03.28.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
Gyermely Önkormányzat	2023.03.30.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
Tata Önkormányzat	2023.03.30.	Kifüggesztési igazolás, észrevétel nem érkezett.	-
Komárom-Esztergom Vármegyei Önkormányzati Hivatal	2023.03.28.	A megyék elnevezés vármegyékre való módosítását említik, valamint a településrendezési eszközök aktualizását.	Néhány helyen bent maradt még a megye elnevezés, ezt javítjuk. Az új településrendezési eszközökről már tájékoztatott az egyes települések, illetve az állami főépítészek, így azok már korrigálásra kerültek.
Budapesti Erdőgazdaság Zrt	2023.03.17.	A06: Az emberi beavatkozás megszűnése a természetes folyamatok működésének enged teret. Az invazív fajok terjedésének kivételével ez természetvédelmi szempontból támogatandó. Régi ellentmondás a természetvédelmi szervezetek esetében - különösen a gyepfétisista személyek körében - a természetes folyamatoknak, mint veszélyeztető tényezőknek a kategorizálása. Mivel legeltető ember és legelő állat, valamint kaszálás fentiekkel összhangban egyre kevesebb van: a szukcesszió óhatatlanul dolgozik. Ezt káros folyamatnak tekinteni értelmetlen. Az invazív fajok visszaszorítása lehet az	A06 A tervezési területen az ott jelölt élőhelyek védelmére, megőrzésére vállalt kötelezettséget Magyarország, az azokat fenntartó gazdálkodással együtt. A gyepek esetén a szekunder szukcesszió hosszú idő alatt az azokhoz kapcsolódó természeti értékek megszűnéséhez, eltűnéséhez vezet. A mezőgazdasági támogatási rendszerek megfelelő alakításával a gyepterületek fenntartása biztosítható.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		egyetlen előírás ilyenkor, egyébként pedig ürvözölni kell a természetes folyamatok megindulását. mint a természetesség növelésének leghatékonyabb és legbölcsebb eszközét.	
		B02: Itt fontosnak tartják kiemelni azt, hogy a meglévő erdőtársulások emberi beavatkozás nélkül is átalakulnak, először nagy mértékben leromlanak. Nem kell tehát átalakítani őket, átalakulnak maguktól. Emberi beavatkozással viszont az átalakulás korlátok között ugyan, de irányítható, ezzel az erdőtársulás más összetételben ugyan, mint a jelenlegi, de fenntartható. Nem egy fenntartási terv feladata, de itt is jelezni érdemes a célállományrendszer átalakításának szükségességét: minél elegyesebb erdők létrehozása legyen a cél minden termőhelyen. Várják a természetvédelmi szervezetek támogatását az erdőfelújítási célállományrendszer átalakítása ügyében.	B02 A korábbi évtizedekben folytatott erdőgazdálkodás a faállomány homogenizálódását eredményezte a természetszerű kor- és fajösszetételhez képest. A természetes erdőszerkezet helyett a vágásos erdőkép vált uralkodóvá. Az egykorú, homogén erdőállományok kialakítása a felsorolt jelölő értékeket veszélyezteti. Az idős fák hiánya miatt a jelölő madárfajok élettere szűkül.
		B09: Természetes erdőfelújításra alkalmas erdőállományok esetében a hatályos erdészeti jogi szabályozás nem engedi a tarvágást, csak valamilyen természetes felújítást. Ezen erdők esetében tehát a tarvágásnak, mint veszélyeztető tényezőnek a szerepeltetése okafogyott.	B09 A klasszikus tarvágás mellett itt alapvetően a véghasználat utáni egybefüggő vágásterületek keletkezése jelent gondot, amely erőteljesen veszélyezteti, korlátozza egyes fajok elterjedését. Az élőhely megszűnése mellett a táplálékforrás szűkülését (pl. hangyabolyok, xilofág rovarok) is eredményezi.
		B16: A faanyagot az erdőről a kitermelés után már a szabályozott erdőgazdálkodás elterjedése előtt is elszállították, mindegy, hogy 100, 500 vagy ezer évre (esetleg még nagyobb) időtávlatra tekintünk vissza. A faanyag szállításának ideje nem károsítja az ökoszisztémát, ellenkezőleg védett élőlények terjedését is elősegíti. A faanyag-szállítása {s (annak időpontja) ezért nem veszélyeztető tényező.	B16 Nem valós az a megállapítás, hogy a faanyagszállítás nem károsítja az ökoszisztémát, sőt még védett élőlények terjedését is elősegíti. A szállítás célja a faanyag teljes átalakítása feldolgozott fatermékké, vagy elégetése. Amellett, hogy táplálék rovarokat visz ki az erdőből, a faanyag szállítása közvetlen zavaró hatással van a fészkelési időszakban egyes érzékeny madárfajokra, amelyek más időszakban akár jobban tolerálják az ember jelenlétét. Ilyenkor (az adott évi költési siker mellett) a következő évi fészkefoglalás is veszélybe kerül.
		<p>Javaslatok a jelölő madárfajok fészkelőhelyei körül alkalmazandó időbeni és területi korlátozásokra táblázat:</p> <p>Véleményük szerint nem szabad az egyes fajokat egységes masszának tekinteni. Az egyedek magatartása, toleranciaképessége között óriási különbség van. Az egyedek, fészkek védelme ezért sem történhet sematikusan. A jelenleg alkalmazott korlátozásokat ezért is megalapozatlannak tartják.</p>	Ahogy a neve is mutatja, ezek javaslatok, melyek madártani szakemberek által, szakmai szempontrendszer alapján, általános elvek mentén, de évtizedes gyakorlati tapasztalatok alapján kerültek meghatározásra, így nem megalapozatlanok. Mivel a fenntartási terv elsősorban

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
			<p>természetvédelmi szempontok alapján kerül összeállításra, a táblázat szerepeltetése indokolt.</p> <p>A természetvédelmi hatóság a fokozottan védett fajok egyedeinek védelme érdekében – a <i>Tvt. 44. §. (5)</i> bekezdésében és a <i>12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet 2. §-a</i> alapján – az egyes fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyén és élőhelye körül korlátozást rendelhet el, ha a tervezett/várható használati mód, gazdálkodási tevékenység a fokozottan védett faj egyedének vagy állományának zavarásával, veszélyeztetésével, károsításával, elpusztulásával járna. A korlátozást a természetvédelmi hatóság egyedi határozatban rendeli el (területi korlátozás lehatárolásával, védőzóna meghatározásával, időbeli hatály megadásával)</p>
		<p>Katonai használati zónák táblázat: Nem lehet az egyes tevékenységeket konkrét helyszínhez kötni; tiltani pedig egyszerűen nonszensz. A katonai tevékenységre kijelölt területen a katonai vezetésnek kell eldöntenie, hogy mikor, milyen tevékenységet végez a honvédelmi képesség fenntartása érdekében. A katonai használati zónák táblázatát az észszerűség jegyében törölni szükséges a tervezetből.</p>	<p>Ahogy a tervben is olvasható: „Az egyes helyrajzi számokhoz köthető, ott végezhető katonai tevékenységek köre a Honvédelmi Minisztérium Védelemgazdasági Hivatal bevonásával, velük egyeztetve került kialakításra”.</p> <p>Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a HM és a DINPI számára is kifejezetten hasznos, ha adott területekre van közösen kialakított szempontrendszer, megállapodás, amihez lehet viszonyulni.</p>
Vérteserdő Zrt.	2023.03.17.	<p>Célravezetőbb lenne egy olyan -a Natura 2000 hálózat részét képező erdők területének 5%-t kitevő - hálózat létrehozása, ahol valóban zavarásmentesen érvényesülhetnek a természetes folyamatok...a fenntartási terv azért számolhat ilyen sok védendő fajjal, mert azok az utóbbi évtizedek gazdálkodása során is megtalálták a számukra fontos élő-, táplálkozó- és szaporodóhelyeket.</p>	<p>A megállapítás csak részben tekinthető igaznak, hiszen például csak a jelölő fajok közül a fehérrhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) és a kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) állománya napjainkra rendkívül megritkult a területen a korábbi évtizedekhez képest, előbbinek az elmúlt évekből nem is ismert fészkelése, csak jelenléte a területről.</p>
		<p>B01: A meghatározás kissé megtévesztő, mivel a hatás leírásánál kiderül, hogy a természetes cserjésedés, illetve a szukcesszió hátrányos hatásáról van szó.</p>	<p>B01: Pontosítjuk a tervben a leírást, itt konkrétan a már cserjésedett területeket értjük alatta, melyekhez egyes madárfajok kifejezetten kötődnek, ám a további szukcesszió során ezek az életterek eltűnnek, az üzemtervezésük pedig jogilag is megerősíti az élőhelyek elvesztését. Ezek az átmeneti élőhelyek azok, amik igazán eltűnőben vannak a területről, nem pedig a zárt erdők területei.</p>
		<p>B02: A vágásos üzemmódok alkalmazása esetében is meg lehet teremteni a mozaikosságot, többszintűséget, elegyességet, nem az</p>	<p>B02: Egyetértünk az Önök által megfogalmazottakkal, támogatjuk minden, a változatos, jelölő fajok számára</p>

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		üzemmód váltás az egyedüli módszer a megfelelő kor- és fajtás szerkezet elérése érdekében.	megfelelő kor- és fajtás szerkezetet eredményező módszer alkalmazását. Ezzel kapcsolatban támogatunk minden együttműködést, terepbejárásnál is szívesen állunk rendelkezésükre.
		B06: Célszerű lenne az erdőgazdálkodást érintő rendelkezések esetén az erdészeti nomenklatúrát használni, így megtévesztők a megfogalmazások, „az újulatkezelés” nem minősül fahasználtnak.	B06: Egy új 'B29 Egyéb erdészeti tevékenység, kivéve az agro-erdészethez kapcsolódó tevékenységeket' sorba áthelyezzük az újulatkezelésre vonatkozó javaslatokat.
		B07-B08: Javasolják, hogy az érintett területeken a nemzeti park szakemberei jelöljenek ki biotóp fákat lehetőség szerint azokon a területrészekben, amelyek a Natura 2000 előírások szerinti 5%-os, bolygatatlan hagyásfa csoportok lesznek.	B07-B08: Támogatjuk, hogy a biotópfák kijelölésével kapcsolatosan induljon párbeszéd, egyeztetés.
		B09: Véghasználat után üres vágásterület csak tarvágással (klasszikus tarvágás) alakulhat ki. Fokozatos felújítógátás, száralógátás esetén a kialakult vágásterületen van újulat.	B09: Fokozatos felújító vágás végvágása után kialakuló állapot évtizedekre alkalmatlan az idősebb faállományhoz kötődő madárfajok (pl. harkályfajok) számára. kötődő madárfajok (pl. harkályfajok) számára.
		B12: Javasolják az erdészeti nevezéktannal összehangolni a fenntartási tervet, a félreértések elkerülése érdekében. Ebben az esetben értelmezésük szerint az összes fakitermelés ebbe a veszély kategóriába tartozik.	B12: A veszélyeztető tényezők az EU által kerültek kialakításra, a nomenklatúrán így nincs lehetőségünk változtatni. Igazgatóságunk értelmezése szerint is minden fakitermelés ide tartozik a véghasználat és a tarvágás kivételével.
		B16: Megfigyeléseink szerint a legtöbb erdei fészkelő faj jól tolerálja az erdei munkások, járművek mozgását. Az erdőrészek szélére, vagy köztes készletezőhelyre kiszállított faanyag mozgatása csak a legkritikább esetekben jelent gondot. A felsorolt fajok esetében egyedi eljárásokban kell rendezni a korlátozásokat, hiszen évről évre változhatnak is a fészkelések.	B16: Támogatjuk az egyedi korlátozásokról való egyeztetéseket.
		G14: A terepen visszamaradó zsigerek számottevő mennyiségben nem tartalmaznak ólmot, véleményünk szerint nem reális veszélyforrás.	G14: Ragadozómadaraknál reális veszély az ebből eredő mérgezés, elsősorban apróvad fogyasztásánál.
		Pontosan meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy az adott termőhely típus változatok illetve az azokon található faállományok kezelhetőek-e szálalógátással vagy folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódban. Általános célként határozni meg ezt, véleményünk szerint helytelen.	A tervet kiegészítjük az alábbival: Térben mozaikosan javasolt kialakítani és fenntartani az örökzöld üzemmódban, vágásos üzemmódban, átmeneti üzemmódban, és a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban kezelt és a fahasználattal egyáltalán nem érintett erdőállományokat.
		A gazdálkodás folyamatosságát veszélyeztető, ha minden egyes faanyag-készletező helyet előzetesen egyeztetni kell az érintett nemzeti park igazgatósággal. Egyszerűbb lenne, ha a	Nagyon előremutató javaslatnak tartjuk, támogatjuk.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		természetvédelmi szakemberek előzetesen meghatároznák azon területeket, ahol a készletezés tilalmas.	
		A közelítőnyom hálózatra vonatkozó 1-5%-os korlát a gyakorlatban azt jelentené, hogy 1 ha-on 1 db 100 m hosszú, 5 m széles közelítő nyomot lehet kialakítani. Ez ellent mond az örökerdő gazdálkodásban alkalmazott gyakorlatnak is, összességében a faanyag kijuttatása az erdőből ilyen előírások mellett lehetetlen.	Magán- és állami erdőterületeken is van arra példa, hogy nem a közelítőnyom hálózatos módját végzik az örökerdő gazdálkodásnak.
		Az érintett 18000 ha-os terület egészére kijelenteni, hogy az erdőfelújítások és pótlások során tájidegen fafaj nem használható fel, napjainkban nem célravezető. A klímaváltozás jelenlegi szakaszában van még lehetőség a zárt erdőállományokat biztosító fafajokkal kísérleti vizsgálatokat végezni. Társaságunknak nem célja idegenhonos, vagy tájidegen fajok tömeges felhasználása Natura 2000 területeken, azonban az egész Gerecsét érintő kategorikus tiltás az esetleges kísérleti területek kijelölésekor hátrányos lehet. Javasoljuk, hogy a nem tájhonos fajok felhasználása egyedi elbírálás alá essen, de ne legyen kizárt.	<i>Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény sem támogatja:</i> 51. § (9) Természetes erdő, természetes erdő vagy származékerdő természetességi állapotra vonatkozó alapelvárású erdővel közvetlenül határos erdőben idegenhonos fafajokkal az erdő mesterséges felújítása csak akkor végezhető, ha az a környező erdők természetességi állapotát nem rontja, nem veszélyezteti. <i>Valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény tiltja:</i> 33.§ (3) Védett természeti területeken az erdőfelújítást a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal kell végezni. A kísérletezéseket nem javasoljuk őshonos állományok területén végezni.
		Nem tartják célszerűnek, hogy a tisztításokra és a gyérítésekre vonatkozóan kötelező érvényű korlátozás szerepeljen a fenntartási tervben.	Az említett részt átfogalmazzuk javaslatlatta.
		Natura 2000 hálózat részét képező erdőkben a hagyasfa csoportok mértékét 5 %-ban kérik megállapítani.	Természetvédelmi szempontból a magasabb érték támogatott, ezért meghagyjuk a javasolt 5–15%-os értéket.
		Az afrikai sertéspestis, illetve a járvánnyal összefüggésben a végrehajtásra kötelezett vadászatra jogosultak által elvégzett diagnosztikai elejtések következtében a vaddisznóállomány már nem fordul elő „igen jelentős számban” (38. oldal). A prognózisok, illetve más országokból származó tapasztalatok szerint a jövőben az időre több hullámban visszatérő és terjedő járványos betegség a vaddisznó-állományt várhatóan sokkal alacsonyabb szinten fogja tartani, mint az a korábbiakban volt. A hivatkozott területen a hatályos rendelkezések értelmében a vaddisznó vadászata már hosszabb ideje korlátozás alá esik. A vadászterületeken az állategészségügyi hatóság által előírtak szerint diagnosztikai célból lehet, illetve kell az	A két említett résznél a szöveg átdolgozásra kerül: A sertéspestis csökkentette a vaddisznó létszámot, az állomány visszánövekedése természetvédelmi szempontból nem kívánatos. Valamint az általános vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok résznél az alábbiak szerint módosítjuk: Az afrikai sertéspestis (ASP) miatt jelenleg csak diagnosztikai célból engedélyezett kilövés lehetséges. Amennyiben vadászatra újra lehetőség nyílik, az állományszabályzó vadászat módjait a természetvédelmi kezelővel egyeztetve javasolt meghatározni, annak érdekében, hogy az minél

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		együtműködésre kötelezett vadászatra jogosultaknak vaddisznó terítékre hozni. Az 55. oldal vaddisznó állományszabályozó vadászatát részletező bekezdése a vonatkozó hatályos Országos Főállatorvosi Határozatban foglaltakkal így nincs összhangban.	hatékonyabban és a terület minél kisebb mértékű zavarásával valósulhasson meg.
		KE1-E08: Javasolják a tiltott helyek egyértelmű megjelölését, a gördülékeny és folyamatos munkavégzés érdekében.	E08: A javaslatot támogatjuk.
		KE1-E10: Az erdőrészek kiválasztása az erdőgazdálkodó és a természetvédelmi kezelő közös javaslata alapján lehetséges.	E10: A javaslatot támogatjuk.
		KE1-E17: Bizonyos mértékig Társaságunk számára a javaslat elfogadható, azonban a teljes állományokat, állomány részeket, erdőrészeket érintő tömeges pusztulások esetében az erdőgazdaság a még hasznosítható faanyag hasznosításáról nem kíván lemondani.	E17: Kiegészítjük a megjegyzést: Az erdőgazdálkodó és a természetvédelmi kezelő által egyeztetett mennyiségben.
		KE1-Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: Az örökzöld üzem mód nem feltétlenül jelenti az erdőterület bolygatásának csökkenését, sőt a gyakoribb visszatérési idő és a nagyobb érintett terület miatt lehetséges, hogy gyakoribb zavarással jár.	Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: Itt is kiegészítésre kerül a szöveg táji léptékű pontosítással.
		KE4: 1.: A tisztások és cserjések akáccal történő beerdősülése esetén az erdőtervezhetőséget az erdőtörvény és végrehajtási rendeletei szabályozzák.	KE4: Természetvédelmi szempontból kifejezetten káros, hiszen jelölő fajok életterét szünteti meg egy idegenhonos, intenzíven terjedő fafaj.
		2.: A véghasználati jellegű munkák és a vegyeskorúsítás lehetőség szerint egyidejű megvalósítása az állományok hosszabb időszakra elnyújtott átalakításával. - gyorsan növekvő, fényigényes fafaj esetében a véghasználati kor jelentős kitolása azzal a veszéllyel jár, hogy más invazív cserje és fafajok telepednek meg az erdőrészekben.	KE4: A mondatot töröljük.
		KE5-E67: A szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása a jogszerű használó döntésén múlik, az erdőtörvény és a végrehajtási rendeletei szabályozzák. A művelési ág váltás szintén a jogszerű használó, illetve a tulajdonos hatásköre.	KE5-E67: Valóban, azonban természetvédelmi szempontból káros, s ezért nem támogatott, ha ezeken a területeken idegenhonos állományok vannak, így azok átalakítására vonatkozó javaslat szerepeltetése indokolt.
Pilisi Parkerdő Zrt.	2023.03.28.	Személyes egyeztetés	
		B06: Javasolják módosítását. A fakitermelés élőhelyeket is teremt. Tehát nem lehet csak egyoldalúan értékelni. 80%-os értéket túlzónak találják.	A felsorolt erdei fajoknak az élettere szűnhet meg fakitermeléssel, így nem kívánunk módosítani a veszélyeztető tényezőt. 80% a vágásos üzem módú erdőterületek aránya, ezért szerepel ez az érték.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		B12: „A rossz időben végzett mindenféle jellegű beavatkozás” kifejtését kérik.	A rossz fészekfoglalási, fészkelési időben végzett beavatkozások, előhasználatok, gyéritések alapvetően veszélyeztethetik a fajok fészkelését, költséi sikerét.
		B16: „A faanyag szállítása közvetlen zavaró hatással van az igen érzékeny fészkelési időszakban egyes fajokra, amelyek más időszakban akár jobban tolerálják az ember jelenlétét. Ilyenkor leginkább (az adott évi költséi siker mellett) a következő évi fészekfoglalás kerül veszélybe.” A faanyag szállítás pontosítását kérik, közelítés vagy szállítás?	Kiegészítjük, elsősorban a rakodóknál történő felkészítés, kiszállítás, értendő alatta. Kisebb mértékben a közelítés, ezek általában egyeztetve zajlanak a területen.
		B27: Erdőterületeiken nem jellemző a vízfolyások módosítása, átalakítása.	Kiegészítjük, elsősorban a völgyfők területére értjük.
		„Új nyomvonalú burkolt, vagy stabilizált út létesítése, vagy a régi földutak hasonló jellegű átalakítása nem javasolt a területen belül.” Nem értenek egyet, az erdészeti munkák és a terület vagyonsvédelmének, tűz elleni védelmének érdekében bizonyos földutak stabilizálása, természetesen megfelelő módszerekkel, talajvédelmi, vízgazdálkodási, és más védelmi szempontból is indokolható, ez a kategorikus megállapítás nem szolgálja a védelmi célokat. A mondat átalakítása javasolt.	Kiegészítjük: Esetlegesen felmerülő gazdasági szempontú igény esetén a természeti hatások értékelése érdekében egyeztetés lefolytatása szükséges.
		„A fakitermelésekhez kapcsolódó faanyag-készletező helyek, rakodók helyszíneit az érintett nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni szükséges.” Nem tartják életszerűnek.	Bár a Vérteserdő átfogó egyeztetést javasol minden helyszínre, de módosítjuk „nagyobb” helyszínekre vonatkoztatva.
		„A vadfajok egyedeinek koncentrációdását eredményező etető, szóró és sózó fokozottan védett természeti területen, erdőrezervátum mag területén, sziklagyepen, barlang és forrás közelében nem javasolt elhelyezni, ezt a hatósági eljárásokban érvényesíteni szükséges.” A szabdalt, nehezen bejárható területeken a szórókkal a vadászat sikere növelhető, ezért ezek tiltása nem szolgálja a kívánt célt.	Átfogalmazzuk: A vadfajok egyedeinek koncentrációdását eredményező etetőt és sózót fokozottan védett természeti területen, erdőrezervátum mag területén, sziklagyepen és forrás közelében nem javasolt elhelyezni, ezt a hatósági eljárásokban érvényesíteni szükséges. Vadászat eredményességét elősegítő szóró elhelyezése a természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon és helyen javasolt.
		„gazdasági célú fahasználattal érintett erdőrészekben” a cél nemcsak gazdasági, állománynevelés stb.	Pontosítjuk: A gazdasági, állománynevelési célú fahasználattal érintett erdőrészekben
		„A közelítőnyom hálózat kialakítása nem eredményezheti a zárt erdőtümbök felnyílását, 1-5%-nyi erdőterület közelítőnyomként	Előző tervek során leegyeztetett szövegrész. Természetvédelmi szempontból szerepeltetése indokolt.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		történő használatánál többet a természetmegőrzési terület teljes erdőterületére vonatkozóan.” Kérik elhagyni.	
		„Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló, ún. ernyős felújítógátások helyett javasoltak a 15–30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-vonalas, szegélyes) beavatkozásokra alapozott felújítógátások, vagy még inkább ezek 30–60 évre elnyújtott, szálalógátásos formáinak alkalmazásával való kísérletezés.” Kérik elhagyni.	Előző tervek során leegyeztetett szövegrész. Kísérletezésre tesz javaslatot. Természetvédelmi szempontból szerepeltetése indokolt.
		„Bontógátások/szálalógátások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20–30%-os (lassan növő fajok), illetve 30–50%-os (gyorsan növő fajok) mértékben való maximálása, illetve az az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező véghasznált területek 3 hektáros térlépték alatt tartása.” Túlfogalmazott mondat véleményük szerint.	Eleje törlésre kerül, megmarad: Az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező véghasznált területek 3 hektáros térlépték alatt tartása.
		„A bontógátások/szálalógátások, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megóvása, felszabadítása. Az őshonos fajok alkotta cserjefoltok kímélete, minél nagyobb területen való visszahagyása.” Nem értenek egyet.	Módosításra kerül: A bontógátások/szálalógátások, illetve végvágások során az utódállomány elegységének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek kímélete és lehető leghosszabb ideig való fenntartása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása javasolt.
		„A hosszú idő (20-60 év) alatt elvégzett felújítások esetében a hagyásfacsoportok 5% körüli, a rövid idő (3-20 év) alatt elvégzett felújítások esetében pedig a 15% körüli értékére kell törekedni. Ez a területi arány teljesíthető úgy is, hogy a visszahagyott rész faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú erdőrészekként leválasztásra kerül.” Általában nem lehet beszélni, hazai erdőtársulásokban ilyen hosszú ideig tartó felújítógátásokról. Sérti az erdőtörvényben meghatározott fenntarthatósági előírásokat is!	Előző tervek során leegyeztetett szövegrész. Természetvédelmi szempontból szerepeltetése indokolt.
		„véghasználatot követő (teljes talajelőkészítés nélküli) erdősítés” Bizonyos területeken ez teszi lehetővé a sikeres erdőfelújítást.	Természetvédelmi szempontból szerepeltetése indokolt.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
		<p>„Az erdei élőhelyeken az elsődleges természetvédelmi cél az erdészeti beavatkozások csökkentése, vagyis az örökzöld üzemű erdőterületek növelése, s ezáltal a bolygatásokra (fészkelési időszakban különösen) érzékeny madárfajok számára megfelelő élőhely biztosítása.”</p> <p>Leegyszerűsített gondolják és nem általánosítható.</p>	<p>Módosításra kerül: Az erdei élőhelyeken az elsődleges cél a természetvédelmi és erdészeti célok összehangolása, s ezáltal a bolygatásokra (fészkelési időszakban különösen) érzékeny madárfajok számára is megfelelő élőhely biztosítása.</p>
		<p>„Nagy kiterjedésben állnak jelenleg is idős cseres-tölgyesek letermelés alatt. A terület döntő részének természetes vegetációját zárt lombdők képezik, de természetes állapotú, idős lombdőt alig, csak kisebb foltokban, állományokban találunk a területen. Ezzel párhuzamosan viszont jelentős a fiatal erdők, rontott származékterületek, fiatalosok kiterjedése.”</p> <p>Túlzásnak érzik a megfogalmazást.</p>	<p>Terepi, gyakorlati tapasztalatok alapján sajnos helytálló a megfogalmazás. Erdészeti adatok szerint is a Bajnai Erdészeti területén a vágásos üzemű cseres faállományok (kb. 2600 ha) 30%-ban legfeljebb tisztítás korúak, további 6%-ban a felújítóvágás, bontóvágás megkezdődött. Megalapozó részben való szerepeltetését indokoltnak tartjuk.</p>
		<p>Kigyászölyv: „az ültetvények területének növekedése a táplálkozó helyek kárára mind hozzájárulhatott az egyedszám csökkenéshez.”</p> <p>Evt. szerint nem lehetséges</p>	<p>Pontosítjuk: az újonnan telepített erdőültetvények területének növekedése a táplálkozó helyek kárára mind hozzájárulhatott az egyedszám csökkenéshez.</p>
		<p>„A madárvédelmi terület erdőterületein általánosan jelentkeznek az intenzív erdőgazdálkodás kedvezőtlen természetvédelmi hatásai.”</p> <p>Intenzív kifejezés mellőzését kéri.</p>	<p>Átfogalmazzuk: A madárvédelmi terület erdőterületein általánosan jelentkeznek az évszázados léptékben mérhető intenzív erdőgazdálkodás kedvezőtlen természetvédelmi hatásai.</p>

17. táblázat: Beérkezett vélemények és azok tervbe építése

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A Natura 2000 terület közigazgatásilag Baj, Bajna, Bajót, Bicske, Csabdi, Dunaszentmiklós, Gyermely, Héreg, Lábatlan, Nagysáp, Neszmély, Nyergesújfalu, Óbarok, Süttő, Szomód, Tardos, Tarján, Tata, Tatabánya, Vértesszőlős és Vértestolna községekhez, ill. településekhez tartozik, azok külterületén helyezkedik el. Magyarország Kistájainak Katasztere (DÖVÉNYI 2010) alapján:

- Kisalföld – Komárom–Esztergomi-síkság – Győr–Tatai-teraszvidék (Tata, Vértesszőlős)
- Kisalföld – Komárom–Esztergomi-síkság – Almás–Táti-Duna-völgy (Lábatlan, Neszmély, Nyergesújfalu, Süttő)
- Dunántúli középhegység – Vértes–Velencei-hegyvidék – Által-ér-völgy (Tatabánya)
- Dunántúli középhegység - Dunazug-hegyvidék - Nyugati-Gerecse (Baj, Dunaszentmiklós, Óbarok, Szomód)
- Dunántúli középhegység - Dunazug-hegyvidék - Keleti-Gerecse (Bajót, Csabdi, Gyermely, Nagysáp)
- Dunántúli középhegység – Dunazug-hegyvidék – Gerecsei-kismedencék (Héregi-medence: Bajna, Héreg; Tardosi-kismedence: Tardos, Vértestolna; Tarjáni-medence: Tarján)
- Dunántúli középhegység - Dunazug-hegyvidék – Zsámbéki-medence (Bicske)

kistájakba sorolható be.

A **Győr-Tatai-teraszvidék kistáj** alacsony helyzetű, gyengén tagolt teraszos hordalékkúpsíkság. 120 m-ről K felé fokozatosan 110 m-ig csökkenő Duna menti ártér a párhuzamosan vonuló teraszszinteken át lépcsősen emelkedik a tájat D-ről lezáró teraszszigetek 150-180 m-es vonulatáig (IV. teraszszint). Az ártér a „talajvíz” közelsége miatt nedvesebb, a teraszszigetek szárazabb termőhelyet nyújtanak a területhasznosításhoz.

Az **Almási-Táti-Duna-völgy kistáj** a Dunának Dunaalmástól Esztergomig, a Gerecse lejtőitől a mederig terjedő alacsony helyzetű, hullámos, teraszos völgy síkja, amelyet a Gerecséből érkező mellékpatakok felszabdaltak. Az ártér tengerszint feletti magassága 110 m alatt van, a teraszfelszíneket 150 m felett általában már a Gerecséhez számítják. Az ártér nedves termőhelyet nyújt, míg a teraszképcsők általában É-ias kitettséget biztosítanak a termelés számára. A völgy alapja miocén és oligocén agyag, amelyre az ártéren folyóvízi kavics, homok és iszap települ. A teraszokat lösz és iszapos –homokos lejtőüledék takarja. A mellékpatakok az ártér peremére lapos, löszös-homokos hordalékkúpokat építettek.

Az **Által-ér-völgy kistáj** mivel közethatár mentén jött létre, alakrajzilag aszimmetrikus. Szélesebb-keskenyebb alluviális síkját 2-3 terasz kíséri, a magasabban fekvő lejtőkön tanúhegyek, eróziósderáziós, deráziós völgyek, deráziós páholyok formacsoportjai sorakoznak.

A **Nyugati-Gerecse kistáj** mai geomorfológiai arculatát a merev, töréses karsztos sasbércek, az abrúziós teraszok, nyesett hegyláb felszínek, édesvízi mészkőtakaróval védett teraszok, teraszfragmentumok, eróziós, eróziós-deráziós, deráziós völgyrendszerek, hepehupás csuszamlásos lejtők, löszmélyutak és antropogén tereplépcsők formacsoportjai határozzák meg.

K-en É-D-i irányú szerkezeti vonalak mentén lesüllyedt hegyközi medencesor választja el a Gerecsé többi tagjától.

A **Keleti-Gerecsé kistáj** átlagosan 300-350 m tszf-i magasságú medencedomság. Legmagasabb sasbérce a Nagy-Gete (457 m). A táj sűrű völgyhálózata nagymértékű eróziós kitakarítás eredménye. A kis patakok a Duna mindenkori erózióbázisához igazodva erodáltak a belső medenceterületeket. A sasbérceket erdőtaakró borítja, a medencedomságot a mezőgazdaság hasznosítja. A Gerecsé hegység többi részétől eltérően, ezen a kistájon a triász mészkő már csak foltokban van felszínen. A sasbércsorok közötti árkos medencéket főként eocén és oligocén üledékek töltik ki. A terciárban létrejött tengeri üledékeken a kvarter során medencedomság formálódott.

A **Gerecséi-kismedencék kistáj** mai geomorfológiai képét a negyedidőszak végi letaroló folyamatok alakították ki, létrehozva az eróziós és darázsi völgyhálózatot a környéken. Az aprólékos tagoltság nagyfokú lejtőváltozékonysággal is párosul, így a mezőgazdasági hasznosítás térszínek a művelhetőség szempontjából kedvezőtlen területeknek minősülnek. A hegyközi medencéket határozott szerkezeti vonalak jelölik; különböző mértékben megsüllyedt medencealapzatokat harmadidőszaki homok, agyag, homokkő változatos fáciesű rétegsorai fedik. A **Zsámbéki-medence kistáj** alakrajzilag a mérsékelt tagolt medencék domborzattípusát képviseli (2,3 km /km² átlag), medenceközponti területein az átlagos relatív relief 36 m /km², a hegységperemi letöréseknél a legnagyobb értékek 170-230 m /km² között váltakoznak.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A **Győr-Tatai-teraszvidék** mérsékelt meleg, száraz éghajlattal jellemezhető kistáj. Évente 1920-1940 óra közötti napfényt élvez. A nyári évnegyedben 780 óra körüli napsütés várható, míg télen 180 óra. Az évi középhőmérséklet 9,8-10,2 °C. Az évi csapadékösszeg 550-580 mm, a nyári félévben pedig 320-330 mm a megszokott. A viszonylag kevés csapadék miatt az ariditási index értéke elég nagy: 1,17 és 1,22 között változik. Leggyakrabban ÉNy-i irányú szélre számíthatunk, az átlagos szélesség kevéssel 3 m/s fölött van.

Az **Almási-Táti-Duna-völgy** mérsékelt meleg és mérsékelt száraz éghajlatú kistáj. Az évi napfénytartam mintegy 1920 óra. Ebből nyáron 770 óra körüli, télen pedig kevéssel 180 óra alatti napsütésre számíthatunk. Az évi középhőmérséklet 10,0 °C körüli, a vegetációs időszaké 16,5-16,8 °C. Mindössze 580-600 mm évi csapadékkal számolhatunk, és ebből a nyári félévre mintegy 330-340 mm jut. Az ariditási index 1,13-1,16 körüli. Leggyakoribb a Ny-i szélirány, a szélesség átlaga 3 m/s körüli.

Az **Által-ér-völgy** mérsékelt hűvös-mérsékelt száraz éghajlatú kistáj. A napsütéses órák évi összege kevéssel 1950 alatt szokott lenni; a nyári évnegyedben 780 óra, a télben 180 óra körüli a napfénytartam. A nyári félév középhőmérsékleten 16,0 °C körüli. A kistáj középső vidékein 580-600 mm, É-on, ÉK-en és D-en 620 mm körüli az évi csapadékösszeg. A tenyészidőszakban 330-340 mm, D-en valamivel több esőre számíthatunk. Az ariditási index értéke ÉK-en és D-en 1,15 alatti, a kistáj középső részein 1,15-1,20. Az uralkodó szélirány a Ny-i, az átlagos szélesség kevéssel 3 m/s alatt van.

A **Nyugati-Gerecsé** mérsékelt hűvös-mérsékelt száraz, de az É-i részeken már mérsékelt meleg kistáj. 1930-1940 óra napsütés valószínű egész évben; nyáron 770 óra körüli, télen mintegy

180 óra a napfénytartam. A hőmérséklet évi átlaga 9,5 °C körüli, de É-on megközelíti a 10,0 °C-ot, ugyanakkor a csúcson 9,0 °C alatt marad. A nyári félév középhőmérséklete D-en 16,0 °C körüli, É felé haladva eléri a 16,5 °C-ot, de a csúcson 15,5 °C. A fagymentes időszak az É-i vidékeken 185 nap körüli, D-en 190-192 nap. A kistáj középső vidékein az évi csapadékösszeg 640 mm körüli, É-on és D-en 580-600 mm. Az ariditási index értéke 1,10-1,15. Uralkodó szélirány az ÉNy-i, az átlagos szélesség 3,5 m/s körül feltételezhető.

A **Keleti-Gerecsé kistáj** mérsékelt hűvös-mérsékelt száraz, de K-en már közel a mérsékelt meleg-száraz éghajlati típushoz. A napsütés évi összege 1930 óra körül van, nyáron 760-770 óra körüli, télen mintegy 180 óra napfénytartamra lehet számítani. Az évi középhőmérséklet É-on 10 °C körüli, máshol 9,3-9,8 °C, a tenyészidőszaké 16,0 és 16,5 °C közötti. A csapadék évi összege általában 550 mm körüli, de Ny-on ennél több (600 mm). A tenyészidőszak csapadéka 320 mm körüli, de Ny-on eléri a 340 mm-t. Az ariditási index értéke Ny-on 1,15, K-en 1,20. Leggyakrabban az ÉNy-i, É-i irányból fúj a szél; az átlagos szélesség 3 m/s körüli.

A **Gerecséi-kismedencék** mérsékelt hűvös, de már közel a mérsékelt meleg éghajlati típushoz, mérsékelt száraz éghajlatú kistáj. Évente 1930 óra körüli napfény valószínű, s ebből nyáron 760-770 óra, télen 180 óra körüli napfénytartamra számíthatunk. Az évi középhőmérséklet 9,2-9,8 °C. A nyári félévet 16,0 és 16,5 °C közötti átlaghőmérséklet jellemzi. A csapadék évi összege K-en 550 mm körül szokott lenni, Ny-on viszont ennél több: közel 620 mm. A nyári félévben 320-340 mm az átlagos csapadék, Ny-on ennél kevéssel több (350 mm). Az ariditási index K-en 1,15-1,20, Ny-on 1,15 alatti. Viszonylag szelesebbek az uralkodó széliránnyal (ÉNy-i) párhuzamos völgyek (pl. Szent László-víz), itt a szélesség kevéssel 3 m/s fölötti, máshol 3 m/s körüli.

A **Zsámbéki-medence** mérsékelt meleg és mérsékelt száraz éghajlatú kistáj. Sokévi átlagban évi 1930 óra napsütést élvez, nyáron 770 óra, télen 180 óra körüli napfénytartam a valószínű. Az évi átlaghőmérséklet 9,7-10,0 °C közötti, a nyári félévé pedig 16,0-16,5 °C körüli. A csapadék évi átlaga 550 mm körül van, de ÉK-en megközelíti a 600 mm-t. A nyári félévé mintegy 330 mm. A kistáj ariditási indexe 1,15-1,20. Leggyakoribb szélirányok a Ny-i, ÉNy-i, az átlagos szélesség 3 m/s körüli.

1.1.2. *Vízrajzi adottságok*

A **Győr-Tatai-teraszvidék kistájhoz** a Mosoni-Duna Győr-torkolat közötti 15 km-es szakasza, és a Duna Vének-Dunaalmás közötti 42 km-es szakasza tartozik. D-ről néhány mellékpatak alsó szakaszát is a tájhoz számítjuk. Elégé száraz, gyér lefolyású terület. A terület gazdag állóvizekben. A „talajvíz” mennyisége változó, kémiai jellege főleg kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos. A rétegvizek mennyisége szerény.

Az **Almási-Táti-Duna-völgy kistáját** Lényegében a Duna völgye uralja Dunaalmástól Esztergomig (33 km), de a Gerecséből is számos patak csatlakozik hozzá, amelyeknek a torkolati szakaszát ide számítjuk. Ezek közül a Bikali-, a Halas-, a Luka-, az Unyi-, a Kenyérmezei- és a Szentlélek-patak a nevezetesebbek. A táj vízháztartását a mérsékelt lefolyás jellemzi. A „talajvíz” a felszín közelében van, s az ártéren magas dunai vízálláskor a felszínre is tör. Mennyisége tekintélyes, de szennyezettsége miatt kevésbé használható. A rétegvíz mennyisége csekély.

Által-ér-völgy kistáj kistájhoz az Által-érnek (51 km, 563 km²) Vértesszőlős feletti völgye (és mellékvíze a Gallai-patak) tartozik. Mérsékelt vízszegény terület. Az árvizek időszaka a tavasz és a kora nyár, míg a kisvizeké az ősz. Mindkét vízfolyás erősen szennyezett. 2 természetes tavának felszíne 10,4 ha, de a 6 mesterséges tározóé 230 ha. Köztük legnagyobb a bokodi Hűtő-tó (160 ha). A „talajvíz” 4-6 m között mindenütt elérhető, mennyisége is számottevő. A rétegvízkészlet területileg változó. A bányavíz-kiemelés miatt szintje a korábbi évtizedekben erősen süllyedt, azóta viszont a karsztvízszint jó l követhetően emelkedik.

A **Nyugati-Gerecsé kistáj** É-i és középső része az Által-ér (38 km, 534 km²) vízgyűjtő része, míg DK-en a Váli-víz forrásvidékére (56 km, 657 km²) terjed ki. Az Által-érbe folyik az Angolkerti-vízfolyás (3 km, 13 km²) és a Gallai-patak (16 km, 97 km²), az utóbbiba pedig a Vértestolnai-patak (12 km, 44 km²). Egészében vízhiányos terület. A rétegvízkészlet jelentős, szintje azonban a hosszú idő óta folyó karsztvízkiemelések miatt süllyedt, ennek megszűnése után azonban ismét emelkedett.

A **Keleti-Gerecsé kistáj** Ny-on a Bajóti-(Luka)-patak, K-ről a Kenyérmezei-patak vízgyűjtője érinti és az Unyipatak (33 km, 203 km²) hálózata tölti ki. Mérsékelt vízhiányos terület. A „talajvíz” csak a völgyekben összefüggő szintű, ahol a völgytalpakon 2-4 m, a lejtőkön 4-6 m között találjuk. Mennyisége jelentéktelen. A rétegvízkészlet nem jelentős. A bányavíz-kiemelések miatt szintsüllyedés korábban tetemes volt.

A **Gerecséi-kismedencék kistáj** esetében a Tardosi-medence a Bikoli-patak (15 km, 33 km²), a Vértestolnai-medence a Gallai-patak (14 km, 97 km²), itteni mellékvíze a Malom-patak (12 km, 44 km²), a Héreg-Tarjáni-medence a Szent László-víz (68 km, 338 km²), a Bajnai-medence pedig az Unyi-patakba folyó Bajna-Epölvízfolyás (23 km, 114 km²) vízgyűjtő területéhez tartozik. Valamennyi vízhiányos terület. A medencékben 4-6 m között találunk kevés „talajvizet”. rétegvízkészlet a Tardosi- és a Vértestolnai medencében jelentős, a többiben átlagos. A bányavíz-kiemelések miatt szintsüllyedés itt is észlelhető volt.

A **Zsámbéki-medence kistáj** Bicske környéki N y -i része a Szent László-víz (68 km, 338 km²), többi, túlnyomó része a Benta-patak (45 km, 418 km²) vízgyűjtő területéhez tartozik. 2 vízfolyás árvízi hozamának különbsége a karsztos tározás kiegyenlítő hatását mutatja. Árvizek tavasszal és nyár elején, kisvizek főleg ősszel gyakoriak. A Szent László-vízen Bicskénél két halastó (összesen 66 ha felszínnel), Biatorbágy környékén pedig három halastó üzemel (267 ha). A „talajvíz” a völgyekben 2-4 m között, máshol 4-6 m között ingadozik. Mennyisége nem jelentős. A rétegvízkészlet sem jelentős.

1.1.3. Földtani adottságok

A **Gerecsé-hegység** földrajzi határát nyugaton az Által-ér, északon a Duna völgye alkotja, míg keleten a Dorogi-, és a Zsámbéki-medencével, délen a Tatabányai-, a Nagygyeházi- és a Mányi-medencével határos. Nagyszerkezeti helyzetét tekintve a Dunántúli-középhegységi-egység szinklinális részének a tengelyzónájához tartozik; dél felé a Ny-K-i csapású Vértessomló-Nagykovácsi-vonal választja el a Vértestől.

Vízföldtani szempontból önálló hidraulikai egységnek tekinthető. Vízkincsének jelentősebb része a főkarsztvíz-tároló rendszerben, azaz a területet felépítő mezozoos karbonátos képződményekben, kisebb hányada a fedő képződményekben tárolódik. Fedetlen karsztos

területén csak időszakos, míg a fedett területeken kisebb felszíni vízfolyások találhatóak. Ezek többsége északra, a Duna felé folyik, míg a Héreg-Tarjáni-medencét délkeleti irányban a Szent László-patak csapolja le.

A **HUD10003 Gerecsé Natura 2000 terület**, a Neszmély-Szomód-Baj vonalától nyugatra, illetve a Lábatlan-Nagysáp-Bajna-Csapdi vonalától keletre lévő, fiatal üledékekkel fedett dombvidékek kivételével felöleli a szűkebb értelemben vett Gerecsé-hegység szinte teljes területét, így annak jórészt minden földtani képződménye előfordul rajta. Földtani szerkezetét É-D-i és ÉNy-DK-i irányú vetők jellemzik, amelyek mentén meredek sziklafalakkal határolt mezozoos vonulatok, sasbércek különböző mértékben lepusztult paleogén képződményekkel kitöltött hegyközi, vagy hegységperemi medencékkel váltakoznak. A számos deformációs fázisba sorolható szerkezeti formaelemek jelentős része töréses jellegű, gyakran jelentős morfológiai lépcső kapcsolódik hozzájuk. Ezek mellett kisebb-nagyobb redők és flexurák is előfordulnak. Földtani fejlődéstörténete a felszínen a triász időszak felső részétől máig mintegy 230 millió éven keresztül követhető.

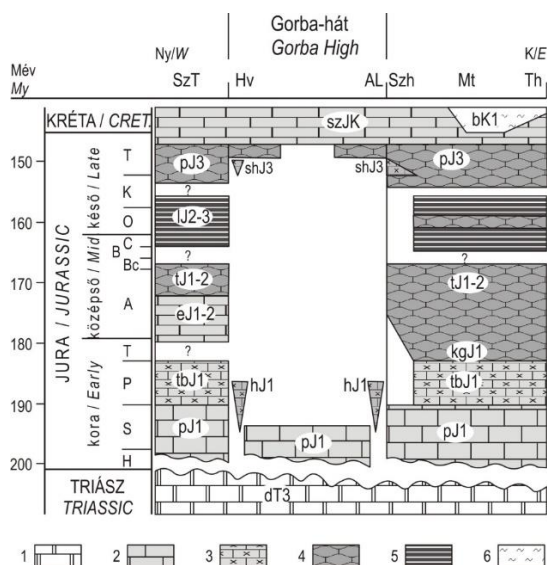
A hegységész fő tömegét **felső-triász** sekélytengeri karbonátösszlet építi fel, amiben jól megkülönböztethetőek az egymással váltakozó kiszáradási szintek, algaszőnyeges sávok, és a lagúnák, árapály-csatornák jellemzően kagylós, csigás üledékei.

A triász rétegsor alsó szakasza a kb. 1500 méter vastag *Fődolomit (fT)*, aminek az előfordulása a Héreg-Tarjáni-medencétől délre eső területen jellemző, ahol Felsőgalla és Csabdi közötti területen, részben eocén fedő és lösz alól kibukkanva képez egy szaggatott vonulatot. A kb. 200 méter vastag meszes dolomit-dolomitos mészkő összetételű átmeneti rétegsor (**dFT**) csak Tarján és Bajna között bukkan elő néhány kisebb foltban a pleisztocén fedő alól. A sorozat felső részét a kb. 800 méter vastag *Dachsteini Mészkő (dT)* alkotja, ami a hegység talán legjellemzőbb kőzete. Elterjedése a Héreg-Tarjáni-medencétől nyugatra és északra általános.

A **jura (J)** rétegsor a felső-triászban még sekélytengeri karbonát-platform fokozatos mélymedencévé alakulását jelzi a 210-150 millió év közötti időintervallumban. Mindezt alapbreccsa, brachiopoda és krinidea tartalmú *hierlatz mészkő* mellett túlnyomó részben vörös színű, gyakran ammoniták mészkövek, valamint *radiolarit* képviseli. A Gerecsé keleti részén a rétegsor folyamatos, míg a hegységet É-D-i irányban átszelő Bikol-(Malom-)völgytől nyugatra hézagos, mivel ez utóbbi, szigettenger jellegű terület időnként szárazulat volt.

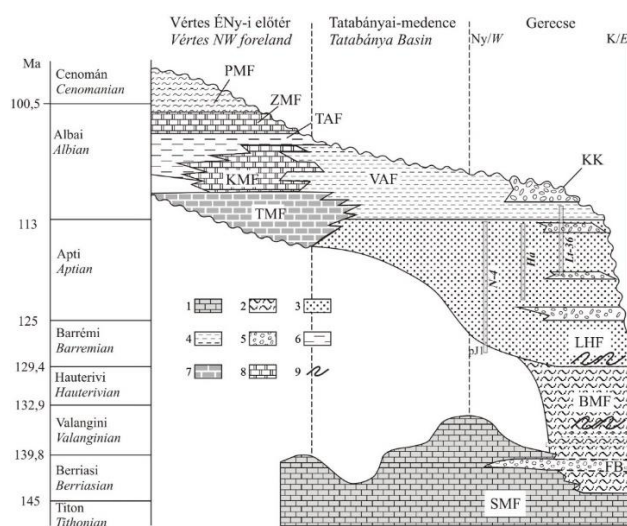
A jura rétegsor vastagsága nem haladja meg az 50-60 métert, de a nyugati területen még ennél is vékonyabb. Az ún. „*gerecsei jura*” kifejlődésben a karbonát-platform tagolódását, süllyedését, medencék kialakulásának kezdetét a sárgászöld, vörös, réteges/pados/vékonypados *Pisznicei Mészkő* jelzi. Felette a vörös, gumós, pados, réteghatárokon agyagfilmes, sztilolitos, „*ammonitico rosso*” típusú *Tűzkövesárki Mészkő* a kialakuló medencekörnyezet mélyülésére utal. A felső részén gyakori a mangános-limonitos átitatódás, és a mangángumós agyag. Folytatásában a *Kisgerecsei Márka* alsó része barnászöld, gumós ammoniteszes mészmárka, felső része márgás mészkő kifejlődésű; mindez a további medencemélyülés jele. E felett van a barnászöld színű, mészmárka rétegekkel tagolt, vékonypados, gumós, „*ammonitico rosso*” típusú, nyílt tengeri *Tölgyháti Mészkő*. Jellemző és uralkodó ősmaradványai a vékonyhéjú kagylók. Rajta a *Lókúti Radiolarit* barnászöld tűzköve települ. Mivel a medencék kimélyülése ekkor érte el a maximumát, még a kiemeltebb helyzetű blokkok területén is képződött tűzkő. A *radiolaritot* a vörös, fehérpoltos,

tömött, kissé tüztköves *Pálihálási Mészke* követi, majd a rétegsort a világos színű, tömött szövetű, enyhén gumós, néhol tüztköves *Szentivánhegyi Mészke* zárja.

1. ábra: A Gerecse jura képződményeinek elvi szelvénye. Rövidítések (Ny-ról K felé): SzT – Szomód, Tüztkő-hegy; Hv – Hosszú-vontató, AL – Alsó-Látó-hegy; Szh – Szél-hegy; Mt – Margit-tető; Th – Tölgyhát. Formációk (alulról fölfelé): dT3 – Dachsteini Mészke; pJ1 – Pisznicei Mészke; tbJ1 – Törökbükki Mészke; hJ1 – Hierlatzi Mészke; kgJ1 – Kisgerecsei Márga; eJ1-2 – Eplényi Mészke; tJ1-2 – Tölgyhádi Mészke; IJ2-3 – Lókúti Radiolarit; pJ3 – Pálihálási Mészke; shJ3 – Szélhegyi Mészke; szJK – Szentivánhegyi Mészke. Jelkules: 1. platform mészke; 2. hemipelágikus medence fáciesű mészke; 3. krinoideás mészke; 4. vörös ammoniteszes mészke (ammonitico rosso); 5. radiolarit, tüztköves mészke; 6. márga.

A jurából folytonosan fejlődik ki az **alsó-kréta** rétegsor, amely a túlnyomóan törmelékes üledékekből álló, felfelé durvuló képződmények részletes vizsgálatai alapján egy mélytengeri lejtőn lerakódott tenger alatti törmelékkúpként értelmezhető. Ennek központi csatornakitöltése a *Köszörűkőbányai Konglomerátum (kK)*; a törmelékkúp középső része a mélytengeri lejtőn lerakódott, jól rétegzett, helyenként keresztarétegzett *Lábatlani Homokkő (lK)*, míg az ammonitesz-faunájáról híres *Berseki Márga (bK)* annak külső övezetébe helyezhető.

2. ábra: A kréta képződmények tér- és időbeli kapcsolata a Gerecse és a Vértes területén (CSÁSZÁR 2002 nyomán, módosítva), néhány fontosabb gerecsei kréta szelvény feltüntetésével: Neszmély N-4 fúrás (talpán: pJ1 – Pisznicei Mészke); Há – Hajós-árok; Lábatlan Lt-36 fúrás. Rövidítések: SMF=Szentivánhegyi Mészke F.; BMF=Berseki Márga F.; FB=Felsővadácsi Breccsa; LHF=Lábatlani Homokkő F.; KK=Köszörűkőbányai Konglomerátum; TMF=Tatai Mészke F.; VAF=Vértessomlói Aleurolit F.; KMF=Környei Mészke F.; TAF=Tési Agyagmárga F.; ZMF=Zirci Mészke F.; PMF=Pénzeskúti Márga F. 1. calpionellás mészke; 2. mélytengeri márga; 3. mélytengeri turbidit homokkő; 4. mélytengeri aleurolit; 5. konglomerátum, breccsa; 6. édesvízi-sékélytengeri agyagmárga; 7. krinoideás mészke; 8. platform mészke; 9. üledékes redők.

A mezozoos képződmények változó mértékben lepusztult, helyenként karsztosodott felszínére paleogén rétegsor települ. Ennek bázisképződménye a *Fődolomit* karsztos és/vagy tektonikus eredetű mélyedéseiben fel- és/vagy áthalmozódott, *tarkaagyag-vörösagyag-bauxit* jellegű szárazföldi üledék (**bx**).

Az **eocén** rétegsor korábban a Gerecse területén nagyobb elterjedésű volt, de sok helyről lepusztult; jelenleg főként a medencéket (Tatabányai-, Nagyegyházi-, Héreg-Tarjáni-) tölti ki. Túlnyomó részét az agyagos-márgás kifejlődésű *Csernyei*, *Csolnoki (cE)*, és *Padragi Formáció* képviseli. Nagyobb vastagságú homokkő csak a *Tokodi (tE)* és a *Dorogi Formációra (dE)* jellemző a hegység északi és keleti területén. A *Szóci Mészke (sE)* a Gerecse középső részének ÉK-DNy-i sávjában jelenik meg.

Az **oligocén** képződmények a Gerecse nyugati előterében közvetlenül az idősebb aljzatra, a keleti részen az eocén rétegsor eróziós maradványaira települnek. A sekélytengeri *Törökbálinti Formáció (Mányi Tagozat, mOl)* képződése két tenger-visszahúzóási esemény között lefolyt kisebb transzgressziót reprezentál. Benne az agyag–aleurit–homok váltakozva fordul elő. Sekélytengeri keletkezési körülményeit a keresztretegzettség, durvahomok betelepülések és a jellegzetes kagylófauna jelzik.

A Gerecse szűkebb környezetében alsó- és középső-miocén képződmények nem ismertek, de helyenként az idősebb fekére felső-miocén (**pannóniai**) rétegsor települ: a peremeken kvarcit kavics és homok, a medence belseje felé pedig agyagmárga, majd homok–aleurit–agyag váltakozásából álló rétegsor következik.

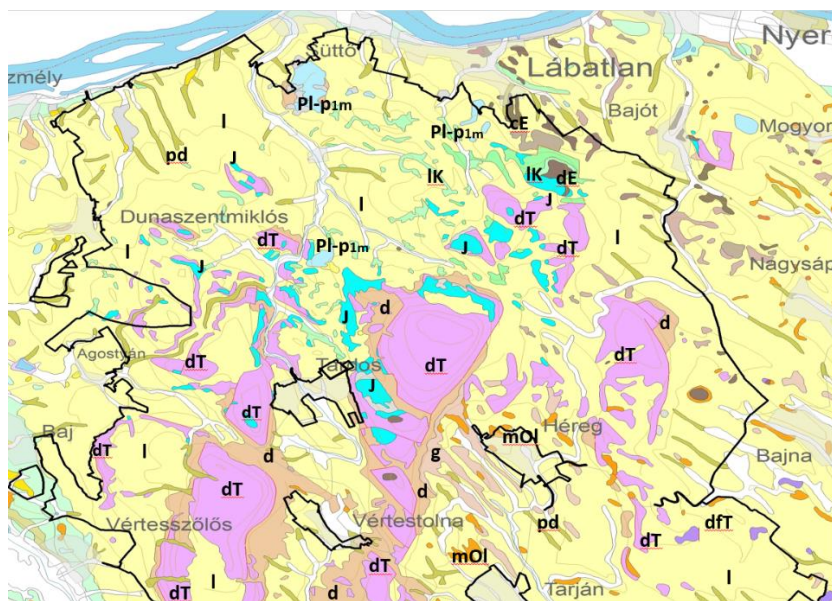
A negyedidőszaki képződmények közül a lösz (**l**), valamint a futóhomok és a folyóvízi üledékek fednek jelentősebb kiterjedésű egybefüggő területeket. Ezeken kívül jelentős elterjedésűek a Duna és az Által-ér teraszaihoz, valamint a hegyláb felszínéhez kapcsolódó édesvízi mészkő-testek is (**Pl-p₁^m**), melyeknek több, mint 50 előfordulása ismert. Létrejöttük több, a jégkorszaki klímaváltozásokat követő mészkőképződési fázishoz köthető, ami időben a pliocéntól a negyedidőszakon át a jelenleg is aktív hévforrásokig terjed. Forrásból képződött tavi–mocsári „Római-fürdői típusú”, és az erózióbázis felett fakadó, tetarátás „Tettyei-típusú” kifejlődést egyaránt leírtak. Az édesvízi mészkő általában rétegzett, vastagpados megjelenésű, de tetarátás, mikrotetarátás formák, egykori forráskitörési centrumok és vízesések is megfigyelhetők benne. Édesvízi csigákat, kagylókat, több cm-es növényi maradványokat is tartalmazhat. A többnyire a Duna-völgy mindenkorai erózióbázisának szintjében képződött travertínó-testek a folyó és mellékvölgyeinek negyedidőszaki mélyebbre vágódása következtében kerültek napjainkra kiemelt helyzetbe.

Elterjedtek még az idősebb képződményeket fedő pleisztocén lejtőüledékek: agyag, vörös agyag, lejtőtörmelék (**g**), folyóvízi lerakódások. A néhány méter vastagságú *proluviális-deluviális* üledékek (**pd**) a szárazvölgyek talpán rakódtak le úgy, hogy a völgyoldalokról lemosódó nagyobb mennyiségű, helyi eredetű, változékony aleurit, homokos aleurit szemcsenagyságú anyagot a csapadékos időszakokban és a hóolvadáskor működő vízfolyások szállították tovább. A deluviális képződmények (**d**) a lejtők felületén áramló víz lemosó hatása következtében halmozódtak fel. Antropogén képződmények a több felé előforduló, mészkő-, bauxit-, vagy szénbányászathoz köthető meddőhányók (**a^{mh}**).

A HUD10003 Gerecse Natura 2000 terület **északi részén**, a Gerecse hegyláb felszínén a fiatalabb mezozoos képződmények fordulnak elő. A *Köszörűkőbányai Konglomerátum* több kisebb kibukkanásban ismert. A Hajdú-hegy térségében több kisebb feltárásban a *Lábatlani Homokkő* van a felszínen. A **Bersek-hegy** fő tömegét is a *Lábatlani Homokkő*, a rétegtanilag mélyebb szinteken a *Berseki Márga* alkotja. A hegy tetejét a *Dorogi Formációba* sorolható homokkő fedi,

míg az idősebb, triász és jura képződmények a délnyugati és az északnyugati oldalon bukkannak a felszínre. Tőle nyugatra a **Tölgyháti-kőfejtő** a „gerecsei jura” egyik legteljesebb folyamatos rétegsorát tárja fel; míg a **Nyagda-völgy** középső szakaszának meredek falú feltárásaiban a „gerecsei jura” fölötti **Berseki Marga** és a **Lábatlani Homokkő** rétegei bukkannak elő.

A negyedidőszakot elsősorban lösz képviseli, a kisebb völgyeket proluviális-deluviális üledék tölti ki. Süttő és Lábatlan környékén pliocén–alsó-pleisztocén édesvízi mészkő-előfordulások ismertek (Diós-völgyi bányák).

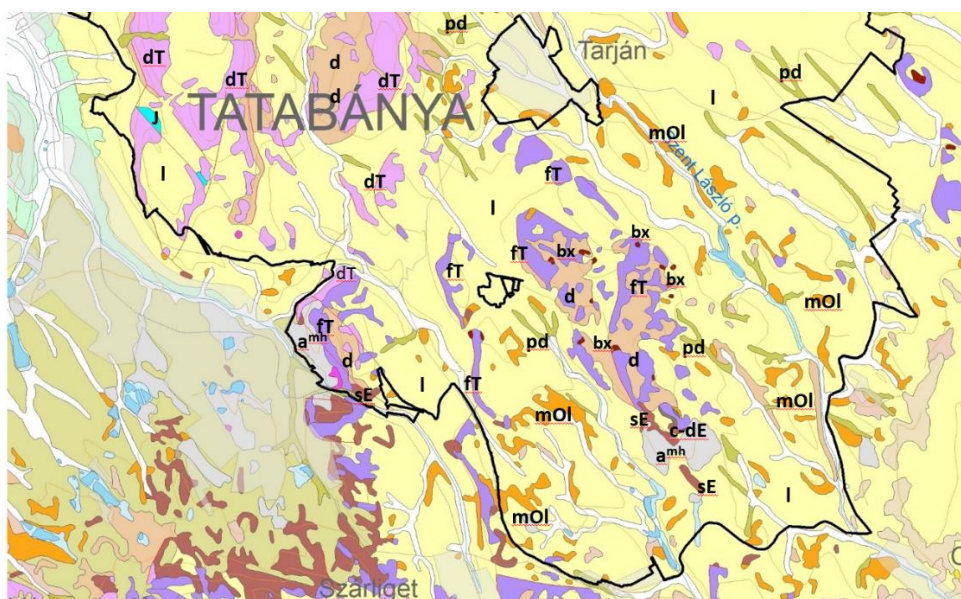

Az előbbiektől délebbre, a terület központi részén a vonulatok fő tömegét a szürkésfehér, vastagpados, ciklikus felépítésű **Dachsteini Mészkő** alkotja. A **Pisznice** térségében a „gerecsei jura” jellemző kifejlődései mellett **Berseki Marga** kibukkanások is vannak. Folytatásában a főként **Dachsteini Mészkőből** álló **Kisgerecse–Gerecse–Pes-kő vonulat** törésekkel lehatárolt sasbérc sor, az oldalában (Tardostól keletre) a „gerecsei jura” jellemző kifejlődéseivel, gerincén az eocén **Dorogi Formációba** tartozó kisebb homokkő-foltokkal. Nyugatra tőle a két, egymással párhuzamos sasbérc-vonulat között Tardos–Vértestolna irányában húzódó, tektonikusan előjelzett, hegylábi törmelékkel kitöltött, lösszel fedett völgy éles jura ösföldrajzi határt jelez. Nyugatra ettől a **Gorba-hegy–Öreg-Kovács–Halyagos vonulata** egy, az előzőhöz hasonló sasbércsor, ám csak szórványos, és hézagos kifejlődésű jura előfordulásokkal. A rögvonulatokat a lábuknál felhalmozódott deluviális eredetű hegylábi lejtő követi.

A magasrögökkel keletről szomszédos **Héreg-Tarjáni-medence** lösszel fedett paleogén rétegsorából a **Mányi Homok** a medence nyugati peremén kis foltokban a felszínre is bukkon. Héreg magasságában, a Szent László-patak forráságai hegylábi törmelékes üledékbe vágódtak be, míg tőle északra a felszínen a mezozooikumot főként **Dachsteini Mészkő**, néhány apró foltban jura, míg a medence-kitöltő paleogént eocén **Tokodi Homokkő** és **Mányi Homok** kisebb kibukkanásai képviselik.

A Héreg-Tarjáni-medencét északkelet felől szegélyező **Somberek** ugyancsak tektonikus rögsorának fő tömege **Dachsteini Mészkő**, de a Nagysápi-medence peremén néhány kisebb foltban eocén **Szőci Mészkő** is kibukkan. A vonulat keleti oldalának lábánál deluviális képződmények vannak nagyobb kiterjedésben. A Somberektől délre még jelentős, többé kevésbé összefüggő, dél

felé dombsorra szelődülő *Dachsteini Mésző* vonulat emelkedik ki a löszből, és a kisebb foltokban a medence paleogén kitöltésének fiatalabb tagjaként felszínre bukkanó oligocén *Mányi Homok* alól. A vonulatok és sasbércek lábánál helyenként deluvium halmozódott fel. A medence délkeleti részén fiatal negyedidőszaki üledékek, elsősorban a lösz takarója alól csak néhány helyen, kis foltokban bukkannak elő az idősebb képződmények, így a *Dachsteini Mésző* és a *Fődolomit* közötti átmenetet mutató, meszes dolomit-dolomitos mésző összetételű rétegsorok, valamint az oligocén *Mányi Homok* kisebb foltjai. Ez utóbbi képződmény szinte összefüggő kiterjedésben követi a SzentLászló-patak folyását. A kisebb patak völgyeket *proluviális-deluviális* üledékek töltik ki.

A terület déli részén, a Tarján és Csordakút közötti *Csurgó-hegy–Somlyó–Hársas* vonulatban a mezozoikumot a lábuknál felhalmozódott diluviális eredetű hegylábi lejtőből kiemelkedő, *Fődolomit*ből álló sasbércek képviselik. Néhány helyen a *Fődolomit* mélyedéseiből vörösvagy és bauxitos agyag bukkan a felszínre. A vonulat déli részén kőszenes eocén rétegek vannak, ezek bányászatára Nagyegyháza és Csordakút természetes meddőhányók utalnak. A vonulatok közötti mélyebb területeket általában lösz borítja, ez alól bukkannak ki az az oligocén *Mányi Homok* kisebb foltjai. Kicsit nyugatabbra szintén főként a *Fődolomit* alkotja a *Keselő-hegy* vonulatának fő tömegét, az északi részén, magasabb rétegtani szintben azonban megjelenik rajta a *Dachsteini mésző* is. Oldalában ugyancsak megváltak a külszíni fejtéssel művelhető kőszenes rétegek.

1.1.4. Talajtani adottságok

A Győr-Tatai-teraszvidék kistáj A talajtakaró a legmagasabb térszínnek barnaföldjétől a vízparti réti öntés talajokig terjed. A barnaföldek 9%-os területi részaránnyal szerepelnek. A barnaföldekénél alacsonyabb térszíneken a csernozjom barna erdőtalajok 14% területet foglalnak. A löszös üledéken mészlepedékes csernozjom talajok képződtek (25%). A magasabb talajvízű területek löszös üledékein réti csernozjom talajok (13%) találhatóak, amelyek még termékenyebbek. A Duna felé néző magasabb teraszok alluviumának homokján csernozjom

jellegű homoktalajok vannak (21%). A táj folyó- és patak völgyeiben réti és réti öntés talajok találhatóak, kb. azonos területi részarányban (8-8%).

Az **Almási-Táti-Duna-völgy kistáj** a Gerecsé lejtőitől a Duna medréig terjedő teraszos, hullámos völgsík, amelyet a hegységből érkező patak völgyek és a Duna-teraszok magmaradt darabjai szabdalnak fel. A Duna árterén nyers öntés (12%) és öntés réti talajok (26%), a magasabb térszínnek löszös üledékein csernozjom barna erdőtalajok és barnaföldek találhatóak 30-30% területi részarányban. A lejtőkön kis kiterjedésben (>2%) humuszkarbonát és földes kopár talajok is előfordulnak. A szántó részaránya >80% lehet. A szántóföldi hasznosítás mellett a magasabb térszínnek lejtőin és erdőtalajain a szőlők részaránya lehet jelentős (10-15%). A csernozjom barna erdőtalajokon a szőlők részaránya még nagyobb (25%) lehet.

Az **Által-ér-völgy kistáj** két különböző kőzet - triász mészkő és dolomit, valamint laza üledékek - határán található. A völgy peremének löszös és homokos üledékeinek talajait közel azonos területi megoszlásban (42 és 43%) agyagbemosódásos barna erdőtalajok és barnaföldek alkotják. A barna erdőtalajok Erdősültsége kb. 20%, főként (60%) szántóként, szőlőként (10%) és a rétlelegelőként (5%) hasznosíthatóak. A barnaföldek az Által-értől K-re homok, míg attól Ny-ra - löszös alapközeten - homokos vályog fizikai féleségűek. Erdő 15%, szántó 45% lehet, de nem elhanyagolható a legelőként (10%) és Oroszlány térségében a településterületként (30%) hasznosított területek aránya sem.

A **Nyugat-Gerecsé kistáj** mészkőfelszínein a jellemző talajképződmények (47%) az erdővel borított rendzina talajok. Az enyhe lejtők és medencék löszös üledékein az agyagbemosódásos barna erdőtalajok kis területen (3%) találhatóak. Mechanikai összetételük vályog, vízgazdálkodási tulajdonságaik kedvezőek, kémhatásuk gyengén savanyú. A sík térszíneken szántóként (50%), a domboldalakon pedig legelőként hasznosíthatók (40%). A kistájban Tatabányától É-ra, alluviális üledéken homok mechanikai összetételű, attól D-re pedig löszön, vályog mechanikai összetételű barnaföldek vannak, együttesen a kistáj 48%-án.

A **Keleti-Gerecsé kistáj** mészkő-kiemelkedésein található rendzina talajok területi részaránya 7%. Szinte teljes egészében erdőterületek. A tájat zömmel (87%) a löszös üledékeken képződött, vályog mechanikai összetételű, kedvező vízgazdálkodású barnaföldek borítják. A barnaföldeken a szántó a legkiterjedtebb (40%), de erdőként (20%), rétként (15%), szőlőként (10%) és gyümölcsösként (5%) is művelhetők. Erodálódásuk eredményeként földes kopár talajok is előfordulnak (3%). A kistáj D-i szegélyén, 1% területi kiterjedésben, nagyon kedvező termékenységű (int. 80-90) mészlepedékes csernozjom talajok is megjelennek, főként (80%) szántóként és gyümölcsösként (20%) hasznosíthatóan. Az Únyi-patak völgyének alluviumán szántóként hasznosítható réti öntéstalajok találhatóak. Területi részarányuk 2%.

A **Gerecséi-kismedencék kistáj** területének 24%-át - az erdőborította mészkőfelszíneken - a rendzina talajok borítják. A löszön képződött, pl. Tarjától DNy-ra, agyagbemosódásos barna erdőtalajok területi részaránya 4%. Túlnyomóan (90%) szántóként, kisebb részben (10%) erdőként hasznosítható területek. löszös üledékeken kialakult vályog mechanikai összetételű barnaföldek a kistáj 71%-át borítják. 70%-uk szántóként, 10%-uk szőlőként, 10%-uk pedig erdőként hasznosítható. Az erodálódásuk révén foltokban kialakult földes kopárok területi részaránya 1%.

A **Zsámbéki-medence kistáj** löszös üledékekkel borított magasabb térszínein vályog mechanikai összetételű barnaföldek találhatóak (25%). Teljes egészében mezőgazdaságilag hasznosíthatók, így

szántóként (85%), gyümölcsösként (10%) és szőlőként (5%). A kistáj legkiterjedtebb (72%) talajtípusát -szintén löszös üledéken képződött - a mészlepedékes csemozjom talajok képezik. Kiterjedten (75%) szántók, de gyümölcsös (5%) és szőlőterületként (5%) is hasznosíthatók. A réti öntéstalajok részaránya 3%, amelyek 50-50%-ban szántóként és rét-legelőként hasznosíthatók.

1.2. Természeti adottságok

A HUDI10003 Gerecse kiemelt jelentőségű madárvédelmi terület 100%-ban része a Gerecsei Tájvédelmi Körzetnek (Alapítás ideje: 1977; Kiterjedése: 8.739 ha; Fokozottan védett: 1.365 ha; Jogszábi háttér: A Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM. rendelet).

A Natura 2000 területbe 6 fokozottan védett természeti terület ágyazódik be: Agostyáni Arborétum, Asszony-hegy, baji Lábás-hegy, dunszentmiklósi Nagy-Somlyó hegy, Száz-völgy és a Nagy-Pisznice fokozottan védett terület.

A HUDI10003 Gerecse madárvédelmi terület a Gerecse hegység területén, a Központi-, Nyugati- és Keleti-Gerecse és Gerecsei kismedencék kistájakon belül helyezkedik el. Egy összefüggő (védett) természeti területet is magába foglal és egy nagy tömbben helyezkedik el. A terület kezelési tervének összeállítása során figyelembe kell venni a tervezési terület összetett hasznosítását és az egyes madárelőhelyek jellemzőit is, különösen fontos ez azokban az esetekben, amikor az egyes egységekben az emberi tevékenységek, földhasználatok dominánsak.

A mészkő-rögök lábain helyenként vastagabb lösztakaró található. A környezetéhez képest magasabb csapadékmennyiségeknek köszönhetően a négy kistáj és a kJMT potenciális vegetációját döntő részben mezofil lombdők képezik. Foltokban megjelennek bükkösök (pl. Száz-völgy, Öreg-Kovács hegy és Nagy-Gerecse hegy tömbjeiben), legkiterjedtebbek azonban a gyertyános- és cseres-tölgyesek. A zonális vegetációt cseres-tölgyesek jelentik, de völgyekben, patakok mentén, északi lejtőkön nagy kiterjedésben, többé-kevésbé összefüggő állományokkal található meg a gyertyános-tölgyesek is.

Xerofil lombdők, így molyhos- és melegkedvelő-tölgyesek valamint fátlan társulások a kipreparálódott mészkőhegyek délies, délnyugatis, könnyen felmelegedő és száraz lejtőin jelennek meg. A gyepek fajgazdagsága mérsékelt, kisebb számban található bennük az élőhelyre kizárólagosan jellemző fajok, azonban unikális ritkaságuk a magyarföldi husáng (*Ferula sadleriana*).

A területen belül az erdőterületek mind hasznosítás alatt állnak, míg a gyepterületek kezelése csak helyenként megoldott. Az erdőterületeken a közelmúltban is jelentős véghasználatok történtek, melyek bükkösök, gyertyános-tölgyesek és cseres-tölgyesek állományait is érintették. Nagy kiterjedésben állnak jelenleg is idős cseres-tölgyesek letermelés alatt. A terület döntő részének természetes vegetációját zárt lombdők képezik, de természetes állapotú, idős lombdőt alig, csak kisebb foltokban, állományokban találunk a területen. Ezzel párhuzamosan viszont jelentős a fiatal erdők, rontott származékerdők, fiatalosok kiterjedése. Megfelelő természetközeli erdőgazdálkodásra való áttéréssel, a véghasználat mellőzésével ezek, a jelenleg nem Natura 2000 élőhelyeknek térképezhető élőhelyek akár néhány évtized alatt visszaalakíthatók természetes, Natura 2000 élőhelyekké.

Az erdőfelújítást a teljes területen akadályozza a túltartott vadállomány rágása, taposása. A véghasznált erdőállományok felújítása csak kerítéssel védett területen belül lehetséges, így a tájat minduntalan 2,5–3,5 m magas vadkerítések szakítják meg. A túltartott vadállomány a gyepek struktúrájára is kihat. A sziklagyepekben gyakoriak a vadjárás miatt teljesen csupasz, gyomos foltok, ahonnan a megtelepedő gyomok kisugárzása a gyepek jobb részeibe is folyamatos.

A tervezési terület település környezetében, annak közelségéből adódóan a szabadidős tevékenységek okozta hatások felerősödnek. Problémát jelentenek az illegális lakossági tevékenységek (engedély nélküli fakitermelés, személtlerakás, stb.).

A Natura 2000 területen jelentkező negatív hatások között az erősen urbanizálódott települések környezetében a teljes mértékben átalakított élőhelyek (iparterületek, mezőgazdasági területek) is megjelennek. A kevésbé bolygatott területeken megvan a lehetőség, hogy a kedvezőtlen hatások megszűnése után a most zavart, rontott állományok idővel visszaalakuljanak természetes, természetközeli élőhelyekké, ha kísérő növényfajaik és színezőelemeik vissza tudnak települni a megmaradt természetközeli állományokból.

A klimatikus változások elsősorban a szűk elterjedésű endemikus növényfajokat és az elterjedésük határán levő perempopulációkat érintik. Állatfajok esetében az idegenhonos fajok, főleg rovarok megjelenésén és terjedésén láthatóak a változás első jelei. A Gerecsé HUDI10003 site területén egy elfogadott endemikus növényfaj fordul elő, a magyarföldi husáng (*Ferula sadleriana*). A fajnak világszinten összesen 6 állománya ismert, mindegyik a Kárpát-medencében, rokonai Közép-Ázsiában fordulnak elő. Az élőhelyek közül elsősorban az ökológiai toleranciájuk határán előforduló bükkösök érintettek, melyek a Gerecsé HUDI10003 tervezési területén kis kiterjedésűek, a klíma melegedésével és szárazodásával további visszahúzódásuk várható.

A tervezési területen előforduló növényfajokat és élőhelyeket szinte kivétel nélkül jelentős mértékben érinti az idegenhonos fajok terjedése és inváziója, mely kisebb részben közvetlenül a klímaváltozás következménye, nagyobb részben egyéb emberi tevékenységek klímaváltozás által felerősített eredménye. Ez a folyamat az élőhelyek általános és kiterjedt leromlását, a sérülékeny fajok visszaszorulását és eltűnését okozza.

A természetmegőrzési terület növényföldrajzilag a Pannóniai (Pannonicum) flóratartományhoz, a Dunántúli-középhegység flórávidékhez (Bakonyicum), azon belül pedig a Pilis–Budai-hegység flórajárásba (Pilisense) tartozik.

A Vértesben még jellemző szubmediterrán, szubatlanti elemek csak egy része található meg a Gerecsé területén. A Pilisben meglévő kárpáti- és kontinentális fajok is csak részben jutnak el a Gerecsé területére, de a Mezőföld, valamint Kisalföld jellemző fajainak sem mindegyike fordul elő a Gerecsében. Míg a szomszédos területek jól reprezentálnak egy-egy flórahatást (szubmediterrán, kárpáti stb.), egyéb flórávidékek elemei csak elvétve fordulnak elő területükön. A Vértesből hiányoznak a Pilisben még jellemző kárpáti elemek, míg a Pilisben az atlanti-mediterrán fajok aránya alacsony. Ezzel szemben a Gerecsében megjelennek a szomszédos Vértes, Mezőföld, Budai-hegység, Pilis és Kisalföld flórájának jellemzői is, érdekes átmeneti jelleget kölcsönözve ezzel a hegységnek.

A tervezési terület Natura 2000 szempontjából legfontosabb botanikai értékei a közösségi jelentőségű növényfajok és élőhelyek. A terület endemizmusain túl a tervezési terület egyetlen

jelölő növényfaja a bíbor sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*), mely faj hazai populációinak jelentős része itt, ezen belül is a site északi részén él.

A területen a védett fajok közül a jellemzőek, a teljesség igénye nélkül: farkasölő sisakvirág (*Aconitum vulparia*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), fehér madársisak (*Cephalanthera damasonium*), piros madársisak (*Cephalanthera rubra*), bókoló keltike (*Corydalis intermedia*), nagyzezerjófű (*Dictamnus albus*), magyar zergevirág (*Doronicum hungaricum*), selymes peremizs (*Inula oculus-christi*), apró nőszirm (*Iris pumila*), tarka nőszirm (*Iris variegata*), sárga-kövirózsa (*Jovibarba sobolifera*), turbánliliom (*Lilium martagon*), erdei békaszem (*Omphalodes scorpioides*), bíboros kosbor (*Orchis purpurea*), kétlevelű sarkvirág (*Platanthera bifolia*), fehér sarkvirág (*Platanthera bifolia*), selymes boglárka (*Ranunculus illyricus*), bozontos csukóka (*Scutellaria columnae*), pilisi bükköny (*Vicia sparsiflora*).

A jelölő élőhelyek közül kiemelendők a viszonylag jó állapotú klímazonális bükkösök (9130), gyertyános- (91G0) és cseres-tölgyesek (91H0), melyek a site teljes területén elterjedtek, valamint a molyhos-tölgyesek (91M0), melyek elsősorban a terület déli részén jellemzőek. Ezeknél lényegesen több ritkaságot és színezőelemet tartalmaznak a különböző természetes és másodlagos gyeptársulások (6190, 6240, 8210), melyek fennmaradása és fajösszetétele nagyban függ az aktuálisan alkalmazott területhasználatától és a megvalósuló természetvédelmi kezelésektől.

A madárvédelmi terület állatföldrajzilag az Ósmátra (Matricum) körzethez, azon belül a Dunántúli-középhegység (Pilisicum) faunajáráshoz tartozik.

A Gerecsé madárvédelmi terület állattani értékeit tekintve változatos. A változatos flóra gazdag ízeltlábú-faunát tart el, különösen gazdag az erdei és szárazgyepi rovarvilág.

A pókok egyik képviselője a sztyeppréteken gyakori a sárga-fekete csíkozású, hálóépítő darázspók (*Argiope bruennichi*), erdőszegélyeken, cserjésekben általánosak a keresztes pókok, valamint a rejtő színük ellenére a figyelmes szemlélő számos karolópókot láthat, amint a szirmok között megbújva lesből vadásznak a viráglátogató rovarokra.

A fás élőhelyek jellegzetes hangadói a kabócák. Karsztbokorerdők virágos köriseihez kötődik a védett mannakabóca (*Cicada orni*), az óriás énekes-kabóca (*Tibicina haematodes*) pedig a tölgyesek hangoskodója.

Napos, meleg gyepekben gyakori a foglábúak hazai képviselője, a ragadozó imádkozó sáska (*Mantis religiosa*). Az egyenesszárnyúak közé tartozó, hosszú csápú, jellegzetes ciripelő hangot (elülső szárnytövükkel) adó szöcskék közül fontos megemlíteni a sztyepplejtőkön élő, legnagyobb termetű ragadozó rovarunkat, a védett fűrészlábú szöcskét (*Saga pedo*). A kjMT ritka faja pedig az eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*).

A bogarak sok ismert és népszerű, védett faja megtalálható a Natura 2000 területen, így többek között az idős, korhadó tölgyfákban, akár 5 évig is fejlődő nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), kis szarvasbogár (*Dorcus parallelipedus*) vagy az orrszarvúbogár (*Oryctes nasicornis*). Állva korhadó, vagy fekvő holtfákban fejlődnek a hosszú csápú, növényevő életmódú cincérek. Különösen szeretik a frissen vágott törzseket, így gyakran láthatjuk őket az erdei utak mentén felhalmozott farakásokon is. Gyakori fajuk a szürkés alapon fekete foltos gyászincér (*Morimus funereus*). A bükkösökben megtalálható a Duna-Ipoly Nemzeti Park címerállata, a havasi cincér (*Rosalia alpina*).

Elterjedtek a ragadozó életmódú futrinkák is, melyek egyik leglátványosabb képviselője a változó futrinka (*Carabus scheidleri*), illetve a vörösréz színéhez igen hasonló színezetű rezes futrinka (*Carabus ulrichii*).

A Gerecsében említésre méltó egy védett ganéjtúró faj a közönséges holdszarvú-ganéjtúró (*Copris lunaris*). A faj az országban sokfelé megtalálható, de sehol sem gyakori. Elsősorban alföldi elterjedésű faj, de előfordul dombvidéken is, így a kJMT területén is.

A gyepektől a fák lombkoronasztinjéig minden életteret betöltenek a lepkék. Legszínesebb képviselőik a pillangók és tarkalepkék közül sok védett faj fordul elő a hegységben, többek között a napsütötte, cserjés gyepfoltokkal tarkított domboldalakon gyakori fecskefarkú lepke (*Papilio machaon*) és rokona a kardoslepke (*Iphiclides podalirius*), amely a felhagyott gyümölcsösöket is kedveli. Előbbi hernyója ernyős fajokhoz, utóbbié különböző csonthéjasokhoz (pl.: galagonya, kökény, gyümölcsfák) kötődik. Hernyója tápnövényéről kapta nevét a farkasalmalepke (*Zerynthia polyxena*), nem úgy a kis Apolló-lepke (*Parnassius mnemosyne*), amely az üde erdők alján áprilisban tömegesen virágzó keltike fajokhoz kötődik. Délies fekvésű, meleg sziklagyepéken és lejtősztyeppéken repülnek a tarkalepkék és szemeslepkék az erdőszegélyek, erdősztyepp-foltok magaskórós ernyős és fészkes virágú lágyszárú vonzanak, így gyakori a nappali pávaszem (*Nymphalis io*), Atalanta-lepke (*Vanessa atalanta*). Gyöngyházlepke fajok közül a hegy és dombvidéken foltokban gyakori nagy gyöngyházlepke (*Argynnis paphia*) és málnagyöngyházlepke (*Brenthis daphne*), C-betűs lepke (*Nymphalis c-album*). A róka-lepke fajok közül megemlítendő az üde lomboserdők, de az emberi környezethez is alkalmazkodott nagy róka lepke (*Nymphalis polychloros*). A fehérlepkék közül előfordul a védett citromlepke (*Gonepteryx rhamni*), amivel mindenfele találkozhatunk, akár az ember által lakott területeken is. A busalepke fajok közül előfordul a kTT területén a tükrös busalepke (*Heteropterus morpheus*), amely az üde erdőszélektől, irtásokon, nedves réteken át egészen a patakmenti magaskórósig megtalálható, ahol a tápnövényei a magasszálú fűfélék előfordulnak.

A tölgyesekben előforduló boglárkalepke fajunk a tölgyfalepke (*Favonius quercus*), illetve egy másik értékes boglárka faj a nagyfoltú hangyaboglárka (*Maculinea arion*), amely foltokban megtalálható a melegkedvelő domb- és hegyvidéki gyepek, elsősorban lejtősztyeppréteken és erdősztyeppréteken, hegylábi, dombvidéki kakukkfüves legelőin továbbá hegy- és dombvidéki erdőszegélyek, melegkedvelő tölgyesek irtásterületein, sziklás, köves, sokszor erdei utak rézsűi alkotta élőhelyein, ahol bőven tenyészik a szurokfű.

Az éjjeli lepke fajok közül előfordul a védett púposzövő faj a szilfa-púposzövő (*Dicranura ulmi*). Magyarországon szörványosan fordul elő, főként olyan helyeken, ahol a tápnövénye a különböző szilfajok megtalálhatók. A Gerecsében a magasabb hűvösebb helyeken található meg.

A legnagyobb és az egyik legszebb hazai lepkefajunk a nagy éjjeli pávaszem (*Saturnia pyri*), hernyója gyümölcsfákon él. Gyümölcsfákhoz és felhagyott gyümölcsösökhöz kötődik még a nem védett, de érdekes pohók fajunk a szilvafa-pohók (*Odonestis pruni*).

Színes, ijesztő külsejű hernyók jellemzik a szendereket, az imágók bársonyosan szőrözöttek, erőteljesek. Erdőkben gyakori a hársfa- (*Mimas tiliae*) piros- (*Deilephila porcellus*) az igen hasonló, de jóval nagyobb méretű szőlőszender (*Deilephila elpenor*). A nagyobb méretű szenderek közül megtalálható a nyárfa- (*Laothoa populi*), farkaskutyatej-szender (*Hyles euphorbiae*) és az

igen látványos fagyalszender (*Sphinx ligustri*). A védett szender fajok közül tölgyfaszender (*Marumba quercus*) fordul elő.

A Gerecsé madárvédelmi terület felszíni vizekben szegény, néhány kétéltűfaj található a területen. Legjellemzőbbek a barna varangy (*Bufo bufo*), az erdei béka (*Rana dalmatina*) és a zöld levelibéka (*Hyla arborea*). Pár kisvízben megtalálható a pettyes göte (*Lissotriton vulgaris*), amely a vízben fejlődik tavasztól ősziig, majd a kifejlett állat a szárazon éli tovább rejtett életét, csak szaporodáskor keresi fel a vizet újra, a téli pihenő után.

Hüllőfajok közül általánosan elterjedt az erdei- (*Zamenis longissimus*), a vízisikló (*Natrix natrix*), a fali gyík (*Podarcis muralis*), a fürge gyík (*Lacerta agilis*) és a legnagyobb hazai gyíkfaj a zöldgyík (*Lacerta viridis*) is. Ritkán kerül szem elé a gyakran kígyónak nézett lábatlan gyík (*Anguis fragilis*), amely ellentétben a kígyókkal tud pislogni és a gyíkokhoz hasonló módon török le a farka veszély esetén.

A nagyvadfajok közül az őshonos gímszarvas (*Cervus elaphus*), őz (*Capreolus capreolus*) és vaddisznó (*Sus scrofa*) mellett megtalálható a betelepített muflon (*Ovis aries*) és dámszarvas (*Dama dama*) is.

Ragadozók közül gyakori a róka (*Vulpes vulpes*) és a borz (*Meles meles*), települések közelében a nyest (*Martes foina*).

A változatos és dús cserjeszintű erdőkben élnek a pelék (nagy (*Glis glis*), mogyorós (*Muscardinus avellanarius*) és erdei (*Dryomys nitedula*)), melyek éjjeli életmódjuk miatt ritkán kerülnek szem elé. Októbertől ápriliséig (májusig) téli álmat alszanak, természetes faodúkbán, üregekben, nem ritkán mesterséges madárodúkbán. A vörös mókus (*Sciurus vulgaris*) a kiránduló övezetben is gyakori, nappal aktív így rendszeresen látni. A településektől távolabb lévő erdők ritka éjjeli vadászai a nyuszt (*Martes martes*) és a vadmacska (*Felis silvestris*).

A terület denevér-faunája szintén egyedülálló és gazdag. Magyarország területén ez idáig ismert 28 denevér faj közül az elmúlt években 25 faj egyedei bizonyítottan előfordultak a Gerecsé hegység területén, így a Gerecsé madárvédelmi területen is.

A madárvédelmi terület madárvilága jól ismert, gazdag, változatos. A hegyvidéki erdei madárélőhelyek közül számos megtalálható a területen. A földtani adottságoknak és topográfiának betudhatóan változatos lágy- és fásszárú növénytakaságok alakultak ki, míg a hegység zárt jellegét a löszszel takart belső medencék tagolják. A hegység peremvidékén jellemzően ugyancsak löszgyepek terülnek/terültek el nagy kiterjedésben és változatos földhasználatban. Az adottságok szerint a főbb madárélőhelyeket madárvédelmi szempontból az alábbiak szerint lehet csoportosítani, amelyek fészkelőhelyként és táplálkozó területként is értékesek:

- zárt, változatos faállományú erdők,
- erdő- és fahasználattal nem érintett erdők, fasorok,
- fenyőerdők,
- karsztbokorerdők és melegkedvelő tölgyesek,
- irtás, újulat,
- sziklagyepek,
- természetes és mesterséges sziklai alakzatok,
- löszlegelők, kaszálók és rétek,
- kisvizek és vízfolyások és azok szegély növényzete,
- degradált löszgyepek,
- mezőgazdasági területek,
- gyümölcs ültetvények,
- homokbányák, löszfalak,

- nagyfeszültségű tartóoszlopok és azokon elhelyezett költőládák.

Az átfogó madártani kutatások a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Komárom-Esztergom Megyei Csoportjának irányításával 1993-ban vette kezdetét. Az addig eseti felmérések zajlottak 1-1 fajra, területre koncentrálnak. A teljes hegységre fókuszáló munka első évtizedében még költő faj volt, de a folyamatosan erősödő és az elmúlt bő kettő évtizedben megnövekedett élőhely zavarás, degradáció, feldarabolódás és a hegylábi élőhelyek felszámolódása miatt sajnos több érzékeny faj, mint a kövirigó (*Monticola saxatilis*), a barna kánya (*Milvus migrans*), a békászó sas (*Aquila pomarina*), a törpesas (*Hieraaetus pennatus*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*), a kis légykapó (*Ficedula parva*) és a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) eltűnt, vagy nagyon közel került a „Natura-terület” szintű eltűnéshez.

A zavarásra különösen érzékeny fajok közül a fekete gólya (*Ciconia nigra*) az ember által ritkán látogatott, rendezetlen tulajdonú, erdő- és fahasználattal nem érintett erdőfoltok, fasorok fészkelője lett.

A klasszikus hegyvidéki fészkelő fajok közül a védett vagy fokozottan védett vándorsólyom (*Falco peregrinus*), a darázsölyv (*Pernis apivorus*), a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), az uhu (*Bubo bubo*), a hamvas küllő (*Picus canus*), a közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), az örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) és a bajsos sármány (*Emberiza cia*) a legértékesebbek. A parlagi sas (*Aquila heliaca*) 1-2 párja évtizedekig fészkel a Natura területen belül. Jelenleg annak szélén költ.

A peremterületek értékes Natura 2000 jelölő madárfajai az erdei pacsirta (*Lulula arborea*), a lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), a karvalyposzáta (*Curruca nisoria*), a tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*) és a parlagi pityer (*Anthus campestris*). Továbbá kiemelendő a helyenként nagy egyedszámban kolonizáló gyurgyalag (*Merops apiaster*) és partifecske (*Riparia riparia*).

A legváltozatosabb és legjelentősebb „harkályos” erdőrészek a Nyugati-és Központi-Gerecsé blokkjában találhatóak a hegység területén, bizonyosan a változatos erdőtársulások és állományok, illetve nagyszámú lábon álló száradék és fekvő korhadékkal összefüggően. Ebben a régióban számos olyan élőhelymozaik található, ahol 1-2 km²-en belül szinte az összes hegységre jellemző erdőtársulás fellelhető. Sajnos a fokozottan védett fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) szinte eltűnt a hegységből, csak nagyon ritkán kerül távcső elé 1-1 példány a célirányos keresés ellenére. Viszont a másik 5 harkály-faj jellemző fészkelő.

A Gerecsé száraz röghegység, így kevés az állandó vízhozamú vízfolyás. A Bikol-patak és a Szent László-patak mederoldalában ritka fészkelő a hegyi billegető (*Motacilla cinerea*), amely színesíti a hegység faunáját.

Rendszeresen, de kis számban északról telelni érkezik a Gerecsébe a havasi szürkebegy (*Prunella collaris*) és a hajnalmadár (*Tichodroma muraria*), míg az uráli bagoly (*Strix uralensis*) megfigyelések száma is gyarapodik.

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok**A Natura 2000 adatlapon szereplő közösségi jelentőségű madárfajok:**

Irányelv melléklete 18	275/ 2004 19	Magyar név	Latin név	Státusz 20	Populáció (A-D)²¹	Javasolt pop. (A-D)
BD I.	I. A	parlagi pityer	Anthus campestris	r	C	
BD I.	I. A	parlagi sas	Aquila heliaca	c	B	
BD I.	I. A	parlagi sas	Aquila heliaca	p	C	
BD I.	I. A	uhu	Bubo bubo	r	C	
BD I.	I. A	európai lappantyú	Caprimulgus europaeus	r	C	
BD I.	I. A	fekete gólya	Ciconia nigra	r	C	
BD I.	I. A	kígyászölyv	Circaetus gallicus	r	C	
BD II./B	I. B	kék galamb	Columba oenas	r	C	
BD I.	I. A	fehérhátú fakopáncs	Dendrocopos leucotos	p	B	NP
BD I.	I. A	középfakopáncs	Dendrocopos medius	p	A	
BD I.	I. A	fekete harkály	Dryocopus martius	p	C	
-	I. B	bajszos sármány	Emberiza cia	r	B	
BD I.	I. A	kerecsensólyom	Falco cherrug	r	D	
BD I.	I. A	vándorsólyom	Falco peregrinus	r	A	
BD I.	I. A	örvös légykapó	Ficedula albicollis	r	B	
BD I.	I. A	kis légykapó	Ficedula parva	r	B	C
BD I.	I. A	rétisas	Haliaeetus albicilla	r	C	
BD I.	I. A	rétisas	Haliaeetus albicilla	w	C	
BD I.	I. A	tövisszúró gébics	Lanius collurio	r	C	
BD I.	I. A	erdei pacsirta	Lullula arborea	r	B	
-	I. B	hegyi billegető	Motacilla cinerea	r	C	
BD I.	I. A	darázsölyv	Pernis apivorus	r	B	
BD I.	I. A	hamvas küllő	Picus canus	p	B	
-	I. B	partifecske	Riparia riparia	r	C	
BD I.	I. A	karvalyposzáta	Sylvia nisoria	r	C	

18. táblázat: Natura 2000 adatlapon szereplő közösségi jelentőségű madárfajok

¹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/147/EK irányelve (2009. november 30.) a vadon élő madarak védelméről

¹⁹ 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

²⁰ Állandó (p): egész évben megtalálható a területen (nem költöző faj vagy növény, költöző faj helyben maradó állománya). Szaporodó (r): fiatal egyedei felnevelésére használja a területet (nemzés, költés)

Gyülekező (c): a területet pihenésre, alvásra, vonulás közbeni megállásra vagy vedlésre használja, de nem szaporodik vagy telel ott.

Telelés (w): télen tartózkodik a területen.

²¹ A kódok jelölése az országos állománymérethez viszonyított arányt mutatja: A = 100 % $\geq$ p > 15 %; B = 15 % $\geq$ p > 2 %; C = 2 % $\geq$ p > 0 %. Továbbá, minden olyan esetben, amikor egy érintett faj a szóban forgó területen nem szignifikáns mértékben van jelen, ezt egy negyedik kategóriaként kell megadni: D = nem szignifikáns populáció.

Állandó fajok (p)**parlagi sas
(*Aquila heliaca*)**

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Költőhelyei az őshonos fafajokból álló lombos erdők, a telepített fenyvesek, valamint az alföldi agrárterületek közé beékelődő ültetvények, ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok. Táplálkozóterületeit elsősorban agrárélőhelyek alkotják, de előszeretettel vadászik nyílt gyepeken is. Fészkelőhelyei Natura 2000 élőhelyhez nem köthetők, a lényeg a terület zavartalansága. A fészkelő pár a madárvédelmi terület nyugati- észak-nyugati részén található.
Állománynagyság (jelöléskor):	1 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	1 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	Nagy mértékben veszélyeztetett Hosszú távon a faj számára megfelelő fészkelő- és táplálkozóterületek állapotának romlása is egyaránt jelentős veszélyforrás. A középhegységi élőhelyeken az öreg erdők, míg mezőgazdasági környezetben a megfelelő korú fasorok, facsoportok legális vagy illegális letermelése jelent problémát. A táplálkozóterületeken a fő zsákmányfajok állományának folyamatos, több évtizede megfigyelhető csökkenése jelenthet veszélyt az állomány fennmaradására nézve. Az újonnan telepített ültetvény területek növekedése miatt a táplálkozó területei degradálódtak, feldarabolódtak. Fontos veszélyeztető tényezők még a mérgezés, az áramütés, illetve a járművekkel vagy légvezetékekkel történő ütközés.
Veszélyeztető tényezők:	A05 Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)

E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)
 F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek
 G07 Vadászat (megj.: a vadászati létesítményekhez kötődő zavarás)
 G08 Hal- és vadállomány kezelése
 G10 Illegális kilövés/elpusztítás
 G13 Állatok mérgezése (kivéve ólommérgezés)
 G14 Ólom használata lövedékként vagy horgászszúlyként

Fehérhátú fakopáncs
(Dendrocopos leucotos)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	<p>Elsősorban a gyertyános-bükkösök jellemző fészkelője.</p> <p>Hazai élőhelyei a természetszerű, nagyobb mennyiségű elhaló és holt fával jellemezhető, 60–70 évesnél idősebb, bükk dominálta állományok</p> <p>Nagyon érzékeny mindenféle erdőgazdálkodási tevékenységre. Rendszeres felmérések alapján az elmúlt évek célirányos kutatása ellenére jelenleg csak egy idei szórványadata ismert a területen.</p>
Állomány nagyság (jelöléskor):	3-7 pár
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	0-1 pár/Not present
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>Nagy mértékben csökkenő</p> <p>Mivel a süttői erdészeti területén a jelenlegi ismeretünk alapján lennének a faj számára megfelelő erdőterületek, ezért is kérdés a faj visszaszorulásának, eltűnésének az oka.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>Nagy mértékben veszélyeztetett</p> <p>A fekvő és álló holt fában gazdag erdőterületek kulcsfontosságúak a faj számára. Az idős bükkösök véghasználata mellett helytelen gazdálkodási gyakorlatok (pl. száradék termelése) veszélyeztetik a faj hosszú távú fennmaradását.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<p>B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is</p> <p>B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás)</p> <p>B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is</p> <p>B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)</p> <p>B09 Tarvágás</p> <p>B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)</p>

Közép fakopáncs
(*Dendrocopos medius*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a A tölgyek uralta erdőtípusok jellemző madárfaja, általánosan elterjedt költőfaj a hegységek területén. Elterjedése követi a hegyvidéki tölgyesek elhelyezkedését. Fontos a faj számára a változatos kor- és fafajszerkezet, megfelelő mennyiségű holtfa-, s így rovarmennyiség.
Állománynagyság (jelöléskor):	250-300 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	250-300 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Az idős egyedekkel tarkított, álló holt fában gazdag tölgyesek átalakítása, elszegényedése valamint a száradéktermelés, a fekvő és álló holt fa mennyiségi csökkenése veszélyeztetheti.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)

Fekete harkály
(*Dryocopus martius*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a A gyertyános – bükkös állományok jellemző madárfaja, általánosan elterjedt költőfaj a hegységi területeken.
Állománynagyság (jelöléskor):	80-100 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	80-100 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Kissé növekvő
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett Az idős faegyedekkel tarkított, holt fában gazdag bükkösök átalakítása, véghasználata valamint a száradéktermelés, a fekvő és álló holt fa mennyiségi csökkenése veszélyeztetheti.

Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)
-------------------------	--

Hamvas küllő
(Picus canus)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Az idős faegyedekkel tarkított, holt fában gazdag, de napsütötte tisztásokkal és egyéb száraz felszínekkel tarkított gyertyános-bükkös állományok szórványos fészkelője.
Állománynagyság (jelöléskor):	70-80 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	70-80 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Az idős faállományok véghasználata valamint a száradéktermelés, a fekvő és álló holt fa mennyiségi csökkenése veszélyezteti. Táplálékának jelentős részét a korhadó fákban található rovarok mellett a hangyák teszik ki, ezért a hangyabolyok csökkenése a hamvas küllő élőhelyeinek beszűkülését eredményezi.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)

Fészkelő/Szaporodó fajok (r)

parlagi pityer
(*Anthus campestris*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a A száraz jellegű, nyílt területek fészkelő faja. Fészket a talajon építi. Fontos a faj számára az élőhely mozaikossága, a jó állapotú gyepek, cserjés foltok, de a kisparcellás szántók jelenléte is egyaránt. Kedveli a homoki gyepeket, löszgyepeket, száraz domboldalakat, de előfordul parlagterületeken, mezsgyékben, elhagyott homokbányákban is, ha fészeképítésre alkalmas növényzettel borított és a táplálkozásakor kedvelt csupasz területeket is talál.
Állománynagyság (jelöléskor):	15-25 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	15-25 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Földön fészkelő fajokat predáló vadállomány (pl. vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>), vörös róka (<i>Vulpes vulpes</i>) és az aranyakál (<i>Canis auratus</i>)) a költések sikerességét veszélyezteti. Élőhelyének mozaikosságának megszűnése, a nyílt területek becserjésedése (és ezek üzemtervezése), illetve a mezőgazdaság intenzívvé válása miatt élőhelyvesztés veszélyeztetheti állományait. A rovarirtó szerek túlzott használata is csökkentheti az elérhető táplálék mennyiségét.
Veszélyeztető tényezők:	A03 Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra) A05 Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A09 Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés A10 Extenzív legeltetés vagy alullegetetés A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) F03 Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása) G08 Hal- és vadállomány kezelése L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

uhu
(*Bubo bubo*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Elsősorban sziklás területeken, működő és felhagyott kőbányákban szórványosan fészkelő faj. Napjainkban már földön, fán is ismert fészkelése a területen.
Állomány nagyság (jelöléskor):	2-5 pár
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	7-10 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil, enyhén növekvő Az osztrák és szlovák állományok erősödésének köszönhetően, valamint jó alkalmazkodóképessége eredményezheti az állománynövekedését a területen. Táplálékbázisa stabil (nem specialista táplálék tekintetében)
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett A bányászati beavatkozások mellett elsősorban a turizmus, technikai sportok veszélyeztethetik sikeres költését, mivel kotlási időszakban érzékeny a zavarásokra. A fiatal madarak jelentős része áramütés vagy mérgezés (rágcsálóirtás) miatt az első egy-két évben elpusztul, de az elütés is reális veszély lehet a fajra nézve.
Veszélyeztető tényezők:	A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) C01 Ásványkitermelés D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G13 Állatok mérgezése (kivéve ólommérgezés)

lappantyú
(*Caprimulgus europaeus*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Mérsékelt melegkedvelő, erdőkben és nyílt élőhelyeken egyaránt előforduló földön, földközélen fészkelő faj. A zárt erdőket, a nagyobb állományok belsejét kerüli, a tisztásokra, nyíltabb részekre húzódik.

Állománynagyság (jelöléskor):	30-50 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	30-50 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert Pontos elterjedési és állományadatokkal nem rendelkezünk.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Földön fészkelő faj lévén, a vadgazdálkodás (vaddisznó) és az erdőgazdálkodás (újulatkezelés) veszélyeztetheti, valamint a területen jelen lévő turizmus. A faj érzékeny a vegetáció szerkezetére, a fás legelők megszűnése, az erdősztyepp területek cserjésedése (és azok üzemtervezése) nem kedvez számára.
Veszélyeztető tényezők:	A03 Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra) A05 - Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősisítés (kivéve lecsapolás) B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 - Fakitermelés (kivéve tarvágás) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B29 Egyéb erdősztyepp tevékenység, kivéve az agro-erdészethez kapcsolódó tevékenységeket F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G08 Hal- és vadállomány kezelése L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

fekete gólya
(*Ciconia nigra*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	Zárt erdők ritka fészkelője. Erősen kötődik a jellemzően érintetlen, idős, természetes vagy természet szerű erdőkhöz és folyóvölgyekhez: a kiterjedt ártéri erdők kulcsfontosságú élőhelyei közé tartoznak. Táplálkozóhelyei jellemzően halban gazdag, sekély vizű vagy időszakos tavak, holtágak, kisvízfolyások, ezek hiányában halastavak. Jellemzően a területen is nem üzemtervezett erdőkben fészkel, mivel nagyon kerüli a bolygatást. Nem kötődik kifejezetten erdőtípushoz,

	<p>ha zárt, zavarásmentes erdőrészletet talál, ha kis területű is, ugyanúgy építi fészket fenyőre, mint tölgyre. Érzékenységből adódóan nagyon jó indikátora az erdők használatának.</p>
Állománynagyság (jelöléskor):	2-4 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	2-4 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	<p>Közepes mértékben veszélyeztetett A faj elterjedését elsősorban az erdőkben jelenlévő és fokozódó emberi jelenlét befolyásolja. Fészkelési sikerét leginkább erdőgazdálkodási beavatkozások, technikai sportok valamint a sokszor szélsőséges tavaszi-nyári időjárási helyzet veszélyezteti. Utóbbi években egyértelműen befolyásolja költési sikerét, illetve annak elmaradását az aszályos időszak.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<p>B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B16 Faanyag szállítása D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G07 Vadászat (megj.: a vadászati létesítményekhez kötődő zavarás) M07 Vihar, forgószél N02 Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében N03 Csapadékmennyiség növekedés vagy változás a klímaváltozás következtében</p>

kígyászölyv
(*Circaetus gallicus*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	<p>a Erdőterületek igen ritka fészkelője. Fészkelőhely-választása nem köthető az ÁNÉR kategóriákban meghatározott valamely élőhelyhez vagy Natura 2000 élőhelyekhez, azt sokkal inkább egy-egy fészkepítésre alkalmas fa határozza meg. Fészkelőhelyét úgy választja ki, hogy a közelben legyen olyan fedetlen terület, sziklagyep, rét vagy vizes élőhely ahol vadászni tud. A területen jellemzően gerincközeli, lazább szerkezetű erdőket kedveli, többségében tölgyön volt ismert fészkelése.</p>

	A faj érzékeny mindenfajta zavarásra, költését alapvetően befolyásolhatja a fészkek körüli emberi jelenlét.
Állománymagyság (jelöléskor):	0-1 pár
Állománymagyság (tervkészítéskor):	0-1
Állomány változásának tendenciái és okai:	Csökkenő Az utóbbi években nem kerültek elő költőpárok. Feltételezhető, hogy a Gerecsében perempopulációja van/volt. Bár alapvetően hullókkal táplálkozik, kora márciusi érkezésekor még biztosan nem ezek teszik ki a zsákmányát. Így ebben az időszakban a kisemlős bázis alapvetően meghatározhatja a faj területen maradását, fészekrakását.
Faj veszélyeztetettsége:	Nagy mértékben veszélyeztetett Erdőgazdálkodás és turisztikai használat növekedése, az újonnan telepített erdőültetvények területének növekedése a táplálkozó helyek kárára mind hozzájárulhatott az egyedszám csökkenéshez.
Veszélyeztető tényezők:	A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábönálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B16 Faanyag szállítása D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G07 Vadászat (megj.: a vadászati létesítményekhez kötődő zavarás) L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében M07 Vihar, forgószél

kék galamb
(*Columba oenas*)

Irányelv melléklete:	BD2
Faj előfordulásai területen:	a A (gyertyános) bükkös zóna erdőterületeinek jellemző, odvas fákból fészkelő faja, még a vágásterületeken fenntartott egy-egy hagyásfában is költenek párjai.
Állománymagyság (jelöléskor):	50-60 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor):	50-60 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Az erdei életközösségekben az idős fák jelenléte egyre inkább háttérbe szorul, ami a faj állománynagyságára is kedvezőtlenül hat.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)

bajszos sármány
(*Emberiza cia*)

Irányelv melléklete:	BD2
Faj előfordulásai a területen:	Sziklakibúvások, zavartalanabb sziklagyepek, felhagyott kőbányák és hasonló területek elterjedt, földközelen fészkelő faja. A Gerecse a hazai állomány egyik fő elterjedési területe.
Állománynagyság (jelöléskor):	50-50 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	50-50 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett A bányászati és erdőgazdálkodási tevékenységek mellett a technikai sportok (sziklamászás, hegyikerékpározás, extrém túrázás, via ferrata, sziklamászás, siklóernyőzés) és a vadállomány veszélyezteteti.
Veszélyeztető tényezők:	B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) C01 Ásványkitermelés F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G08 Hal- és vadállomány kezelése

vándorsólyom
(*Falco peregrinus*)

Irányelv melléklete:	BD
----------------------	----

Faj előfordulásai területen:	a Sziklafalak valamint egykori és jelenleg is üzemelő bányák szórványos, emelkedő trendet mutató fészkelője. Bár a környéken van már példa rá, a Gerecsé területén még fán, illetve ládában nem költ a faj.
Állománynagyság (jelöléskor):	8-9 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	10-12 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Növekvő A Kárpát-medencében tapasztalható általános állománynövekedése a Gerecsében is megmutatkozik. Sikeres ragadozó. Nem táplálékspecialista faj lévén, táplálékbázisa stabil.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett A bányászati tevékenységek, a gyűjtési tevékenységek, és potenciálisan az illegális kilövés veszélyeztethetik. Fészkelési sikerét meghatározzák még egyes sziklai munkálatok illetve az ilyen élőhelyekhez kötődő sporttevékenységek, fejlesztések (pl. sziklamászás).
Veszélyeztető tényezők:	C01 Ásványkitermelés D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek gyűjtés G10 Illegális kilövés/elpusztítás (megj.: <i>potenciális veszélyeztető tényező</i>) G11 Illegális begyűjtés, gyűjtés és termelés/szállítás G13 Állatok mérgezése (kivéve ólommérgezés)

örvös légykapó
(*Ficedula albicollis*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Az idős, odvakban gazdag lombos erdők jellemző madárfaja, általánosan elterjedt költőfaj a hegységi területeken.
Állománynagyság (jelöléskor):	700-800 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	700-800 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	A lombos erdők általánosan elterjedt költőfaja, de a homogén koreloszlású és szerkezetű erdők arányának növekedése veszélyezteti.
	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)

kis légykapó
(*Ficedula parva*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	Idős, zárt, természetes vagy természetyszerű bükkösökben és gyertyános-tölgyesekben költ. Kedveli a patak völgyeket, források közelségét. A Gerecsében areaperemi populációja fordul elő. Rendszeres felmérések alapján pár évente egy-egy eseti észlelése ismert a területről.
Állománynagyság (jelöléskor):	0-5 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	0-5 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Erősen csökkenő Nem ismert
Faj veszélyeztetettsége:	Nagy mértékben veszélyeztetett Az állománycsökkenésben szerepet játszik az élőhelyein végzett fahasználat és a klímaváltozás okozta szárazodás, kis vízfolyások állapota is, de nem minden ok ismert.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B27 A hidrológiai viszonyok átalakítása vagy a víztestek fizikai változása és lecsapolás erdészeti célból (beleértve a gátakat) K05 Víztestek fizikai változása N01 Hőmérsékletváltozás (pl. hőmérséklet növekedés és szélsőséges hőmérsékleti értékek) a klímaváltozás következtében N02 Aszály és csapadékmennyiség csökkenése a klímaváltozás következtében

rétisas
(*Haliaeetus albicilla*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Hazánk legnagyobb méretű ragadozó madara. A rétisas elsősorban vizes élőhelyek közelében (Gerecsében távolabb) telepszik meg, ahol a megfelelő táplálék mellett a fészekrakásra alkalmas öreg erdők, fasorok is megtalálhatóak. A fészkelő párok a madárvédelmi terület északi- észak-nyugati részén találhatóak.
Állomány nagyság (jelöléskor):	2-3 pár
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	3-4 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Növekvő Kárpát-medencei költő állományának növekedésének köszönhetően nőtt a gerecsei állomány is. Az állomány növekedésének háttérében feltehetően a célzott védelem áll. Emellett táplálék tekintetében jól alkalmazkodott a területi lehetőségekhez, a vadászatból megmaradt zsigereket előszeretettel fogyasztja, ahogyan a horgásztavak jelenlétét is kihasználja.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett A fészkelési időben végzett erdészeti munkálatok és vadászati tevékenységek jelenthetnek egyedeire veszélyt.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G07 Vadászat (megj.: a vadászati létesítményekhez kötődő zavarás) G08 Hal- és vadállomány kezelése G10 Illegális kilövés/elpusztítás G13 Állatok mérgezése G14 Ólom használata lövedékként vagy horgászszúlyként

tövisszúró gébics
(*Lanius collurio*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	A hegylábak és belsőbb medencékben található gyepek faja. Jellemzően a bokrokkal és gyepekkel tarkított mozaikos élőhelyeken található meg.
Állomány nagyság (jelöléskor):	300-400 pár
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	300-400 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állományának változása nem vizsgált, ennél fogva nem ismert mértékű és irányú, de feltételezhetően stabil.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Állománycsökkenését főként a mezőgazdálkodás miatti élőhelyvesztés, a rovarölőszerek intenzív használata okozhatja, de hozzájárulhat az erdősítés is. Vegetációs időszakban történő cserjeirtás, fasorok irtása, más célú hasznosítás is veszélyes lehet a fajra nézve. A gyepekhez kapcsolódó cserjés állomány megőrzése, az inváziós lágy- és fászárú fajok kontrollja kedvező a számára. Fontos azonban, hogy a cserjésedés ne szűkítse a nyílt vegetációt igénylő fajok élőhelyét, és ne jelentsen erdősödést (vagy üzemtervezést). A magasabban fekvő területeken előforduló erdők őshonos fajokkal való átalakítása, illetve a szegélyükön megfelelő őshonos cserjés megőrzése szintén kívánatos.
Veszélyeztető tényezők:	A03 Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra) A05 Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A09 Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés A10 Extenzív legeltetés vagy alullegetetés A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) F03 Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása) L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

erdei pacsirta
(*Lullula arborea*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Hegylábi területek, nagyobb erdei tisztások és egyéb nyílt hegyi élőhelyek valamint bányaudvarok szórványos fészkelője. Fontos a faj számára az élőhely mozaikossága, állapotú gyepek, cserjés foltok, de a kisparcellás szántók jelenléte is egyaránt. Neszmély-Süttő között ismert jelentős állománya.
Állománynagyság (jelöléskor):	50-60 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	50-60 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állományának változása nem vizsgált, ennél fogva nem ismert mértékű és irányú.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett. Földön fészkelő fajokat predáló vadállomány a költések sikerességét veszélyezteti. Élőhelyének mozaikosságának megszűnése, a nyílt területek becserjésedése (és azok üzemtervezése), illetve a mezőgazdaság intenzívvé válása miatt élőhelyvesztés veszélyeztetheti állományait. A rovarirtó szerek túlzott használata is csökkentheti az elérhető táplálék mennyiségét.
Veszélyeztető tényezők:	A03 Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra) A05 Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A09 Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés A10 Extenzív legeltetés vagy alullegetetés A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B29 Egyéb erdészeti tevékenység, kivéve az agro-erdészethez kapcsolódó tevékenységeket C01 Ásványkitermelés F03 Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása) G08 Hal- és vadállomány kezelése L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

hegyi billegető
(Motacilla cinerea)

Irányelv melléklete:	BD2
Faj előfordulásai területen:	A stabilabb vízellátású középhegységi kisvízfolyások (természetes medrű vízfolyások, szakadópartok, akár hidak aljában is) jellemző fészkelője. A faj megőrzése szempontjából a Gerecsé sosem volt kiemelt jelentőségű, mivel a felszíni vízfolyások vízellátottsága hektikus.
Állomány nagyság (jelöléskor):	5-10 pár
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	5-10 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Fluktuáló A faj számára élőhelyül szolgáló kis vízfolyások nem állnak minden évben rendelkezésre.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett Nagyon kiszolgáltatottak a mindenkori lehulló csapadékmennyiségtől. Az erdőgazdálkodásból eredő hatások (vízfolyások közelében végzett erdészeti munkák) is veszélyeztethetik.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B16 Faanyag szállítása B23 Felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezését okozó erdészeti tevékenységek B27 A hidrológiai viszonyok átalakítása vagy a víztestek fizikai változása és lecsapolás erdészeti célból (beleértve a gátakat) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek F09 Háztartási/rekreációs létesítményi hulladék/szemét elhelyezése és kezelése F12 Felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezése városi szennyvíz kibocsátása (kivéve vihar okozta kiáradás vagy városi esővíz lefolyások) következtében K05 Víztestek fizikai változása M08 Áradás (természetes folyamat) N02 Aszály és csapadékmennyiség csökkenése a klímaváltozás következtében

darázsölyv
(*Pernis apivorus*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	Általában a meleg, délies kitettségű, nem teljesen zárt tölgyesekben, ritkábban bükkösökben telepszik meg, de fészkelőterülete nem tipizálható egyértelműen. Fontos számára az erdőterület zavartalansága. Táplálékát erdei tisztásokon, utak mentén, nyílt területeken, hegylábi legelőkön keresi.
Állomány nagyság (jelöléskor):	15-22 pár
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	15-22 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil Az egyes években bekövetkező időjárási anomáliák következtében a fő táplálékát képező hártványúak csökkenése-növekedése a fészkelőállományra is hatással van, ennek ellenére a hazai állomány stabilnak mondható.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Kiemelt veszélyeztető faktor a táplálkozóhelyeül szolgáló gyepek degradációja, becserjésedése. Az erdők zavarása, faállomány szerkezet elszegényedése, a vegetációs időben végzett fahasználatok és az intenzív területhasználatból (turisztikai nyomás, vadgazdálkodás) eredő hatások szintén veszélyeztetik a fajt. Sok folyadékot fogyasztó faj lévén, fontos számára a területen lévő kis víztestek megléte.
Veszélyeztető tényezők:	A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B16 Faanyag szállítása D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G07 Vadászat (megj.: a vadászati létesítményekhez kötődő zavarás) K05 Víztestek fizikai változása L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

partifecske
(*Riparia riparia*)

Irányelv melléklete:	BD2
Faj előfordulásai a területen:	Döntően a folyók menti természetes szakadófalakban fészkel, illetve az emberi tevékenységek által létrejött homok-, agyag- és kavicspartfalakban (bányák, építkezések). A tervezési területen természetesen kialakuló alkalmas falak ritkák, ezért szükséges mesterségesek folyamatos kialakítása. (A tervezési területen elsősorban homok- és kőbánya területeken vannak folyamatos kialakítások (sikeres bányászati-természetvédelmi együttműködések), illetve nagyobb beruházásoknál is van természetvédelmi szándék a partfalak kialakításának előírására a beruházó felé, mely sok esetben sikeresen meg is tud valósulni.)
Állománynagyság (jelöléskor):	400-500 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	400-500 pár Kedvezőtlenebb szezonokban akár 120-150 párra csökkenhet az állomány, de az 1000 párt is elérheti sikeres falkialakítások, -fenntartások után.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Fluktuáló
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett Friss partfalak megléte alapvetően meghatározza a faj előfordulását. Ezek hiányában megtelepedése sem várható a területen. Minden nagyobb beruházás -akár bányászati, ipari, kereskedelmi- negatívan hathat a fajra, amennyiben nagy mennyiségű föld felhalmozása után a munkálatok hosszabb időre félbemaradnak. Az emberi tevékenység átmeneti megszűnése során a madarak elfoglalhatják a kialakult kedvező falakat. A fészkelési időszak során folytatódó beruházási munkálatok így egész állományokat semmisíthetnek meg. A táplálékrovarok csökkenését eredményező vegyszerhasználat, illetve aszályos időszakok is negatívan hathatnak a fecskeállományra.
Veszélyeztető tényezők:	A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban C15 Egyéb bányászati és kitermelési tevékenység F03 Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása) N02 Aszály és csapadékmennyiség csökkenése a klímaváltozás következtében

karvalyposzáta
(*Sylvia nisoria*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	A hegylábi területek, nagyobb erdei tisztások, vágásterületek, erdőszegélyek és egyéb átmeneti élőhelyek elterjedt fészkelője.
Állomány nagyság (jelöléskor):	120-140 pár
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	120-140 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állományának változása nem vizsgált, ennél fogva nem ismert mértékű és irányú.
Faj veszélyeztetettsége:	<p>Kis mértékben veszélyeztetett</p> <p>Állománycsökkenését főként a mezőgazdálkodás miatti élőhelyvesztés, a rovarölőszerek intenzív használata okozhatja, de hozzájárulhat az erdősítés is. Vegetációs időszakban történő cserjeirtás, fasorok irtása, más célú hasznosítás is veszélyes lehet a fajra nézve.</p> <p>A gyepkehez kapcsolódó cserjés állomány megőrzése, az inváziós lágy- és fásszárú fajok kontrollja kedvező a számára. Fontos azonban, hogy a cserjésedés ne szűkítse a nyílt vegetációt igénylő fajok élőhelyét, és ne jelentsen erdősödést. A magasabban fekvő területeken előforduló erdők őshonos fajokkal való átalakítása, illetve a szegélyükön megfelelő őshonos cserjés megőrzése szintén kívánatos.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<p>A03 Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra)</p> <p>A05 Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából</p> <p>A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)</p> <p>A09 Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés</p> <p>A10 Extenzív legeltetés vagy alullegetetés</p> <p>A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban</p> <p>B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás)</p> <p>F03 Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása)</p> <p>L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében</p>

Gyülekező/Átvonuló fajok (c)

parlagi sas
(*Aquila heliaca*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	Átvonuló egyedek a tervezési terület északi- észak-nyugati részére jellemzőek, mert itt adottak a faj számára fontos mozaikos élőhelyek (valamint a Duna, Által-ér közelsége, megfelelő táplálékmenyiség). A belsőbb részekben nem jellemző előfordulásuk.
Állomány nagyság (jelöléskor):	2-5 egyed
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	2-5 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Kis mértékben növekvő Kárpát-medencei költő állományának növekedésének köszönhetően nőtt a gerecsei állomány is
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett Egyedszámát elsősorban a rendelkezésre álló táplálék határozza meg, ami pedig a tájhasználatról, mezőgazdasági hasznosítástól függ. Elhullást elsősorban a különböző mérgezés, lelövés, elütés, áramütés okozhat.
Veszélyeztető tényezők:	A05 Kis táji elemek fel-számolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infra-struktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) G08 Hal- és vadállomány kezelése G10 Illegális kilövés/elpusztítás G13 Állatok mérgezése G14 Ólom használata lövedékként vagy horgászsúlyként

Telelő fajok (w)**rétisas**
(*Haliaeetus albicilla*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a A költőpárokhoz hasonlóan a telelő egyedek is a madárvédelmi terület északi- észak-nyugati felére jellemzőek. Alapvetően erdős helyeken telelnek, de akár magányos fákon is éjszakáznak.
Állomány nagyság (jelöléskor):	10-15 egyed
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	10-15 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Kis mértékben növekvő Kárpát-medencei költő állományának növekedésének köszönhetően nőtt a gerecsei állomány is. Az állomány növekedésének háttérében feltehetően a célzott védelem állhat.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Legjelentősebb veszélyeztető tényező a területen az áramütés, illetve a kiülőfák fogyatkozása. Elhullást okozhat emellett a különböző mérgezés, lelövés, elütés.
Veszélyeztető tényezők:	D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) G08 Hal- és vadállomány kezelése G10 Illegális kilövés/elpusztítás G13 Állatok mérgezése G14 Ólom használata lövedékként vagy horgászszúlyként

1.2.2. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV) ²²	Irányelv melléklete ²³	275/2004. ²⁴
héja	Accipiter gentilis	V	-	I./B
jégmadár	Alcedo atthis	V	BD I.	I./A
kuvik	Athene noctua	FV	-	-
kis lile	Charadrius dubius	FV	-	I./B
fehér gólya	Ciconia ciconia	FV	BD I.	I./A
holló	Corvus corax	V	-	-
fűj	Coturnix coturnix	V	BD II./B	I./B
molnárfecske	Delichon urbicum	V	-	I./B
kis fakopáncs	Dendrocopos minor	V	-	-
sordély	Emberiza calandra	V	-	I./B
füsti fecske	Hirundo rustica	V	-	I./B
nyaktekeres	Jynx torquilla	V	-	I./B
sárga billegető	Motacilla flava	V	-	I./B
gyurgyalag	Merops apiaster	FV	-	I./B
hantmadár	Oenanthe oenanthe	V	-	I./B
zöld küllő	Picus viridis	V	-	-
sisegőfűzike	Phylloscopus sibilatrix	V	-	I./B
havasi szürkebegy	Prunella collaris	V	-	I./B
cigánycsuk	Saxicola rubicola	V	-	I./B
vadgerle	Streptopelia turtur	V	BD II./B	I./B
macskabagoly	Strix aluco	V	-	-
hajnalmadár	Tichodroma muraria	V	-	I./B
bíbic	Vanellus vanellus	V	BD II./B	I./B

19. táblázat: A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

²² 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről

²³ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/147/EK irányelve (2009. november 30.) a vadon élő madarak védelméről

²⁴ 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A tervezési terület 57,27 %-a erdő, 10,27 %-a gyep (ebből legelő 9,26 % és rét 1,02 %), 24,66 %-a szántó művelési ágba tartozik, a fásított terület művelési ág nem éri el az 1 %-ot. Kivett terület 6,25 %. A kivett területekből a jelölő fajok szempontjából meghatározó élőhelyek: nyílt vizek 86,6278 ha, mocsarak 51,5343 ha. Az egyéb művelési ágak aránya elenyésző a tervezési területen.

Ingtalan-nyilvántartás szerinti művelési ág megoszlás:

művelési ág	terület (ha)	arány(%)
erdő	16952,184	57,28
fásított terület	91,4495	0,31
gyümölcsös	48,3627	0,16
halastó	0,572	0,00
kert	39,6392	0,13
kivett	1835,0072	6,20
legelő	2738,4624	9,25
nádas	21,1881	0,07
rét	300,9877	1,02
szántó	7313,3424	24,71
szőlő	255,2622	0,86
ÖSSZESEN	29597,42	100,0

20. táblázat: Művelési ág szerinti megoszlás

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

Tulajdoni viszonyok tekintetében a tervezési terület legnagyobb része, több mint 60%-a a Magyar Állam tulajdonában van. A magántulajdonban lévő területek majdnem 35%. Önkormányzatok tulajdonában több mint kétszázaléknyi terület áll.

A tervezési területen a Duna-Ípoly Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében kb. 112 ha területű ingatlan áll, melyből 101,5 ha legelő, 3,8 ha erdő és 6,7 ha kivett művelési ágban van. A legelők a jelentős ürgeállománnyal bíró neszélyi Gombás-puszta területei.

Tulajdonos		terület (ha)	arány %
Magyar Állam/állami erdő-, és vadgazdaságok (13)	Állami területek	2,18	0,01
Magyar Állam/kiemelt állami vállalatok és intézmények (14)	Állami területek	0,9045	0,00
Magyar Állam/egyéb állami vállalatok és intézménye (15)	Állami területek	0,4383	0,00
Magyar Állam (16)	Állami területek	17844,0872	60,29
Mezőgazdasági termelőszoövetkezetek (21)	Szoövetkezeti területek	2,1392	0,01
Egyéb szövetkezetek (24)	Szoövetkezeti területek	5,7303	0,02

Korlátolt felelősségű társaság (KFT) (33)	Gazdasági társulások területe	644,023	2,18
Részvénytársaság (RT, NYRT, ZRT) (34)	Gazdasági társulások területe	211,6499	0,72
Betéti társaság (BT) (37)	Gazdasági társulások területe	2,9505	0,01
Egyéb gazdasági társaságok (KHT, egyéni cég, külföldi gazdasági társaság, stb.) (38)	Gazdasági társulások területe	43,4102	0,15
Önkormányzatok (53)	Önkormányzatok területe	637,9112	2,16
Magántulajdon (61)	Természetes személyek területe	10197,9491	34,45
Egyházak és felekezetek (72)	Egyházak és egyesületek területe	4,5166	0,02
ÖSSZESEN		29597,89	100,00

21. táblázat: Tulajdoni viszonyok

1.3.3. Területhasználat és kezelés

Mezőgazdaság

A terület mintegy 45%-a mezőgazdasági művelés alatt áll. A tervezési terület közel 10 %- gyepek borítják. A gyepegzaldalkodásra a kaszálás, továbbá a juh, kecske, szarvasmarha és ló legeltetés a jellemző. A gyepek túlhasználata nem figyelhető meg, az csupán a szárnyékok és állattartó telepek közvetlen környezetére terjed ki. Az utóbbi évtizedek kedvezőtlen agrárviszonyai miatt inkább a gyepek használatának hiánya a jellemző. A gyephasználat – kaszálás, legeltetés – elmaradása okoz kedvezőtlen hatásokat, mint a gyepek cserjésedése, nádasodása. A keskenylevelű ezüstfa és az északi területrészekben a bálványfa elötörése domináns és nem kívánatos.

A mezőgazdasági területekkel a hegység kiemelt értéket képviselő ragadozómadár állománya is szoros összefüggésben áll. A lucernaföldek, kalászos gabonátlák, gyümölcsösök, szőlő ültetvények, egyéb haszonnövények és ezen kultúrákhoz kapcsolódó tevékenységek (szántás, aratás, kaszálás, több éves lucernatábla feltörése stb.) periodikusan vonzzák és ellátják az egyes fajokat és egyedeket. A mezőgazdasági kultúrák a madarak jelentős élelemforrásai minden évszakban.

A madárvédelmi területen a mezőgazdasági tevékenység domináns. Gyepként művelt területek több lokalitásban jelennek meg: Tardos, Vértestolna, Lábatlan, Dunaszentmiklós, Neszmély, Süttő és Tarján külterületén legelő állatállománnyal legeltetés folyik löszgyepeken, cserjementesített legelőkön. Tarján, Héreg és Dunaszentmiklós külterületén muflon (*Ovis aries*) és dámszarvas (*Dama dama*) is legel gyepterületeket.

Kisebb lokalitásokban kaszálás valósul meg, mint élőhely fenntartás. A gyepterületek egy része szántó művelési ágban szerepel a földhivatali nyilvántartásban, ez magában hordozza a beszántás veszélyét.

Szántók (a terület kb. 25%-a) kisebb, nagyobb parcellákon a belső medencékben és a peremterületeken találhatóak. Kert, szőlő, gyümölcsös művelési ágú földrészeket nagy területi kiterjedésben az északi és nyugati peremterületeken és a belső medencékben lelhetünk.

Erdészet

A Gerecsé Natura 2000 madárvédelmi területen belül 3 erdészettel is vannak követendő, előremutató erdőgazdálkodási példák: A Budapesti Erdőgazdasági Zrt-vel Nagy-Pisznice-hegy fokozottan védett természeti területen a holtfa gazdálkodásban, míg a Pilisi Parkerdő Zrt. Bajnai Erdészetével Pusztamarót határában, a Vérteserdő Zrt. Gerecsei Erdészetével Koldusszállás és a fokozottan védett madárfajok zárványerdőiben folytatott szálalóvágás tekintetében.

A madárvédelmi terület erdőterületein általánosan jelentkeznek az évszázados léptékben mérhető intenzív erdőgazdálkodás kedvezőtlen természetvédelmi hatásai. Nagy kiterjedésben fordulnak elő összefüggő vágásterületek, fiatalosok, rontott, sarjzatotott állományok, helyenként idegenhonos fafajok és őshonos fafajok mesterségesen létrehozott állományai is. Többnyire felismerhetők bennük az eredeti vegetáció maradványai, de szerkezeti összetételük, változatosságuk, fajgazdságuk lényegesen eltér, elmarad a természetes állományokétól. Érzékenyebb madárfajaink eltűnnek és egyre ritkábbá válva visszaszorulnak a természetes állományokba, nem üzemtervezett erdőfoltokba.

Az alábbiakban olvashatóak a Gerecsé Natura 2000 madárvédelmi területre vonatkozó erdőgazdálkodási adatok táblázatos és grafikonos formában. *(adatok forrása: Országos Erdészeti Adattár, 2022.)*

A 2021-es ingatlan-nyilvántartási adatok szerint a tervezési területen 16952,184 ha az erdő művelési ágú területek aránya, az erdészeti adattár 2022-es nyilvántartása alapján az 18300,591 ha erdőtervezett területből 16777,712 ha üzemtervezett erdő, emellett 1522,879 ha egyéb részlet (terméketlen terület, tisztások, nyiladékok, utak, épületek) található a tervezési területen. Az üzemtervezett erdők aránya 91,68 %. Az üzemtervezett erdőterületek alig 5,29 %-a van magán, közösségi és vegyes tulajdonban, 94,71 % a Magyar Állam tulajdona. Az állami tulajdon legnagyobb részben a Budapesti Erdőgazdaság Zrt. (kb. 6660 ha), a Vérteserdő Zrt. (kb. 5860 ha) és a Pilisi Parkerdő Zrt. (kb. 4830 ha)kezelésében áll. (22. táblázat).

Tulajdonforma	Erdő (ha)	Egyéb (ha)	Összesen (ha)
állami	15890,833	1486,926	17377,759
közösségi	21,054	1,405	22,459
magán	860,14	34,548	894,688
vegyes	5,685	-	5,685
Összesen	16777,712	1522,879	18300,591

22. táblázat: Tulajdonformák területmegoszlása

A tervezési terület jelentős részén természetvédelmi erdők vannak (több, mint 7700 ha, az erdőterületek több, mint 46%-a). A tervezési terület fennmaradó részén található erdőrészek között több mint 3600 hektáron faanyagtermelő erdők találhatóak, ezen kívül közel azonos kiterjedésben honvédelmi, Natura2000 és talajvédelmi rendeltetésű erdők (12-10-9%) vannak (23. táblázat).

Az üzemtervezett erdő területének 79,17%-a vágásos üzemmódban van. A területen az országos átlagnál (2-3%) alacsonyabb az örökerdő (szálaló) (1,13%) üzemmódú erdők aránya. A gazdálkodás alól lényegében mentesített, faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú erdők 19,38%, míg az átmeneti üzemmódú erdők a terület minimális részét borítják (24. táblázat).

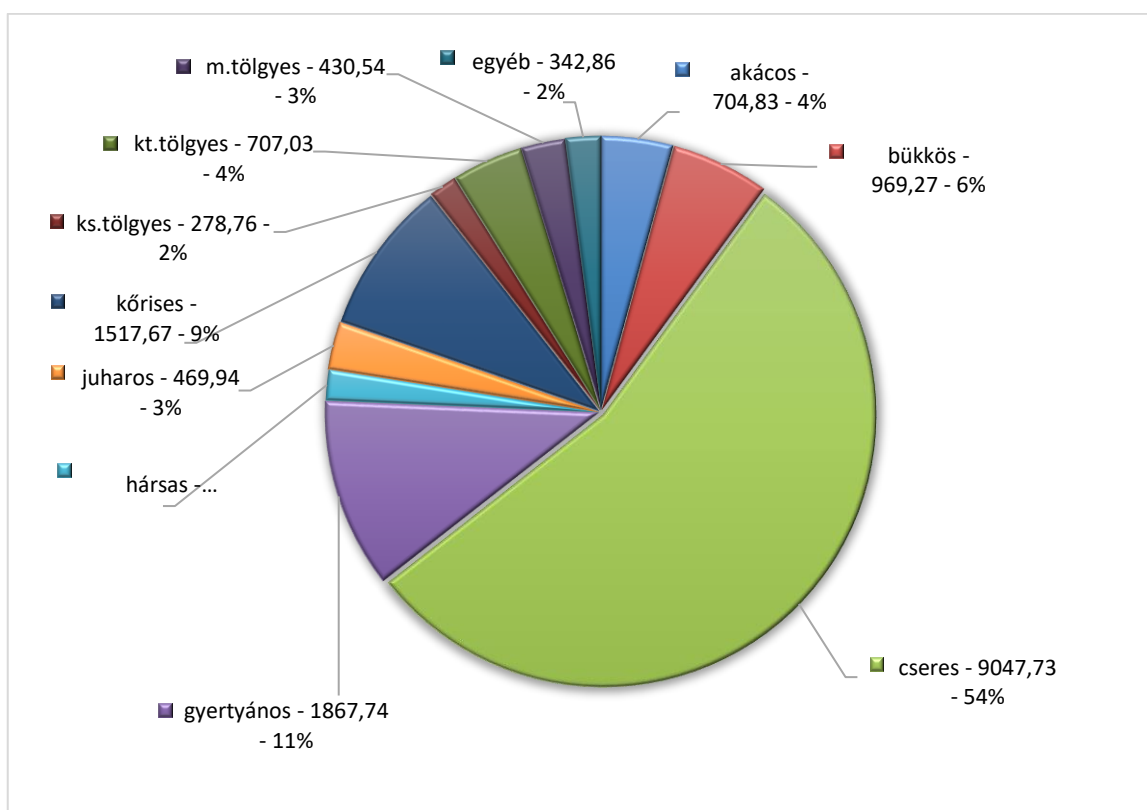
Elsődleges rendeltetés	Terület (ha)	Arány (%)
Faanyagtermelő erdő (FT)	3634,525	21,66
Honvédelmi (HON)	2081,945	12,41
Mezővédő (MVE)	4,585	0,03
Műtárgyvédelmi (MŰV)	11,183	0,07
Natura 2000 (NAT)	1727,178	10,29
Parkerdő (PA)	1,191	0,01
Tájképvédelmi (TÁJ)	49,567	0,30
Talajvédelmi (TAV)	1539,244	9,17
Természetvédelmi (TV)	7728,294	46,06
Összesen	16777,712	100

23. táblázat: Az elsődleges rendeltetések területmegoszlása

Üzemmód megnevezése	Terület (ha)	Arány (%)
Vágásos (VÁG)	13282,229	79,17
Átmeneti (ÁTE)	52,78	0,31
Szálaló (örökerdő) (SZÁL)	190,425	1,13
Faanyagtermelést nem szolgáló (FANE)	3252,278	19,38
Összesen	16777,712	100

24. táblázat: Az üzemmódok területmegoszlása

Uralkodó faállomány típus a cseres-tölgyes (1. ábra), mely több mint 9000 ha-t tesz ki. Ez a faállománytípus borítja az erdők 54%-át. Jelentősebb még a gyertyános-tölgyesek mennyisége (~1860 ha). A kőrisek kiterjedése 1517 ha, ami a területek 9%-a. A többi faállománytípus alacsony 1-6% között aránnyal jellemezhető. A terület jelentős részén a honos fafajok dominálnak, az idegenhonos fajok alkotta állományok aránya alacsony, 4%, 704 ha akác mellett; kevesebb mint 1,5 %, 224 ha fenyőállomány található a területen, ezek elsősorban erdei fenyvesek és fekete fenyvesek (3. ábra).

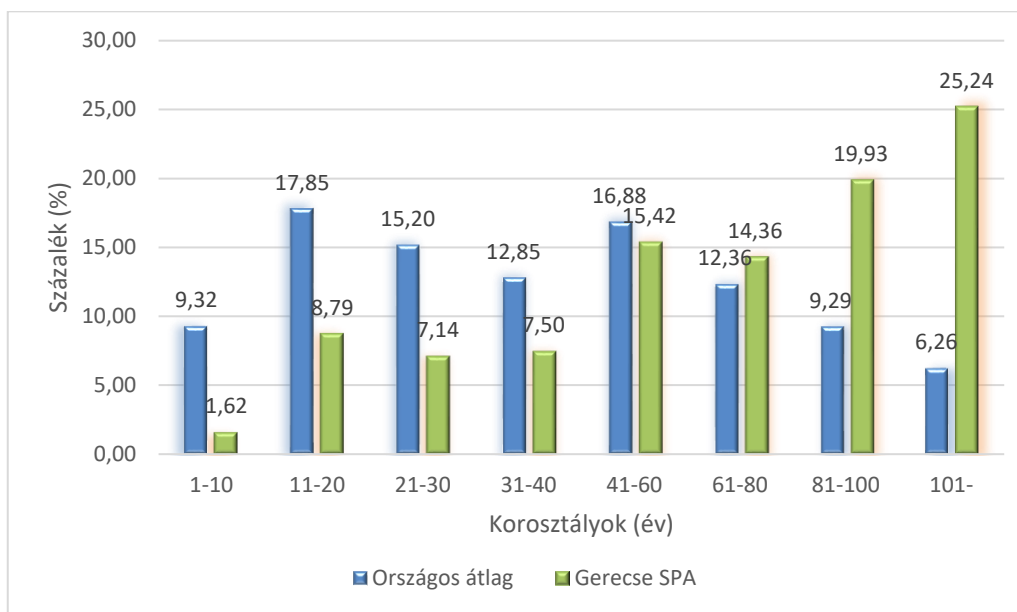
3. ábra: A faállomány típusok területaránya

Az erdőtervi adatok alapján az erdők több mint háromnegyede, 85,70%-a, több mint 14300 ha származékerdő természetességi állapotú, melynek háttérében a sarjeredetű erdőállományok nagy aránya áll. Természetszerű természetességi állapotú erdők kiterjedése közel 440 ha (2,62%), körülbelül dupla ennyi az átmeneti, ill. a kultúrerdő aránya (25. táblázat).

Természetesség	Terület (ha)	Arány (%)
Természetszerű erdő	439,853	2,62
Származék erdő	14379,192	85,70
Átmeneti erdő	978,786	5,83
Kultúrerdő	976,722	5,82
Faültetvény	3,159	0,02
Összesen	16777,712	100

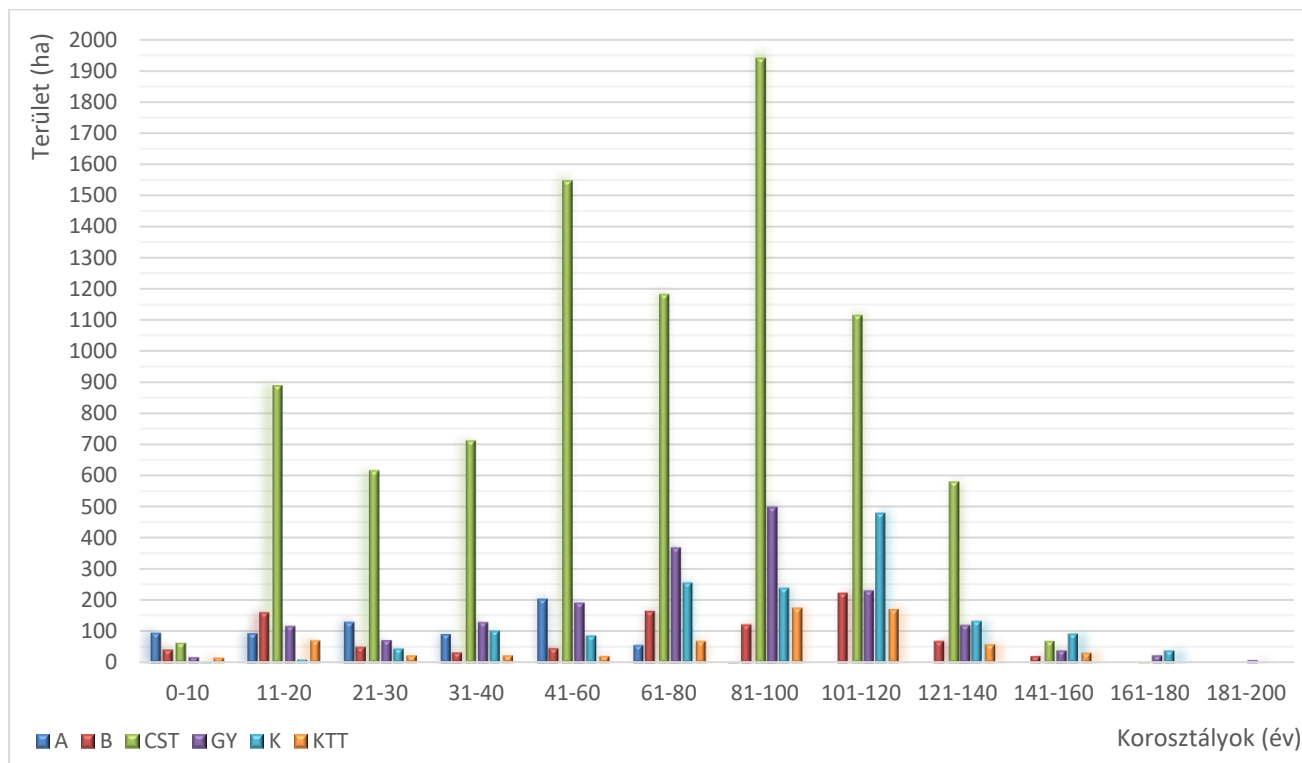
25. táblázat: A természetesség területmegoszlása

A tervezési terület erdei sajátos korosztály-szerkezettel jellemezhetők. A 10 év alatti korosztályok aránya az országos töredéke, míg a 11-20 korosztály nagyjából fele. A 20-40 korosztályokban az országos átlag körülbelül fele. A 40-80-as korosztályokban közel hasonlóak az arányok az országos viszonylathoz képest. Ugyanakkor az idősebb, 80 év feletti korosztályok aránya kb kétszerese, míg 101 év felett már négyszerese (4. ábra). Fontos azonban kiemelni, hogy nem mindenhol ilyen kedvező a kép, nagy eltérések mutatkoznak a korosztályeloszlás tekintetében egyes területegységek között.

4. ábra: Az egyes korosztályok aránya az összes faj vonatkozásában Magyarországon, ill. a Gerecse SPA Natura 2000 területen

A legnagyobb területarányal bíró fajok, a csertölgy, a gyertyán, kocsánytalan tölgy, kőris, a bükk, a kocsánytalan tölgy és az akác korosztályviszonyait az 5. ábra mutatja.

5. ábra: A legnagyobb területarányal bíró fajok korosztályviszonyai

Az erdőtervi adatok alapján a 26. táblázatban látható fahasználatok tervezettek a területen a jelenlegi erdőtervi ciklus 10 éve alatt.

Tekintettel az örökerdő üzemmódban lévő erdők kis kiterjedésére, a fahasználatok közül készletgondozó használat kevesebb, mint 200 (1,04%) hektáron tervezett.

A vágásos üzemmód domináns jelenlétének köszönhetően (13282,229 ha-on, ami a terület 79,17%-a), jelentős a növedékfokozó gyérités arány. Fokozatos felújítóvágások tervezett több mint 1800 hektáron. Szálalóvágás csak kevesebb mint 110 hektárt érint. Tarvágás több mint 200 hektáron tervezett.

A Gerecsé erdőtervezett területeinek 62,70%-án (11474,349 ha) tervezett valamilyen fahasználat (26. táblázat).

Fahasználat módja	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Egyéb termelés (ET)	1741,613	15,18
Egészségügyi termelés (EÜ)	123,477	1,08
Fokozatos felújítóvágás bontóvágás (FVB)	1321,321	11,52
Fokozatos felújítóvágás végvágás (FVV)	520,565	4,54
Haszonvételi gyérités (HGY)	38,868	0,34
Készletgondozó használat (KGH)	190,425	1,66
Növedékfokozó gyérités (NFGY)	3519,951	30,68
Szálalóvágás (SZV)	109,047	0,95
Tisztítás (TI)	1958,465	17,07
Törzskiválasztó gyérités (TKGY)	1748,358	15,24
Tarvágás (TRV)	202,259	1,76
Összesen	11474,349	

26. táblázat: Tervezett fahasználatok

Erdősítés körülbelül 4000 hektáron (4049,381 ha, 22,13%) tervezett. Az erdősítések 82,5 %-án tervezett természetes mageredetű erdőfelújítás, s ennek közel 90%-án mesterséges kiegészítéssel. Ezen kívül kb. 550 hektárt érint mesterséges erdőfelújítás. A tervezett sarjeredetű felújítás elenyésző a területen (27. táblázat).

Erdősítés módja	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Mesterséges erdőfelújítás (MEST)	388,229	9,59
Mesterséges erdőfelújítás alátelepítéssel (MESTAL)	161,368	3,99
Természetes mag eredetű erdőfelújítás (TFMAG)	408,737	10,09
Természetes mag eredetű erdőfelújítás mesterséges kiegészítéssel (TMMK)	2932,106	72,41
Természetes erdőfelújítás sarjról (TFSARJ)	100,866	2,49
Természetes sarj eredetű erdőfelújítás mesterséges kiegészítéssel (TSMK)	58,075	1,43
Összesen	4049,381	

27. táblázat: Tervezett erdőfelújítások

Vadgazdálkodás, vadászat, halászat, horgászat

A növényzetre és az egyes növényfajokra nézve az egyik legfontosabb veszélyeztető tényező a teljes területen a túltartott vadállomány. A hazánkban nem honos muflon (*Ovis gmelini*) nagy csapatai mellett a terület természetes eltartókéességét (többszörösen) meghaladó számban fordul elő vaddisznó (*Sus scrofa*) (jelenleg az ASP miatt az állomány a töredékére csökkent, de valószínűleg pár év alatt helyreáll) és gímszarvas (*Cervus elaphus*) is. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával és rágásával átalakítja, lecsupaszítja az erdők gyepszintjét és a sztyepréteket, máshol a felújításokban, cserjeszintekben tövises cserjék (galagonya, vadrózsa, kökény) feldúsulását okozzák.

A területen 10 vadásztársaság működik:

Vadgazdálkodó	Vadgazdálkodási tájegység	Vadgazdálkodási terület kódszáma	Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat	Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége
Aranykalász Vadásztársaság	Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység	11-252750-512	KE-06/FMO/354-1/2019	2017. március 1 – 2037. február 28.
Bajnai Tölgyfalevél Vadásztársaság	Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység	11-253250-512	KE-06/FMO/23-2/2019	2017. március 1 – 2037. február 28.
Budapesti Erdőgazdaság Zrt. Süttöi Erdészete	Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység	11-252350-512	KE-06/FMO/376-3/2019	2017. március 1 – 2037. február 28.
Dunaszentmiklósi Rákóczi Vadásztársaság	Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység	11-251950-512	KE-06/FMO/52-4/2019	2017. március 1 – 2037. február 28.
Szent László-patak Menti Vadásztársaság	Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység	07-403160-512	FE08/FMO/207-3/2019	2017. március 1 – 2037. február 28.
Feketekői Vadásztársaság	Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység	11-252860-512	KE-06/FMO/56-3/2019	2017. március 1 – 2037. február 28.
Pilisi Parkerdő Zrt. Bajnai Erdészete	Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység	11-252810-512	KE-06/FMO/208-1/2019	2017. március 1 – 2037. február 28.
Postás Vadásztársaság	Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység	11-252460-512	KE-06/FMO/206-7/2019	2017. március 1 – 2037. február 28.
Vértesaljai Földtulajdonosok Vadásztársasága	Vértes-hegység Vadgazdálkodási tájegység	11-252550-510	KE-06/FMO/57-2/2019	2017. március 1 – 2037. február 28.
Vérteserdő Zrt.	Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység	11-252450-512	KE-06/FMO/31-4/2019	2017. március 1 – 2037. február 28.

Halászati, horgászati tevékenység Tardos, Süttő, Vértestolna, Tarján és Nagyegyháza területén folyik.

Vízgazdálkodás

A Gerecsé Natura 2000 területen az élővizek kezelője a Gerecsé-Pilis Vízi Társulat. Részben érintettek az Észak-dunántúli Vízmű Zrt. üzemeltetése alatt álló közcélú vízellátást szolgáló vízbázisok védőidomai, védőövezeti által:

Tardos-Gorba tető térsége: H-7442-14/2009. számon kijelölt tardosi vízbázis hidrogeológiai védőövezet B zónája. Tatabánya és Tarján esetében: 35800/1737-14/2016. ált. számon kijelölt Tatabánya, XIV/A vízakna hidrogeológiai B védőidoma és hidrogeológiai védőövezete B zónája.

Turizmus

A terület idegenforgalmi hasznosítása jelentős és fokozódó. Több lokális fejlesztés indult el, amely a forgalmat tovább fogja generálni (Lábatlan, Dunamente Ökoturisztikai Látogatóközpont és Köszörűkő-bánya földtani alapszelvény tematikus bemutatóhely; Nyergesújfalu, Marót-hegyi Sólýomfészek és Pusztamaróti tábor; Süttő, Serédi-kastély; Gyermely, Gyarmat-puszta, Nagy-Somlyói kulcsosház újra indítása, Óbarok, Lófingatón létesülő via ferrata; Tatabánya, Turul: Gerecsé Kapuja projekt, via ferrata fejlesztés Tatabánya; Agostyáni Arborétum fejlesztése; Neszmély, Gombáspuszta ürge tematikus bemutatóhely; Natúrparki tanösvények; Tardos, Malomvölgy és lombkoronasétány stb.).

Szervezett turizmus a teljesítménytúrákra, terepfutó-, tájfutó és kerékpár versenyekre koncentrálódik. Turista utakkal sűrűn feltárt a terület. A technikai sporttevékenységek közül a terepmotorozás, a siklóernyőzés markánsan jelen van a területen. Ezek mellett a sziklamászás, vadászati turizmus, terepjárózás és a hegyi kerékpározás említhető meg.

Ipar

A tervezési területen 10 nyilvántartott bányatelek található.

Bányatelek		Bányavállalkozó
Bajna II.	mészke	Pilisi Parkerdő Zrt.
Lábatlan I.	márga	HMO 2014 Kft.
Lábatlan V.	mészke	Süttői Travertin Kft.
Nyergesújfalu I.	mészke, márga	HMO 2014 Kft.
Süttő I.	mészke	Mészkebánya Zrt.
Süttő II.	mészke	Süttői Travertin Kft.
Tardos II.	díszítő mészke	Tardos-Stein Kőbánya Kft.
Tardos III.	díszítő mészke	Tardos-Stein Kőbánya Kft.
Tardos IV.	tömb kristályos mészke	DekorStein Kőbánya Kft.
Tatabánya I.	mészke	Lasselsberger Hungaria Kft.

Továbbá a tervezési területen helyezkedik el a Bicske II. (Nagyegyházi Bányüzem) – bauxit bánya, amelynek tájrendezése folyamatban van.

Egyéb jelentős ipari tevékenység nem zajlik a tervezési terület közvetlen környezetében.

Infrastruktúra

A tervezési terület déli részét átszeli a forgalmas M1-es autópálya, továbbá teljes egészében érinti a Tata-Tarján-Bajna, Tatabánya-Tarján, Tarján Gyermely és a Tardos-Süttő másodrendű út, amely térségi szinten jelentős zaj- és légszennyezést okoz. Rögzített utak (köves, murvás, földutak) nagy számban találhatóak, ezeknek zömmel erdészeti- vagy a vadgazdálkodási szerepük van.

Kettő nagyfeszültségű (132kV, Bánhida-Dorog és Almásfüzitő-Lábatlan) távvezeték Tatabánya-Vértesszőlős-Vértestolna-Héreg-Bajna, illetve Neszmély-Süttő-Lábatlan közigazgatási területét érintve halad át.

Középfeszültségű légvezeték a teljes területen jellemző, így a belső, elzártabb területrészekben is. A terület határán húzódik a Tarján-Etyek kerékpárút, illetve hamarosan kivitelezésre kerül a területet érintő Tarján-Tata és Péli-földszentkereszt-Tarján kerékpárút.

Az infrastrukturális létesítmények alapvetően nem befolyásolják a területen lévő jelölő fajok és élőhelyeik fennmaradását. 2017. június elején indult el a Gerece Kapuja fejlesztés Tatabánya, Turul parkerdőnél. Ennek az erdei fejlesztésnek a természetvédelmi hatásairól még nincs információk.

Terület- és településrendezési eszközök

Fejér vármegye:

Fejér Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 7/2020. (II.28.) rendelete Fejér megye területrendezési tervéről

Komárom-Esztergom vármegye:

Komárom-Esztergom Megyei Területrendezési Tervéről szóló 6/2020 (VI. 25.) önkormányzati rendelet

Baj:

Baj Helyi Építési Szabályzatáról szóló 12/2022 (IX.27.) önkormányzati rendelet

Baj településszerkezeti tervéről szóló 110/2022 (IX.27.) önkormányzati határozat

Bajna

Bajna község Önkormányzat képviselőtestületének 9/2013. (VII.8.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról szóló 3/2008. (III.26.) önkormányzati rendelet módosításáról

Bajót

Bajót község képviselő-testületének a helyi építési szabályzatról szóló 14/2019. (XII.18.) önkormányzati rendelete

Bicske

Bicske Város településszerkezeti tervéről szóló 281/2009. (VII.24.) számú képviselő-testületi határozat

Bicske Város Önkormányzat Képviselő-testületének 18/2009.(VII.27.) önkormányzati rendelete Bicske helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről

Csabdi

Csabdi Község településszerkezeti tervéről szóló 141/2003. (XII.30.) számú képviselő-testületi határozat

Csabdi Község Helyi Építési Szabályzatának jóváhagyásáról szóló 28/2005. (XII. 20.) önkormányzati rendelet

Dunaszentmiklós

Dunaszentmiklós Község Önkormányzat Képviselő-testületének Dunaszentmiklós Község Helyi Építési Szabályzatáról szóló 5/2019. (IX.25.) önkormányzati rendelete

Gyermely

Gyermely Község településszerkezeti tervéről szóló 31/2006. (VI. 7.) számú képviselő-testületi határozat

Gyermely Község Önkormányzata képviselő-testületének 6/2006 (VI.8.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról

Héreg

Héreg Község településszerkezeti tervéről szóló 1/2005. (I.28.) számú képviselő-testületi határozat

Héreg Község Önkormányzata Képviselő testületének 1/2005. (I. 28.) sz. rendelete a helyi építési szabályzatról

Lábatlan

Lábatlan Város településszerkezeti tervéről szóló 1/2006. (I. 31.) számú képviselő-testületi határozat

Lábatlan Város Önkormányzata Képviselő-testületének Lábatlan helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről szóló 1/2006. (I. 31.) önkormányzati rendelete

Nagysáp

Nagysáp Község Önkormányzat Képviselő-testületének 23/2013 (XII.12.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról

Neszmély:

Neszmély Önkormányzata Képviselő-testületének a község településszerkezeti tervéről szóló 85/2013. (VI.26.) sz. határozata

Neszmély Község Önkormányzat Képviselő-testületének Neszmély Község Helyi Építési Szabályzatáról szóló 17/2013. (XII.20.) önkormányzati rendelete

Nyergesújfalu

Nyergesújfalu Város településszerkezeti tervéről szóló 256/2022. (X.25.) számú képviselő-testületi határozat

Nyergesújfalu Város Önkormányzati Képviselő-testületének Nyergesújfalu Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervéről szóló 21/2022. (X.26.) számú rendelete

Óbarok

Óbarok Község településszerkezeti tervéről szóló 116/2022. (IX.22.) számú képviselő-testületi határozat

Óbarok Község Önkormányzatának 11/2022. (IX.23.) számú rendelete Óbarok helyi építési szabályzatáról

Süttő:

Süttő Község településszerkezeti tervéről szóló 35/2011. (VI. 21.) számú képviselő-testületi határozat

Süttő Község Önkormányzatának 12/2011. (VI.23.) számú rendelete Süttő helyi építési szabályzatáról

Szomód:

Szomód Község településszerkezeti tervéről szóló 29/2011. (III.18.) számú képviselő-testületi határozat

Szomód Község Önkormányzat Képviselő-testületének a Helyi Építési Szabályzatról szóló 4/2011. (III.21.) önkormányzati rendelete

Tardos:

Tardos Község településszerkezeti tervéről szóló, többször módosított 77/2001. (VI. 20.) számú önkormányzati határozat

Tardos Község Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi építési szabályzatról és a szabályozási tervekről szóló, többször módosított 8/2001.(VII. 1.) önkormányzati rendelet

Tarján

Tarján Község településszerkezeti tervéről szóló 8/2007. (II. 7.) számú képviselő-testületi határozat

Tarján Helyi Építési Szabályzatáról szóló 3/2007. (II. 12.) önkormányzati rendelet

Tata:

Tata Helyi Építési Szabályzatáról szóló 19/2022 (XI.30.) önkormányzati rendelet

Tata településszerkezeti tervéről szóló 353/2022 (XI.30.) önkormányzati határozat

Tatabánya:

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 43/2018. (IV. 19.) határozata Tatabánya Megyei Jogú Város új Településszerkezeti Tervének elfogadásáról

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 8/2018. (IV. 19.) önkormányzati rendelete Tatabánya Megyei Jogú Város Helyi Építési Szabályzatáról

Vértesszőlős:

Vértesszőlős Község településszerkezeti tervéről szóló 116/2005. (X.13.) számú képviselő-testületi határozat

Vértesszőlős Község Önkormányzatának 15/2005. (X.17.) rendelete Vértesszőlős Építési Szabályzatáról

Vértestolna:

Vértestolna Község településszerkezeti tervéről szóló 26/2006. (IV. 26.) számú képviselő-testületi határozat

Vértestolna Község Önkormányzat Képviselő-testületének 9/2006. (IV.26) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról

Honvédelem

A madárvédelmi területen 205 hrsz. áll a Honvédelmi Minisztérium vagyongazdálkodásában. Aktív katonai használat csak a Baj 088/, valamint a Tata 1046/2 hrsz-ú területeken van. Lőtérként funkcionálnak, azonban csak gyakorlatok közbeni alkalmi használat jellemző itt. Információink szerint a többi területen alkalomszerűen, lövészetrel nem járó katonai tevékenység zajlik, nem állnak aktív katonai használat alatt. Havarria esetén felvonulási területként lehet szerepük, egyéb tevékenységet a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósággal egyeztetve folytat rajtuk a Magyar Honvédség.

Baj: 062; 072; 073; 088

Bajót: 0126

Dunaszentmiklós: 0113; 0114; 0115; 0116; 0117; 0118; 0119; 014/2; 014/4; 016

Lábatlan: 0111/2; 0113/2; 0114/1; 0114/3; 0114/5; 0114/6; 0114/7; 0114/8; 0114/9; 0115; 0116/3; 0116/4; 0116/5; 0116/6; 0116/7; 0117; 0118; 0119; 0120/1; 0120/3; 0121/1; 0121/2; 0121/3; 0121/4; 0121/5; 0122; 0123; 0124; 0125; 0126/4; 0126/7; 0126/9; 0127; 0128; 0129; 0130; 0131/1; 0132; 0133; 0134; 0135/1; 0136/2; 0182/2; 0185; 0186/2; 0187; 074; 075/41; 075/7; 075/8; 075/9; 085/2; 086/1; 086/2; 086/3

Neszmély: 0286/1; 0286/2; 0286/3; 0287; 0291; 0296; 0298/2; 0301; 0302; 0303; 0304; 0305; 0306; 0307/1; 0308; 0309; 0310; 0311; 0312; 0313; 0314; 0315; 0316; 0317; 0318; 0319; 0320; 0322; 0323; 0324; 0325; 0327; 0328; 0329/2; 0330; 0331; 0333; 0334; 0339; 0340/1

Nyergesújfalu: 0156/5; 0157; 0158; 0161; 0163/1; 0163/3; 0164; 0165; 0166/1; 0209; 0229; 0230/2; 0230/4; 0232/1

Süttő: 0117/113; 0124; 0125; 0126; 0127; 0128; 0129; 0149; 0151; 0152/1; 0155; 0156; 0158; 0159; 0160; 0161; 0162; 0163; 0164; 0166/1; 0167/13; 0167/15; 0167/8; 0215/1; 0216/1; 0216/2; 0226; 0227; 025/2; 026; 027/2; 027/4; 028; 032/2; 033; 034; 035; 058

Tardos: 014; 015/1; 015/3; 018/16; 018/20; 018/23; 019; 020/4; 020/6; 022; 024; 025/3; 025/5; 026; 030/1; 030/2; 030/3; 031; 032/2; 032/4; 032/7; 032/8; 034; 035/1; 036/4; 036/7

Tata: 01046/2; 01050/2; 01052/1; 01063/1; 01082; 01083; 01084; 01085; 01122; 01123; 01124; 01125; 01128; 01129; 01130; 01131; 01132

2. Felhasznált irodalom

- Agrárminisztérium (szerk.) (2020): Iránymutatás a madárvédelmi területek Natura 2000 fenntartási terveinek összeállításához. (Az „Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez” című AM útmutató 4. sz. melléklete.).
- Földművelésügyi Minisztérium (szerk.) (2018. február): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Budapest (kézirat)
- Baranyai Zs. – Pétsch N. – Vida A. (szerk.) (2020): A HUDI20020 Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve. – Kézirat, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest
- Baranyai Zs. – Géczi O. (szerk.) (2021): A HUDI20015 Déli-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve. – Kézirat, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest
- Baranyai Zs. – Vida A. (szerk.) (2021): A HUDI20030 Központi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve. – Kézirat, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest
- Aszalós R. – Gálhidy L. (szerk.) (2015): Natura 2000 erdőterületek kezelése. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. (Bábakalács Füzetek 20.) – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger.
- Böloni János, Molnár Zsolt, Kun András (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. A hazai vegetációtípusok leírása és határozója. ÁNÉR 2011
- Borhidi Attila (2007): Magyarország növénytársulásai
- Dövényi Zoltán (2010): Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Intézet, Budapest: 62-66.
- Dudley, N. – Vallauri, D. – Ódor P. (2017): Holtfa az élő erdőkért. Az öreg fák és a holtfa természetvédelmi illetve erdészeti szerepe. (2., átdolgozott és bővített kiadás) – WWF Magyarország, Budapest
- Fekete G. – Varga Z. (szerk.) (2006): Magyarország tájainak növényzete és állatvilága. – MTA Társadalomtudományi Központ, Budapest.
- Frank T. (szerk.) (2000): Természet–Erdő–Gazdálkodás. (Az MME Könyvtára 16.) – MME & Pro Silva Hungaria Egyesület, Eger, 214 pp.
- Frank T. (szerk.) (2016): Natura 2000 erdőkben a fahasználatok jelölésének természetvédelmi szempontjai. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 36 pp.
- Frank T. – Szmorad F. (2014): Védett erdők természetességi állapotának fenntartása és fejlesztése. (Rosalia Kézikönyvek 2.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 160 pp.
- Haraszthy L. (szerk.) 2014: Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár
- Kevey B. (2008): Magyarország erdőtársulásai. – Tilia 14
- Kocsis Károly (főszerk.) (2018): Magyarország nemzeti atlasz: természeti környezet

- Korda M. (2016): Az erdőgazdálkodás hatása az erdők biológiai sokféleségére (Tanulmánygyűjtemény). – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 682 pp.
- Pongrácz Á. és Horváth M. (2010): Javaslat a fokozottan védett ragadozómadár- és bagolyfajok, valamint a fekete gólya fészkelőhelyei körül alkalmazandó időbeni és területi korlátozásokra. – Heliaca 8: 104–107.
- Szomorad F. – Frank T. – Korda M. (szerk.) (2018): Erdőgazdálkodás és erdőkezelés Natura 2000 területeken. (Rosalia Kézikönyvek 4.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 287 pp.
- Varga B. (szerk.) (2013): A folyamatos erdőborítás fenntartása melletti erdőgazdálkodás alapjai. – Silva Naturalis 1: 1–251.

Internetes oldalak:

A magyar állami természetvédelem hivatalos honlapja: www.termeszetvedelem.hu

A Natura 2000 hálózat magyar honlapja: natura.2000.hu

European Environment Agency Natura2000 honlapja: <http://natura2000.eea.europa.eu/>

Magyarország Élőhelyeinek Térképi Adatbázisa: www.novenyzetiterkep.hu

Magyarország ökoszisztéma alaptérképe: <http://alapterkep.termeszetem.hu/>

NÉBIH erdőtérkép: <http://erdoterkep.nebih.gov.hu/>

Országos Vadgazdálkodási Adattár: <http://www.ova.info.hu/ujvgtajak.html>

Vízgyűjtő gazdálkodási tervek: www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149
<https://vizeink.hu/vizgyujto-gazdalkodasi-terv-2019-2021/vgt3-elfogadott/#>

2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról összefoglaló:

http://termeszetvedelem.hu/user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai:

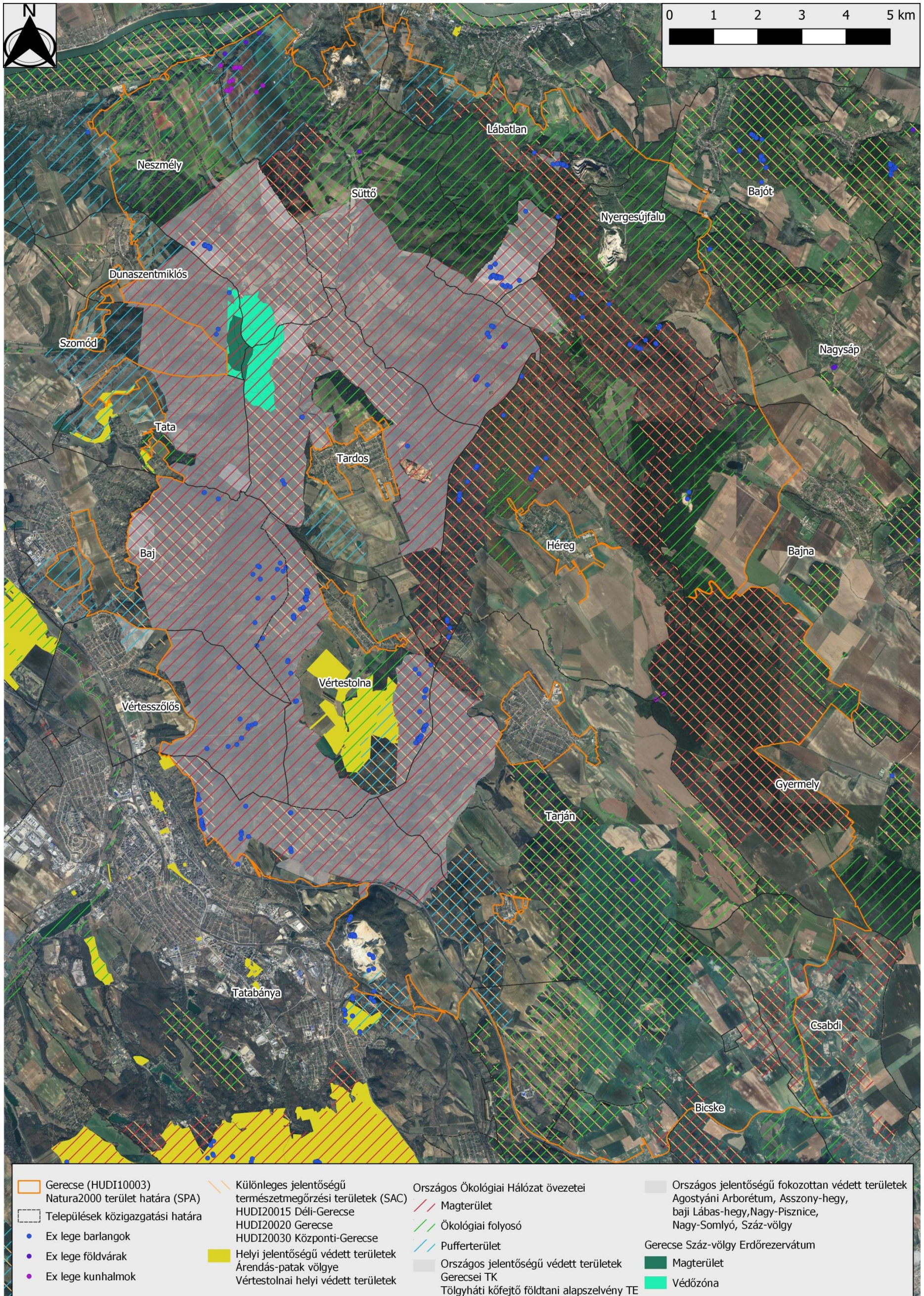
<https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

Nemzeti Földügyi Központ honlapja: <https://nfk.gov.hu/>

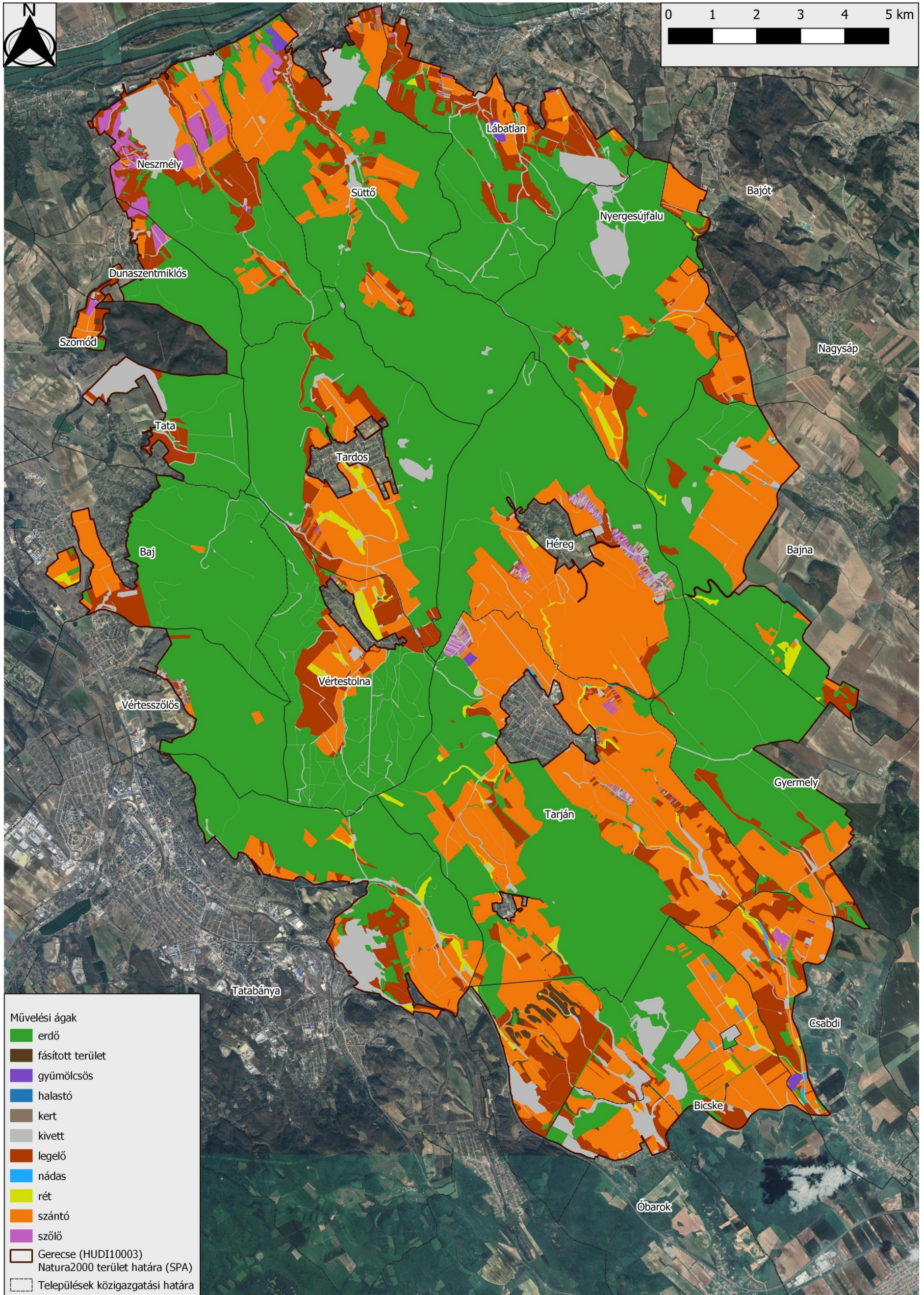
3. Térképek és melléletek

1. számú melléklet: Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület áttekintő térképe
2. számú melléklet: Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület művelési ág térképe
3. számú melléklet: Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület közép- és nagyfeszültségű légvezetékek elhelyezkedésének térképe
4. számú melléklet: Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület NÖSZTÉP kategóriáinak térképe
5. számú melléklet: Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület kezelési egységeinek térképe

1. melléklet: Gerecsé (HUDI10003) Natura 2000 terület **áttekintő** térképe (2023)

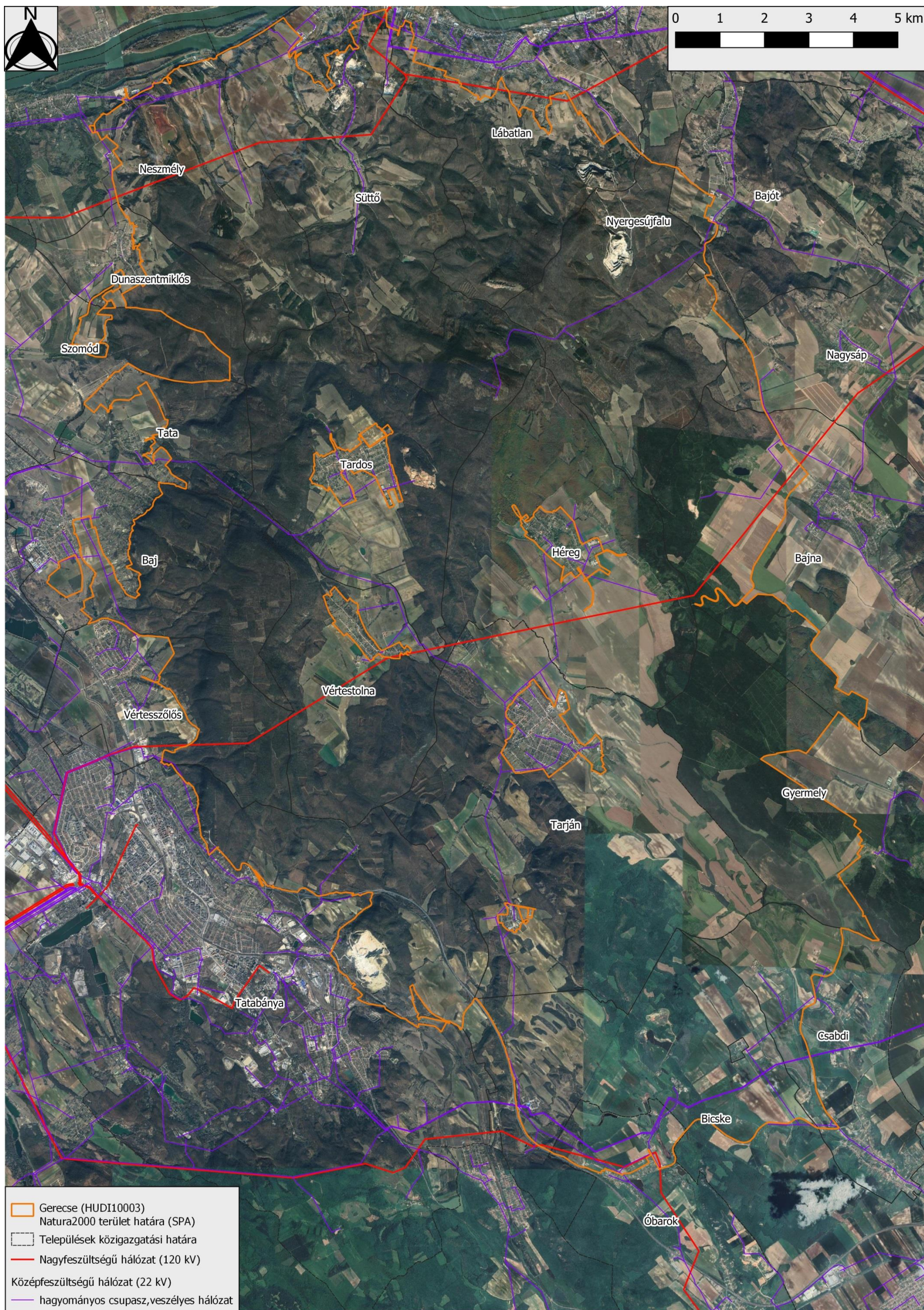

2. melléklet: Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület **művelési ág** térképe (2023)

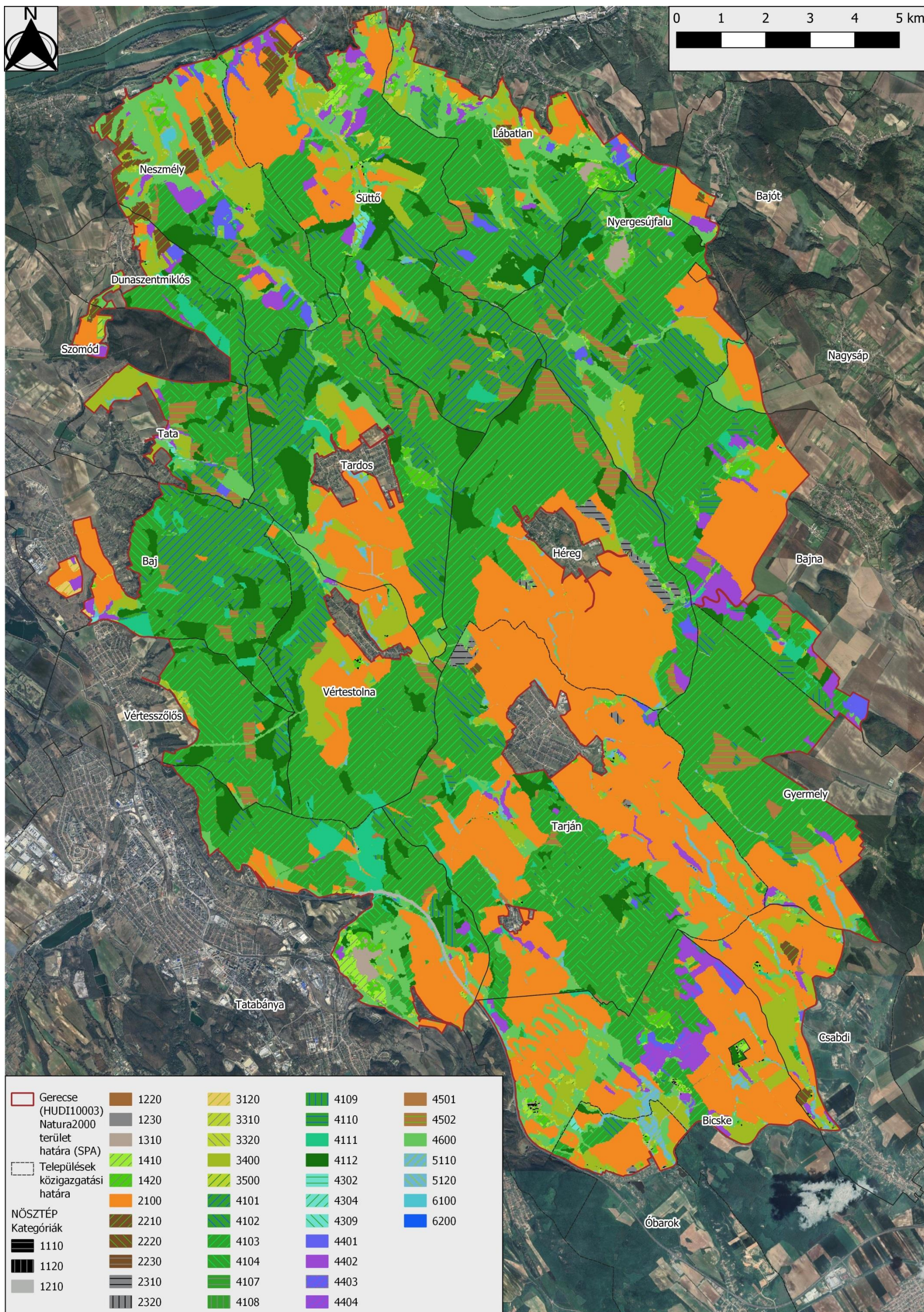

3. melléklet: Gerece (HUDI10003) Natura 2000 terület közép- és nagyfeszültségű légvezetékek elhelyezkedésének térképe (2023)

4. melléklet: Gerece (HUDI10003) Natura 2000 terület NÖSZTÉP kategóriáinak térképe (2023)

Gerecsé (HUDI10003) Natura 2000 terület NÖSZTÉP kategóriáinak táblázata

NÖSZTÉP kód	kategória név	Terület (ha)
1110	Alacsony épület	12,7829
1120	Magas épület	0,6028
1210	Szilárd burkolatú utak	153,2569
1220	Földutak	41,0948
1230	Vasutak	5,3969
1310	Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek	99,4391
1410	Zöldfelületek mesterséges környezetben fákkal	150,3684
1420	Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül	276,6835
2100	Szántóföldek	6640,2405
2210	Szőlők	198,7851
2220	Gyümölcsösök, bogyósok és egyéb ültetvények	53,4647
2230	Energiaültetvények	0,0362
2310	Komplex művelési szerkezet épületekkel	84,2555
2320	Komplex művelési szerkezet épületek nélkül	23,5825
3120	Zárt gyepek homokon	27,0940
3310	Szikkakibúvásokkal tarkított mészkedvelő gyepek	4,6000
3320	Szikkakibúvásokkal tarkított egyéb gyepek	3,5736
3400	Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	1849,2600
3500	Máshová nem besorolható lágú száru növényzet	280,8388
4101	Bükkösök	1438,1097
4102	Gyertyános kocsánytalan tölgyesek	1279,2371
4103	Cseresek	8764,3874
4104	Molyhos tölgyesek	1067,5201
4107	Hazai nyárasok	1,6800
4108	Hegy- és dombvidéki pionír erdők	12,9600
4109	Gyertyános kocsányos tölgyesek	69,2775
4110	Elegyetlen és kőriselegyes kocsányos tölgyesek	98,1135
4111	Egyéb, többletvízhatástól független őshonos dominanciájú erdők	563,8622
4112	Egyéb elegyes lomberdők	1584,5198
4302	Égeresek	4,4800
4304	Ártéren kívüli füzesek	10,1680
4309	Egyéb, többletvízhatással érintett elegyes lomberdők	9,0800
4401	Tülevelűek dominálta ültetvények	225,2840
4402	Akác dominálta ültetvények	734,1192
4403	Nemesnyár- és fűz dominálta ültetvények	7,2085
4404	Egyéb idegenhonos lombos fajok dominálta erdők	67,5688
4501	Pusztavágás	34,8746
4502	Folyamatban lévő felújítás	793,7816
4600	Máshová nem besorolható fás száru növényzet	2586,7355
5110	Vízben álló mocsári/lápi növényzet	279,9328
5120	Időszakos vízhatás alatt álló gyepek valamint láp- és mocsárrétek	32,8800
6100	Állóvizek	25,9200
6200	Vízfolyások	0,8400
		29597,8965

5. melléklet: Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület kezelési egységeinek térképe (2023)

